

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 20.4.2004
KOM(2004) 257 endelig

MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN

Udtalelse om Kroatiens ansøgning om medlemskab af Den Europæiske Union

INDHOLDSFORTEGNELSE

A.	Indledning	5
a)	Forord.....	5
b)	Forbindelserne mellem EU og Kroatien	7
B.	Kriterier for medlemskab	12
1.	Politiske kriterier	12
1.1.	Demokrati og retsstat	12
1.1.1.	Parlamentet.....	13
1.1.2.	Den udøvende magt.....	14
1.1.3.	Retsvæsenet.....	17
1.1.4.	Foranstaltninger til bekæmpelse af korrupsion	20
1.2.	Menneskerettigheder og beskyttelse af mindretal.....	21
1.2.1.	Civile og politiske rettigheder.....	22
1.2.2.	Økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder.....	25
1.2.3.	Mindretals rettigheder, beskyttelse af mindretal og flygtninge	25
1.3.	Andre forpligtelser som defineret i EU-Ministerrådets konklusioner af 29. april 1997	31
1.3.1.	Samarbejde med Den Internationale Krigsforbryderdomstol vedrørende det tidligere Jugoslavien (ICTY).....	31
1.3.2.	Regionalt samarbejde	33
1.4.	Generel vurdering.....	39
2.	Økonomiske kriterier	39
2.1	Økonomisk udvikling.....	40
2.2	Vurdering på baggrund af Københavnskriterierne.....	44
2.3	Generel vurdering.....	56
3.	Evne til at påtage sig forpligtelserne ved medlemskab	56
	<i>Kapitel 1: Frie varebevægelser .....</i>	<i>57</i>
	<i>Kapitel 2: Fri bevægelighed for personer.....</i>	<i>61</i>
	<i>Kapitel 3: Fri udveksling af tjenesteydelser.....</i>	<i>63</i>
	<i>Kapitel 4: Frie kapitalbevægelser .....</i>	<i>66</i>
	<i>Kapitel 5: Selskabsret.....</i>	<i>68</i>

<i>Kapitel 6: Konkurrencepolitik</i>	70
<i>Kapitel 7: Landbrug</i>	73
<i>Kapitel 8: Fiskeri</i>	78
<i>Kapitel 9: Transport</i>	80
<i>Kapitel 10: Beskatning</i>	82
<i>Kapitel 11: Den Økonomiske og Monetære Union</i>	85
<i>Kapitel 12: Statistik</i>	86
<i>Kapitel 13: Social- og arbejdsmarkedspolitikken og beskæftigelsen</i>	88
<i>Kapitel 14: Energi</i>	92
<i>Kapitel 15: Industripolitikken</i>	94
<i>Kapitel 16: Små og mellemstore virksomheder</i>	96
<i>Kapitel 17: Videnskab og forskning</i>	98
<i>Kapitel 18: Almen uddannelse og erhvervsuddannelse</i>	99
<i>Kapitel 19: Telekommunikation og informationsteknologi</i>	100
<i>Kapitel 20: Kulturpolitikken og den audiovisuelle politik</i>	101
<i>Kapitel 21: Regionalpolitik og koordinering af strukturinstrumenterne</i>	102
<i>Kapitel 22: Miljø</i>	104
<i>Kapitel 23: Forbruger- og sundhedsbeskyttelse</i>	107
<i>Kapitel 24: Samarbejde om retlige og indre anliggender</i>	109
<i>Kapitel 25: Toldunion</i>	114
<i>Kapitel 26: Eksterne forbindelser</i>	116
<i>Kapitel 27: Fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik</i>	118
<i>Kapitel 28: Finanskontrol</i>	119
<i>Kapitel 29: Finansielle og budgetmæssige bestemmelser</i>	120
C. Resumé og konklusion	122
1. Politiske kriterier	123
2. Økonomiske kriterier	123
3. Kapacitet til at påtage sig de øvrige forpligtelser ved medlemskab.....	124

Bilag

A. INDLEDNING

a) Forord

Ansøgningen om medlemskab

Kroatien indgav sin ansøgning om medlemskab af Den Europæiske Union den 21. februar 2003, og Ministerrådet besluttede den 14. april 2003 at iværksætte proceduren i artikel 49 i traktaten om Den Europæiske Union, hvori det hedder, at “enhver europæisk stat, som overholder principperne i artikel 6, stk. 1, kan ansøge om at blive medlem af Unionen. Den retter sin ansøgning til Rådet, som træffer afgørelse med enstemmighed efter høring af Kommissionen og efter samstemmende udtalelse fra Europa-Parlamentet, der udtaler sig med absolut flertal blandt sine medlemmer”.

I artikel 6, stk. 1, hedder det, at “Unionen bygger på principperne om frihed, demokrati og respekt for menneskerettighederne og de grundlæggende frihedsrettigheder samt retsstatsprincippet, der alle er principper, som medlemsstaterne har til fælles”.

Det er de juridiske rammer, inden for hvilke Kommissionen fremsætter denne udtalelse.

Udtalelsens kontekst

Kroatiens ansøgning om medlemskab er en del af en historisk proces, i hvilken de vestbalkanske lande er i færd med at overvinde deres regions politiske krise og orientere sig mod det område af fred, stabilitet og velfærd, som Unionen har skabt. I Thessaloniki-dagsordenen for det vestlige Balkan, som Det Europæiske Råd vedtog i juni 2003, understreger EU, at “*det er op til de vestlige Balkanlande selv at sætte tempoet i deres fortsatte tilnærmelse til EU, og at tempoet vil afhænge af de resultater, som de enkelte lande opnår med hensyn til gennemførelse af reformer og dermed overholdelsen af de kriterier, der blev fastlagt af Det Europæiske Råd i København i juni 1993, samt konditionaliteten i forbindelse med stabiliserings- og associeringsprocessen*”.

Det Europæiske Råd konkluderede på sit møde i København i juni 2003 følgende:

“De associerede lande i Central- og Østeuropa, som måtte ønske det, kan blive medlemmer af Den Europæiske Union. Tiltrædelse vil finde sted, så snart et associeret land er i stand til at påtage sig forpligtelserne ved et medlemskab og opfylder de givne økonomiske og politiske betingelser.

Medlemskab kræver,

- at ansøgerlandet har opnået institutionel stabilitet, som garanterer demokrati, retsstatsforhold, menneskerettigheder samt respekt for og beskyttelse af mindretal,
- en fungerende markedsøkonomi samt evne til at klare konkurrencepresset og markedskræfterne i Unionen,
- at ansøgeren er i stand til at påtage sig forpligtelserne ved et medlemskab, herunder er i stand til at tilslutte sig målet om en politisk, økonomisk og monetær union.

Unionens evne til at optage nye medlemmer uden derved at sætte tempoet i den europæiske integration over styr er ligeledes af stor betydning og bør indgå i overvejelserne i såvel Unionens som ansøgerlandenes almindelige interesse”.

I denne erklæring omtales de politiske og økonomiske kriterier for behandlingen af ansøgerlandenes ansøgning om tiltrædelse.

Det Europæiske Råd henviste på sit møde i Madrid i december 1995 til kravet om, “at der skabes de rette betingelser for ansøgerlandenes gradvise og harmoniske integration navnlig ved hjælp af udvikling af markedsøkonomien, tilpasning af deres administrative apparat og tilvejebringelse af stabile økonomiske og monetære forhold”.

Forudsætningerne som led i stabiliserings- og associeringsprocessen blev defineret af Rådet den 29. april 1997, og heriblandt kan nævnes samarbejde med Den Internationale Krigsforbryderdomstol vedrørende det tidligere Jugoslavien (ICTY) og regionalt samarbejde. Disse betingelser er et grundlæggende element i stabiliserings- og associeringsprocessen og indgår i den stabiliserings- og associeringsaftale, der er indgået med Kroatien.

Kommissionen analyserer derfor i sin udtalelse den kroatisk ansøgning på basis af Kroatiens evne til at påtage sig forpligtelserne til at opfylde de kriterier, som Det Europæiske Råd fastlagde på sit møde i København i 1993, og betingelserne som led i stabiliserings- og associeringsprocessen, navnlig dem, som Rådet fastlagde i sine konklusioner af 29. april 1997.

Udtalelsens indhold

Udtalelsen er opbygget efter Det Europæiske Råds konklusioner fra mødet i København. Der gives således:

- en beskrivelse af forbindelserne hidtil mellem Kroatien og Den Europæiske Union, særlig inden for rammerne af den eksisterende aftale;
- en analyse af situationen med hensyn til de politiske betingelser, som nævnes af Det Europæiske Råd (demokrati, retsstatsforhold, menneskerettigheder og beskyttelse af mindretal), herunder opfyldelse af betingelserne som led i stabiliserings- og associeringsprocessen;
- en vurdering af Kroatiens situation og udsigter, hvad angår de økonomiske betingelser, som Det Europæiske Råd omtaler (markedsøkonomi, evne til at klare konkurrencepresset);
- en behandling af spørgsmålet om, hvorvidt Kroatien er i stand til at påtage sig forpligtelserne ved medlemskab, dvs. EU-retten i form af traktaten, den afledte ret og Unionens politikker;
- og endelig en generel vurdering af Kroatiens situation og udsigter, hvad angår betingelserne for medlemskab af Unionen, og en henstilling vedrørende tiltrædelsesforhandlinger.

I sin vurdering af Kroatien i henseende til de økonomiske kriterier og landets evne til at overtage gældende EU-ret har Kommissionen medtaget en prospektiv vurdering; den har forsøgt at vurdere, hvilket fremskridt der med rimelighed kunne forventes af Kroatien i de kommende år inden tiltrædelse under hensyntagen til, at EU-retten i sig selv er under stadig udvikling. Til dette formål baserer udtalelsen sig uden dermed at foregribe en egentlig tiltrædelsesdato på en tidshorisont på mellemlang sigt, nemlig ca. 5 år.

Under forarbejdet med udtalelsen har Kommissionen indhentet et væld af oplysninger om Kroatiens situation fra de kroatisk myndigheder og har benyttet mange andre

informationskilder, heriblandt medlemsstaterne, internationale organisationer (Europarådet, OSCE, UNHCR, ICTY, stabilitetspagten, IMF, Verdensbanken, EBRD, EIB osv.) og ngo'er.

b) Forbindelserne mellem EU og Kroatien

Midt under de voksende spændinger i Den Socialistiske Føderative Republik Jugoslavien erklærede Kroatien sig uafhængig den 25. juni 1991. Dette forhold blev suspenderet i tre måneder og stadfæstet den 8. oktober 1991 (ved en parlamentsbeslutning om ophævelse af de statsretlige bånd til den tidligere Socialistiske Føderative Republik Jugoslavien). Der udbrød efterfølgende en væbnet konflikt, som resulterede i fordrivelse af etniske grupper, og dele af landet blev besat af lokale serbiske oprørere og den jugoslaviske folkehær. EU anerkendte Kroatien som en suveræn stat i januar 1992, og i maj 1992 blev landet optaget i De Forenede Nationer. I maj og august 1995 lykkedes det de kroatiske styrker under operation "Flash" og "Storm" at få kontrol over alle de besatte områder med undtagelse af den kroatiske Donau-region (Østslavonien), som forblev under FN-beskyttelse. Kroatien blev part i Dayton/Paris-aftalen af december 1995, som anerkender Bosnien-Hercegovinas internationale grænser og bekræfter alle flygtnings ret til at vende hjem. Erdut-aftalen af november 1995 åbnede mulighed for en reintegration på fredelig vis af Østslavonien i Kroatien, som var fuldført i januar 1998. Men i denne periode var fremskridtene på områder som demokratisering, respekt for menneskerettighederne, herunder mindretals rettigheder, og retsstaten utilstrækkelige til at berettige en opgradering af forbindelserne med EU.

Parlamentsvalget i januar 2000 og valget af Stjepan Mesic til præsident i februar 2000 blev et vendepunkt i forbindelserne mellem EU og Kroatien. Den nye kroatiske ledelse beviste omgående, at den var indstillet på at befæste de demokratiske værdier og principper, og gjorde hurtigt betydelige fremskridt med vigtige verserende politiske spørgsmål, navnlig hvad angår respekten for menneskerettighederne, også mindretals rettigheder, demokratisering af medierne, efterlevelse af Dayton/Erdut-aftalerne, samarbejde med ICTY og bedre forbindelser med nabolandene.

Alt dette resulterede også i en hurtig udvikling af forbindelserne med Den Europæiske Union. I maj 2000 godkendte Kommissionen en gennemførlighedsrapport¹, i hvilken det foreslås, at der indledes forhandlinger om en stabiliserings- og associeringsaftale. Kroatien har siden november 2000 kunnet drage fordel af autonome handelsforanstaltninger, som Den Europæiske Union indrømmer ensidigt til de lande, der deltager i stabiliserings- og associeringsprocessen. Stabiliserings- og associeringsaftalen blev undertegnet i oktober 2001, og der har siden marts 2002 været en interimsaftale i kraft.

I en resolution, som blev vedtaget i december 2002 af alle politiske partier i det kroatiske parlament, betegnes Kroatiens tiltrædelse af EU som et strategisk nationalt mål, og regeringen opfordres til at indgive en ansøgning om medlemskab. Regeringen indgav denne ansøgning i februar 2003. Denne konsensus på tværs af partierne om det politiske mål med EU-medlemskab blev også opretholdt efter regeringsskiftet efter parlamentsvalget i november 2003. Medlemskab af Den Europæiske Union og NATO, forbindelser med nabolandene, udvikling af økonomisk diplomati og ændring af Kroatiens internationale image er de fem prioriteter for udenrigspolitikken, som den nye regering har bebudet.

---

¹ KOM (2000) 311 af 24. maj 2000.

Aftalemæssige forbindelser

Stabiliserings- og associeringsaftalen mellem Den Europæiske Union og Kroatien blev parferet den 14. maj 2001 og undertegnet den 29. oktober 2001. Ratifikationen af stabiliserings- og associeringsaftalen er endnu ikke afsluttet. Når den engang træder i kraft, vil den udgøre retsgrundlaget for forbindelserne mellem Den Europæiske Union for hele perioden indtil Kroatiens kommende tiltrædelse. Den vil danne ramme for den politiske dialog og et udvidet regionalt samarbejde, befordre en udvidelse af samhandelen og de økonomiske forbindelser mellem parterne og danne grundlag for Fællesskabets faglige og finansielle bistand. Aftalens institutioner skal stå for implementeringen, forvaltningen og overvågningen af alle aspekter af forbindelserne. I underudvalg vil der blive behandlet spørgsmål af teknisk karakter. Stabiliserings- og associeringsudvalget bliver det forum, hvor højtstående tjenestemænd fører drøftelser, og dér vil der skulle søges løsninger på problemer, der opstår i forbindelse med aftalen. Stabiliserings- og associeringsrådet behandler forbindelsernes tilstand i almindelighed og udsigterne for deres udvikling og tillige Kroatiens fremskridt i stabiliserings- og associeringsprocessen.

I afventning af ikrafttrædelsen af stabiliserings- og associeringsaftalen har der været anvendt en interimsaftale midlertidigt siden den 1. januar 2002, som trådte i kraft den 1. marts 2002. Interimsaftalen anvender stabiliserings- og associeringsaftalens bestemmelser vedrørende handel med varer samt bestemmelserne om konkurrence og intellektuel, industriel og kommerciel ejendomsret. Med aftalen etableres et frihandelsområde mellem parterne i aftalen med relevante WTO-bestemmelser. Og EU's vidtrækkende autonome handelsforanstaltninger, der har været i kraft siden november 2000, bliver sat ind i aftalemæssige rammer (med undtagelse af "indgangsprisordningen" for visse frugter og grønsager, som blev fjernet under de autonome handelsforanstaltninger). Med disse foranstaltninger får Kroatien fri adgang til EU-markedet for stort set alle produkter, med præferentielle toldkontingenter for vin, "baby beef" og visse fiskerivarer. Interimsaftalen er asymmetrisk til fordel for Kroatien, som skal liberalisere sin importhandel fra EU gradvis i en overgangsperiode, der udløber den 1. januar 2007. På det tidspunkt vil Kroatien have fjernet al told på import af industrivarer og på mange landbrugsprodukter og fiskerivarer, mens der opretholdes told og toldkontingenter for mere følsomme landbrugsprodukter og fiskerivarer.

Der blev i april 2002 og april 2003 afholdt møde i interimsudvalget. Et sæt af fem underudvalg har påbegyndt deres arbejde, og de fungerer som et nyttigt forum for tekniske diskussioner af alle anliggender i forbindelse med gennemførelsen af aftalen og processen for lovgivningstilnærmelse. Kroatien har i almindelighed anvendt interimsaftalen korrekt og har bidraget til, at de forskellige blandede institutioner fungerer gnidningsløst. Der har dog i de to første anvendelsesår været visse praktiske problemer i forbindelse med landbrugshandelen.

Der har siden marts 2002 været en tillægsprotokol til interimsaftalen/stabiliserings- og associeringsaftalen om handelen med vin og spiritus og gensidig anerkendelse, beskyttelse og kontrol af vinnavne og betegnelser for spiritus og aromatiserede drikkevarer.

Der har siden januar 2001 været anvendt en aftale om handel med tekstilvarer mellem Det Europæiske Fællesskab og Republikken Kroatien.

Man har afsluttet forhandlingerne om en protokol om tilpasning af stabiliserings- og associeringsaftalen og interimsaftalen, så der kan tages hensyn til ti nye medlemsstater

tiltrædelse af Unionen. Interimsaftalen vil gælde for det udvidede EU fra 1. maj 2004, og protokollen er nødvendig for, at de ti nye medlemsstater formelt kan blive part i stabiliserings- og associeringsaftalen. Det er også nødvendigt med tekniske tilpasninger på forskellige områder, også for at tilpasse handelspræferencerne i stabiliserings- og associeringsaftalen/interimsaftalen for landbrugsprodukter, både basisprodukter og forarbejdede produkter, samt fiskerivarer, med henblik på at undgå, at den traditionelle handel imellem Kroatien og den udvidede Union bryder sammen. Det må ikke glemmes, at frihandelsaftalerne mellem de nye medlemsstater og Kroatien ophører den 1. maj 2004, når de nye medlemsstater begynder at anvende den fælles landbrugspolitik.

Ministeriet for europæisk integration varetager koordinationen af gennemførelsen af stabiliserings- og associeringsaftalen på en yderst effektiv og professionel måde. Regeringen har etableret koordinatorene for europæisk integration i alle statslige administrative instanser såvel som en række interministerielle arbejdsgrupper for harmonisering af lovgivning.

I oktober 2001 vedtog Kroatien en gennemførelsesplan for stabiliserings- og associeringsaftalen for planlægning og overvågning af lovgivningsmæssige og andre foranstaltninger i forbindelse med forpligtelserne i henhold til stabiliserings- og associeringsaftalen. Kroatien fremlægger regelmæssigt rapporter om gennemførelsen af denne plan. I december 2002 vedtog Kroatien det første "nationale program for integration af Republikken Kroatien i EU". I dette strategiske dokument udstikkes Kroatiens ambitioner og opgaver med hensyn til politiske og økonomiske kriterier, harmonisering af den kroatiske lovgivning med EU-retten, forbedring af den administrative kapacitet og en informationsstrategi for den kroatiske offentlighed. Der skal vedtages 83 love og diverse former for afledt ret til harmonisering af den kroatiske lovgivning i 13 kapitler af EU-retten. Foranstaltningerne blev i almindelighed vedtaget inden for den fastsatte frist. Der blev i januar 2004 vedtaget et andet nationalt program, som omfatter alle kapitlerne i EU-retten.

Kroatien har arbejdet intenst på at tilpasse sin lovgivning til EU-retten, og parlamentet har vedtaget en lang række vigtige lovtekster, særlig igennem 2003. Men etableringen af de nødvendige administrative strukturer og i almindelighed styrkelsen af administrationens og retsvæsenets kapacitet er ikke sket i samme tempo, hvorved der opstår en risiko i forbindelse med den praktiske gennemførelse og håndhævelse af den nye lovgivning. Kroatien vil skulle prioritere kapacitetsopbygningen inden for administrationen og retsvæsenet og integrere denne dimension i sine nationale programmer.

Handelsforbindelser

EU er Kroatiens største handelspartner. Mellem 1998 og 2002 voksede handelen mellem EU og Kroatien betydeligt. EU's import fra Kroatien voksede med 38 % fra 1,8 mia. EUR i 1998 til 2,5 mia. EUR i 2002. EU's eksport til Kroatien voksede med 47 % i samme periode fra 4,4 mia. EUR til 6,5 mia. EUR. Den respektive udvikling i importen og eksporten resulterede i en forværring af Kroatiens handelsunderskud over for EU, som voksede med over 50 % fra 2,6 mia. EUR i 1998 til 4 mia. EUR i 2002. Kroatien har desuden et handelsunderskud på ca. 1 mia. EUR over for de lande, der tiltræder EU i maj 2004. Den kroatiske eksport repræsenterer ca. 23 % af BNP, og ca. 54 % af landets udenrigshandel foregik med EU i 2002. Dette tal stiger til næsten 70 %, når man medregner handelen med de lande, der tiltræder EU i maj 2004. Kroatien tegnede sig for 0,45 % af EU's udenrigshandel i 2002.

I 2002 bestod Kroatiens eksport til EU hovedsagelig af tekstiler (22 % af totalen) og maskiner og elektrisk materiel (18 % af totalen). EU's eksport til Kroatien bestod hovedsagelig af maskiner og elektrisk materiel (25 % af totalen), køretøjer, fly, skibe og dertil knyttet transportmateriel (17 % af totalen) og kemikalier (10 % af totalen).

Kroatien er medlem af Verdenshandelsorganisationen og part i Den Centraleuropæiske Frihandelsaftale. Det deltager aktivt i handelsarbejdsgruppen under stabilitetspagten for Sydøsteuropa. Kroatien har i den forbindelse forhandlet om et net af bilaterale frihandelsaftaler med alle nabolandene.

Fællesskabets bistand

Kroatien modtog alt i alt mellem 1991 og 2003 550 mio. EUR i EU-bistand. I perioden mellem 1991 og 2000 tog bistanden form af nødhjælp, der blev bevilget gennem Europa-Kommissionens Kontor for Humanitær Bistand (ECHO) og Obnova-programmet. EU konsoliderede sin bistand i 2000 under Fællesskabets program for bistand, genopbygning, udvikling og stabilisering (CARDS), samtidig med at det lancerede stabiliserings- og associeringsprocessen. I 2001 blev der afsat 60 mio. EUR til Kroatien i henhold til CARDS-programmet.

Der blev i december 2001 vedtaget et landstrategidokument i overensstemmelse med CARDS-forordningen, hvori der er udstukket de vigtigste områder for samarbejdet i perioden 2002-2006. Det dertil knyttede flerårige vejledende program giver i flere enkeltheder prioriteterne for perioden 2002-2004. Inden for rammerne af de nationale programmer under CARDS udgør den samlede finansielle tildeling for perioden 2001-2004 257 mio. EUR til følgende fem hovedprioriteter: demokratisk stabilisering, økonomisk og social udvikling, retlige og indre anliggender, administrativ kapacitetsopbygning og miljø og naturressourcer.

Kroatien er direkte involveret i CARDS-programmeringen, herunder drøftelser om igangværende strategier og aftale om det flerårige vejledende program. I disse drøftelser inddrages ikke blot den nationale bistandskoordinator men også de relevante ministerier, potentielle modtagere, internationale finansieringsinstitutioner og ikke-statslige organisationer.

Kroatien har også adgang til CARDS' regionale program, Det Europæiske Initiativ for Demokrati og Menneskerettigheder, Life – Tredjelande, programmet Ungdom for Europa – Tredjelandssamarbejde, Regionalt samarbejde om Minerydning i Sydøsteuropa og flere andre særprogrammer.

Gennemførelsen af CARDS-bistanden har været langsom, men der er tegn på forbedringer som følge af en større absorptionskapacitet i den kroatiske forvaltning. Siden januar 2002 har EF-delegationen i Zagreb haft ansvaret for forvaltningen af bistanden, og den gennemføres nu betydeligt hurtigere. For at kunne udnytte førtiltrædelsesmidlerne effektivt vil Kroatien skulle opbygge den nødvendige administrative kapacitet.

Der er flere projekter for parvist samarbejde i gang (grænsepolitik, told, statistiske kontorer og asyl) og flere er under planlægning i sektorer som integreret grænseforvaltning, landbrug og retsvæsen.

Den kroatiske forvaltning vil skulle fortsætte med at opfylde de aftalte projektbetingelser (f.eks. politikbeslutninger, oprettelse og styrkelse af institutioner, tildeling af menneskelige og finansielle ressourcer), men der kan allerede noteres et vist fremskridt.

Der har siden 2001 været en mekanisme for koordination mellem Kommissionen og EU-medlemsstaterne om bistanden for at maksimere virkningerne af CARDS-bistanden og medlemsstaternes bilaterale bistand.

Der foregår også et effektivt samarbejde med andre donorer. Verdensbanken har siden 1993 støttet 21 projekter med i alt 1 064 mio. USD og har ydet en række tilskud til et beløb på 20 mio. USD. Långivningen fokuserer på investering i infrastruktur, sundhed, landbrug og skovbrug, reform af virksomheder og den finansielle sektor, udvikling af kapitalmarkedet samt reform af retssystemet og pensionssystemet. Den Europæiske Bank for Genopbygning og Udvikling (EBRD) har siden 1994 investeret i alt 1 325 mio. EUR, heraf over 300 mio. EUR i 2002. Investeringerne er i første række foretaget i virksomhedssektoren (lægemidler, fødevarer, cement og kommunikation), den finansielle sektor og kommunal infrastruktur. I 2002 ydede Den Europæiske Investeringsbank (EIB) lån til et beløb på 130 mio. EUR til regionaludvikling (transport- og kommunikationsinfrastruktur), økonomisk og social samhørighed og miljøbeskyttelse.

B. KRITERIER FOR MEDLEMSKAB

1. POLITISKE KRITERIER

Det Europæiske Råd besluttede på sit møde i København i 1993, at en række "politiske" kriterier for tiltrædelse skulle opfyldes af ansøgerlandene. Et land ville skulle have opnået stabile institutioner, som kunne garantere demokratiet, retsstatsforhold, menneskerettigheder og respekt for og beskyttelse af mindretal. I de vestbalkanske landes tilfælde er betingelserne i henhold til stabiliserings- og associeringsprocessen også et grundlæggende element i EU-politikken, som vil blive vurderet i denne udtalelse.

I mellemtiden er de politiske kriterier, der blev fastlagt i København, med ikrafttrædelsen af Amsterdam-traktaten i maj 1999 i det væsentlige blevet indført som et konstitutionelt princip i traktaten om Den Europæiske Union. I artikel 6, stk. 1, i den konsoliderede traktat om Den Europæiske Union står der: *"Unionen bygger på principperne om frihed, demokrati og respekt for menneskerettighederne og de grundlæggende frihedsrettigheder samt retsstatsprincippet."* Af artikel 49 i den konsoliderede traktat fremgår det, at *"Enhver europæisk stat, som overholder principperne i artikel 6, stk. 1, kan ansøge om at blive medlem af Unionen."* Disse principper blev understreget i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, som blev proklameret på Det Europæiske Råd i Nice i december 2000.

Europa-Kommissionen har i sin vurdering i denne forbindelse trukket på en række informationskilder: de kroatiske myndigheders besvarelse af spørgeskemaet, som Kommissionen sendte til dem i juli 2003, bilaterale opfølgingsmøder, drøftelser med medlemsstaternes ambassader, internationale organisationers vurderinger (herunder Europarådet, OSCE, UNHCR, stabilitetspagten), rapporter fra internationale og lokale ikke-statslige organisationer, repræsentanter for mindretal osv.

Følgende vurdering er en systematisk undersøgelse af, hvorledes de offentlige myndigheder er organiserede og fungerer, og af, hvilke skridt de har taget til at beskytte grundlæggende rettigheder. Der er ikke alene tale om en formel beskrivelse, idet man søger at vurdere, i hvilket omfang demokratiet og retsstaten faktisk fungerer. Det drejer sig om situationen indtil udgangen af februar 2004. I vurderingen undersøges det ikke i detaljer, hvilke ændringer der er sket i tidligere tid, eller vil forekomme i fremtiden, om end der i almindelighed tages hensyn til planlagte reformer af en given sektor.

1.1. Demokrati og retsstat

Der blev efter valget i foråret 1990 indført parlamentarisk demokrati i Kroatien. Den nye forfatning blev vedtaget i december 1990 umiddelbart forud for krigsudbruddet i det tidligere Jugoslavien. Kroatien blev uafhængigt i 1991; siden da er der sket en række forfatningsændringer. Forfatningsændringerne i 2000 og 2001 var rettet mod at nedlægge parlamentets overhus og styrke parlamentets og regeringens rolle i forholdet til præsidenten. Valget den 3. januar 2000 betød en ende på det 11-årige styre af præsident Tudjman's parti, Den Kroatisk Demokratiske Union (HDZ). I perioden 2000-2003 opnåede Kroatien med en koalition på (oprindeligt) 6 partier store resultater med hensyn til retsstatsforhold og demokrati. Det konstitutionelle system blev respekteret, og institutionerne fungerede normalt.

Præsidenten vælges ved direkte valg for en periode på fem år og kan genvælges. Han udskriver valg til parlamentet, folkeafstemninger, giver mandat til regeringsdannelse til den person, som vinder tilslutning fra flertallet af parlamentets medlemmer, og udøver andre forfatningsfæstede hverv. Præsidenten tager i samarbejde med regeringen også del i formuleringen og gennemførelsen af udenrigspolitikken. Præsidenten er de væbnede styrkers øverstkommanderende, han udnævner og afskediger militærledere. Præsidenten kan på nøje definerede betingelser opløse parlamentet, hvis regeringen ikke opnår et tillidsvotum eller hvis statsbudgettet ikke vedtages inden 120 dage fra datoen for dets forelæggelse. Præsidenten holdes ansvarlig for eventuelle forfatningskrænkelser, som han måtte begå under udøvelsen af sit præsidenthverv. Proceduren for fastslåelse af hans ansvar indledes på forslag af to tredjedeles flertal af alle parlamentets medlemmer. Forfatningsdomstolen tager stilling til sådanne spørgsmål med to tredjedeles flertal af sine dommere.

Den nuværende præsident er Stjepan Mesić, som blev valgt i februar 2000 i to valgrunder; næste præsidentvalg finder sted i februar 2005.

Forfatningen blev vedtaget den 22. december 1990 efter det første flerpartiparlamentsvalg i foråret 1990. Den blev ændret i 1997, 2000 og 2001 ved en afstemning med to tredjedeles flertal af alle parlamentets medlemmer som fastsat i forfatningen. Hermed blev Kroatien etableret som et parlamentarisk demokrati. Institutionerne i Kroatien var imidlertid udsat for en række vanskeligheder i de første ti år efter uafhængigheden. Med revisionen af forfatningen i november 2000 gik Kroatien fra et semipræsidentielt system til et fuldt parlamentarisk system. Det har resulteret i en positiv nyskabelse af forholdet og magtbalancen mellem præsidenten, parlamentet og regeringen.

1.1.1. Parlamentet

Rolle og struktur

Parlamentet (Sabor) består af et enkelt kammer, repræsentanternes hus. Dette har ifølge forfatningen mindst 100 og højst 160 repræsentanter, der vælges for en fireårs periode. Valgloven fastsætter proportional repræsentation på partilister i 10 valgkredse. Otte sæder i parlamentet er forbeholdt mindretal, som udgør den 11. valgkreds. Det serbiske mindretal har tre garanterede sæder, det italienske og ungarske hver et, slovakkerne og tjekkerne har ret til en repræsentant, mens andre mindretal er opdelt i to grupper, som hver har en repræsentant. Den kroatiske diaspora, som udgør den 12. valgkreds, har også ret til repræsentation i parlamentet. Antallet af valgte diaspora-repræsentanter afhænger af de såkaldte "ikke-fastsatte"-kvoter, dvs. at antallet af medlemmer, der vælges fra diaspora-valgkredsen, beregnes ved at dividere det samlede antal stemmer der afgives i udlandet, med det gennemsnitlige antal stemmer, der er nødvendig til at sikre et mandat i Kroatiens 10 valgkredse.

Parlamentet kan opløses ved egen beslutning eller ved præsidentens beslutning, hvis regeringen modtager et mistillidsvotum i parlamentet, eller hvis statsbudgettet ikke vedtages inden 120 dage efter den dato, hvor regeringen forelægger forslaget dertil.

Medlemmerne af parlamentet nyder parlamentarisk immunitet. Oppositionens rolle og engagement i landets institutioners arbejde anerkendes. Parlamentets mindretal har ret til at foreslå sin kandidat til hvervet som næstformand for parlamentet. Oppositionens repræsentanter i parlamentet er også medlemmer af 25 parlamentariske udvalg: I 12 af dem føres formandskabet af HDZ og i 13 af andre partier.

Kroatien har et flerpartisystem. Der er registreret 94 politiske partier. Der er ingen begrænsninger for oprettelse af partier. De modtager statsfinansiering i forhold til det antal sæder, som de opnåede ved det sidste valg.

Parlamentet udøver lovgivningsbeføjelser og deler initiativretten med regeringen. Normalt gennemgår al lovgivning en længerevarende parlamentarisk procedure bestående af tre behandlinger. Forfatningen tillader imidlertid en hasteprocedure med to behandlinger. De fleste love er for nylig blevet vedtaget ved hasteproceduren.

En femtedel af parlamentets repræsentanter kan indlede proceduren for et tillidsvotum til regeringen.

Parlamentet kan udskrive folkeafstemninger om forslag til ændringer af forfatningen, om alle lovforslag og alle anliggender, der anses for at være vigtige.

Parlamentets funktion

Det sidste parlamentsvalg fandt sted den 23. november 2003. Den Kroatiske Demokratiske Union (HDZ), den tidligere præsident Tuđmans parti, opnåede 66 ud af 152 sæder, herunder 4 sæder fra diaspora. Den nye HDZ-regering blev støttet af koalitionen af Det Kroatiske Socialliberale Parti (HSL) og Det Demokratiske Centrum (DC), Det Kroatiske Pensionistparti (HSU) og mindretals repræsentanter.

Det nye parlament har holdt sin konstituerende samling den 22. december 2003, og premierminister Ivo Sanaders nye regering opnåede et tillidsvotum den 23. december 2003 (88 parlamentsmedlemmer stemte for, 29 imod og 14 afstod fra at stemme).

Den Kroatiske Demokratiske Union (HDZ), som havde været i opposition i den foregående valgperiode (2000-2003), har bevist, at partiet er stærkt indstillet på at omstille sig til et demokratisk parti med et proeuropæisk kald. Kommissionen er dog stadig bekymret over visse udtalelser, som HDZ fremkom med for ikke så længe siden, da det var i opposition. Det vil endnu skulle demonstreres, hvorvidt alle valgte medlemmer virkelig har distanceret sig fra radikal nationalisme.

Siden Kroatien blev en uafhængig stat, er der afholdt valg i 1992, 1995, 2000 og 2003. Der er sket en tydelig forbedring i valgforløbet ved de sidste to valg, der blev anset for generelt at være fri og redelige. Begge af de to sidste valg resulterede i dannelse af en koalitionsregering.

Parlamentet fungerer tilfredsstillende, dets beføjelser respekteres og oppositionen udfylder sin rolle. Parlamentet lider til tider under, at det ikke er beslutningsdygtigt, hvilket unødigt forsinker lovgivningsprocessen.

1.1.2. Den udøvende magt

Rolle og struktur

Beslutning om udpegelse af premierministeren træffes af præsidenten sammen med parlamentets formand efter et tillidsvotum til regering. Ministrene godkendes også af parlamentet på forslag af premierministeren. Regeringen står til ansvar over for parlamentet. Premierministeren og regeringens medlemmer er i fællesskab ansvarlige for regeringens beslutninger, mens hver minister er ansvarlig for sit eget område.

Efter anmodning fra parlamentet er regeringen forpligtet til at underrette parlamentet om sin politik, gennemførelsen af retsakter og andre forskrifter samt anliggender, som falder ind under dens myndighed. Princippet med interpellation, som der er hjemmel for i forfatningen, benyttes til at stille regeringen til regnskab over for parlamentet og i forbindelse med spørgsmålet om tillid til premierministeren, enkelte medlemmer af regeringen eller regeringen som helhed. I perioden 1990-2004 har der været ni interpellationer.

Regeringen har ifølge forfatningens autonome forskriftsbeføjelser, som sætter den i stand til at udstede dekreter til gennemførelse af love. Parlamentet kan bemyndige den til at regulere visse anliggender ved dekret, dog med undtagelse af spørgsmål vedrørende menneskerettigheder og friheder, mindretals rettigheder, valgsystemet og det lokale og regionale selvstyres organisation og funktion. Dekreterne har dog en gyldighed på højst et år. Regeringen er desuden beføjet til at udstede dekreter med lovkraft i forbindelse med eksisterende økonomisk politik, som er undergivet parlamentets oprindelige myndighed, når parlamentet ikke er siddende, eller i den periode, hvor parlamentet er opløst på grund af forestående valg. Dekreterne skal dog forelægges til godkendelse i parlamentet, så snart dette træder sammen.

Regeringen er ansvarlig for arbejdet i alle statsforvaltningens instanser, som omfatter ministerier, statsadministrationens organisationer og organer for offentlig administration. Ministerierne og statsadministrationens organisationer er statsadministrationens centrale organer, men der er også oprettet kontorer for statsadministration i de lokale (regionale) selvstyrende enheder. Der kan for visse opgaver desuden oprettes branchekontorer på lands-, kommune- eller byniveau.

Statsadministrationens struktur og opgaver er blevet revideret og defineret ved loven om ministeriernes og statsadministrationsorganisationernes organisation og arbejdsområde, som blev vedtaget den 22. december, og hvorved der oprettes 14 ministerier og 5 statsadministrationsorganisationer. Der blev også i december 2003 oprettet et centralt statskontor for forvaltningen, som dog endnu ikke er fuldt operationelt. Loven om tjenestemænd og offentligt ansatte regulerer beskæftigelsesforholdene. Loven om regeringen regulerer regeringens arbejde og myndighed, mens loven om statsembedsmænds forpligtelser og rettigheder regulerer statsembedsmænds rettigheder og pligter.

Forfatningen fastlægger strukturen af den **lokale forvaltning**. De selvstyrende enheder er "kommuner" og "byer". De regionale selvstyrende enheder er "amter". Der er ved lov oprettet 426 kommuner, 121 byer og 20 amter (herunder Zagreb by, som har status som et amt). De lokale myndigheders ansvarsopgaver er defineret i loven om lokale myndigheder af 2001 og omfatter ansvar for vandforsyning og kloakering, primær sundhedspleje, børnehaver og folkeskoler osv. Lokal finansiering reguleres ved loven om finansiering af de lokale myndigheder. Den tilvejebringes i hovedsagen ved deling af skatteindtægter og forskellige andre indtægter. De lokale selvstyrende enheder har indtægter fra egne indtægtskilder (for egne aktiver, amts- og kommuneskatter, bøder, afgifter og gebyrer), delte skatter (indkomstskat, udbytteskat, skat på ejendomshandel, spilleafgift) og tilskud.

Hæren og politiet er under civilkontrol. **Hæren** undergår en løbende reform, som vil føre til en betydelig nedskæring i militærpersonellet. Hæren står under parlamentets og den udøvende magts kontrol. Loven sikrer civilkontrol med de hemmelige tjenester, som udøves af et råd for tilsyn med de hemmelige tjenester, hvis medlemmer for nylig er blevet udnævnt.

Også **politiet** er under omstrukturering. I april 2003 bebudede indenrigsministeriet en reformstrategiplan, som stadig er under gennemførelse. Kroatien har tydeligvis besluttet at

bevæge sig bort fra et krigstidssystem til et system, der er foreneligt med EU-standarder. Der kræves dog stadig en væsentlig indsats til at sikre sådanne forandringer.

Det generelle **sikkerhedsniveau** i Kroatien er fortsat tilfredsstillende. Man har kun registreret få etnisk motiverede episoder.

Den udøvende magts funktion

Loven om tjenestemænd og offentligt ansatte af 2001 danner retsgrundlaget for tjenestemænds og andre offentlige ansattes status. Loven sonderer ikke mellem statsembedsmænd (politisk udnævnte) og tjenestemænd, og der består således en række uløste spørgsmål om f.eks. det politiske personales status, rolle og forpligtelser i den offentlige tjeneste, politisk udnævnte personers funktionsperiode i den offentlige tjeneste, retningslinjer/procedurer for omdannelse af politisk udnævnte personers status til status som tjenestemænd.

De mange forskellige regelbøger i øjeblikket (dvs. interne dokumenter i hvert ministerium med jobbeskrivelse, personalestørrelse osv.) og indbyrdes inkonsekvens mellem dem skaber grundlag for en lang række ledelsesstandarder inden for det offentlige. Loven lider under andre mangler, f.eks. med hensyn til det system for forfremmelse, mobilitet, adskillelse af tjenstlige og disciplinære foranstaltninger. Reglerne for rekruttering og udvælgelse af kandidater kunne også forbedres. Det er en gængs opfattelse, at tjenestemandslønningerne er for lave til at tiltrække tilstrækkelig mange unge og uddannede professionelle til at arbejde i statsadministrationen, særlig da de skal have samme eller højere uddannelse som dem, der arbejder i andre sektorer.

Når tjenestemænd træffer beslutninger om individuelle borgeres rettigheder og forpligtelser, sker dette på grundlag af loven om den almindelige sagsbehandling i forvaltningen. Alle administrative beslutninger kan appelleres til et administrativt appelorgan. Hvis appellen ikke tages til efterretning, kan sagen indbringes for forvaltningsdomstolen. Men som fastslået ved forfatningsdomstolens afgørelse² om civile rettigheder og forpligtelser er forvaltningsdomstolen ikke en domstol med fuld jurisdiktion efter Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols retspraksis, fordi [se punkt 1.1.3. om Retsvæsenet].

Sagen kan tillige indbringes for **Ombudsmanden**, som vælges af parlamentet for en periode på 8 år. Denne periode er så lang, at det styrker hans uafhængighed af politisk pres. Han har i de seneste år fået indbragt mange sager. I 2002 modtog han 1 558 klager. I 104 af disse sager rettede han en henstilling til den pågældende forvaltningsgren, og kun 72 af klagerne blev imødekommet. Ombudsmanden undersøger borgernes klager over bureaukratisk misbrug fra både statsmyndighedernes og de enkelte offentlige embedsmænds side. Ombudsmanden ser ikke blot på individuelle sager, men undersøger også andre anliggender med berøring til beskyttelse af forfatningsmæssige og lovmæssige rettigheder, som indbringes for ham fra andre kilder (såsom massemedierne), som rapporterer om uregelmæssigheder i forbindelse med statsadministrationsorganers arbejde. Ombudsmanden aflægger årligt rapport til parlamentet.

Den kroatiske regerings stående ordrer fra 2000 danner retsgrundlaget for politikudformning og tillige tværministerielle konsultationer. Der findes ikke noget enkelt organ, som har ansvaret for at give beslutningstagerne et koordineret overblik over politik. Da der findes

---

² Forfatningsdomstolens afgørelse nr. U-I-745/1999, af 8. november 2000, Den Kroatisk Statstidende 112/00.

mangfoldige strukturer, har den politiske planlægning og koordination tendens til at blive ret politiseret og fragmenteret.

Ministeriet for europæisk integration har ansvaret for koordinationen af anliggender vedrørende europæisk integration. Alle ministerierne har et net af europæiske koordinators og der er i nogle ministerier oprettet en specifik enhed for europæisk integration.

Der findes ikke nogen central uddannelsesinstitution for tjenestemænd eller et uddannelsesprogram i regeringen. Reorganisationen af justitsministeriet, administrationen og det lokale selvstyre i november 2003 medførte, at der oprettedes et uddannelsescenter for tjenestemænd under justitsministeriet. Efter vedtagelsen af loven om ministeriernes og statsadministrationsorganisationernes organisation og arbejdsområde af 22. december 2003 udstedte regeringen den 22. januar 2004 et dekret om den interne struktur i det centrale statskontor for administrationen. Ifølge dekretet oprettes der 11 organisatoriske enheder, herunder centret for uddannelse af statsansatte. Ministeriet for europæisk integration afholder i øjeblikket kurser i EU-uddannelse af tjenestemænd.

Udviklingen af lokalt styre er stadig undervejs. Decentraliseringen i henhold til regeringens program 2000-2004 har været langsommere end oprindeligt forudset og bør fremskyndes. Siden juli 2001 er reformen af lokalt styre blevet gennemført på amtsplan og i 32 byer. Følgende ansvarsområder er overflyttet fra statens til amternes budgetter: undervisning på primær- og sekundærtrinnet, sociale omsorgscentre og -institutioner, vedligeholdelse af investering i hospitaler, og til byernes budgetter: undervisning på primærtrinnet. Siden begyndelsen af 2002 er vedligeholdelse af hospitaler, stiftelse og finansiering af sociale omsorgscentre og -institutioner for ældre og handicappede blevet overført til amterne. Det gælder imidlertid ikke personale og lønninger inden for undervisning. Den finansielle situation reguleres ganske vist ved loven om finansiering af lokalt styre, men bør tydeliggøres yderligere.

1.1.3. Retsvæsenet

Rolle og struktur

Det kroatiske retsvæsen er organiseret hierarkisk i tre instanser. 122 byretter, 114 lovovertrædelsesretter, 12 handelsretter og 21 amtsretter fungerer som retter i første instans. Amtsretterne behandler også appeller af byretternes afgørelser. Kroatien garanterer appelretten (amtsretter, den højere lovovertrædelsesret, den højere handelsret, højesteret). Højesteret er den øverste domstolsinstans i Kroatien.

Højesteretspræsidenten og statsadvokaten vælges af parlamentet og udpeges af præsidenten.

Forvaltningsdomstolen skal sikre retlig beskyttelse mod endelige administrative afgørelser. Forfatningsdomstolen udtalte imidlertid i november 2000, at forvaltningsdomstolen ikke er en domstol med fuld jurisdiktion i overensstemmelse med artikel 6 (ret til retfærdig høring) i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, særlig fordi den har begrænset evne til uafhængigt at konstatere sagsomstændigheder og afholde mundtlige og kontradiktoriske høringer.

Forfatningsdomstolen træffer afgørelser om interessekonflikter mellem magtens tredeling og er beføjet til at vurdere foreneligheden af love med forfatningen og foreneligheden af afledt ret med forfatningen og love. Den har også beføjelse til at træffe afgørelse om andragender fra privatpersoner, som skønner at deres forfatningsmæssige rettigheder er blevet krænket ved

endelige retsakter udstedt af statslige myndigheder eller af det lokale eller regionale selvstyre. Forfatningsdomstolen modtager et konstant stigende antal individuelle andragender. Den er også den kompetente appelmyndighed til behandling af afgørelser om dommers afskedigelse eller disciplinæransvar. Ifølge det kroatiske system anses forfatningsdomstolen ikke for at udgøre en del af retsvæsenet.

Det kroatiske retsvæsens uafhængighed garanteres ved forfatningen og domstolsloven. Dommerne fastansættes i deres stillinger efter en femårs prøvetid. Deres permanente status er sikret ved forfatningen. Dommerne udpeges af det statslige domstolsråd på basis af udtalelser fra domstolsrådet, der nedsættes ved hver ret. Justitsministeriet undersøger, om kandidaterne opfylder de formelle krav, mens det relevante parlamentsudvalg og præsidenten for den relevante domstol også kan fremkomme med deres mening. Statsadvokaterne udpeges af statsadvokatrådet efter en lignende procedure. Begge råd er selvstændige og uafhængige organer. Der afholdes ingen udvælgelsesprøve med henblik på udvælgelse af dommerkandidater. For at blive dommer skal en advokat opfylde to kriterier: For det første skal han bestå en advokatbestallingsprøve og for det andet skal han have en vis arbejdserfaring afhængigt af, hvilken kategori domstol han ansøger om. Ifølge domstolsloven må dommere ikke være medlem af politiske partier eller varetage andre aktiviteter, som kan indvirke på deres selvstændighed, upartiskhed og uafhængighed.

Dommere nyder immunitet i overensstemmelse med forfatningen og domstolsloven. For at hæve en dommers immunitet og opnå tilladelse til retsforfølgning af ham skal statsadvokatens kontor indgive et forslag til det statslige domstolsråd. Det statslige domstolsråd tager stilling til, hvorvidt der skal indledes en disciplinærsag mod dommere for embedsforseelser eller brud på professionens regler. Det statslige domstolsråds vurdering af dommers arbejde er dog stadig rent teoretisk. Bortset fra en verserende sag om påstået korruption har det statslige domstolsråd kun truffet få beslutninger i disciplinærsager mod dommere. Der findes ingen etiske regler, som er bindende for alle retsembedsmænd. Sammenslutningen af kroatiske dommere (en lokal ngo) har imidlertid udstedt en række etiske regler for sine medlemmer.

Retsassessorers og justitssekretærers hverv er beskrevet i domstolens interne instruks. Dommere har mange opgaver, som kan udføres af dommerfuldmægtige. For at aflaste dommerne fra administrative opgaver vedtog parlamentet i januar 2004 en række lovændringer.

Retssystemet er stadig ved at komme sig efter en periode med stor personaleudskiftning og personalemangel. De ledige stillinger besættes gradvis med unge dommere, advokater og dommerfuldmægtige, men der er i princippet planlagt en yderligere generel personaleforøgelse. Kroatien har imidlertid allerede et stort antal dommere set i forhold til indbyggerantallet sammenlignet med EU og de tiltrædende lande. Der var i slutningen af 2003 1 868 dommere, 513 statsadvokater, 378 retsassessorer og 6 023 justitssekretærer (2,8 for hver dommer).

Budgettet for retsvæsenet i 2003 (herunder anklagere og fængselssystemet) udgjorde 231 mio. EUR sammenlignet med 192 mio. EUR i 2002. I dette beløb indgår 10,2 mio. EUR til investering i bygninger og kontormateriel, hvilket er 5,5 mio. EUR mere end i 2002. Der er for 2004 godkendt en yderligere forhøjelse af budgettet til retsvæsenet på ca. 10 %.

Infrastruktur og materiel er stadig et alvorligt problem. Datamatisering af handelsretterne, matriklen og matrikelkontorerne er kun lige begyndt, og der er behov for store investeringer. Der er i de seneste år blevet leveret 3 300 datamater, og der skal leveres endnu 2 500 i 2004-2005. Domstolene har endnu ikke adgang til de retshåndhævende instansers databaser.

Automatiseringen af domstolsforvaltningssystemet forventes afsluttet i 2008. Der findes endnu ingen edb-net, som kan sammenkoble de forskellige domstole. Retsbygningerne er for det meste gamle og udslidte og trænger til en nyindretning og/eller ombygning.

Erhvervsuddannelsescentret for dommere og andre retsbedsmænd blev oprettet i 1999 men blev først til dels operationelt i 2003. Det er formelt en selvstændig tjenestegren inden for justitsministeriet som skal tage sig af løbende uddannelse af dommere og anklagere, men i praksis har centret endnu ikke opbygget tilstrækkelig kapacitet til at varetage sine opgaver. Dets personale består af kun 4 personer inklusive direktøren, og det har ikke noget fast budget. Underviserne udvælges i øjeblikket ikke ved en udvælgelsesprøve og evalueres ikke efter deres præstationer. Centret vil så hurtigt som muligt skulle fastlægge en uddannelsesstrategi, opbygge et hold af undervisere og starte med at tilbyde uddannelse på længere sigt såvel som uddannelsesarrangementer i regionerne. Centret har tilrettelagt seminarer på et *ad hoc*-grundlag (hovedsagelig finansieret af internationale donorer), f.eks. om Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols procedurer, retspraksis og andre emner, men der er endnu ikke iværksat uddannelse i EU-ret. Centret bør også etablere et institutionaliseret samarbejde med højestret, som i princippet har til opgave at overvåge uddannelsen af dommere i overensstemmelse med domstolsloven. Et yderligere problem er, at domstolene mangler budgetmidler til uddannelse. Planer om styrkelse af centret eller oprettelse af et dommerakademi bør støttes i videst muligt omfang.

Retsvæsenets funktion

I anden halvdel af 1990'erne led det kroatiske retssystem under manglende uafhængighed, ineffektivitet og personaleknaphed. Der er på den ene side sket væsentlige forbedringer, og retsvæsenets uafhængighed er blevet genskabt, men der ligger stadig store udfordringer forude. Hovedproblemerne er retssystemets udtalte ineffektivitet og den tid, det tager at afsige og fuldbyrde domme såvel som svagheder i forbindelse med udvælgelse og uddannelse af dommere. Der indbringes desuden alt for mange sager for domstolene, som i princippet ville kunne afgøres på anden måde. Alt dette giver anledning til en meget stor ophobning af retssager. Et ekstra problem er, at domstolene og dele af statsadministration ikke altid respekterer eller i tide eksekverer højere domstolsinstansers afgørelser. Borgernes rettigheder beskyttes derfor ikke til fulde af retssystemet i overensstemmelse med forfatningens bestemmelser.

Der er en **sagsophobning** på omkring 1,38 millioner sager, som antyder, hvor dårligt retsvæsenet er i stand til at håndtere arbejdsbyrden. For at afkorte domstolsbehandlingen og lette arbejdsbyrden ved domstolene blev der for nylig bebudet en række foranstaltninger: straffeloven og strafferetsplejen er blevet ændret med henblik på en forenkling og en fremskyndelse af procedurerne, men hvilken virkelig indflydelse dette vil få, vides endnu ikke. Der vil skulle træffes yderligere skridt på dette område. I straffesager bør den vigtigste efterforskningsmyndighed flyttes fra domstolene til statsadvokatens kontor. Uomtvistede arvesager bør snarere behandles af notarer end af domstolene. De første skridt i denne retning er taget med vedtagelsen af arveloven. Loven om ændring af domstolsregisterloven søger at forenkle, fremskynde og reducere omkostningerne ved proceduren med registrering i domstolsregistret. Endelig omhandler forligsloven en alternativ metode til bilæggelse af tvister, men de kroatiske borgere er endnu ikke bekendt med forligsinstitutionen, så der kan ikke umiddelbart forventes håndgribelige resultater.

Strukturreformen af det kroatiske retssystem startede med regeringens vedtagelse i november 2002 af et strategisk dokument om reform af retssystemet og en operationel plan, der blev vedtaget i juli 2003. I strategien fastlægges der en række foranstaltninger til at

afhjælpe diverse struktursvagheder. Den omfatter forslag til indførelse af et erhvervsuddannelsessystem, lettelse af arbejdsbyrden ved domstolene og forenkling af domstolsprocedurene. Der forudses vedtagelse af nye love, indkøb af udstyr og besættelse af ledige stillinger, om end tidsrammen er ret urealistisk. Den reform, der blev foreslået i 2002, tager ikke højde for spørgsmålet om ændring af domstolsloven, som vil muliggøre dommeres mobilitet, indføre obligatorisk uddannelse og koble professionelle præstationer til forfremmelsesmuligheder.

I januar 2004 gav parlamentet en ny impuls til en fortsættelse af reformen af retsvæsenet ved at vedtage en pakke ændringer til domstolsloven. Formålet er at reducere puklen af retssager, og ændringerne skal bevirke en omfordeling af sagerne fra overbebyrdede domstole til domstole, som har samme jurisdiktion, men en mindre belastning, en udvidelse af retsassessorers kompetence til at varetage visse proceduremæssige handlinger og således aflaste dommerne, og en udvidelse af muligheden for at overflytte dommere med disses samtykke fra en domstol til en anden. Ændringerne indebærer desuden en detaljeret beskrivelse af dommernes forpligtelser og et bedre bedømmelsessystem. Regeringen har også vedtaget forslag til at overdrage fuldbyrdelsesprocedurer til embedsmænd, der er tillagt offentlige beføjelser. Dette forudsætter imidlertid en ændring af håndhævelsesloven, som parlamentet endnu skal vedtage. Ændringerne af civilprocesloven, som har været i kraft siden december 2003, og som indfører tidsfrister og andre foranstaltninger til at hindre misbrug af proceduremuligheder, bør desuden udnyttes til fulde. Gennemførelsen af alle disse foranstaltninger forudsætter en væsentlig indsats fra de kroatiske myndigheders side.

Fuldbyrdelse af domme på det strafferetlige område sker under strafferetlige dommeres myndighed og reguleres særskilt fra fuldbyrdelsen af andre typer domme, der relaterer til andre, især finansielle, krav. Størstedelen af sagspuklen ved de kroatiske domstole har berøring til registreringssager og fuldbyrdelse af civilretlige domme, særlig sådanne hvorved debitorer pålægges finansielle forpligtelser eller tilpligtes bestemte handlinger. Planerne om reform af håndhævelsesloven bør derfor følges meget omhyggeligt op.

1.1.4. Foranstaltninger til bekæmpelse af korruption

Kroatien har ratificeret Europarådets strafferetlige og civile retlige konventioner og tilpasset den nationale lovgivning i overensstemmelse hermed. Korruption defineres som en forbrydelse. Kroatien tiltrådte i december 2000 gruppen af stater mod korruption (GRECO). GRECO-plenarmødet rettede 16 henstillinger til de kroatiske myndigheder i maj 2002. Henstillingerne vedrører både lovgivningsmæssige og administrative foranstaltninger. Kroatien skal i nærmeste fremtid forelægge GRECO en rapport om gennemførelsen af henstillingerne.

Kroatien er ikke medlem af OECD, men deltager i arbejdsgruppen af ikke-medlemmer og tager aktiv del i antikorrupsionsnetværket (ACN). Der er forberedelser i gang med henblik på tiltrædelse af OECD-konventionen om bekæmpelse af bestikkelse af udenlandske offentligt ansatte i forbindelse med internationale forretningstransaktioner.

Internationale rapporter og undersøgelser antyder, at korruption stadig er et problem i Kroatien og påvirker samfundet i dets forskellige aspekter. Til trods for væsentlige bestræbelser i de senere år på at intensivere bekæmpelsen af korruption kræves der stadig en indsats.

Kroatien har på nationalt plan vedtaget og gennemført forskellige love med berøring til bekæmpelse af korruption. Der findes desuden en alsidig handlingsplan med foranstaltninger

såvel som et nationalt program for bekæmpelse af korruption. Dog er der hidtil ikke sket nogen opfølgning på gennemførelsen af det nationale program til trods for, at mange af fristerne i programmet faldt i 2001. Den nationale lovgivning er til dels tilpasset bestemmelserne i konventionen af 1995 om beskyttelse af Fællesskabernes finansielle interesser og protokollerne hertil, men der kræves yderligere forbedringer. Forskellige retsakter, særlig loven om forebyggelse af interessekonflikter under udøvelse af offentlige hverv, indeholder bestemmelser om forebyggelse af interessekonflikter mellem den private og den offentlige sektor.

Med oprettelsen af kontoret for afskaffelse af korruption og organiseret kriminalitet (USKOK) findes der nu et specialiseret organ til at efterforske og retsforfølge korruption. Kontoret fungerer som en særlig enhed i statsadvokatens kontor. Det skal arbejde nært sammen med kontoret for forhindring af hvidvaskning af penge. USKOK er dog endnu ikke helt operationelt, og dets administrative og operationelle kapacitet skal styrkes betydeligt. Der foregår uddannelse på forskellige niveauer og via forskellige organisationer og programmer.

Der træffes forskellige kilder til statistikker om korruption. Statsadvokaten udsender en årsrapport med statistikker om korruptionstilfælde, som drøftes i det kroatiske parlament. Indenrigsministeriet fører desuden særskilte statistikker over korruptionsforbrydelser, og det kroatiske statistiske kontor indsamler relevante data fra statsforvaltningsorganerne, herunder statsadvokatens kontor og USKOK.

Der tages forskellige foranstaltninger til at forbedre personalets kapacitet, forbedre arbejdsvilkårene og stille passende faciliteter og IT-udstyr til rådighed for domstolene, statsadvokatens kontorer og USKOK. Der er dog brug for en væsentlig, yderligere forbedring af forholdene. Der bør desuden sættes mere ind på at bevidstgøre offentligheden om, at korruption er en alvorlig forbrydelse.

1.2. Menneskerettigheder og beskyttelse af mindretal

Kroatien har en række lovgivningsbestemmelser, som sikrer respekten for menneskerettighederne og mindretalenes rettigheder. Forfatningen beskæftiger sig med de grundlæggende friheder og rettigheder. Disse rettigheder kan også underbygges med visse internationale konventioner, først og fremmest den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettighederne og de vigtigste protokoller dertil. Som helhed betragtet er det i medfør af artikel 6 i traktaten om Den Europæiske Union en forudsætning, at enhver stat, der ønsker at tiltræde Den Europæiske Union, først skal have ratificeret disse tekster.

Kroatien har været medlem af Europarådet siden 1996, har ratificeret den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettighederne og tillægsprotokollerne fra 1997. Privatpersoner kan indbringe sager for Menneskerettighedsdomstolen, hvis de skønner, at deres rettigheder i henhold til denne konvention er blevet krænket.

Blandt de andre internationale konventioner til beskyttelse af menneskerettigheder og mindretal har Kroatien ratificeret den europæiske konvention om forhindring af tortur, det europæiske charter for regionale sprog og mindretals sprog, men skal endnu undertegne det europæiske sociale charter fra 1996. Det har ratificeret de eksisterende FN-konventioner om menneskerettighederne og protokollerne hertil.

I overensstemmelse med artikel 140 i forfatningen indgår internationale traktater i Republikken Kroatiens interne retsorden og finder anvendelse frem for ordinær national lovgivning.

1.2.1. Civile og politiske rettigheder

Forfatningen garanterer adgang til domstolene. Der er *retshjælp* til rådighed i straffesager. I civile sager er det kun advokatsamfundet, som yder gratis retshjælp. Udlændinge kan ikke opnå retshjælp i civile sager. Der er ingen adgang til gratis retshjælp for personer uden statsborgerskab (såsom mange blandt roma-samfundet). Advokatsamfundet fastsætter selv sine gebyrer for sine tjenesteydelser. Der er ikke adgang til retshjælp i civile sager, som anlægges af staten, eller nogen statslig kontrol over kriterierne for ret til retshjælp, som tilbydes af advokatsamfundet. Hjemvendte personer og internt fordrevne personer fritages ifølge loven om retsgebyrer for pligten til at betale sådanne gebyrer. Asylloven specificerer imidlertid ikke, hvorledes der ydes retshjælp til asylsøgere. *Dødsstraffen* er blevet afskaffet, og Kroatien har undertegnet protokol 13 til konventionen til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder om afskaffelse af dødsstraf også i krigstid. Dette fik virkning den 1. juli 2003. Tortur, umenneskelig og nedværdigende behandling er forbudt ved forfatningen. Tvangsarbejde tillades heller ikke.

I oktober 2002 vedtog Kroatien en national plan for bekæmpelse af *menneskesmugling* i overensstemmelse med internationale standarder. I henhold til straffeloven af 1997 anses menneskesmugling i øjeblikket kun som en forbrydelse i henhold til artikel 175, som straffer slaveri uden nogen specifik henvisning til smugleri³.

Den kroatiske forfatning forbyder alle former for *diskrimination*, herunder diskrimination begrundet i race. Straffeloven betegner forskelsbehandling begrundet i race som en lovovertrædelse; den tillægger sådanne personer et straffeansvar, som på grundlag af forskelle med hensyn til race, køn, hudfarve, nationalitet eller etnisk oprindelse krænker de grundlæggende menneskerettigheder og friheder. Der findes ingen specifik straffelovgivning, som forbyder fremmedhad.

Vilkårlig arrest er forbudt ved forfatningen. Ingen kan arresteres eller tilbageholdes uden skriftlig dommerkendelse. Alle arresterede personer har ret til at appellere til domstolen, som træffer afgørelse om, hvorvidt frihedsberøvelsen er lovlig, og som omgående skal underrettes om grunden til arresten. Forfatningen fastsætter desuden, at en uretfærdigt arresteret person har ret til kompensation. Varetægtsarrestens varighed er nøjagtig defineret i loven med garantier for den frihedsberøvede person, som er på linje med internationale standarder.

Stemmeretten er sikret og defineret i forfatningen for alle borgere, som er fyldt 18 år. Det gælder også borgere, som befinder sig i udlandet på tidspunktet for valget.

Organisations- og forsamlingsfriheden er sikret ved forfatningen. Den relevante lov, som trådte i kraft den 1. januar 2002, er så vidt vides blevet gennemført problemløst. Antallet af registrerede civilsamfundsorganisationer i Kroatien er hurtigt stigende, også i mangfoldighed. I 1999 var der kun registreret 15 375 ngo'er, men dette tal nåede i august 2003 op på 23 740. Der er tillige registreret 70 stiftelser, 6 fonde og 120 internationale ngo'er. Ngo'ernes rolle har igennem årene været meget vigtig for fremme af menneskerettighederne, særlig på områder som flygtningespørgsmål og valgobservation.

---

³ Straffelovsændringerne af juli 2003 bevirkede en ændring af artikel 175, således at den bringes på linje med den internationale konvention, som specifikt henviser til menneskesmugling. Af formelle proceduremæssige årsager annullerede forfatningsdomstolen imidlertid den 27. november 2003 ændringerne af straffeloven, som parlamentet havde vedtaget den 9. juli, og som skulle træde i kraft den 1. december 2003. Forfatningsdomstolen havde besluttet, at ændringerne var blevet vedtaget uden det fornødne stemmeflertal.

Ytringsfriheden er sikret ved forfatningen. Før 2000 forekom der tilfælde af åbenlys pression, chikane, økonomisk afpresning og vilkårlig retsforfølgelse. Situationen har forbedret sig betydeligt siden 2000. Medierne er nu i vid udstrækning dereguleret og i almindelighed underlagt de frie markedsregler. Det er dog bekymringsværdigt, at der stadig består mulighed for politisk indflydelse på lokal plan.

De *trykte medier* er kendetegnet ved et bredt udvalg af daglige aviser. Der findes fem landsdækkende aviser plus aviser med et lokalt/regionalt marked. Der findes tre politiske ugeaviser. Avissektoren er bortset fra to daglige aviser blevet privatiseret, og journalister møder ikke længere større hindringer for udøvelsen af deres profession. Pressen er i politisk henseende meget diversificeret. Dog bør der tages yderligere skridt til at sikre gennemsigtighed i, hvem der ejer medierne. Den dominerende stilling i distributionssektoren, som en gruppe af udgivere indtager, kunne resultere i urimelig behandling af konkurrenter (idet nogle af de største udgivere kontrollerer over 50 % af det største distributionsnet i Kroatien).

På det *audiovisuelle område* er der over 130 radiostationer og udenlandske radiovirksomheder, som udsender deres programmer. Det statslige tv-selskab (HTT) har mistet sit monopol. Privatiseringen af den tredje nationale tv-kanal ved salg til et kroatisk RTL-konsortium vil kunne fremme udviklingen af den private tv-sektor og introducere konkurrence og pluralisme på tv-markedet. Der findes endvidere tre landsdækkende tv-kanaler og flere regionale tv-selskaber. Der findes ingen begrænsninger med hensyn til adgang til udenlandske nyhedskilder. Udenlandske tv-kanaler kan modtages via satellit eller på kabel-tv.

De aktuelle retlige og administrative rammer i Kroatien blev vedtaget med henblik på at harmonisere den kroatisk lovgivning efter europæiske standarder. Dog består der en vis bekymring med hensyn til de resterende muligheder for politisk indflydelse på de tilsynsmyndigheder, der er oprettet.

Der findes fire vigtige love på medieområdet: (i) *Loven om det kroatisk radio- og fjernsynsselskab (HRT)* af marts 2003 regulerer det statslige selskabs funktion og indeholder bestemmelser om programprincipper og –forpligtelser. Proceduren for udnævnelse af medlemmerne af HRT's bestyrelse garanterer ikke den nødvendige gennemsigtighed og heller ikke den politiske uafhængighed og alsidighed i holdninger, som kræves af tilsynsmyndighederne. Bestyrelsesmedlemmerne blev efter en lang forsinkelse snarere udvalgt⁴ på grund af politisk præference end relevant erfaring. Civilsamfundets repræsentanter bør spille en større rolle ved udpegelse og udnævnelse af bestyrelsesmedlemmer. (ii) *Loven om de elektroniske medier*, som blev vedtaget i juli 2003, regulerer elektronisk radio- og tv-virksomhed såvel som elektroniske publikationer. Den skitserer også proceduren for tildeling af licenser til offentlig og privat radio- og tv-virksomhed. Der er oprettet et råd for de elektroniske medier (en tilsynsmyndighed), som udsteder og annullerer licenser for frekvenstildelinger, fører tilsyn og modtager klager. Proceduren for udpegelse af rådets medlemmer giver ikke garanti for den nødvendige gennemsigtighed og heller ikke den politiske uafhængighed og alsidighed i holdninger, selvfinansiering og personale, som kræves af tilsynsmyndighederne. Den vedtagne lov er ikke helt på linje med den europæiske konvention om grænseoverskridende fjernsyn og direktivet

---

⁴ Den 17. oktober 2003 enedes parlamentet om udvælgelsen af medlemmerne til rådet. Seks medlemmer er blevet udnævnt af den tidligere regerende coalition og fem af oppositionen. Rådet består af 11 medlemmer fra forskellige civilsamfundsgrupper.

om fjernsyn uden grænser (*se også kapitel 20 – Kultur og det audiovisuelle område*), (iii) *Loven om telekommunikation*, der blev vedtaget i juli 2003, sigter på at bane vejen for en liberalisering inden for teletjenester ved at skabe betingelser for nye operatører inden for faste og mobile telekommunikationstjenester. Ved loven oprettes der et telekommunikationsagentur som en uafhængig tilsynsmyndighed, der tager sig af frekvenstildelinger og andre tekniske anliggender. Forbindelserne mellem telekommunikationsagenturet og rådet for de elektroniske medier er dog ikke klart defineret og kan føre til dødvande i de to organers arbejde. Loven er i vid udstrækning på linje med internationale standarder, men aspekterne heraf vedrørende radio- og tv-virksomhed vil skulle undergå en reform meget snart. (iv) *Medieloven* (tidligere benævnt “loven om offentlig information”), som blev vedtaget i oktober 2003, regulerer grundprincipperne for de ikke-elektroniske (dvs. i hovedsagen de trykte) mediers arbejde såsom ytringsfrihed, offentlighedens ret til information, beskyttelse af privatlivets fred og medieejerskab. I januar 2004 ophævede forfatningsdomstolen imidlertid loven af proceduremæssige årsager (den var ikke blevet vedtaget med absolut flertal til trods for, at den beskæftigede sig med grundlæggende menneskerettigheder). Ifølge forfatningsdomstolens afgørelse kan medieloven anvendes midlertidigt indtil den 30. april 2004. Kroatien bør sørge for, at den reviderede medielov tager fuldt hensyn til artikel 10 i den europæiske menneskerettighedskonvention såvel som andre relevante henstillinger fra Europarådets ministerkomite.

Loven om ændring af straffeloven, som blev vedtaget i juli 2003, og som omfatter kriminalisering af journalisters injurier, blev annulleret af forfatningsdomstolen i november 2003, fordi den ikke var blevet vedtaget med et absolut flertal. Det er nu vigtigt, at lovgivningen i den reviderede lov vedrørende injurier afspejler europæiske standarder (som defineret i Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols retspraksis).

Afslutningsvis kan det nævnes, at der er behov for ændringer til at bringe ovennævnte love på linje med europæiske standarder i overensstemmelse med de henstillinger, der blev formuleret i februar 2004 af en fælles ekspertmission fra Europarådet, Europa-Kommissionen og OSCE.

Ejendomsretten anerkendes ved forfatningen. Udlændinge er dog stadig underlagt visse lovfæstede begrænsninger, særlig hvad angår ejerskab til landbrugsjord, skove, fredede naturområder (nationalparker, naturreservater osv.). Udenlandske fysiske og juridiske personer kan eje fast ejendom i Kroatien på betingelse af gensidighed og efter godkendelse fra udenrigsministeriet. Også i tilfælde af arv skal udlændinge opfylde betingelsen om gensidighed.

Processen med *tilbagelevering af ejendom, der blev konfiskeret* under det jugoslaviske kommunistiske styre, er blevet reguleret ved en lov, som trådte i kraft i januar 1997. Processen skrider meget langsomt frem; efter syv år er der kun i 34 % af tilfældene (der er tale om i alt 51 000 tilfælde) truffet en juridisk gyldig afgørelse, og kun i 21 % af kravene er der faldet en positiv afgørelse. Loven åbner mulighed for, at kun efterkommere i første grad kan anmode om kompensation, forudsat at de opfylder bestemte betingelser. Regeringen er ikke i stand til at forudse, hvornår proceduren vil være tilendebragt.

Respekten for privatlivets fred er garanteret. Forfatningen garanterer boligens ukrænkelighed, korrespondancefrihed og –hemmelighed. Kun en domstol kan beordre en ransagelse af en bolig eller andre lokaler ved hjælp af en begrundet kendelse.

Ifølge disponible oplysninger findes der ingen registrerede *statsløse personer* i Kroatien som følge af opløsningen af den socialistiske føderative republik Jugoslavien.

1.2.2. Økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder

Kroatien ratificerede i 1999 det europæiske sociale charter af 1961 og tillægsprotokollen af 1999, som begge trådte i kraft i marts 2003. I februar 2003 ratificerede Kroatien også protokollen af 1991 om ændring af det europæiske sociale charter. Kroatien har endnu ikke undertegnet det europæiske sociale charter af 1996.

Den kroatiske forfatning indrømmer økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder. Den frie ret til at udfolde sig og markedsfriheden er garanteret, og staten er indstillet på at sikre, at alle iværksættere har samme juridiske status. Desuden anerkendes retten til arbejde med fuldstændig adgang til alle job og hverv for alle på samme vilkår, herunder retten for arbejdstagere og medlemmer af deres familie til socialsikring. Forfatningen omtaler en række forskellige velfærdsydelse. Forfatningen giver en universel ret til sundhedspleje og særlig pleje for de svageste, de hjælpeløse og de handicappede, med vægten lagt på programmer for social indpasning. Disse rettigheder kan dog ikke udøves fuldt ud på grund af budgetbegrænsninger. Familier nyder en særlig beskyttelse. Mødre og børn beskyttes af staten.

Kroatien anvender som efterfølgerstat til Jugoslavien FN-konventionen om *børns rettigheder*. Kroatien forventes at forelægge den anden indledende rapport om fremskridt med gennemførelsen af konventionen i maj 2004. I sommeren 2003 indførte Kroatien børneombudsmanden som en institution.

Der er ingen hindringer for oprettelse af fagforeninger. Strejkeretten er garanteret med visse begrænsninger for de væbnede styrker, politiet, den offentlige forvaltning og offentlige servicevirksomheder (f.eks. sundhedspersonale).

Der er ret til gratis *uddannelse* på primærtrinnet og fri adgang til uddannelse på sekundærtrinnet og videregående uddannelser med frihed til at åbne private skoler og undervisningsanstalter.

Religionsfriheden er garanteret. Kirken er adskilt fra staten, men ved en aftale mellem Kroatien og Pavestolen er der etableret et gunstigt grundlag for den katolske kirkes virke i samfundet. Religionsundervisning er ikke obligatorisk, men forekommer i det statslige undervisningssystem. Kroatien har indgået lignende aftaler med de vigtigste trosretninger i Kroatien (f.eks. den katolske, den ortodokse og den muslimske), men ikke den mosaiske. Tilbagelevering af jødisk ejendom er en af de vigtigste hindringer for indgåelse af en sådan aftale.

Homoseksuelle forhold anerkendes ved lov. Loven om kønnenes ligestilling forbyder diskrimination baseret på seksuel orientering.

1.2.3. Mindretals rettigheder, beskyttelse af mindretal og flygtninge

Mindretal

Ifølge folketællingen i 2001 er 7,5 % af den kroatiske befolkning medlem af 16 *nationale mindretal*. Det største mindretal er serberne med 4,5 % af den samlede befolkning efterfulgt af bosniere (0,47 %), italienerne (0,44 %), ungarere (0,37 %), albanere (0,34 %) og slovenere (0,3 %). Ifølge de seneste officielle statistikker var det tilsvarende tal for romaerne 0,21 %, men det faktiske tal er sandsynligvis meget højere.

Kroatien har ratificeret alle Europarådets konventioner, som det har undertegnet, f.eks. den europæiske konvention om menneskerettighederne og de grundlæggende frihedsrettigheder, rammekonventionen om beskyttelse af nationale mindretal, det europæiske charter for regionale sprog og mindretals sprog såvel som FN-konventionen om civile og politiske rettigheder. Kroatien har desuden indgået bilaterale aftaler om beskyttelse af nationale mindretal med Ungarn og Italien. Der er en bilateral aftale med Serbien og Montenegro under forberedelse.

Forfatningsloven om nationale mindretals rettigheder, som blev vedtaget den 13. december 2002, danner det interne retsgrundlag for mindretallenes rettigheder i Kroatien. De nationale mindretal garanteres retten til at have indtil otte repræsentanter i parlamentet. På lokalt plan har mindretallene ret til repræsentanter i folkevalgte organer såvel som i kommunernes og byernes rets- og forvaltningsorganer. Forfatningsloven om nationale mindretals rettigheder indeholder også bestemmelse om mindretals repræsentation i rets- og forvaltningsorganer på statsligt og lokalt niveau.

Der er desuden oprettet et rådgivende råd for nationale mindretal på nationalt plan og rådgivende organer under byråd og kommunalforvaltninger. Regeringen skal arbejde nært sammen med rådet for nationale myndigheder ved gennemførelsen af forfatningsloven om nationale mindretals rettigheder.

Der findes desuden særlig lovgivning om rettighederne for det serbiske mindretal i Donau-regionen; det blev indført ved Erdut-aftalen og regeringens hensigtserklæring af 1997. De fleste af de rettigheder, der garanteres ved Erdut-aftalen, er omsat i forfatningsloven om nationale mindretals rettigheder, men der følger nogle specifikke rettigheder af hensigtserklæringen, såsom proportional repræsentation i politistyrken og i retsvæsenet og ret til mindretals skoler.

Medlemmerne af nationale mindretal i Kroatien udøver deres ret til at benytte deres modersmål officielt på et lige grundlag på byers, kommuners og amters område, hvis deres andel af befolkningen udgør mindst en tredjedel, eller hvis der er truffet bestemmelse herom ved internationale aftaler. De har også ret til undervisning på deres eget sprog fra børnehaveniveau og fremefter (indtil undervisning på sekundærtrinnet) i overensstemmelse med forfatningen, forfatningsloven om nationale mindretals rettigheder (2002), loven om benyttelse af nationale mindretals sprog og skrift (2000) og loven om undervisning i nationale mindretals sprog og skrift (2000).

En undervisningsanstalt med undervisning i et nationalt mindretals sprog og skrift kan være en offentlig institution, der finansieres via statsbudgettet, eller en privat skole, der oprettes af enhver juridisk eller fysisk person på samme betingelser, som gælder for oprettelse af alle undervisningsanstalter. Principperne om lighed og ikke-diskrimination, beskyttelse af national identitet, social integration, frihed til oprettelse af undervisningsanstalter, undervisningsprogrammer og læseplaner og passende læreruddannelse lader til at være indarbejdet i kroatisk lovgivning. Principperne er forenelige med de grundlæggende principper i Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal og det europæiske charter for regionale sprog og minoritetssprog.

Ombudsmanden kunne spille en vigtig rolle i beskyttelsen af mindretals rettigheder men hæmmes af alvorlige budgetbegrænsninger. Der findes et regeringskontor for nationale mindretal. På statsbudgettet for 2003 blev der afsat 20 mio. HRK (2,6 mio. EUR) til mindretallene, som skulle fordeles gennem dette kontor.

Der blev ved parlamentsvalget den 23. november 2003 indvalgt otte repræsentanter for nationale mindretal, hvilket er en stigning i forhold til valget i 2000, hvor der blev valgt fem repræsentanter af nationale mindretal.

Ifølge den sidste folketælling har 331 383 kroatiskere, som er medlemmer af 16 nationale mindretal, ret til at vælge 471 mindretalsråd med 6 662 rådmænd og 143 repræsentanter på lokalt (kommunalt) og regionalt (amts-) niveau. Der blev den 18. maj 2003 afholdt valg til de *lokale rådgivende mindretals råd*. Men på grund af en for kort forberedelsesperiode, ringe støtte fra regeringens side og ringe organisation i mindretalsorganisationerne, blev under halvdelen af de råd, som mindretallene har ret til i henhold til forfatningsloven om nationale mindretal, valgt. Der blev den 15. februar 2004 holdt tillægsvalg for medlemmerne af rådene for nationale mindretal i 15 amter, 64 byer og 132 kommuner. Valgdeltagelsen var på omkring 8 % af den samlede mindretalsbefolkning. Der forekommer stadig misforståelser og uvidenhed om den formelle etablering af de lokale råd, ikke blot blandt de lokale myndigheder, men også blandt mindretalsgrupperne selv.

Ifølge forfatningsloven om nationale mindretal har der skullet afholdes delvalg i de byer/kommuner, hvor der ikke kunne udpeges tilstrækkelig mange mindretalsrepræsentanter på basis af partilister. Disse delvalg fandt sted den 15. februar 2004, hvor de ifølge forfatningsloven om nationale mindretals rettigheder skulle have været afholdt den 23. marts 2003. Det skal bemærkes, at i henhold til loven om lokalvalg af 2001 skulle disse valg have fundet sted allerede i september 2002.

Med hensyn til mindretalsrepræsentation i statens forvaltningsorganer og domstolene som omhandlet i forvaltningsloven om nationale mindretals rettigheder, er mindretallene stadig underrepræsenteret. Regeringen, som henviser til praktiske problemer, begrænsninger for statsbudgettet og for domstolenes vedkommende domstolenes uafhængighed med hensyn til udvælgelse af dommere, har ikke udarbejdet noget program til at afhjælpe problemet med underrepræsentation på lang sigt. Der er opslået en lang række ledige stillinger i statsforvaltningen og i retsvæsenet, men det vides ikke om medlemmer af nationale mindretal er blandt de nye ansatte. Lovgivningen på visse områder skal desuden bringes på linje med forfatningsloven om nationale mindretals rettigheder, såsom loven om statsforvaltningen, loven om domstolene, loven om statens domstolsråd og loven om statsadvokatens kontor. Der vil således skulle træffes egnede foranstaltninger til at afhjælpe dette forhold.

Med hensyn til medierne har mindretal og anliggender, som berører dem, i de senere år været dækket i stigende grad om end ikke på passende måde, både i de elektroniske medier og i pressen. Skønt hadske udtalelser er konstant for nedadgående, opfattes og repræsenteres nationale mindretal som separate enheder og ikke som en integrerende part af samfundet. Bestemmelserne i forfatningsloven om nationale mindretals rettigheder om, at offentlige radio- og fjernsynsstationer på nationalt og lokalt plan skal producere og/eller udsende programmer for mindretallene på deres sprog, gennemføres endnu ikke i praksis.

Hvad angår retssager om diskrimination mod mindretal, findes der ikke noget tegn på domme, i hvilke der er konstateret diskrimination af et mindretal eller kriminel skyld for spredning af racehad.

Det serbiske mindretal befinder sig i en særlig situation. For det første er dets andel af befolkningen faldet dramatisk fra 13 % (folketællingen i 1991) til 4,5 % (folketællingen i 2001) af befolkningen, selv om det stadig er mindretallet med den største befolkning. For det andet er forbindelserne mellem den kroatisk stat og det serbiske mindretal belastet af arven fra den nylige krig, dvs. flygtnings tilbagevenden og tilbagelevering af deres ejendom [se

afsnittet om "flygtninge" nedenfor]. Med Kroatiens uafhængighed har serbernes status ændret sig fra at være en konstituerende nation i det tidligere Jugoslavien til at være et nationalt mindretal. I december 2003 undertegnede den nye regering en aftale med repræsentanterne for det serbiske mindretal og tilbød dem forskellige stillinger i forvaltningen. Det skal dog bemærkes, at det serbiske mindretals eksisterende institutioner (politiske partier, skoler, kulturelle organisationer) kan arbejde uden hindringer. I Donau-regionen er de fleste af bestemmelserne i Erdut-aftalen og regeringens hensigtserklæring blevet implementeret med en enkelt vigtig undtagelse, som er serbernes proportionale repræsentation i retsvæsenet. Staten skal endnu gøre en ekstra indsats for at integrere det serbiske samfund i det kroatiske samfund på alle niveauer.

Roma-mindretallet fortjener særlig opmærksomhed. Roma-befolkningen tegner sig officielt for 0,21 % af befolkningen (9 463 personer ifølge folketællingen i 2001). Den er dog sandsynligvis meget større (30 000-40 000), da romaerne ofte erklærer sig som medlem af flertalsgruppen eller ikke lader sig registrere. De fleste romaer er ikke integreret i det kroatiske samfund og lider under diskrimination på alle områder i det offentlige liv, f.eks. i forbindelse med adgang til beskæftigelse, sundhedsydelse og politisk repræsentation.

I betragtning af den akutte sociale udelukkelse, som størstedelen af roma-befolkningen lever under i Kroatien, vedtog regeringen den 16. oktober 2003 efter en opfordring fra Europarådet og OSCE et nationalt program for romaerne. Programmet omfatter en række foranstaltninger til at sikre social inddragelse af romaerne, samtidig med at deres traditioner og kultur bevares. Det behandler emner som status, politisk repræsentation på lokalt plan, beskæftigelse, børns rettigheder, uddannelse, sundhedspleje, social velfærd, boliger og miljøbeskyttelse. Tiden vil dog vise, om de midler, der er afsat til dette initiativ på statens budget for 2004, er tilstrækkelig til at gennemføre programmet.

Der verserer et meget stort antal sager mod Kroatien ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol. Det synes at afspejle (i) procedureproblemer i det kroatiske retsvæsen, herunder i hvilket omfang forfatningsdomstolen er i stand til at handle som en effektiv indenlandsk instans til behandling af menneskerettighedsanliggender, og (ii) reelle menneskerettighedsproblemer med berøring til visse former for lovgivning, særlig lovene om ejendomsspørgsmål, som er opstået på grund af krigen.

Flygtninge

Kroatien har ratificeret Genève-konventionen af 1951 om *flygtninge*. En række flygtninge fra Bosnien-Hercegovina har fået flygtningestatus i henhold til den kroatiske lov om fordrevne personers og flygtnings status. Definitionen af flygtninge i henhold til denne lov afviger stærkt fra Genève-konventionens. Loven om udlændinges bevægelser og ophold foreskriver procedurerne for indrømmelse af asyl. Men der er i intet tilfælde givet asyl. Den 1. juli 2004 skal den nye asyllov træde i kraft.

I perioden 1991-1997 var det samlede antal flygtninge og internt fordrevne personer fra områder uden for og inden for Kroatien på ca. 950 000.

Som et resultat af den nylige krig blev ca. 550 000 *kroater* fordrevet (internt fordrevne personer)⁵. Antallet af *kroatiske serbiske flygtninge*, hovedsagelig som følge af operation Flash og Storm i 1995, hvor Kroatien erobrede kontrollen over alle besatte områder, var på

---

⁵ Udtrykket kroat og serber angiver et etnisk tilhørsforhold, mens kroatisk angiver statsborgerskab i Republikken Kroatien.

370 000 (330 000 i Serbien og Montenegro og 40 000 i Bosnien-Hercegovina). Yderligere 32 000 serbere blev registreret som internt fordrevne personer ved udgangen af 1997 i UNTAES-regionen (Østslavonien). Foruden de 950 000 flygtningen og internt fordrevne var der også de bosniske kroater, som enten med tiden havde etableret sig Kroatien (ca. 130 000) eller var rejst gennem Kroatien til et andet land.

Ved udgangen af 2003 var antallet af *kroatiske serbiske flygtningen* ca. 209 000 (189 500 i Serbien og Montenegro og 19 500 i Bosnien-Hercegovina). Antallet af internt fordrevne personer med serbisk etnisk tilhørsforhold var 1 700. Ved udgangen af samme periode vendte 108 000 kroatiske serbiske flygtninge tilbage til Kroatien.

Hovedsagelige på grund af den lange fordrivelse og hindringerne for deres tilbagevenden synes et stort antal af de nuværende serbiske flygtninge at have valgt at lade sig integrere lokalt i det land, hvor de er bosat. Folketællingen, som blev foretaget i anden halvdel af 2000 af regeringerne for daværende Forbundsrepublikken Jugoslavien og Bosnien-Hercegovina i samarbejde med UNHCR, antydede, at det potentielt højst kunne forventes, at ca. 30 % af de resterende flygtninge ville vende tilbage, dvs. lidt over 83 000 personer (76 500 fra Serbien og Montenegro og 6 500 fra Bosnien-Hercegovina). Af en undersøgelse foretaget for OSCE's mission i Kroatien i andet halvår af 2003 fremgår det, at 15 % af de flygtninge, der i øjeblikket opholder sig i Serbien og Montenegro og i Bosnien-Hercegovina, potentielt vil vende tilbage, hvilket svarer til ca. 30 000 personer.

De største problemer, som flygtninge står overfor, når de vender tilbage, er bolig, miner, økonomisk genindpasning, potentiel chikane med reference til påståede "krigsforbrydelser" og den ugæstfrie atmosfære i de lokalsamfund, som modtager flygtningene. Der er desuden administrative problemer såsom manglende anerkendelse af pensionsrettigheder baseret på arbejdsår i de tidligere serbisk kontrollerede områder. Med hensyn til økonomisk genindpasning har regeringen indført foranstaltninger til økonomisk udvikling i de områder, til hvilke flygtningene vender tilbage, men uden specifikke foranstaltninger rettet mod flygtningene. De nødvendige budgetressourcer er stillet til rådighed, og minerydningsprocessen forventes at være afsluttet i 2010.

Under krigen og i tiden derefter blev mange huse og/eller lejligheder enten ødelagt eller besat. Boligproblemet kan således deles i tre dele, som er: (i) genopbygning; (ii) tilbagelevering af ejendom og (iii) bolighjælp til tidligere lejere.

Genopbygning: til dato har regeringen genopbygget ca. 130 000 ødelagte huse og lejligheder ud af 200 000. 7 % af dette program er blevet finansieret af verdenssamfundet. Der synes ikke at have været nogen større forsinkelse i gennemførelsen af genopbygningsprogrammet for de ca. 16 000 resterende huse og det forventes at være gennemført ved udgangen af 2005. Dette vil lette ca. 48 000 personers tilbagevenden. Med ændringerne i 2000 af loven om genopbygning blev de sidste diskriminerende retsbestemmelser fjernet. Fristen for anmodning om genopbygning var udgangen af 2001. I marts 2004 genåbnede regeringen sammen med serbiske repræsentanter og i overensstemmelse med den undertegnede aftale fristen for indgivelse af nye ansøgninger om genopbygning fra 1. april til 30. september 2004. Det kommer sandsynligvis til at betyde, at genopbygningsprogrammet vil skulle fortsætte indtil 2006.

Tilbagelevering af ejendom: Tilbagelevering af ejendom i form af bolig, som var tildelt midlertidige brugere i henhold til loven om midlertidig overtagelse og administration af specificeret ejendom, er reguleret af ændringerne i 2002 af loven om områder af særlig interesse for staten. Loven om ejerskab og andre ejendomsrettigheder regulerer

tilbageleveringen af andre typer ejendom, f.eks. erhvervsejendom og landbrugsjord, som også kunne være blevet tildelt midlertidige brugere i henhold til loven om midlertidig overtagelse og administration af specificeret ejendom. Regeringen har stillet midler til rådighed til alternative boliger. Ved udgangen af 2003 var der ud af et samlet antal på ca. 20 000 ansøgninger om tilbagelevering af huse⁶ kun tilbageleveret lige under 16 000 (hvoraf 4 000 stod tomme, da ingen vidste, hvor ejerne befandt sig). Tilbageleveringen af ejendom går dog meget langsomt. Hovedårsagerne hertil er (i) den selvpåtvungne opgave med at skaffe alternativ bolig til beboerne som en forudsætning for tilbagelevering, som betyder, at ejernes rettigheder ikke bliver overholdt fuldt ud, (ii) intet hastende på de lavere niveauer i statsforvaltningen, hvad angår tilbud om alternativ bolig til beboerne i tide⁷, og (iii) ingen udsættelser pådømt af domstolene og manglende håndhævelse af afgørelserne om udsættelse af illegale beboere. Regeringen havde oprindeligt planlagt at fuldføre tilbageleveringen af ejendom inden udgangen af 2002. Fristen blev forlænget til udgangen af 2003. Den nye frist er imidlertid ikke blevet overholdt. Ved udgangen af 2003 var 3 500 huse stadig besat, for hvilke der er indgivet ca. 2 200 ansøgninger om tilbagelevering. Ifølge regeringens aftale med de serbiske repræsentanter vil denne proces kunne være afsluttet inden udgangen af 2004.

Boliger til tidligere lejere: Indtil for nylig havde flygtninge, som boede til leje i selvejede huse, ingen adgang til bolig, hvis de besluttede at vende tilbage til Kroatien. Manglen på midlertidigt at afhjælpe dette forhold ramte specielt flygtninge fra byområder. I juli 2002 åbnede ændringerne af loven om områder af særlig interesse for staten⁸ mulighed for at hjælpe de tidligere lejere for første gang i disse områder. Den 12. juni 2003 vedtog regeringen også en beslutning om at sørge for boliger til tidligere lejere uden for områderne af særlig interesse for staten, som ønsker at vende tilbage⁹. Ansøgerne skal ifølge denne beslutning have adgang til offentligt finansierede boliger. Sidste frist for indgivelse af en ansøgning er udgangen af 2004. Ordningen løber indtil den 31. december 2006. Programmet behandler ikke spørgsmålet om, hvorvidt opsigelsen af lejerne var retligt berettiget, og der er mange indenlandske retssager i gang, og mindst én sag er blevet antaget af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol ("Blecic mod Kroatien").

Da implementeringsplanen til regeringens beslutning først blev underskrevet efter lange forsinkelser den 29. oktober, foreligger der endnu ikke konkrete resultater. Til dato er der ikke truffet nogen beslutning til fordel for tidligere lejere. Regeringen forventer at opfylde alle ansøgninger inden udgangen af 2006. På statsbudgettet for 2004, som blev godkendt den 4. marts 2004, er der afsat bevillinger til opførelse af ca. 1 500/1 600 lejligheder til dækning af de første ansøgninger. Det er vanskeligt at vurdere, hvilken indflydelse disse foranstaltninger vil have på personers tilbagevenden.

Sammenfattende kan det siges, at den kroatiske regering har indført bestemmelser, som skal løse boligproblemet for flygtninge og internt fordrevne personer, som ønsker at vende tilbage.

---

⁶ Det drejer sig om tilbagelevering af huse, som blev tildelt til beboelse i henhold til loven om midlertidige overtagelser og administration af specificeret ejendom af 1995.

⁷ Tilbagelevering af ejendom til ejeren overvejes kun, efter at der er stillet alternativ bolig til rådighed for den midlertidige beboer. Det betyder, at den midlertidige beboers interesser gives forrang frem for ejernes lovlige rettigheder.

⁸ Se vedlagte kort. Områderne af særlig interesse for staten, som er defineret ved en lov af 1996 (senere ændret), blev udstukket med henblik på at fjerne konsekvenserne af krigen, at sikre hurtigere tilbagevenden af internt fordrevne og flygtninge, at anspore til demografisk og økonomiske genopblomstring og sikre en afbalanceret udvikling i alle Kroatiens regioner.

⁹ Ændringerne af loven om områderne af særlig interesse for staten, som blev vedtaget i juli 2000 og juli 2002, vedrører tilfælde inden for disse områder.

Implementeringen af disse retsbestemmelser, med undtagelse af genopbygningsprogrammet, vil dog skulle fremskyndes og forbedres. Tilbagelevering af andre typer ejendom end boliger er endnu ikke blevet taget op på samme måde i retssystemet som tilbagelevering af boliger. Desuden bør der sættes ekstra ind på at sikre bæredygtigheden af genbosættelserne. Det drejer sig her om at forbedre den økonomiske situation og atmosfæren generelt i de pågældende områder.

1.3. Andre forpligtelser som defineret i EU-Ministerrådets konklusioner af 29. april 1997

Regeringen har forpligtet sig til at opfylde sine forpligtelser i henhold til **Dayton/Paris-aftalerne**. Den respekterer Bosnien-Hercegovinas suverænitet og territoriale integritet. I henhold til **Erdut-aftalen**, der blev undertegnet i november 1995, accepterer Kroatien en række forpligtelser med henblik på en fredelig genindpasning af området i den kroatiske Donau-region (Østslavonien, Barania og Vestsirmium) under den kroatiske regerings suveræne kontrol fra januar 1998 (hvor UNTAES, FN's overgangsmyndighed, trak sig tilbage fra området). Denne aftale og regeringens hensigtserklæring af januar 1997 til FN's Sikkerhedsråd er fortsat retligt bindende forpligtelser. Nogle bestemmelser er indarbejdet i forfatningsloven om nationale mindretal, men de er endnu ikke bragt fuldstændig i anvendelse. Kroatien er i særdeleshed stadig indstillet på at indfri alle forpligtelser vedrørende flygtninges og internt fordrevne personers tilbagevenden.

1.3.1. Samarbejde med Den Internationale Krigsforbryderdomstol vedrørende det tidligere Jugoslavien (ICTY)

Kroatiens samarbejde med **Den Internationale Krigsforbryderdomstol vedrørende det tidligere Jugoslavien (ICTY)** er blevet forbedret betydeligt i de seneste måneder. I april 1996 vedtog Kroatien forfatningsloven om samarbejde med ICTY og oprettede regeringens kontor for samarbejde med den internationale domstol og internationale straffedomstole. ICTY har hidtil rejst tiltale mod i alt 5 kroatiske borgere fra Republikken Kroatien for forbrydelser i Republikken Kroatien og 27 kroater fra Bosnien-Hercegovina for forbrydelser begået på nævnte stats område.

Ingen af de tre kroatiske statsborgere, som der blev rejst tiltale imod i 2001 og 2002, er blevet overført til ICTY af forskellige grunde. Rahim Ademi (som blev tiltalt den 8. juni 2001) meldte sig selv til domstolen i juli 2001; general Janko Bobetko (som blev tiltalt den 17. september 2002) døde i april 2003, efter at regeringen havde angrebet visse dele af tiltalen, som ifølge regeringen stillede spørgsmål ved den politiske berettigelse og lovligheden af en særlig aktion fra den kroatiske hærs side; general Ante Gotovina, som blev tiltalt den 8. juni 2001 for påståede krigsforbrydelser under "Operation Storm" i 1995 på basis af individuelt og kollektivt ansvar, er stadig på fri fod. Den 1. marts 2004 blev der rettet "fortrolig" tiltale mod tidligere general i hæren Cermak og Markac, som frivilligt overgav sig til ICTY den 11. marts 2004.

Af de 27 tiltalte kroater fra Bosnien-Hercegovina blev 4 arresteret i Kroatien og overført til ICTY. 18 overgav sig frivilligt til ICTY. Blandt dem var der 6 kroater, som ICTY i begyndelsen af april 2004 åbnede et anklageskrift overfor, der var dateret 4. marts. De havde fungeret som politiske og militære personer i den såkaldte "Herceg-Bosna", en krigsenhed, der var etableret af etniske kroater i Bosnien-Hercegovina. Alle seks mistænkte, der har kroatisk statsborgerskab og var fast bosiddende i Kroatien, overgav sig frivilligt til ICTY den 5. april, og de blev stillet for domstolen den 6. april, hvor de nægtede sig skyldige i alle 26

punkter i anklageskriftet. De øvrige tiltalte kroater fra Bosnien-Hercegovina er blevet arresteret af SFOR eller myndigheder i andre lande.

Kroatien har for nylig taget skridt til at give adgang til intern dokumentation og tillader interviews med potentielle vidner til ICTY's tilfredshed. I oktober 2003 vedtog Kroatien loven om beskyttelse af vidner for at sikre vidner en permanent beskyttelse under strafferetssager¹⁰.

I august 2003 opfordrede FN's Sikkerhedsråd Kroatien til at intensivere sit samarbejde med ICTY og særlig at udlevere den tiltalte, flygtede general Ante Gotovina til domstolen. Kroatien forsinkede fuldbyrdelsen af arrestordren i sagen mod general Bobetko før dennes død.

Kroatien anerkender begrebet kommandoansvar som defineret i statuten for ICTY (artikel 7, stk. 3) og Rom-statuten for ICC (artikel 28). Den nuværende straffelov erklærer ikke eksplicit kommandoansvar for strafbar. Loven om ændring af straffeloven (af juli 2003), hvorved grundtypen af kommandoansvar fra Rom-statuten indføres i national lovgivning, blev ophævet af forfatningsdomstolen i november 2003, fordi loven ikke var vedtaget med det nødvendige stemmeflertal. Men højesteret har i mindst en afgørelse fortolket det sådan, at ledere kan holdes ansvarlige under den nuværende gældende straffelov for at undlade at forhindre krigsforbrydelser, som de havde eller burde have haft kendskab til.

Som **helhed betragtet** er samarbejdet med ICTY blevet forbedret betydeligt i de seneste måneder. I april 2004 erklærede anklageren, at Kroatien nu fuldt ud samarbejder med ICTY. Kroatien vil imidlertid skulle træffe alle nødvendige foranstaltninger for at sikre, at den resterende tiltalte lokaliseres og overgives til ICTY.

Myndighederne synes at være besluttet på at forbedre betingelserne for **retsfølgelse af krigsforbrydere ved indenlandske domstole**. I perioden fra 1991 til 2003 blev der indledt et strafferetligt søgsmål mod ca. 3 100 personer, hvoraf over 1 300 personer blev tiltalt og 548 blev dømt ved en endelig domstolsafgørelse (flertallet "*in absentia*").

Der findes ikke noget specielt kontor for krigsforbrydelser. Ved loven om implementeringen af Rom-statuten for Den Internationale Straffedomstol (ICC), der blev vedtaget den 17. oktober 2003, er der oprettet særlige undersøgelsesafdelinger ved de 4 amtsretter i Split, Zagreb, Rijeka og Osijek for retsfølgelse af krigsforbrydelser. Disse afdelinger fungerer imidlertid ikke, og ansvaret for deres oprettelse henhører under præsidenterne for amtsretterne, som hidtil ikke har foretaget sig noget. Det er stadig ikke klart, hvordan jurisdiktionen (territoriant og materielt) vil blive defineret og af hvem, hvilke dommere der skal uddannes, og hvorvidt de 4 afdelinger, hvis de samarbejder indbyrdes, får mulighed for at udveksle dokumenter/beviser.

Statistiske data antyder, at der endnu ikke anvendes en enkelt standard for straffeansvar ligeligt på alle, som står anklaget for krigsforbrydelser ved de kroatiske domstole. Serbiske anklagede står i de forskellige stadier af retssagen mindre gunstigt end tilsvarende kroater. Serbere risikerede således i højere grad at blive dømt end kroater i 2003, selv om forskellen mellem dem i antal bliver reduceret i forhold til 2002. Antallet af retsforfulgte serbere i 2003 voksede i forhold til 2002, mens antallet af kroater faldt betydeligt. Højesteret omstødte en lang række domme over serbere, som havde anket, og beordrede nye retssager på grund af fejl

---

¹⁰ Loven foreskriver fire typer beskyttelse: fysisk og teknisk beskyttelse, overførsel af personen, foranstaltninger til at skjule identitet og ejerskab, identitetsskifte.

begået af domsretten. De lokale anklagemyndigheder og domstole fortsatte desuden med at føre retssager *in absentia* (27 ud af 32 serbere, som var dømt for krigsforbrydelser i 2003, blev dømt *in absentia*). Sådanne retssager føres næsten udelukkende mod serbere, og mange af dem drejer sig om kollektiv tiltale. Denne praksis er et problem, fordi den ikke er forenelig med princippet om individuel skyld. En fortsættelse af denne praksis skaber også en ekstra byrde for domstolene, da anklagede, der dømmes *in absentia*, regelmæssigt gør brug af deres ret til fornyet rettergang. Der er sket visse forbedringer i de senere år, men der er behov for yderligere reform for at garantere en upartisk administration af strafferetten i straffesager.

Der forekommer stadig store forsinkelser i sagsbehandling både ved domsretterne og højesteret. Flere sager har desuden været behæftet med alvorlige mangler med hensyn til justitsadministration, f.eks. sagen vedrørende "Lora"-fængslet i Split samt flere sager ved distriktsdomstolene i Gospic og Zadar. Amtsretten i Gospic kendte en serber, der var vendt tilbage, ikke blot skyldig i krigsforbrydelser, men også ansvarlig for serbiske forbrydelser mod Kroatien igennem 500 år ("Karan"-sagen, senere omstødt af højesteret). På den anden side har statsanklageren indledt en række undersøgelser vedrørende kroater, som er mistænkt for krigsforbrydelser mod serbiske civile i det seneste år; erfaringerne hermed har hidtil været blandede. Gospic-retssagen i Rijeka ("Norac"-sagen) er et godt eksempel på et velordnet forløb af en straffesag.

Kroatien er i princippet rede til at samarbejde nært med ICTY om indenlandske retssager om krigsforbrydelser, idet man accepterer som retsligt relevant alle beviser og anden dokumentation fra ICTY. Bevisligheder, som indhentes fra ICTY, vil blive antaget uden undersøgelse i indenlandske retssager.

Kroatien støttede EU's fælles holdninger vedrørende **Den Internationale Straffedomstol (ICC)** og besluttede som følge heraf ikke at undertegne en bilateral aftale med De Forenede Stater om ikke-udlevering til Den Internationale Straffedomstol.

1.3.2. *Regionalt samarbejde*

Kroatien er et aktivt medlem af flere regionale og subregionale initiativer, såsom stabilitetspagten, det adriatisk-ioniske initiativ, "Quadrilaterale" (mellem Italien, Slovenien, Ungarn og Kroatien), det centraleuropæiske initiativ, det sydøsteuropæiske samarbejdsinitiativ (SECI), Alpe-Adriaterinitiativet, Donau-kommissionen. Kroatien er observatør i den sydøsteuropæiske samarbejdsproces (SEECP). Kroatiens medlemskab af sådanne initiativer kan betragtes som proaktivt, selv om Kroatien tydeligvis er tilbageholdende med hensyn til at lade sig betragte som et land i den vestbalkanske region.

I december 2002 undertegnede Kroatien rammeaftalen med Slovenien, Bosnien-Hercegovina og Serbien og Montenegro om Sava-flodbækkenet. I februar 2003 undertegnede Kroatien aftalememorandummet om det regionale elmarked i Sydøsteuropa og i december 2003 et addendum hertil (*se også kapital 14 - Energi*).

De første forhandlinger om fordelingen af den socialistiske føderative republik Jugoslaviens aktiver startede i 1992 og *efterfølgeaftalen* blev undertegnet den 29. juni 2001 af de fem efterfølgerstater (Slovenien, Kroatien, Bosnien-Hercegovina, Serbien og Montenegro og den tidligere jugoslaviske republik Makedonien). Aftalen er blevet ratificeret af alle efterfølgerstater. Kroatien var den sidste, og parlamentet ratificerede i marts 2004. Formålet med aftalen er at identificere og foretage en retfærdig fordeling af den socialistiske føderative republik Jugoslaviens rettigheder, forpligtelser, aktiver og passiver mellem efterfølgerstaterne.

Den indeholder kun de grundlæggende principper og procedurer for fortolkning og gennemførelse af aftalen.

I 1996 oprettede Kroatien diplomatiske forbindelser med **Serbien og Montenegro**, men forholdet er fortsat anspændt. Siden 2000 er der med et regimeskift i begge lande kommet gang i det økonomiske samarbejde. Den bilaterale handel er stadig ringe, men voksende. De to udenrigsministre enedes på deres første officielle møde i november 2001 i New York om prioriteter for en yderligere normalisering af forbindelserne. Siden da er forbindelserne mellem de to lande blevet betydeligt forbedret, og der er etableret regelmæssige kontakter på arbejdsplan. Den kroatiske præsident Stjepan Mesics besøgte i Beograd i september 2003 og særlig de to præsidenters undskyldninger for den svie og smerte, som de to folk havde påført hinanden i tidligere tid, er et yderligere vigtigt skridt i retning af en normalisering af forbindelserne.

Der er dog stadig en række større vigtige spørgsmål, som endnu skal løses: grænsedragningen ved Donau-floden og Prevlaka, spørgsmålet vedrørende efterfølgning af Jugoslavien, problemet med forsvundne personer, Kroatiens krav om erstatning for krigsskader, flygtnings tilbagevenden og tilbagegivelse af deres ejendom, særlig tilbagegivelse af ejendom til erhvervsdrivende og Serbiens og Montenegros ratifikation af frihandelsaftalen. Efter lange forhandlinger blev der undertegnet en *frihandelsaftale* den 23. december 2002 i Zagreb. Det kroatiske parlament ratificerede aftalen den 7. maj 2003. Men Serbien og Montenegro har endnu ikke ratificeret aftalen.

I december 2001 blev der nedsat en tværstatslig grænsekommision for identifikation og demarkation af lande- og søgrænsen, der skulle se på grænsedragningen langs Donau-floden (347 kilometer). I betragtning af forhandlingernes komplekse og politiske og tekniske karakter (klarlægning af ejerskab, eventuel kompensation til ejerne osv.) har den tværstatslige grænsekommision kun gjort beskedne fremskridt hidtil¹¹. Den arbejder nu på at opstille en mindre grænseordning, således at ejere kan få adgang til deres ejendom i det omtvistede område, indtil der findes en permanent løsning.

I december 2002 undertegnede udenrigsministrene en protokol om en midlertidig ordning for Prevlaka. Efter at FN's observatørmissions mandat (UNMOP) udløb den 15. december¹², overtog Kroatien den fulde jurisdiktion over Prevlaka. Ifølge den midlertidige ordning skal der oprettes et demilitariseret område ud i havet langs Kotor-bugten mellem Kap Konfin og Kap Ostro. Zonen kontrolleres i fællesskab af kroatiske og serbisk-montenegrinske politipatroljebåde. Protokollen åbner mulighed for oprettelse af ekstra grænseovergangssteder. Der skal desuden indføres en lempelig grænseovergang for lokalbefolkningen. Der er opnået enighed om en midlertidig grænseføring i havet, uden at dette foregriber den endelige grænsetrækning. Linjen er ikke trukket midt i Kotor-bugten, idet Serbien og Montenegro tildeles størstedelen. Der blev opnået enighed om en sådan asymmetrisk løsning ved tidligere forhandlinger i 1998, som blev forelagt FN's Sikkerhedsråd på daværende tidspunkt.

---

¹¹ På det sidste møde den 25. juli 2003 enedes de to parter om grænsetrækningen ved to "nulpunkter", et ved Bajakovo og et ved trekanten mellem Kroatien/Bosnien-Hercegovina/Serbien, Racinovci, nær Breko. De relevante SCG-myndigheder undersøger i øjeblikket de kroatiske krav, som bygger på jordmatriklen.

¹² I 1992 nåede den kroatiske præsident Tudjman og den jugoslaviske præsident Cosic til aftale om at trække den jugoslaviske hær tilbage fra Prevlaka-halvøen og Kotor-bugten, og der blev oprettet en FN-observationsmission (UNMOP) den 1. februar 1996 til at demilitarisere området. Den 11. oktober 2002 traf FN's Sikkerhedsråd beslutning om den sidste forlængelse af UNMOP's mandat indtil den 15. december 2002, idet den ikke længere betragtede Prevlaka som værende et sikkerhedsanliggende.

Ordningen synes at fungere tilfredsstillende. Den lempede grænseordning er på plads, og der rapporteres ikke om episoder i det demilitariserede område. Der foregår imidlertid for nærværende ingen forhandlinger om den endelige trækning af søgrænsen.

Mindretalsspørgsmålet er et af de mest følsomme politiske spørgsmål i normaliseringen af forbindelserne. Begge lande har vedtaget forfatningslove om mindretal. Lovene regulerer alle mindretals rettigheder og interesser i de respektive lande. Der er dog endnu ikke indgået nogen bilateral aftale om mindretal.

I maj 2003 afskaffede Serbien og Montenegro *visumpligten* for statsborgere fra EU og nabolandene, herunder Kroatien. I juni 2003 ophævede Kroatien imidlertid visumordningen for statsborgere fra Serbien og Montenegro for perioden fra den 10. juni til den 31. december 2003. Der blev siden vedtaget en forlængelse indtil den 31. januar og siden den 30. juni 2004. Den kroatiske regering har fastsat tre politiske betingelser for en permanent afskaffelse af visumordningen: (i) returnering af fødsels-, ægteskabs- og dødsregistre for kroatiske statsborgere, som blev flyttet til Beograd i 1995¹³, (ii) udskiftning af det serbisk-montenegrinske militær ved Donau-grænsen med politi og (iii) et helhjertet samarbejde om eftersøgning af forsvundne personer¹⁴.

I juli 1999 anlagde Kroatien sag mod, hvad der dengang var Forbundsrepublikken Jugoslavien, ved den internationale domstol og anklagede Forbundsrepublikken Jugoslavien for folkedrab og krævede blandt andet en *uspecificeret kompensation for krigsskader*¹⁵

Ved krigens begyndelse udstedte Kroatien flere dekretter om spørgsmålet med *ejendom* tilhørende den tidligere socialistiske føderative republik Jugoslavien og dens republikker. I almindelighed forbød denne lovgivning den tidligere føderative stat og dens republikker, den jugoslaviske hær og retlige enheder etableret uden for Kroatien at gøre brug af deres faste ejendom beliggende på Kroatiens område. Følgelig blev denne ejendom medtaget i privatiseringsprocessen i henhold til loven om omdannelse af selvejende firmaer og loven om privatisering. Mange kroatiske juridiske enheder, som havde afdelinger i andre af de tidligere jugoslaviske republikker, er blevet berøvet retten til frit at gøre brug af deres ejendom, særlig i Serbien og Montenegro. Da efterfølgeaftalen endnu ikke er ratificeret, er disse juridiske enheder tvunget til hver især at anlægge sag ved domstolene eller gennem administrationen eller til at indgå i direkte forhandlinger med de nuværende ejere af deres ejendom. Indtil nu har kun få af dem genvundet ejerskabet til deres ejendom.

Forbindelserne med **Bosnien-Hercegovina** blev forbedret efter, at en ny kroatisk regering kom til magten i januar 2000. Siden da har landene udviklet gode diplomatiske forbindelser. Med sigte på at styrke de centrale statsinstitutioner i Bosnien-Hercegovina er Kroatien ophørt med sin tidligere politik for et "særligt parallelt forhold" til føderationen Bosnien-Hercegovina (dvs. enheden i Bosnien-Hercegovina bestående af muslimer og kroater). Det har i stedet etableret et politisk samarbejde alene med de centrale statslige myndigheder i

---

¹³ Den 14. august 2003 besluttede den serbiske regering at returnere 420 registre.

¹⁴ Samarbejdet er blevet betydeligt forbedret i de sidste to år. Kroatien leder dog stadig efter 1 275 forsvundne personer, mens Serbien og Montenegro selv søger efter 520.

¹⁵ Kroatien anmodede domstolen om at fælde dom og erklære, at Forbundsrepublikken Jugoslavien havde overtrådt sine retlige forpligtelser over for Kroatien i henhold til FN-konventionen af 1948 om forebyggelse af og straf for folkedrab, og at Forbundsrepublikken Jugoslavien i) skulle sørge for retsforfølgelse af personer, der mistænkes for at have begået folkedrab, ii) skulle fremlægge oplysninger om forsvundne personer, iii) returnere bortførte kulturgoder og iv) betale kompensation for skade forårsaget af ovennævnte krænkelse af folkeretten.

Sarajevo. Der blev i december 2001 indgået en aftale til at lette og fremskynde flygtnings tilbagevenden. I juni 2002 blev der undertegnet to andre vigtige aftaler om bekæmpelse af terrorisme og organiseret kriminalitet og om fælles grænseovergangssteder.

Handelen med Bosnien-Hercegovina blev fuldstændig liberaliseret i henhold til aftalen om økonomisk samarbejde, som blev undertegnet den 24. marts 1995, og protokollen om oprindelsesreglerne, som blev undertegnet den 26. februar 1996, og siden 1. januar 2001 har der været en frihandelsaftale i kraft.

Uanset denne positive udvikling er der kun sket et beskedent fremskridt i de bilaterale forbindelser, hovedsagelig på grund af interne faktorer i Bosnien-Hercegovina. Udestående spørgsmål er aftalen om Ploce Havn, dobbelt statsborgerskab og tilbagegivelse af ejendom.

Aftalen om *Ploce Havn* er stadig et uafklaret problem. Aftalen, som blev undertegnet i 1998, tillader Bosnien-Hercegovina fri transit gennem kroatisk område til Ploce Havn og også fri transit for Kroatien gennem Bosnien-Hercegovina ved Neum ca. 60 km nord for Dubrovnik. Hovedproblemet med denne aftale er dens artikel 9, hvori det hedder, at et udvalg bestående af syv medlemmer skal administrere Ploce Havn: Kroatien og Bosnien-Hercegovina skal hver udpege tre repræsentanter og den internationale havretsdømstol en; sidstnævnte skal have ret til at træffe de endelige beslutninger i tilfælde af uenighed mellem de to lande. Ifølge Kroatien repræsenterer det en slags "international protektorat" over dets nationale territorium¹⁶. Bosnien-Hercegovina har allerede ratificeret aftalen og grundlæggende accepteret den, men ønsker at aftalen skal ratificeres af det kroatisk parlament, som den er og ændres senere. Kroatien nægter imidlertid at ratificere, før der er foretaget ændringer af artikel 9. Efter lange og besværlige forhandlinger vedtog den kroatisk regering og Bosnien-Hercegovinas ministerråd i juli 2003 en protokol, som definerer den fremtidige procedure. Protokollen blev dog ikke som planlagt underskrevet i august 2003. Bosnien-Hercegovinas præsidentskab, som varetager udenrigspolitikken, havde – uventet – ikke vedtaget protokollen, da det bosniske medlem af præsidentskabet havde fremsat nye anmodninger.

Den kroatisk regering og Bosnien-Hercegovinas ministerråd har ført forhandlinger om en bilateral aftale om dobbelt statsborgerskab. Grundbestemmelserne er, at borgere med dobbelt statsborgerskab kun skal aftjene værnepligt i et af landene og betale skatter og stemme ved valg i bopælslandet alene. Det vil få væsentlige politiske virkninger, fordi bosniske kroater med bopæl i Bosnien-Hercegovina ikke længere vil kunne stemme ved valg i Kroatien. Trods et vist fremskridt er aftalen endnu ikke undertegnet. Hverken Kroatien eller Bosnien-Hercegovina har undertegnet den bilaterale *aftale om regulering af tilbagegivelsen af ejendom* tilhørende privatpersoner og juridiske enheder beliggende på en af de to landes område.

Forbindelserne med den **tidligere jugoslaviske republik Makedonien** er generelt gode, og der er ingen åbne spørgsmål. Landene har indgået 24 bilaterale aftaler. Forhandlingerne om en bilateral konvention om regionalt samarbejde i henhold til artikel 12 i stabiliserings- og associeringsaftalen, blev indledt umiddelbart efter Kroatiens undertegnelse af aftalen, men der er ikke sket noget fremskridt i det sidste år. Der har eksisteret en frihandelsaftale mellem de to lande siden 1997. Der har været en aftale om tilbagetagelse i kraft siden 2001.

---

¹⁶ Aftalen blev indgået i 1998 under anderledes politiske omstændigheder. Den blev indgået sammen med en anden aftale, nemlig aftalen om de særlige forbindelser mellem føderationen Bosnien-Hercegovina, Bosnien-Hercegovinas bosnisk-kroatisk enhed. Da den nye kroatisk regering i 2000 besluttede at opgive alle planer om en konfederation med denne enhed (hvilket var en mulighed i henhold til Dayton-aftalen), befandt Kroatien sig i en situation, hvor den ikke havde det fulde overherredømme over sit eget territorium.

Forholdet til **Slovenien** har været godt siden de to lande blev uafhængige, fordi Kroatien og Slovenien betragtede sig selv som strategiske partnere i processen for opsplitting af det tidligere Jugoslavien. I 1997 blev der undertegnet en frihandelsaftale mellem Slovenien og Kroatien, som trådte i kraft den 1. oktober 2001. Den blev anvendt midlertidigt fra januar 1998. I maj 2002 undertegnede Slovenien og Kroatien en tillægsprotokol til frihandelsaftalen om handel med landbrugsprodukter. Denne frihandelsaftale ophører med at gælde den 1. maj, når Slovenien tiltræder EU.

Dette gode forhold har imidlertid lidt under meningsforskelle vedrørende en række anliggender. Her kan nævnes grænsetrækning, det fælles kernekraftværk Krsko, Ljubljanska Banka og for nylig Kroatiens proklamering af en fiskeri- og miljøbeskyttelseszone i Adriaterhavet.

Grænsetvisten over *Piran-bugten* skabte et særligt spændt forhold mellem Kroatien og Slovenien i sommeren 2002, og der er endnu ikke opnået enighed om trækning af søgrænsen, som er et problem, der har eksisteret, siden begge lande blev uafhængige. Grænseaftalen, som blev forhandlet mellem den kroatiske og slovenske premierminister i juli 2001, og hvorved Slovenien får 80 % af bugten og en korridor til det åbne hav, er blevet paraferet, men ikke undertegnet, da Kroatien anså den for alene at være en komponent i en global aftale (omfattende Krsko og spørgsmålet vedrørende Ljubljanska Banka), som aldrig er blevet indgået. Forhandlingerne om grænseaftalen befinder sig i et dødvande. Den 10. september 2002 nåede den kroatiske og slovenske premierminister til enighed om en midlertidig ordning om fiskeri i Piran-bugten. Denne interimsaftale trådte i kraft den 23. september 2002 og er løbende blevet forlænget siden¹⁷. Denne aftale vil dog på ingen måde foregribe den fremtidige grænse mellem de to lande. Den er hidtil blevet implementeret uden større problemer.

På grund af dette verserende grænseproblem fremkaldte Kroatiens ensidige beslutning af oktober 2003 om at *udvide sin overhøjhed i Adriaterhavet* med en miljø- og fiskerizone betydelige spændinger i forholdet til nabolandene. I oktober 2003 opfordrede Rådet "*Kroatien til snarest at indlede en konstruktiv dialog med sine nabolande for at tage hensyn til alle berørte parters interesser*" i denne sag. I løbet af de første måneder af 2004 er der blevet afholdt trepartsmøder (mellem Italien, Kroatien og Slovenien) for at finde en fælles løsning, inden "zonen" træder i kraft (2. oktober 2004), men der er endnu ikke opnået politisk enighed.

Efter ti års vanskelige forhandlinger blev der endelig i december 2001 undertegnet en aftale om *Krsko-kernekræftværket*, som trådte i kraft den 1. juli 2002. Ifølge aftalen ejes, drives og udnyttes værket af begge parter på lige fod. Den regulerer tillige alle verserende finansielle anliggender mellem det kroatiske elektricitetsselskab (HEP) og det slovenske elektricitetsselskab (ELES) i forbindelse med anliggender fra 1998 indtil den 30. juni 2002. Ifølge HEP anvendes aftalen problemløst. Dog er spørgsmålet om bortskaffelse af nukleart affald ikke løst. Kroatien har desuden anmodet Slovenien om en kompensation på 56 mio. USD til HEP for ikke-leveret elektricitet efter 1. juli 2002, dvs. det tidspunkt, hvor aftalen skulle være trådt i kraft, og de lande har til dato været ude af stand til at enes om beløbet af kompensationen til HEP.

Da den tidligere socialistiske føderative republik Jugoslavien stadig bestod, indsamlede afdelinger af *Ljubljanska Banka* i Kroatien udenlandske valutaindsud til samme beløb på omkring 422 mio. EUR¹⁸. Med Jugoslaviens opløsning tilbageholdt Ljubljanska Banka-

---

¹⁷ Hvis den vedtages endeligt, vil den juridisk set udgøre en del af aftalen om begrænset grænsetrafik og samarbejde af 1997 og således skulle ratificeres af parlamentet.

¹⁸ Beholdningen pr. 31. december 1991.

afdelingerne disse indskud tilhørende kroatiske statsborgere. Til kompensation af kroatiske statsborgere tilbød regeringen i 1991 indskyderne at overføre deres indskud fra Ljubljanska Banka til kroatiske forretningsbanker¹⁹. Der blev overført indskud på omkring 279 mio. EUR til kroatiske forretningsbanker som en del af den offentlige gæld. Den resterende del af indskuddene på omkring 150 mio. EUR blev ikke overført²⁰ og repræsenterer stadig et krav fra privatpersoner mod Ljubljanska Banka. Andre af de tidligere jugoslaviske republikker har samme problemer med banken. Der er endnu ikke opnået enighed om en løsning af dette problem, som påvirker regionen.

Kroatien og **Albanien** har gode politiske forbindelser, og der foregår en politisk dialog på højt plan. Frihandelsaftalen mellem de to lande trådte i kraft i foråret 2003, men der har været visse problemer med gennemførelsen ved toldsteder på grund af for ringe kendskab til aftalens detaljerede bestemmelser. Der er indgået 23 bilaterale aftaler, herunder inden for sundhed, toldsamarbejde og tilbagesøgelse. Begge landes visumpolitik er blevet lempet (for forretningskontakter), og i juni 2003 afskaffede Albanien visumplikten for kroatiske statsborgere. Der har været anvendt en frihandelsaftale siden juni 2003.

De bilaterale forbindelser med **Italien** er intensive og af særlig betydning for Kroatien, da Italien er landets største handelspartner og største investor. Det i grunden gode forhold til Italien påvirkes imidlertid af visse vigtige spørgsmål. For det første er der "*Esuli*"-spørgsmålet. Det anslås, at 90 % af den italienske befolkning forlod Jugoslavien mellem 1943 og 1947 og efterlod ejendom, som blev nationaliseret af den jugoslaviske stat. Kompensation for Esuli-ejendom reguleres til dels ved Osimo-aftalen af 1975 og Rom-aftalen af 1981, som er indgået mellem den socialistiske føderative republik Jugoslavien og Italien²¹. Tilbagegivelsen af nationaliseret Esuli-ejendom er mulig efter det kroatiske parlaments vedtagelse af en ny lov om afnationalisering i juli 2002, som giver ret til tilbagegivelse og kompensation også til udenlandske statsborgere, hvis dette er bestemt ved bilaterale aftaler. Kroatien og Italien enedes om at indlede bilaterale forhandlinger i oktober 2002.

Den ensidige erklæring fra det kroatiske parlament i oktober 2003 om at etablere en eksklusiv "*Miljø- og fiskerizone*" i Adriaterhavet var et initiativ, som ikke er på linje med det europæiske princip om regionalt samarbejde og som sådant har skabt visse spændinger i bilaterale forbindelser. Manglende samarbejde fra Kroatiens side om *forebyggelse af ulykker i Adriaterhavet* er også et verserende spørgsmål. Et yderligere anliggende af særlig betydning i de bilaterale forbindelser er beskyttelsen af det italienske mindretals rettigheder i Kroatien. Der er registreret et vist fremskridt, men der er behov for et løbende tilsyn.

---

¹⁹ Indskuddene af udenlandsk valuta hos Ljubljanska Banka blev omdannet til offentlig gæld for Republikken Kroatien. Regeringen udstedte obligationer til forretningsbankerne, som skulle indløses i 20 halvårlige rater til en rente på 5 %. Foruden ratebetalingerne havde indskyderne mulighed for at anmode om obligationer fra banker til at købe statsejede lejligheder eller aktier i statsejede virksomheder.

²⁰ På det tidspunkt håbede flere indskydere at opnå bedre vilkår (end dem, som den kroatiske regering tilbød) gennem direkte forhandlinger med Ljubljanska Banka, dvs. samme vilkår, som blev tilbudt slovenske statsborgere.

²¹ Disse aftaler regulerer gensidige krav for kompensation for krigsskader forårsaget af det tidligere Jugoslavien og Italien. I henhold til Osimo-aftalen var Jugoslavien ikke direkte tvunget til at betale kompensation til italienske statsborgere, men til den italienske stat, som på sin side skulle kompensere sine borgere, dvs. Esuli.

1.4. Generel vurdering

Kroatien har stabile demokratiske institutioner, som fungerer korrekt, respekterer deres beføjelser og samarbejder med hinanden. Valgene i 2000 og 2003 var frie og retfærdige. Oppositionen spiller en normal rolle i institutionernes virke.

Der er ikke større problemer med at sikre retsstaten og respekten for de grundlæggende rettigheder. Kroatien vil dog skulle træffe foranstaltninger for at sikre, at mindretallenes rettigheder, og især det serbiske mindretals rettigheder, respekteres fuldt ud. Kroatien bør fremskynde gennemførelsen af forfatningsloven om nationale mindretal og øge bestræbelserne på at lette de serbiske flygtnings tilbagevenden fra Serbien og Bosnien-Hercegovina. Kroatien skal forbedre retsvæsenets funktion betydeligt. Bekæmpelsen af korruption skal gøres mere effektiv.

Kroatiens samarbejde med Den Internationale Krigsforbryderdomstol vedrørende det Tidligere Jugoslavien er blevet forbedret betydeligt i de seneste måneder. I april 2004 erklærede anklageren, at Kroatien nu fuldt ud samarbejder med ICTY. Kroatien vil skulle opretholde et fuldt samarbejde og træffe alle nødvendige foranstaltninger for at sikre, at den resterende tiltalte lokaliseres og overgives til ICTY i Haag. Kroatien er fortsat indstillet på regionalt samarbejde; der er behov for en vedvarende indsats på dette område. Navnlig for at løse grænsespørgsmål med nabolande i overensstemmelse med de internationale standarder for tvistbilæggelse samt spørgsmål som følge af landets ensidige erklæring om det beskyttede "økologiske fiskeriområde" i Adriaterhavet.

2. ØKONOMISKE KRITERIER

I 1993 fastlagde Det Europæiske Råd i København følgende økonomiske kriterier for tiltrædelse af EU:

- tilstedeværelse af en fungerende markedsøkonomi;
- kapacitet til at klare konkurrencepresset og markedskræfterne i Unionen.

Disse kriterier hænger sammen. For det første vil en fungerende markedsøkonomi bedre kunne klare konkurrencepresset. For det andet er et fungerende marked i forbindelse med medlemskab af EU det indre marked. Uden integration i det indre marked, vil et EU-medlemskab være uden økonomisk mening, både for Kroatien og for dets partnere.

Et kandidatland skal på vedvarende vis påtage sig de økonomiske forpligtelser, der er knyttet til medlemskab. Denne uigenkaldelige indgåelse af forpligtelser er nødvendig for at sikre, at alle parter i det udvidede EU-marked fortsat følger de fælles regler. Kapaciteten til at overtage gældende EU-ret har flere forskellige dimensioner. På den ene side skal Kroatien være i stand til at påtage sig de økonomiske forpligtelser ved medlemskab, således at det indre marked fungerer gnidningsløst og korrekt. På den anden side vil Kroatiens kapacitet til at klare konkurrencepresset på det indre marked kræve, at de grundlæggende økonomiske forhold er gunstige, og at den kroatiske økonomi er fleksibel og har tilstrækkelige menneskelige og fysiske ressourcer, herunder navnlig infrastruktur. Hvis dette ikke er tilfældet, vil konkurrencepresset sandsynligvis blive anset for at være for intenst af visse samfundsgrupper, og der kan blive behov for beskyttelsesforanstaltninger, som, hvis de indføres, vil undergrave det indre marked.

Hvis Kroatien kan opnå bred konsensus om arten af de ændringer af den økonomiske politik, EU-medlemskabet kræver, samt konstante resultater med gennemførelsen af økonomiske reformer, vil det blive lettere for landet fortsat at opfylde de økonomiske forpligtelser ved medlemskab.

2.1 Økonomisk udvikling

Kroatiens økonomi er beskeden med en befolkning på 4,4 mio. indbyggere og et bruttonationalprodukt (BNP) i løbende priser på 176,4 mia. HRK, svarende til 23,8 mia. EUR, i 2002. Landets befolkning svarer til ca. 1,2 % af befolkningen i EU, mens dets økonomi kun tegner sig for ca. 0,26 % målt i BNP. BNP pr. indbygger ligger i størrelsesordenen 40 000 HRK eller 5 400 EUR (målt ved den gennemsnitlige valutakurs i 2002). BNP pr. indbygger i målt i købekraftsparitet (KKP) for 1999 var 8 267 USD eller 35,9 % af EU-gennemsnittet²². Der foreligger ikke nogen pålidelige regionale BNP-data. En række første beregninger tyder på, at der er store forskelle mellem de 21 amter med Zagreb by langt over gennemsnittet, både i absolutte tal og pr. indbygger.

Makroøkonomisk baggrund

Som republik i Den Socialistiske Føderative Republik Jugoslavien (SFRJ) indførte Kroatien et socialistisk system med selvforvaltning og samfundsejerskab. Det muliggjorde mekanismer med fri prisfastsættelse for de fleste forbrugsvarer og en vis grad af konkurrence. Som følge heraf opnåede man en relativ stor udvikling af den private sektor og en høj andel tjenesteydelser i BNP sammenlignet med andre central- og østeuropæiske lande. Den hurtige vækst i perioden 1950-1980 var baseret på høje investeringsrater på 30 % eller mere, støttet af kraftig ekstern låntagning. Allerede før uafhængigheden gik en stor del af den kroatisk eksport til de vestlige markeder, selv om eksporten til landene i Rådet for Gensidig Økonomisk Bistand tegnede sig for ca. 25 % af den samlede eksport (i 1990). Trods vedvarende handelsbalanceunderskud blev der før uafhængigheden på betalingsbalancens løbende poster registreret overskud på 7-8 % af BNP, hvilket skyldtes vedvarende overskud på tjenestebalancen, primært takket være turismen. I 1980'erne medførte den internationale gældskrise og de mindskede kapitaltilstrømninger, at investeringerne faldt og væksten stagnerede. Mellem 1987 og 1990 faldt BNP med ca. 11 %. De deraf følgende tab i erhvervslivet blev afhjulpet af banksystemet og senere monetiseret af myndighederne, hvilket affødte en stigende inflation fulgt af hyperinflation.

Umiddelbart efter at Kroatien i 1991 erklærede sig uafhængigt af det tidligere SFRJ, måtte landet lide under krigen, som først sluttede endeligt i 1995. Krigen påførte landet direkte skade, især på infrastruktur og boliger. Den forårsagede også indirekte økonomisk skade, i og med at handelsstrømmene med de tidligere dele af SFRJ og de vigtigste trafikforbindelser mellem landets forskellige dele blev afbrudt. Som følge heraf blev turismen, som var Kroatiens vigtigste eksportindustri, alvorligt ramt (indtægterne faldt til 10 % af niveauet før krigen).

Sideløbende hermed var Kroatien konfronteret med problemerne som følge af ændringerne i det økonomiske system og tabet af nogle af de traditionelle markeder i Østeuropa. Denne kombination af krigens følger, uafhængigheden og den økonomiske overgang resulterede i

---

²² Det Kroatisk statistiske kontor beregner BNP målt i KKP i samarbejde med OECD hvert tredje år (senest for 1999). Der foreligger ingen løbende data om BNP pr. indbygger i KKP fra hverken de kroatisk myndigheder eller IMF. WIIW (Vienna Institute for International Economic Studies) anslår BNP pr. indbygger i KKP til 9 210 EUR i 2002.

alvorlige skævheder: økonomisk tilbagegang, eksterne og finanspolitiske uligevægte, høj inflation og en stigende arbejdsløshed, som kun blev mildnet af en mindskelse af arbejdsstyrken som følge af konflikten. I slutningen af 1993 startede en vellykket stabiliseringsindsats, som affødte prisstabilitet og en gennemsnitlig BNP-vækst på over 6 % i perioden 1994-1997. Overgangen til markedsøkonomi blev indledt tidligt efter uafhængigheden, og Verdensbanken og IMF anså i midten af 1990'erne Kroatien for at være det overgangsland, der havde opnået de bedste resultater.

Imidlertid begyndte den økonomiske situation igen at gå tilbage i løbet af 1997. I et forsøg på at dæmpe på tegnene på overophedning, begrænse kreditekspansionen og stabilisere valutakurserne blev den monetære politik strammet fra slutningen af 1997 og frem til 1999. Omlægningen af likviditeten for at købe udenlandsk valuta i spekulationsøjemed og den utilstrækkelige omstrukturering, der skadede erhvervslivets konkurrenceevne, førte til en hurtig optrapning af betalingsrestancerne, både mellem virksomhederne indbyrdes og mellem staten og virksomhederne. En kombination af stram monetær politik, fald i den indenlandske efterspørgsel og bankernes forringede låneporteføljer udviklede sig til en bankkrise i 1998/99. Kombinationen af voksende strukturelle problemer, stigninger i skatter og afgifter og administrerede priser samt virkningerne af Kosovo-krisen bidrog til den økonomiske tilbagegang, der startede i sidste kvartal af 1998 og fortsatte frem til tredje kvartal af 1999, hvorefter man registrerede de første tegn på fornyet opgang. BNP målt i faktiske tal faldt med 0,9 % i 1999, men voksede med stigende hastighed i de følgende år: den gennemsnitlige vækstrate i 2000-2002 var 4 %.

Kroatiens overgang fra planøkonomi til markedsøkonomi havde store følger for arbejdsmarkedet. De dominerende kendetegn ved den første fase af overgangsprocessen på dette område var en hurtig ændring i den sektorspecifikke beskæftigelsesstruktur, faldende beskæftigelse og stigende arbejdsløshed. Arbejdsløsheden (ILO-standard) steg fra 10 % i 1996 til op til 17 % i første halvår af 2001, for derefter igen at falde til 14,4 % i andet halvår af 2002. Arbejdsløshedstallene er meget forskellige fra amt til amt og spænder fra 13 % til 40 % med særligt høje tal i grænseregionerne. Langtidsarbejdsløsheden tegnede sig for ca. 53 % af den samlede arbejdsløshed i 2002. Ungdomsarbejdsløsheden (for unge mellem 15 og 24 år) var særlig høj, nemlig 34,4 %. De forskellige sektors og industriers absolutte og relative betydning har gradvis ændret sig i retning af de forhold, der gør sig gældende i udviklede markedsøkonomier. Den generelle jobskabelse i de produktive områder af økonomien var imidlertid ikke tilstrækkelig til at absorbere den arbejdskraft, der blev frigjort fra ikke-konkurrencedygtige virksomheder, som var tvunget til at tilpasse sig de nye markedsvilkår. Balancesituationen over for udlandet var skrøbelig og var i begyndelsen yderst ustabil. Selv om indtægterne fra turismen og dermed tjenestebalancen blev genetableret efter krigen og igen efter Kosovo-krisen i 1999, har de løbende poster udvist underskud siden 1995.

De udenlandske direkte investeringer (UDI) i Kroatien var lave indtil 1995 på grund af krigens konsekvenser og præferencen for ledes og ansattes virksomhedsovertagelse i privatiseringsprocessen. Derefter voksede UDI betydeligt, især fra og med 1998. Ifølge de nationale myndigheder nåede den kumulerede UDI-tilstrømning fra 1993-2002 op på i alt 7,45 mia. EUR eller 1 656 EUR pr. indbygger. Ca. 75 % af investeringerne stammede fra EU og 15 % fra USA. Næsten to tredjedele af investeringerne havde tilknytning til privatiseringsprojekter, især i bank-, telekommunikations- og lægemiddelsektoren.

I perioden umiddelbart efter uafhængigheden voksede statens konsoliderede budgetunderskud til 5,1 % af BNP i 1991. Budgetsituationen blev derefter stabiliseret med betydeligt lavere underskud og endog overskud i nogle år indtil 1999, hvor den hurtigt forringedes som følge af

den økonomiske krise. I budgetforelæggelsen havde man imidlertid klart undervurderet de reelle finanspolitiske virkninger, idet budgettet var udarbejdet på et rent kontant grundlag, som ikke afspejlede etableringen af ikke-budgetterede midler, udbredt brug af restancer og andre metoder for ikke-kontant betaling fra statens side. En række nylige vurderinger af den samlede offentlige sektors tidligere situation målt efter periodiseringsprincippet, som indbefatter disse ikke-budgetterede midler samt organer og lokale myndigheder, viser en brat stigning i underskuddet op til 8,2 % af BNP i 1999 og derefter et gradvis fald.

Den kroatiske nationalbank (Hrvatska narodna banka - HNB) blev oprettet i december 1990. Loven om Kroatiens nationalbank fastlægger denne institutions operationelle uafhængighed af de statslige myndigheder. HNB udarbejder og administrerer valuta- og pengepolitikken. I mangel af effektive pengemarkeder og rentefølsomme pengepolitiske instrumenter har det vigtigste monetære instrument bestået i at stabilisere kunaen over for referencevalutaen (Deutsche mark og derefter euroen). Dermed fokuseres der i realiteten mere på kuna-eurovalutakursen end på pengeforsyningen. Selv om der i teorien eksisterer transaktioner på det åbne marked, kontrollerer HNB almindeligvis pengeforsyningen ved at bruge indirekte instrumenter som f.eks. reservekrav og genfinansiering af lån. HNB har haft held med at opnå en etcifret prisstabilitet siden 1995.

Den 23. december 1991 blev den kroatiske dinar indført som en midlertidig overgangsvaluta for den uafhængige kroatiske stat, og den blev den 1. januar 1992 det eneste lovlige betalingsmiddel. I maj 1994 afløste den kroatiske kuna (HRK) den kroatiske dinar. Som en konsekvens af den tidligere hyperinflation er den kroatiske økonomi i dag stadig kendetegnet af udbredt valutasubstitution eller reel "euroisering". Den nuværende kroatiske valutaordning er karakteriseret som styret flydende uden forhåndsmeddelt mønster for den kroatiske kunas valutakurs. I maj 1995, da Kroatien accepterede forpligtelserne i artikel VIII i IMF-statutten, blev kunaen fuldt ud konvertibel til betalingsbalanceformål.

Varehandelen med EU har altid været relativ stor og blev forøget indtil 1995, hvor EU's andel af Kroatiens handel nåede op på ca. 60 % for både eksport og import. Under Kosovo-konflikten faldt EU's andel af den kroatiske eksport til under 50 %, men kom så igen op på ca. 55 % i 2000, og denne andel har været opretholdt siden da. Tallet når op på næsten 70 %, hvis man også medregner handelen med de lande, der tiltræder EU i 2004. De vigtigste handelspartnere er Italien, Tyskland og Østrig. Efter et brat fald i 1995 har samhandelen med de andre lande i det tidligere SFRJ igen været voksende, med Slovenien og Bosnien-Hercegovina som de vigtigste handelspartnere. CEFTA-landenes (undtagen Slovenien) betydning i Kroatiens handel er blevet mere afdæmpet. Samhandelen med Rusland og resten af det tidligere Sovjetunionen faldt i den første tid efter uafhængigheden og er siden ikke vendt tilbage til det tidligere niveau; kun importen fra Rusland (hovedsagelig olie) er steget. I den sammenhæng må man imidlertid ikke glemme turismen, som er langt den vigtigste økonomiske sektor hvad angår eksportindtægter (*se også del 3, kapitel 15 – Industripolitik*).

Ligesom i andre overgangslande er den kroatiske eksport kendetegnet af en høj andel arbejdskrafts- og kapitalintensive industrier og en lav andel teknologibaserede industrier. Den vigtigste eksportgruppe er maskiner og transportudstyr til skibsbygningsindustrien, som i tidens løb har fået større vægt og i 2001 tegnede sig for næsten 30 % af den samlede eksport. Samme sektor spiller også en vigtig rolle på importsiden, idet der importeres store mængder input til skibsbygning. Af andre vigtige sektorer skal nævnes forarbejdningsindustrien, herunder tekstilvarer og kemikalier, men dens andel er faldende. Landbruget spiller en mindre rolle i eksportsammensætningen.

Strukturelle ændringer

Kroatien begyndte sin overgangsproces fra et gunstigt udgangspunkt. Det var den næstrigeste af de jugoslaviske republikker med en del god infrastruktur, en udviklet turistindustri og veletablerede kontakter med Vesten. Det var industrialiseret, før det blev kommunistisk, og det fik aldrig en centraldirigeret planlægning i kommunistisk stil. Markedsadgangen var ikke udelukkende dikteret af staten, og på mange områder var det markedspriserne, der var fremherskende. Det har siden 1988 været muligt at drive private virksomheder i det tidligere SFRJ.

Kroatien har siden sin uafhængighed oplevet en proces med afindustrialisering, dog mindre alvorlig end i andre østeuropæiske lande. Denne proces er aftaget efter 1996. Forarbejdningsindustrien, som udgør ca. 71 % af industrien (herunder byggesektoren), har oplevet en nedadgående tendens både som andel af BNP (21,6 % i 2001) og med hensyn til beskæftigelse (21,3 % i 2001). Selv om den allerede lå højt, er tjenesteydelsessektoren, navnlig turismen, vokset yderligere fra ca. 50 % af BNP på uafhængighedstidspunktet til ca. 60 %. Landbrugets andel af BNP faldt langsomt i anden halvdel af 1990'erne, men holder sig oppe på over 9 %, og afspejler den langsomme omstrukturering i denne sektor og absorptionen af selvstændig virksomhed optaget af mennesker, der har mistet deres arbejde i forarbejdningssektoren.

Systemet i de offentlige finanser har længe givet anledning til bekymring, idet der er tegn på øget statslig intervention, mangel på gennemsigtighed samt ringe pålidelighed og forsinket fremlæggelse af finanspolitiske data. En række faktorer har bidraget til denne negative udvikling: de sub-centrale statslige organers manglende integration, etableringen af ikke-budgetterede midler og den ledsagende mangel på gennemsigtighed (ved tilståelsen og registreringen af statstilskud og –garantier), dårlig kontrol med midlernes anvendelse, underudviklet planlægning på mellemlang sigt, utilstrækkelige regler og procedurer for budgetforvaltning samt ringe ansvarlighed. Selv om der stadig kan opnås yderligere forbedringer, er der i løbet af de senest år iværksat en række positive aktiviteter: der er etableret én enkelt statskassekonto, udviklet en regnskabsmetode, som mere eller mindre er baseret på periodiseringsprincippet, og indført et nyt regnskabssystem, de ikke-budgetterede midler er blevet optaget i budgettet, rapporterings- og kontrolkravene er blevet udvidet, og i midten af 2003 blev der vedtaget en ny budgettrammelov.

Før 2000 betød systemet med samfundsejede virksomheder og arbejderstyring, at der ikke herskede nogen klar sondring mellem ejere, ledere og arbejdstagere: i de fleste virksomheder blev lederne udpeget af de ansatte. I de større virksomheder var det myndighederne, som udnævnte dem. Dette førte til lønoptrapning, overbeskæftigelse og underinvestering. De tabsgivende virksomheder overlevede, ikke så meget på grund af statstilskud som fordi de akkumulerede restancer over for andre virksomheder, og de havde let adgang til banklån – hvilket til gengæld undergravede banksektorens sundhedstilstand.

Privatiseringen i Kroatien var baseret på to centrale love: Omdannelsesloven af 1991, som omfattede i alt 3 000 *samfundsejede selskaber* (med undtagelse af 10 store infrastruktur- og forsyningsselskaber, der var udpeget som offentlige virksomheder), og privatiseringsloven af 1993, der blev ændret i 1996. Siden 1996 er de *offentlige virksomheder* blevet privatiseret på grundlag af særskilte love. I begyndelsen antog privatiseringspolitikkerne ofte form af insider-overtagelse (ledelse og ansatte), hvilket ikke lettede moderniseringen af selskabsstyringen. Efter udtømningen af de prioriterede insiderrettigheder gik man under anden fase af privatiseringen (fra 1993 og frem) over til offentlige auktioner og udbud, som var særligt succesfulde, efter at der var blevet åbnet mulighed for erhvervelse af andele mod indefrosne

indestående i udenlandsk valuta²³. Kuponprivatiseringen startede effektivt i 1998, men affødte kun kortsigtede resultater indtil den økonomiske krise. Privatiseringen af offentlige virksomheder og andre ”strategiske” aktiver (f.eks. banker), der ikke var omfattet af omdannelses- og privatiseringslovene, startede først i slutningen af 1990’erne under voksende skattetryk.

Administrativ prisfastsættelse har ikke været noget, der har kendetegnet det økonomiske system i SFRJ. Alle former for direkte priskontrol blev afskaffet efter uafhængigheden, dog med visse undtagelser (træ, transport, posttjenester). Energi- og telekommunikationspriserne er reguleret af ansvarlige organer. Der findes også administrerede priser for offentlige tjenester på lokalt plan. Dette var fortsat situationen i 2003.

Indtil slutningen af 1990’erne var det kroatiske banksystem domineret af statsejede banker, der opererede inden for utilstrækkelige forskriftsmæssige rammer med svagt tilsyn, og som var sårbare over for politisk indblanding. Foringelsen af den økonomiske situation fra 1997 og videre frem viste også alvorlige solvensproblemer i banksektoren, som resulterede i en bankkrise i 1998/1999. Siden da er banksektoren blevet omstruktureret og konsolideret. Tilsynet og kapitalkravene er blevet styrket. Det meste af sektoren er blevet privatiseret og kontrolleres af udenlandske bankgrupper. Processen med at rehabilitere og stabilisere denne sektor blev imidlertid gennemført med høje omkostninger: siden 1991 brugte staten 5,6 mia. EUR på foranstaltninger til at rehabilitere banksystemet, svarende til 33 % af det gennemsnitlige BNP.

Der eksisterede en betydelig skyggeøkonomi i Kroatien, som blev gødet af den væbnede konflikt indtil 1995. Der er dog en række faktorer, herunder indførelsen af moms i 1998, forbedringer af den statistiske registrering og udenlandske firmaers adgang inden for især detailsektoren, som har bidraget til en nedgang i de seneste år. I en undersøgelse foretaget af det kroatiske institut for offentlige finanser i 2001 anslås det, at skyggeøkonomien tegnede sig for gennemsnitligt ca. 25 % af BNP i perioden 1990-1995 og for ca. 10 % i perioden 1996-2000, baseret på en metode med beregning af uoverensstemmelser i forhold til nationalregnskaberne.

2.2 Vurdering på baggrund af Københavnskriterierne

En fungerende markedsøkonomi

En velfungerende markedsøkonomi kræver, at priser og handel liberaliseres, og at der findes et velfungerende retligt system, herunder også ejendomsrettigheder. Makroøkonomisk stabilitet og konsensus om den økonomiske politik styrker de markedsøkonomiske præstationer. En veludviklet finanssektor og en barrierefri adgang til og fra markedet bidrager til at forbedre økonomiens effektivitet.

Der er voksende politisk konsensus om de væsentlige elementer i den økonomiske politik. Indtil 2000 fulgte Kroatien en temmelig gradvis tilgang til strukturreformer og prøvede at

---

²³ Indefrosne indestående af udenlandsk valuta stammer fra de rettigheder, borgerne i det tidligere Jugoslavien havde til at have konti med udenlandsk valuta i indenlandske banker, som skulle overføre den udenlandske valuta til Jugoslaviens nationalbank. Efter SFRJ's opbrydning tilbageholdt Jugoslaviens nationalbank disse midler, og den Kroatiske regering besluttede at acceptere disse aktiver som offentlig gæld. I 1991 udstedte den obligationer til kroatiske banker til gengæld for deres fordringer over for Jugoslaviens nationalbank og indførte en indefrysning af de pågældende indestående, men gav borgerne lov til at bruge disse i forbindelse med privatiseringsprojekter.

opnå konsensus mellem arbejdsmarkedets parter. Dette bidrog til at bevare den sociale stabilitet, men det forsinkede også de nødvendige reformer. Da den kroatiske regering kom til magten i begyndelsen af 2000, vedtog den en strategi på mellemlang sigt og justerede derefter sine udviklingsprioriteringer. I løbet af de seneste år er den politiske fokusering ændret fra generel makroøkonomisk stabilisering til finanspolitisk konsolidering og strukturtilpasning. Formålet hermed har været at øge konkurrenceevnen og skabe beskæftigelse gennem en dynamisk gennemførelse af strukturreformer. De økonomiske og finansielle politikker er bl.a. blevet støttet af to forsigtighedsbaserede stand-by-arrangementer med IMF og et strukturtilpasningslån fra Verdensbanken. Der føres drøftelser med IMF om et nyt program efter udløbet af det 2. stand-by-arrangement. Det økonomiske og sociale råd er blevet oprettet som et rådgivende organ bestående af repræsentanter for regeringen, arbejdsgivere og fagforeninger, som imidlertid ikke altid er nået frem til en aftale om de drøftede områder. I en resolution om Kroatiens tiltrædelse af Den Europæiske Union, som blev støttet af alle de repræsenterede parlamentsgrupper, udtrykte det kroatiske parlament i december 2002, at Kroatiens tiltrædelse af EU er et strategisk nationalt mål, hvilket ifølge opinionsundersøgelserne støttes af langt størstedelen af befolkningen. I overensstemmelse med dette mål er målsætningerne for den økonomiske politik blevet fastlagt i det første "nationale program for Republikken Kroatiens integration i Den Europæiske Union", der blev vedtaget af den kroatiske regering i december 2002. Der synes også at være voksende bevidsthed om og vilje til at forbedre koordinationen mellem de politiske departementer for at nå disse mål. Der findes eller er for nylig oprettet koordinationsorganer vedrørende økonomiske spørgsmål i regeringsregi, mellem finansministeriet og den kroatiske nationalbank og mellem de vigtigste leverandører af statistiske oplysninger. Trods de eksisterende formelle rammer for koordination synes det at være nødvendigt, at der opnås en yderligere forbedring af den faktiske gennemførelse.

BNP-væksten er igen kommet op på relativt høje tal efter tilbagegangen i 1999. Siden 1996 har Kroatien opnået en gennemsnitlig vækstrate på 3,7 % til trods for tilbagegangen i 1999, da den økonomiske aktivitet faldt med 0,9 %. I løbet af denne periode var den indenlandske efterspørgsel, herunder navnlig det private forbrug, som til dels var baseret på kreditter, vækstens største drivkraft, idet det offentlige forbrug spillede en mindre rolle efter 2000. Investeringernes bidrag til væksten (især gennem statslige initiativer inden for investeringer af vej- og boligbygning) voksede igen efter 2000, hvor de offentlige investeringer igen blev positive, og de vokser i øjeblikket hurtigere end det private forbrug. Efter tre års lagernedgang blev der i 2002 igen registreret lagerstigninger. Selv om betalingsbalancens løbende poster har udvist negativ saldo siden 1996, var den eksterne nettoefterspørgsels bidrag til væksten positiv i perioden 1998-2000. I betragtning af den forholdsvis høje investeringsandel (24,8 % af BNP i 2002), de faldende offentlige underskud og den indenlandske vækst skulle Kroatien kunne udvise en rimelig god modstandsdygtighed over for udefra kommende chokvirkninger. Udlandsgældens vedvarende vækst, de temmelig store underskud på de løbende poster, de løbende posters afhængighed af turismen og finanspolitikens begrænsede manøvrerum er imidlertid svage punkter.

Siden 1996 har der været temmelig høje underskud på handelsbalancen og de løbende poster. Varehandelsunderskuddet faldt i perioden med økonomisk afmatning, men steg igen med den økonomiske opgang efter 1999. Gennemsnitligt nåede underskuddet i varehandelen op på 20,2 % af BNP i perioden fra 1996 til 2002 og på 23,55 % i 2002. Dette afspejlede en stærk indenlandsk efterspørgsel, baseret på det private forbrug og statsfinansierede bygningsprogrammer og mere nyligt også den økonomiske afmatning hos den vigtigste handelspartner, EU. Væksten i importen overhalede eksporten i denne periode undtagen i årene 1998/1999. Turismen, som især efter Kosovo-krisen tog til igen, er det vigtigste

eksportprodukt og spiller således en vigtig rolle som ekstern indtægtskilde for Kroatien, selv om den også skaber en efterspørgsel efter importerede varer. Sammenlignet med balancen for varehandel er underskuddet på balancen for varer og tjenesteydelser derfor betydeligt lavere (8,7 % af BNP i 2001 og næsten 12 % i 2002). På betalingsbalancens løbende poster var gennemsnittet 6,3 % af BNP i perioden fra 1996 til 2002 og 7,1 % i 2002, men udviklingen har i årenes løb været uberegnelig. Det fremgår af de disponible data, at de tidligere tendenser – voksende varehandelsunderskud og større indtægter fra turismen – fortsatte i 2003, selv om underskuddet på betalingsbalancens løbende poster forventes at ligge under gennemsnittet for perioden 1996-2002. På baggrund af en række hyppige revisioner, der tidligere er foretaget, må det imidlertid understreges, at det er nødvendigt at forbedre betalingsbalancedataenes pålidelighed.

Underskuddene på de løbende poster er blevet finansieret af udenlandske lån og udenlandske direkte investeringer. Efter at have undertegnet gældsomlægningsaftaler med Club de Paris og London Club i 1996 fik Kroatien adgang til de internationale markeder og lånte på stadig mere gunstige vilkår (mest i form af euro-obligationer) takket være landets forbedrede kreditværdighed. Som følge heraf steg udlandsgælden fra 26,7 % af BNP i 1996 til 68,5 % af BNP i 2002, i stigende grad næret af privat låntagning i udlandet (den offentlige udlandsgæld udgør ca. 32 % af BNP, og heraf stammer ca. en tredjedel fra SFRJ's udlandsgæld). Inden for rammerne af IMF-programmet har HNB truffet administrative foranstaltninger for at begrænse den stærke stigning i udlandsgælden, som dog skønnes at være steget yderligere til ca. 72 % af BNP ved udgangen af 2003. UDI steg fra 1995 og især fra og med 1998, hvilket i stor udstrækning skyldtes privatiseringen. Nettotilstrømningen af UDI nåede op på 1,15 mia. EUR i 2000 og 1,57 mia. EUR i 2001, men faldt til 384 mio. EUR i 2002. Gennemsnitligt svarede UDI til 5 % af BNP i perioden 1996-2002; tilstrømningen af UDI mere end dækkede underskuddene på de løbende poster i 1999-2001.

Arbejdsløsheden er fortsat høj, men der er tegn på en gradvis bedring af situationen. Den voksende arbejdsløshed har været et konstant fænomen i Kroatien siden begyndelsen af 1980'erne, og trods den økonomiske vækst er beskæftigelsen indtil 2001 ikke steget. Der er forskellige grunde til den stadig høje arbejdsløshed: tilvæksten af personer fra opløste eller konkursramte selskaber kompenseres ikke fuldt ud af nye jobmuligheder, lønvæksten ligger gennemsnitligt lidt over produktivitetsvæksten, socialbidragene udgør en forholdsvis tung byrde og arbejdsmarkedet er yderst stift (hvilket afspejles i høje procedure- og pengeomkostninger i forbindelse med afskedigelser af enkeltpersoner, restriktioner for midlertidig beskæftigelse og høje omkostninger i forbindelse med kollektive afskedigelser). Imidlertid synes tendenserne med faldende aktivitet og beskæftigelse og voksende arbejdsløshed at være vendt i 2002. Den stærke økonomiske vækst, en række systematiske ændringer samt datakonsolideringen har resulteret i et fortsat fald i den officielle arbejdsløshed siden 2002 og frem til september 2003, hvor arbejdsløsheden begyndte at vokse en smule. I november 2003 var det officielle arbejdsløshedstal 18,9 %, hvilket var 2,7 procentpoints lavere end i november 2002. Det er sandsynligt, at arbejdsløsheden overvurderes i de officielle data, da de ikke omfatter beskæftigelsen i den grå økonomi. Arbejdsløshedstallet målt efter ILO-metode faldt til 14,1 % i første halvår af 2003 (gennemsnit i 2002: 14,8 %). Beskæftigelsen målt som andel af befolkningen i den arbejdsdygtige alder faldt konstant fra ca. 50 % i 1996 til 41,8 % i 2001, før den steg en smule til 43,3 % i 2002. Fra 2001 er regeringen endvidere begyndt at gennemføre flere forskellige beskæftigelsesfremmende programmer i overensstemmelse med den national handlingsplan for beskæftigelsen, som er vejledende for en aktiv arbejdsmarkedspolitik. Endelig blev der i midten af 2003 vedtaget ændringer af arbejdsloven (herunder strengere regler for fratrædelsesgodtgørelse) med henblik på at øge fleksibiliteten på arbejdsmarkedet.

Kroatien har haft held med at holde inflationen nede. Kunaens valutakurs i forhold til euroen er den vigtigste nominelle referenceramme for prisstabiliteten og den monetære politik primære indirekte mål. Det skyldes den høje grad af valutasubstitution, den høje handelsintegration med EU og euroens udtalte og voksende rolle i udenrigshandelens valutastruktur. Med denne politik er det lykkedes at opnå étcifrede inflationstal siden 1995. Fra 1996 til 2002 lå den gennemsnitlige detailprisinflation, som er den vigtigste indikator, når der ikke findes noget forbrugsprisindeks (CPI), på 4,3 % (årgennemsnit) og 2,2 % i 2002.²⁴ Inflationstakterne har fortsat været afdæmpede i de første elleve måneder af 2003 med et gennemsnit på 1,5 % sammenlignet med samme periode i 2002. Effektiviteten af den monetære politiks ortodokse instrumenter har imidlertid været begrænset. Tidligere tiders strukturelle likviditetsoverskud sammenholdt med bankernes svage betalingssystem og forvaltningspraksis har hæmmet pengemarkedernes udvikling og de rentefølsomme monetære instrumenter. På den baggrund vedtog HNB i begyndelsen af 2003 et sæt administrative foranstaltninger med henblik på at dæmpe den indenlandske (eksternt finansierede) kreditvækst, som truede med at forringe situationen over for udlandet samt banksektorens stabilitet. Disse foranstaltninger udløb i slutningen af 2003. Selv om de administrative foranstaltninger har dæmpet kreditvæksten, steg udlandsgælden alligevel yderligere i 2003 på grund af direkte låntagning i udlandet og leasingtransaktioner. Som svar på HNB's yderligere monetære stramning steg pengemarkedsrenten i fjerde kvartal af 2003, hvilket – hvis det fortsætter – kan få konsekvenser for renter og afdrag på den offentlige gæld.

Kunaens valutakurs i forhold til euroen har holdt sig inden for en forholdsvis snæver margen. Siden 1994 har HNB gennemført en valutakurspolitik, der betegnes som ”styret flydning”, dvs. at HNB søger at dæmpe kunaens valutakursbevægelser i forhold til euroen, som sædvanligvis følger et sæsonbetonet mønster med opskrivning om sommeren i turistsæsonen og derefter devaluering. Denne politik har resulteret i en forholdsvis stabil nominal valutakurs, som i realiteten har bevæget sig inden for en margen på +/- 6 % i forhold til den gennemsnitlige valutakurs siden 1994. I de seneste år har kunaens valutakurs i forhold til US-dollaren fulgt samme bevægelser som euroen i forhold til US-dollaren, hvilket har påvirket de eksterne indikatorer, der udtrykkes i denne valuta. De nominelle og faktiske effektive valutakursindikatorer har imidlertid vist en nedskrivningstendens i perioden fra 1996 op til 2000 og derefter opskrivningstendenser.

Budgetunderskuddene er blevet holdt nede fra høje niveauer, men fremskridtene standsede i 2003. Ifølge IMF-data steg det offentlige underskud betydeligt til 8,2 % af BNP i 1999, til dels finansieret af en forøgelse af de offentlige organers restancer over for offentligheden og de private virksomheder på 0,8 % af BNP (i alt 5,9 % af BNP). Derefter faldt det til 6,5 % i 2000 og 6,8 % i 2001, idet betalingerne af restancer bidrog i negativ retning til finansieringen heraf. I overensstemmelse med tilpasningspolitikken inden for rammerne af det IMF-overvågede stand-by-arrangement blev underskuddet bragt yderligere ned til 4,8 % af BNP i 2002. Oprindeligt skønnede man, at underskuddet ville blive reduceret til 4,6 % i 2003 som følge af en mindskelse af de høje udgifter til offentlige lønninger gennem en lønfrysning og en reduktion af de offentlig ansatte og af godtgørelser og tillæg. Imidlertid var der i sidste kvartal af 2003 en betydelig overskridelse af de planlagte offentlige udgifter, hvilket bl.a. skyldtes lønstigninger i den offentlige sektor i sidste øjeblik, og som følge heraf overstiger underskuddet i 2003 5 %. De offentlige udgifters gennemsigthed og struktur i har i tidens løb ændret sig betydeligt, og deres andel i BNP er gradvis ved at falde (50,0 % i 2002). Midler uden for budgettet, især til pensioner og sundhedssektoren, er gradvis blevet integreret i

---

²⁴ Kerneinflationen, hvor landbrugsproduktpriser og administrative priser ikke medregnes i detailprisindekset, lå på gennemsnitligt 3,4 % i samme periode. Producentprisinflationen var endnu lavere, nemlig 2,6 %.

budgettet. Som led i en generel decentraliseringsproces er offentlige funktioner og skatteindtægter blevet overført til lokale myndigheder (fra 2000 til 2002 steg kommunernes, byernes og amternes indtægtsandel fra 5,7 % af BNP til 7,1 %). Der har imidlertid været problemer med at tilvejebringe passende administrativ kapacitet. Kroatien fik adgang til de internationale markeder for at finansiere sin genopbygningsproces efter krigen. Sammenholdt med de høje indtægter fra privatiseringen og den gunstige indkomstudvikling afhjælp dette budgetstramningerne og resulterede i forholdsvis høje offentlige budgetunderskud, som til dels skyldtes store udgifter til lønninger i den offentlig sektor og akkumuleringen af offentlig gæld. I 1999 indebar den økonomiske og finansielle krise en betydelig forringelse af de offentlige finanser. I perioden fra 1996 til 2002 nåede de samlede indtægter målt som BNP-andel op på 48,4 % i 1999 og faldt til under 45,2 % af BNP i 2002, heri medregnet det nedsatte skattetryk i 2000 og 2002. De samlede udgifter nåede i 1999 op på 56,6 % af BNP, hvorefter de faldt til ca. 49,5 % i 2003. Som følge heraf voksede det offentlige gæld hurtigt fra 31,6 % af BNP i 1997 til 51,6 % af BNP i 2001. Denne procentsats er siden blevet opretholdt. Det primære underskud voksede til i alt 6,5 % af BNP i 1999, hvorefter den negative tendens blev vendt og det primære underskud blev bragt ned på 2,7 % i 2002. Socialsikringssystemet er ved at blive ændret for at sikre, at de offentlige finanser er bæredygtige på lang sigt. Siden 2002 har man gennemført en moderne pensionsreform, hvorunder der indføres et tre-søjlesystem. Kriterierne for at opnå arbejdsløshedsunderstøttelse er også blevet strammet. Imidlertid befinder reformen af sundhedssektoren sig stadig på et tidligt stadium, og erfaringerne med indførelsen af supplerende forsikringsordninger var blandede. Den nye budgetlov, der blev vedtaget i 2003, vil forbedre budgetforvaltningen, og den kræver, at der etableres finanspolitiske rammer på mellemlang sigt. Indførelsen af en enkelt statskassekonto og af det nye kontosystem skulle tilsammen kunne bidrage til at forbedre de fiskale statistikkers kvalitet, rækkevidde og regelmæssighed, idet disse hidtil har været svage.

Politiksammenligningen er blevet bedre siden 2000, hvor finanspolitikken blev fokuseret på makroøkonomisk stabilitet. I slutningen af 1990'erne måtte den monetære politik bære hovedbyrden af bestræbelserne på at sikre makroøkonomisk stabilitet, idet finanspolitikken blev stadig mere ekspansiv. Efter 2000 har finanspolitikken gradvis bidraget til at opnå stabile makroøkonomiske forhold med nedskårne udgifter, herunder nedskæring af udgifterne til offentligt ansattes lønninger, og omstrukturering af udgifterne henimod kapitaludgifter, men denne proces gik i stå i 2003. Generelt gjorde finanspolitikken det muligt at lempe den monetære politik uden at bringe prisstabiliteten i fare i denne periode. Selv om der kunne konstateres en mindskelse, tegnede den offentlige sektor sig i 2002 for langt over halvdelen af kløften mellem indenlandsk opsparing og investeringer. Eftersom regeringen imidlertid fortsat i betydelig grad benytter ekstern finansiering, skal konverteringen af midler til indenlandsk brug koordineres nøje, således at den monetære politik ikke kommer til at lide skade.

Prisliberaliseringen er fremskreden, men de administrerede priser spiller fortsat en rolle. I 2003 udgjorde de administrerede prisers andel i detailprisindekset 23 %, men tallet var i de foregående tre år steget med 4,8 procentpoints. Dette afspejler, at disse priser (især offentlige forsyningselskaber, telefon, energi og elektricitet), som årligt justeres, får større vægt, men det viser ikke en stigning i antallet af administrerede priser. Priserne på varer og tjenesteydelser er liberaliseret med undtagelsen af nogle økonomiske aktiviteter, hvor priserne kontrolleres administrativt på nationalt eller lokalt niveau, især hvad angår visse landbrugsprodukter og offentlig transport og grundlæggende samfunds- og posttjenester. Priskontrolsystemet inden for energi og telekommunikation er ved at blive erstattet af regulerende organer i tråd med den igangværende liberalisering af disse sektorer; de fleste af

disse regulerende organer er dog endnu ikke operationelle (*se del 3, kapitel 14 – Energi - og 19 - Telekommunikation*).

Staten er – selv om den er ved at trække sig tilbage – stadig dominerende i adskillige økonomiske sektorer. I perioden 1993-1999 blev den private sektors andel i BNP fordoblet fra 30 til 60 %, men er nu stagneret på dette forholdsvis lave niveau. I 2001 var 71,3 % af de samlede materielle aktiver offentligt ejede, hvilket udgør en stigning på 6,1 procentpoint sammenlignet med 1999. Bortset fra de sædvanlige offentlige områder som uddannelse, sundhed, post- og samfundstjenester er de andre økonomiske sektorer med høj grad af offentligt ejerskab af materielle aktiver landbruget, offentlige forsyningselskaber, transport og fast ejendom; endda inden for forarbejdningsindustrien (gennem skibsbygning) udgør den offentlige andel en tredjedel af de samlede materielle aktiver. Som følge af programmet for motorvejsbygning var det offentlige ejerskab i byggesektoren på 90 %. På den anden side var de materielle aktiver inden for finansiel formidling (99,9 %), som afspejler den næsten fuldførte privatisering af banksektoren, og handel (93,1 %) næsten udelukkende privat ejede allerede i 2001. Privatiseringen er godt fremme på telekommunikationsområdet, selv om åbningen af markedet er skredet langsomt frem. Monopolet inden for fastnettjenester ophørte formelt i slutningen af 2003. Der er to mobilnetsoperatører, men der bør overvejes en tredje licens for at udvide konkurrencen. Den private sektor var imidlertid mere dynamisk end de offentlige virksomheder med hensyn til indtægtsstigning og rentabilitet i perioden 1996-2001. De private virksomheders indtægtsstigning oversteg den nominelle BNP-vækst, og deres andel af de samlede virksomhedsindtægter steg fra 58,4 % til 67,8 %.

Der er gjort fremskridt med privatiseringen, som dog ofte støder på juridiske og politiske problemer. Efter at den nye regering kom til magten i 2000, konsoliderede den statens aktiver i den kroatisk privatiseringsfond (HFP), men der er stadig aktiver i bankrehabiliteringsorganet og pensions- og sundhedsfondene. I perioden januar 2000 til december 2002 blev statens portefølje reduceret fra 1 860 til 1 056 selskaber, især gennem salg af minoritetsaktier, men var stort set på samme niveau i august 2003. Antallet af selskaber i porteføljen skifter hele tiden på grund af ophævelsen af tidligere aktieerhvervelsesaftaler. I midten af 2003 var der stadig 170 selskaber med en majoritet af statsaktier i porteføljen, mens staten ejede mindre end 25 % af aktierne i 822 selskaber. Der er stadig høj grad af statsligt ejerskab i turistsektoren; heraf er en del blevet udbudt, men har ikke mødt megen interesse på grund af de høje investeringsbehov og gældsbeløb. I midten af 2003 vedtog regeringen et forslag for at omformulere HFP's kompetencer til at fuldføre privatiseringen, men dette forslag behandles stadig af parlamentet og har virket demotiverende for udarbejdelsen af nye privatiseringsprojekter. I betragtning af fagministeriernes vigtige rolle i iværksættelsen og godkendelsen af privatiseringsprojekter, er det et åbent spørgsmål, om det nye system vil bidrage til at fremskynde procedurene. Privatiseringen af landbrugskonglomerater blev indledt i slutningen af 2002 og støder på betydelige problemer på grund af det generelt dårlige tinglysnings- og matrikelsystem, som gør det umuligt at etablere effektive jord- og boligmarkeder. Fra 2001 (seneste disponible data) var ca. 87 % af de materielle aktiver inden for landbrugsjord og boliger stadig offentligt ejede. Mere generelt spiller firmaer, der ofte tidligere var offentligt ejede eller samfundsejede, stadig en vigtig rolle i Kroatiens økonomi. En række virksomheder har fortsat eksklusive eller særlige rettigheder i visse aspekter, selv om der tages skridt for at liberalisere sektorer som f.eks. telekommunikation, elektricitet og olie. Offentlige virksomheder privatiseres i henhold til særlige love. En aktiemajoritet på 51 % i telekommunikationsselskabet blev solgt til en udenlandsk investor, men regeringen har udsat den planlagte udbydning af andre aktier. Der blev taget et første skridt i privatiseringen af energiforsyningssektoren gennem salget af 25 % aktier i olieselskabet INA i sommeren 2003. Privatiseringen af elselskabets distributionsnet er

blevet udsat. To udbud med henblik på at privatisere det største forsikringselskab blev aflyst, og regeringen besluttede at beholde en aktiemajoritet.

Selv om myndighederne har iværksat adskillige initiativer, er der stadig hindringer for at komme ind på og ud fra markedet. I perioden 1999 til 2001 faldt det samlede antal virksomheder i forarbejdnings- og tjenesteydelsessektorerne med næsten 3 %, hvilket afspejlede en vis konsolidering samt virkningerne af den økonomiske afmatning i 1998/1999. Både antallet af nyoprettede virksomheder samt nettoforøgelsen i det samlede antal virksomheder steg igen efter 2000. Virksomhederne er dog stadig konfronteret med relativt høje omkostninger, en betydelig byrde i form af administrativ bestemmelser, vanskeligheder med at få adgang til finansiering, især langfristede lån, og indenlandske markeder, der er domineret af nogle få virksomhedskoncerner med et lavt konkurrenceniveau. En anden faktor har været den uflexible arbejdsret, som der dog er rettet noget op på i kraft af en række ændringer, der blev vedtaget i 2003. Selv om der er tidsfrister for en række særlige foranstaltninger, er de generelle procedurer for oprettelsen af virksomheder langvarig og forskellig fra region til region: ifølge den globale konkurrencerapport 2002-2003, der er udarbejdet af World Economic Forum, tager det gennemsnitligt 51 dage at oprette et firma i Kroatien, hvilket er betydeligt længere end i mange udviklede økonomier. Der findes endnu ingen one-stop shops. De kroatiske myndigheder har startet et omfattende initiativ for at gennemføre resultaterne af FIAS²⁵-undersøgelsen om administrative hindringer for udenlandske investeringer (januar 2001). Især blev der i februar 2002 vedtaget en handlingsplan, som indeholder detaljerede foranstaltninger på kort og lang sigt; resultaterne af gennemførelsen er imidlertid blandede. Lovene og procedurerne for konkurs blev indført i 1997, og konkursloven blev ændret i juli 2003. Som det generelt er tilfældet med retsprocedurer, har konkursprocedurerne været langvarige og lidt under retsvæsenets svagheder. Dette illustreres af privatiseringsprocessen. Blandt de selskaber, som siden 1991 havde gennemgået en omstrukturering og privatisering, er 728 gået konkurs, men konkurssagerne er kun blevet afsluttet i 177 tilfælde. Med ændringerne af konkursloven er der skabt et retsgrundlag for at forenkle og fremskynde procedurerne, bl.a. ved at indføre frister — det vil imidlertid vise sig, om disse i praksis overholdes.

Rammelovgivningen er hurtigt ved at blive harmoniseret med EU-retten, men retsvæsenets effektivitet er stadig utilfredsstillende. Allerede i efteråret 2001 vedtog myndighederne en gennemførelsesplan for stabiliserings- og associeringsaftalen med henblik på at harmonisere kroatisk lovgivning med EU-retten. I sommeren 2003 blev der vedtaget en række vigtige love på det økonomiske område, herunder konkurs-, selskabs-, valuta- og arbejdsret. Udfordringen vil bestå i at sikre en effektiv gennemførelse og håndhævelse af denne lovgivning, bl.a. ved at forbedre den offentlige forvaltnings kapacitet. Imidlertid fungerer domstolssystemet ikke godt, og det håndhæver ikke effektivt kreditor- og ejendomsrettigheder. Procedurerne er langsomme, og der er stadig et betydeligt ophobning af sager. Den juridiske fortolkning inden for retssystemet varierer, den administrative og faglige kapacitet er lav og der mangler støttepersonale og et professionelt uddannelsessystem. Tinglysnings- og matrikelsystemet er ringe, hvilket også vidner om domstolens ofte forældede og utilstrækkelige tekniske udstyr. Myndighederne er klar over problemerne og er i færd med at gennemføre en række projekter sammen med internationale donorer for at forbedre og modernisere domstolens kapacitet og effektivitet. Situationen vil formodentlig ikke blive væsentligt forbedret på kort sigt. *(Se også del 1 - Politiske kriterier).*

---

²⁵ Foreign Investment Advisory Service, som er en fællestjeneste under Den Internationale Finansieringsinstitution (IFC) og Verdensbanken.

Finanssektoren er tilstrækkeligt udviklet til at kanalisere opsparingerne hen imod produktive investeringer, men ekspansionen af kreditgivning til erhvervs kunder lider under svaghederne i retsvæsenet. Privatiseringen af Kroatiens banksektor er næsten fuldført, idet staten nu kun har aktiemajoritet i to kommercielle banker, der tegner sig for 4 % af de samlede bankaktiver. Over 90 % af de samlede bankaktiver kontrolleres af udenlandske banker. Primo 2004 omfatter den kroatiske banksektor 42 banker, der væsentligst domineres af 6 bankkoncerner, samt 4 boligsparekasser og 1 sparekasse. De to ledende bankkoncerner tegner sig for ca. 49 % af de samlede aktiver. Desuden var der i 2002 115 spare- og låneforeninger, men de tegnede sig kun for en beskedent del af de samlede aktiver. De udenlandske bankers tilkomst har resulteret i et udvidet spektrum af produkter og tjenesteydelser fra de kroatiske banker samt en øget konkurrence. Dette afspejles i, at forskellen mellem de gennemsnitlige ind- og udlånsrenter er faldet fra 10,1 % i 1998 til 6,5 % i 2001. En metodeændring den 1. januar 2002 (den offentlige sektor og de finansielle institutioner er ikke længere inkluderet i rentestatistikkerne) resulterede på en gang i en stigning i forskellen mellem de gennemsnitlige rentesatser (mest markant for aktiviteter, der ikke er indekseret i forhold til udenlandsk valuta), som var på 9,6 % i slutningen af 2002. Private banker har fået tilladelse til at operere med betalingssystemer; dette blev tidligere udelukkende varetaget af de centrale betalingsinstitutioner (ZAP), der var nedarvet fra det tidligere Jugoslavien. I øjeblikket er der 11 banker, som varetager betalingssystemsfunktioner og tegner sig for ca. 60 % af de daglige transaktioner. På grund af den store likviditet, de harmoniserede lånegodkendelsesprocedurer og de lavere renter er det blevet lettere at få adgang til kredit. De samlede indenlandske lån (både i kuna og i udenlandske valuta) målt som procentdel af BNP er vokset fra 27,9 % i 1996 til den forholdsvis høje procentsats 55,2 % i slutningen af 2002. Den private sektors kreditandel er faldet en anelse de seneste år, men tegnede sig for ca. 88 % af den samlede långivning, svarende til ca. 48,9 % af BNP. Virksomhedskreditterne er i de seneste to år atter vokset efter nedgangen i efterspørgslen som følge af den økonomiske afmatning i 1999: de samlede lån svarede til 26,6 % af BNP ved udgangen af 2002 og nåede dermed igen op på niveauet i 1998. Vanskelighederne med at bruge fast ejendom som sikkerhed samt de lange konkursprocedurer undergraver en tilstrækkelig beskyttelse af kreditor- og ejendomsrettigheder og påvirker långivningen. Den højere rentabilitet i forbindelse med långivning til husholdningerne og disses manglende adgang til at optage direkte udenlandske lån har resulteret i en lavere vækst i kreditgivning til virksomheder end til husholdninger, idet sidstnævnte dog ofte omfatter håndværks- og mikrovirksomheder. Det udenlandske ejerskab har lettet den høje kreditvækst, i og med at der er adgang til midler fra moderselskaber, men væksten har rejst bekymring med hensyn til virkningerne for kvaliteten af bankernes kreditporteføljer og bidraget til at øge udlandsgælden. Selv om der i stigende grad er adgang til mellem- og langfristede lån (10-15 år for juridiske personer og 25-30 år for realkreditlån), har 40,9 % af lånene til den private sektor en løbetid på under ét år, og den gennemsnitlige løbetid for banklån har næsten ikke ændret sig siden 1999 (2,7 år pr. 31. marts 2003 sammenlignet med 2,5 år i slutningen af 1999).

Den ikke-bankmæssige del af den finansielle sektor er mindre udviklet. Hvad angår aktiver tegner den ikke-bankmæssige sektor sig for ca. 12 % af de samlede aktiver i den finansielle sektor, hvilket viser, at andre finansielle tjenesteydelser end bankvirksomhed stadig er af begrænset omfang. Forsikringssektoren er beskedent men yderst koncentreret og tilbyder et bredt udsnit af produkter. I 2002 var der 24 forsikringsinstitutioner, der udøvede virksomhed i Kroatien, hvoraf 13 var indenlandske (med bruttopræmier på 3,2 % af BNP). Det største forsikrings selskab havde en markedsandel på 46 %, mens 5 andre selskaber hver havde en andel på 5-10 %. Selv om der findes to fondsbørser (i Zagreb og i Varazdin), er kapitalmarkederne hverken solide eller likvide, og de udenlandske investorers køb af

kroatiske selskaber har yderligere reduceret antallet af noterede selskaber. De to børser samlede markedskapitalisering androg ca. 30 % af BNP ved udgangen af 2002. De børsnoteringskrav for virksomheder, der blev indført i 2003, vil sandsynligvis ikke medføre større omsætning. Etableringen af pensionsfonde har haft mærkbare virkninger for omsætningen og handelen, især af obligationer. Ifølge oplysninger fra september 2003 kunne de 5 obligatoriske og 4 frivillige pensionsfonde i Kroatien registrere en kraftig vækst i deres aktiver. (Se også del 3, kapitel 3 - Fri udveksling af tjenesteydelser).

Banksektorens stabilitet er blevet bedre, men den høje euroisering er fortsat en potentiel risiko. HNB er den institution, der har ansvaret for at udstede banklicenser og føre tilsyn med banktransaktioner. Efter krisen i 1998 er banksektoren blevet stabiliseret og konsolideres fortsat. Den professionelle styring af krisen i 2002 bidrog til at skabe større tillid til banksystemet, hvilket også afspejlede sig i stigningen i bankindsud, især deponering af kontant udenlandsk valuta på bankkonti i forbindelse med den fysiske overgang til euro i euroområdet. Allerede i 1997 blev der indført en indskudsgarantiordning. Ifølge indikatorer fra HNB vedrørende misligholdte lån, kapitalkrav og den primære likviditetsprocent i bankinstitutionerne er rentabiliteten og stabiliteten blevet bedre. I 2003 traf HNB en række foranstaltninger, hvormed det lykkedes at afdæmpe kreditstigningen. Det skal nu ses, om den seneste tids vækst i låneaktiviteterne, især til private husholdninger, vil få virkninger for kreditkvaliteten. Indekseringen i forhold til udenlandsk valuta er fortsat et vigtigt aspekt, som øger banksystemets sårbarhed: indskud i udenlandsk valuta, herunder indskud lydende på og indekseret i forhold til udenlandsk valuta, tegner sig for 88,5 % af de samlede indskud, idet der dog kan konstateres en beskedent nedadgående tendens. 78 % af banklånene lyder på eller er indekseret i forhold til udenlandsk valuta; låntagerne modtager indkomst lydende på kuna og/eller ikke har adgang til risikoafdækningsinstrumenter. Selv 70 % af de indenlandske statsobligationer i kuna er indekseret i forhold til eurovalutakursen.

Kapacitet til at klare konkurrencepresset og markedskræfterne

Evnen til at opfylde dette kriterium forudsætter en markedsøkonomi og en stabil makroøkonomisk ramme, inden for hvilken de økonomiske aktører kan træffe beslutninger på et forholdsvist sikkert grundlag. Der kræves også tilstrækkelige menneskelige og fysiske aktiver. Statsvirksomhederne bør omstruktureres og virksomhederne bør investere i effektivitetsforbedringer. Og jo mere adgang virksomhederne har til udefra kommende finansieringskilder, og jo større held de har med at omstrukturere og forny sig, jo større vil deres evne til at tilpasse sig være. Generelt kan det konstateres, at jo mere en økonomi er integreret med EU før tiltrædelsen, jo bedre vil den være i stand til at klare forpligtelserne ved medlemskab.

Kroatien har opnået en tilstrækkelig grad af makroøkonomisk stabilitet til, at de økonomiske operatører kan træffe beslutninger i et stabilt og forudsigeligt klima. Efter den økonomiske krise i 1998/1999 har Kroatien opnået solide resultater med den makroøkonomiske stabilitet. Som følge af den øgede økonomiske stabilitet og de hidtidige strukturreformer kan markedsmekanismene fungere, selv om der fortsat finder statslige interventioner sted. Dermed er grundbetingelserne for at klare konkurrencepresset skabt. De resterende udfordringer består i at fortsætte den finanspolitiske konsolidering og privatiseringen, at udvide og uddybe udviklingen af finanssektoren og forbedre erhvervsklimaet, især ved at forbedre retsvæsenets effektivitet.

Arbejdskraften er forholdsvis veluddannet, men erhvervsfrekvensen er lav. Trods den forbedrede makroøkonomiske produktivitet lider Kroatien under det forhold, at en stor del af befolkningen er økonomisk inaktiv (erhvervsaktiviteten var på 50,9 % i 2002) og de

demografiske udfordringer (i juni 2003 var forholdet mellem bidragydere til pensionsfonde og pensionsmodtagere 1:4). Kroatiens produktivitetsniveau målt som indkomst pr. indbygger er på 21 % af tallet i EU i nominelle tal og 35,9 % målt i KKP. Produktivitetens udviklingen er forskellig alt efter sektor og branche, men de foreliggende data tyder på, at produktiviteten er bedre i servicesektoren end inden for industri og landbrug. Generelt tyder skiftet i indskrivninger på sekundærtrinnet og til højere uddannelse på, at uddannelsesniveauet hos befolkningen i den arbejdsdygtige alder er steget siden 1996. Imidlertid var andelen af personer med universitetsseksamen kun på mellem 10,7 % og 13,4 %. I dette perspektiv ses der bort fra behovet for at modernisere kvaliteten af uddannelse og læseplaner (*se del 3, kapitel 18 - Uddannelse*). Ifølge myndighedernes tal er ca. 1 050 studerende tilmeldt universiteter i udlandet. Sammenlignet med gennemsnittet i EU har Kroatien en større del af befolkningen (i alderen 25-64 år), som har fuldført uddannelse på sekundærtrinnet, og lavere andele med hensyn til både grundskole og uddannelse over sekundærtrinnet. I 2002 blev programmet til fremme af beskæftigelsen vedtaget. Det tager sigte på at nedbringe arbejdsløsheden og fremme beskæftigelsen for specifikke målgrupper, bl.a. gennem støtte til universitetsdimittenter og tidligere militærpersonale. (*Se også del 3, kapitel 13 – Social- og arbejdsmarkedspolitik og beskæftigelse*).

Kroatien investerer i forbedringer af sin infrastruktur og har opnået relativt sunde og stabile investeringsrater. I perioden 1996 til 2002 lå investeringerne målt i forhold til BNP gennemsnitligt på ca. 23 % og nåede helt op på 24,8 % i 2002; heraf var over 70 % private investeringer. UDI har nominelt bidraget betydeligt til investeringerne og væksten i denne periode; tilstrømningen af UDI svarede til gennemsnitligt 5 % af BNP. Imidlertid havde næsten to tredjedele af UDI tilknytning til privatiseringsprojekter, hvilket kan ses af, at de sektorer, der primært nød fordel af UDI, var telekommunikation, finansiel formidling og lægemiddelindustrien. Investeringerne i nyetablerede virksomheder tegnede sig kun for 16,4 % af de samlede investeringer. De vigtigste indenlandske investeringssektorer var forarbejdning, handel, transport og byggeri, hvor det offentlige investerede store beløb i veje og genopbygning. Selv om kapaciteten synes at opfylde de nuværende behov (undtagen i turistsæsonen), finder iværksætterne transportinfrastrukturen utilfredsstillende. I perioden 1996-2002 nåede investeringerne i vejnettet, især til opførelse af nye motorveje, op på et højt niveau. Samtidig forblev investeringerne i jernbaneinfrastrukturen på et beskedent niveau, men de forventes at stige inden for rammerne af et 4-årigt program. Telekommunikationen er forbedret betydeligt: fastnettet er fuldt ud digitaliseret, og der er to mobiltelefonioperatører med det resultat, at mobiltelefoniens udbredelse i juni 2003 var oppe på 56 %. Gennemførelsen af reguleringsreformer og indførelsen af konkurrence halter dog stadig bagud i nogle infrastrukturektorer, herunder telekommunikation. Bruttoudgifterne til indenlandsk F&U beløb sig til et årsgennemsnit på 0,96 % af BNP i perioden 1997-2000, hvor der kunne registreres en stigning, og det er relativt højt, men stadig under EU-gennemsnittet (2,21 % i 2000). Dette gjaldt også for F&U pr. indbygger og erhvervssektorens andel af F&U.

I perioden 1996-2001 faldt forarbejdnings- og landbrugssektorens andel noget, mens den traditionelt stærke servicesektor blev yderligere styrket. Forarbejdningsindustrien oplevede en beskedent nedgang fra 22,3 % af BNP (faste priser) til 21,5 %. I selve forarbejdningsindustrien har aktiviteter med lav værditilvækst tendens til at dominere industristrukturen, til dels som følge af tidligere privatiseringspolitikker. Landbruget oplevede også en nedgang fra et niveau på over 10 %, men holder sig stadig oppe på 9,1 % af BNP (faste priser). Denne sektor præges af små, spredte individuelle bedrifter og store konglomerater, som er ved at blive privatiseret. Produktiviteten og effektiviteten er lave, og der er stor brug for tilpasning. Dette vil kunne medføre et fald i landbrugsbeskæftigelsen, som stadig er betragtelig. Handelssektoren har

oplevet en betydelig stigning siden krisen i 1998, men den er stadig under niveauerne i 1996/1997. Tendenserne inden for beskæftigelsen fulgte samme mønster.

Efter en langsom start er der gjort visse fremskridt med omstruktureringen af virksomheder. Efter at regeringen i begyndelsen af 2001 vedtog et program med henblik på at fremskynde omstruktureringen og privatiseringen, er der gjort en del fremskridt med omstruktureringen. Kroatiens tidligere post- og telekommunikationstjeneste blev i 1999 delt op i to aktieselskaber, og heraf er det kroatiske telekom-selskab blevet delvis privatiseret. I midten af 2003 var 30 selskaber blevet omstruktureret, mens 20 selskaber var ved at blive omstruktureret. Omstruktureringen af jernbanerne er ved at begynde. Selv om der ikke er nogen global plan for omstruktureringen af selskaber, har regeringen vedtaget programmer for omstrukturering af skibsbygning og landbrugsindustrielle konglomerater, som har nydt fordel af store subsidier og statsinterventioner. Desuden er man i færd med at udarbejde en omstruktureringsplan for stålsektoren. Restancerne er i vid udstrækning blevet reduceret og skønnedes at ligge på under 0,2 % af BNP i midten af 2003, men dette vil sandsynligvis ikke gælde for hele den offentlige sektor (f.eks. sundhedssektoren). (Se del 3, kapitel 15 – *Industripolitik*).

De små firmaers andel i BNP og beskæftigelsen er vokset, selv om det samlede antal firmaer er faldende. De små og mellemstore virksomheder (herunder håndværk, kooperativer og mikrovirksomheder) tegner sig for 99,6 % af alle virksomheder og for 65,7 % af virksomhedsbeskæftigelsen (pr. juni 2003). I perioden fra 1996 til 2000 faldt antallet af små selskaber med 8,9 %, selv om beskæftigelsen her steg i absolutte tal (med 6,8 %) og også målt som procentsats af den samlede beskæftigelse (med 3,2 procentpoints). Det modsatte var tilfældet for både mellemstore og store virksomheder. SMV-andelen i BNP anslås til ca. 55 %. SMV'erne synes at lide mere under hindringer for markedsadgangen og svagheder i erhvervsvilkårene. Heraf er de mest fremtrædende hindringer vanskelighederne med at få adgang til finansiering på grund af problemerne med at stille sikkerhed og bankernes utilstrækkelige kapacitet til at vurdere SMV'ernes kreditværdighed, konkurrencen fra subsidierede, statsejede virksomheder, mangel på iværksætterrelateret viden og svagheder i den institutionelle infrastruktur, især i retsvæsenet og i den offentlige forvaltning. Myndighederne har gjort en indsats for at forbedre situationen, og det voksende antal nyetablerede virksomheder synes at signalere en vis forbedring. Efter 2000 blev der oprettet et særskilt ministerium, som gennemførte en række initiativer for at forbedre SMV'ernes situation, men det er blevet reintegreret i økonomiministeriet efter valgene i november 2003. Regeringen har også vedtaget et udviklingsprogram for små iværksættervirksomheder for perioden 2003-2006 og undertegnet det europæiske charter for små virksomheder, som indeholder principperne for at forbedre erhvervsvilkårene for SMV'er. Koordinationen mellem forskellige offentlige forvaltningsniveauer hvad angår SMV-politik og kommunikationen mellem myndighederne og erhvervslivet vil stadig kunne intensiveres. (Se del 3, kapitel 16 – *SMV'er*).

Niveauet for statsstøtte og støtte til specifikke sektorer er stadig betragteligt, og gennemsigtigheden er fortsat ringe. Før 2000 kunne der registreres en stigning i åbne og skjulte statsinterventioner. I de seneste tre år er der gjort en indsats for at prioritere juridisk og materiel kontrol af statsstøtte. I 2001 blev der udarbejdet en handlingsplan vedrørende tilskud i økonomien, og gennemførelsen heraf blev overvåget gennem SAL-programmet med Verdensbanken, hvilket førte til gradvis faldende statsstøtte målt i forholdt til BNP. Man er ved at indføre kriterier for udstedelse af statsgarantier, og nettoudstrømningen er i de seneste år faldet, men de garantiomfattede beløb er blevet mere end fordoblet i 2002 i forhold til 2000. Ifølge myndighederne var den gennemsnitlige statsstøtte i perioden 2000-2002 på 3,5 % af BNP og udviste en faldende tendens, men dette gælder kun direkte tilskud fra det centrale

budget. En række mere omfattende, akademiske skøn, som omfatter andre former for statsstøtte, sætter tallene højere. De juridiske og institutionelle rammer på statsstøtteområdet blev først etableret i 2003. Kroatien vil ikke alene skulle reducere statsstøtteniveauet generelt, men også støtteniveauet for specifikke sektorer (såsom landbrug, transport, skibsbygning, turisme og på det seneste også jernbanerne) til fordel for en horisontal støtte. (Se del 3, kapitel 6 – Konkurrence).

Kroatien har liberaliseret sin handel væsentligt i de seneste år. Siden 1993 er der truffet en række handelsliberaliseringsforanstaltninger, som har medført betydelige forbedringer, men fremskridtene med den faktiske handelsintegration med andre lande er blevet begrænset af Kroatiens politiske isolation indtil begyndelsen af 2000. Siden da har Kroatien gjort hurtige fremskridt: landet har tiltrådt WTO (november 2000) og indgået en række bilaterale frihandelsaftaler, bl.a. med EU, nabolande og EFTA. Den 1. marts 2003 blev Kroatiens medlemskab af CEFTA effektivt. Som følge af disse aftaler var den vejede gennemsnitlige toldsats for industrivarer ved mestbegunstigelsesbehandling 3,5 % i begyndelsen af 2003. Med sin beskedne og åbne økonomi var Kroatiens samlede udenrigshandel (varer og tjenesteydelser) i forhold til BNP 103,7 % i 2002. (Se del 3, kapitel 26 – Eksterne forbindelser).

Kroatiens økonomi er allerede i høj grad integreret i EU. EU er Kroatiens langt vigtigste handelspartner med en gennemsnitlig eksport- og importandel på henholdsvis 52,6 % og 56,2 % for perioden 1999-2002. Denne andel vil vokse med henholdsvis 13 og 15 procentpoints ved de ti nye EU-medlemsstaters tiltrædelse den 1. maj 2004. I 2002 beløb den kroatiske eksport til EU sig til 2,74 mia. EUR, mens importen nåede op på 6,32 mia. EUR. Varehandelsbalancen udviser et højt og voksende underskud: mens eksporten kun steg med 7 % i 2002 sammenlignet med 1996, voksede importen med 26 %, hvilket resulterede i en kraftig forøgelse på 51 % af varehandelsunderskuddet og en forringelse af import-eksportforholdet fra 57 % til 48 %. Som følge heraf er Kroatiens andel af den samlede EU-import faldet (fra 0,4 % i 1993 til 0,2 % i 2002), mens Kroatiens andel af den samlede EU-eksport er forblevet stabil (på 0,7 %). Der er en række faktorer, som har bidraget til denne udvikling. Den kroatiske vareeksports struktur udviklede sig forholdsvis ugunstigt i perioden 1995-2000, til dels som følge af tidligere og nuværende offentlige virksomheders fortsatte dominans (især skibsbygning med store importkomponenter). Den andel, som de arbejdskraftintensive industrier (herunder tekstilvarer, fodtøj, træ og skibsbygning) tegnede sig for, voksede, delvis som følge af den betydelige passive forædling, som har tendens til at have en lavere værditilvækst og være mere sårbar over for priskonkurrence. Endvidere vil det kræve mere tid, før de kroatiske virksomheders forbedrede markedsadgang i kraft af netværket af frihandelsaftaler bærer frugt. Handelsintegrationen med EU hæmmes også af den omstændighed, at Kroatien endnu ikke er integreret i det paneuropæiske system med diagonal kumulation af oprindelsesregler. I betragtning af de relativt høje arbejdskraftsomkostninger vil den kroatiske økonomi skulle omstruktureres yderligere henimod en eksportspecialisering i mere teknologibaserede industrier for at kunne konkurrere med held på det indre marked; desuden skal erhvervsvilkårene forbedres. I slutningen af 2002 blev der oprettet et organ til fremme af handel og investeringer med henblik på at støtte navnlig SMV'ernes eksportaktiviteter, men det er endnu ikke operationelt. Hvad angår Kroatiens konkurrenceevne inden for tjenesteydelser, steg indtægterne fra turismen med næsten 90 % i perioden 1996-2000, og sektoren tegner sig allerede for 17 % af BNP. Turismen vil sandsynligvis vokse yderligere, hvis faciliteterne privatiseres og dette fører til flere investeringer.

Arbejdskraftens produktivitet er blevet forbedret betydeligt, men ligger stadig under EU-gennemsnittet. Ifølge kroatiske data frembragte realvæksten i BNP på 39 % i perioden 1993-

2001 og beskæftigelsesnedgangen på 8 % en stigning i arbejdskraftens produktivitet (BNP i faste priser pr. beskæftiget person) på 50 % eller 5,2 % som årgennemsnit. Produktivitetsstigningen var betydeligt hurtigere i servicesektoren end i industrien og landbruget. Næsten ingen af industrisektorerne har haft nogen beskæftigelsesstigning, når man sammenligner år 2002 med 1997; faktisk har de fleste oplevet en betydelig nedgang. I 2001 var Kroatiens arbejdskraftsproduktivitet på ca. 25 % af EU-gennemsnittet målt i løbende vekselkurser og på næsten 40 % udtrykt i KKP. Industriens produktivitet er en smule højere end den samlede produktivitet (henholdsvis 27 % og 44 % af EU-niveauet). De gennemsnitlige enhedslønomkostninger er høje og tæt på EU-gennemsnittet (97 %), således at det ikke er muligt at opnå en konkurrencemæssig fordel på lønomkostningerne. Ingen af indikatorerne for konkurrenceevnen over for udlandet viser imidlertid nogen relativ forringelse af Kroatiens position siden 1995, når man sammenligner med landets vigtigste handelspartnere og andre overgangslande. Det fremgår af vurderingerne af konkurrenceevnen og af den skrøbelige situation i balancerne over for udlandet, at der er behov for strukturreformer i virksomhedssektoren for at styrke Kroatiens konkurrenceevne.

2.3 Generel vurdering

Kroatien kan anses for at have en fungerende markedsøkonomi. Det skulle være i stand til at klare konkurrencepresset og markeds kræfterne i EU på mellemlang sigt, forudsat at det viderefører sit reformprogram med henblik på at fjerne de resterende svagheder.

Der er i Kroatien voksende politisk konsensus om de væsentlige elementer i de økonomiske politikker. Den kroatiske økonomi har opnået en betydelig grad af makroøkonomisk stabilitet med lav inflation. Som følge af den øgede økonomiske stabilitet og de hidtidige strukturreformer kan markedsmekanismerne fungere. Dette gælder især liberaliseringen af priser og handel og i mindre grad også privatiseringen. Kroatien har en relativt veluddannet arbejdskraft og en god vejtransport- og telekommunikationsinfrastruktur. Landet har en veludviklet banksektor og en konkurrencedygtig turistindustri. Kroatiens økonomi er allerede godt integreret i EU's økonomi.

Det er imidlertid stadig nødvendigt at forbedre markedsmekanismernes funktion. Især skal retsvæsenets effektivitet styrkes, og der skal tages fat om de store administrative byrder og de ufuldstændige tinglysnings- og matrikelsystemer. Virksomhedsomstruktureringen og -privatiseringen har været langsommere end forventet, og en række store statsejede og tidligere samfundsejede virksomheder spiller fortsat en vigtig rolle i økonomien. Der er navnlig behov for en modernisering af skibsbygningssektoren og landbruget. De nødvendige reformer af det finanspolitiske system, socialsikringssystemet og den offentlige forvaltning er endnu ikke fuldført, og der er behov for en energisk videreførelse af den finanspolitiske konsolidering. En fuldstændig integration i det indre marked og indførelsen af gældende EU-ret ville på dette stadium gøre det vanskeligt for en række sektorer at modstå konkurrencepresset på det indre marked. Hvis man afhjælper de identificerede svagheder, vil det bidrage til højere investeringer og vækst og dermed styrke Kroatiens konkurrenceevne.

3. EVNE TIL AT PÅTAGE SIG FORPLIGTELSENE VED MEDLEMSKAB

Det Europæiske Råd i København i juni 1993 fastlagde blandt kriterierne for tiltrædelse, at de pågældende lande skulle "være i stand til at påtage sig forpligtelserne ved medlemskab og bl.a. tilslutte sig målene for politisk, økonomisk og monetær union".

Kroatien har i kraft af sin ansøgning om medlemskab på grundlag af traktaten uden forbehold accepteret EU's grundlæggende mål, herunder dets politikker og instrumenter. I denne del af udtalelsen undersøges Kroatiens kapacitet til at påtage sig forpligtelserne ved medlemskab – dvs. de retlige og institutionelle rammer kendt som gældende EU-ret, ved hjælp af hvilke EU fører sine mål ud i livet.

I takt med EU's udvikling er EU-retten gradvis blevet mere tung og udgør en større udfordring for de fremtidige tiltrædelser end tilfældet tidligere var. Kroatiens evne til at gennemføre EU-retten vil være afgørende for dets kapacitet til at fungere gnidningsløst i EU.

I den forbindelse er tilpasningen til EU-retten en nødvendig, men ikke tilstrækkelig betingelse for at opfylde forpligtelserne ved EU-medlemskab. Kroatien skal også træffe alle de nødvendige foranstaltninger for at skabe de fornødne gennemførelsesstrukturer, således at landets administrative og retslige kapacitet bringes op på det påkrævne niveau, og der sikres en effektiv håndhævelse. Derfor indeholder hvert af de kapitler, der analyseres nedenfor, en analyse og vurdering af Kroatiens administrative og retslige kapacitet.

I dette afsnit følges strukturen for de 29 forhandlingskapitler, som EU-retten er blevet opdelt i med henblik på de tidligere tiltrædelsesforhandlinger. I hvert kapitel behandles Kroatiens nuværende og fremtidige situation. Udgangspunktet for beskrivelsen og analysen i hvert kapitel er et kort resumé af EU-retten med angivelse af de relevante bestemmelser i stabiliserings- og associeringsaftalen eller interimsaftalen. Endelig indeholder hvert kapitel en kort vurdering af Kroatiens evne til at påtage sig forpligtelserne ved medlemskab på mellemlang sigt. I forbindelse med denne udtalelse og uden at foregribe et eventuelt tiltrædelsestidspunkt er den mellemlange tidshorisont i vurderingen af den fremtidige situation blevet defineret som en periode på fem år.

Kapitel 1: Frie varebevægelser

Princippet om varers frie bevægelighed indebærer, at der er fri handel med produkter mellem de enkelte dele af EU. I en række sektorer suppleres dette generelle princip af harmoniserede forskriftsmæssige rammer, som følger den "gamle metode" (med krav om præcise produktspecifikationer) eller den "nye metode" (med generelle produktkrav). Overtagelsen af harmoniseret europæisk produktlovgivning udgør den største del af EU-retten under dette kapitel. Desuden er det afgørende, at der er tilstrækkelig administrativ kapacitet til at anvende horisontale og proceduremæssige foranstaltninger på områder som f.eks. standardisering, certificering og markedstilsyn. Dette kapitel omfatter også de detaljerede EU-regler om offentlige indkøb, hvor der kræves specialiserede gennemførelsesorganer.

Stabiliserings- og associeringsaftalen / interimsaftalen indeholder en række forpligtelser med hensyn til varers frie bevægelighed såsom etablering af et frihandelsområde. Der foreskrives også en gradvis tilpasning til EF's tekniske forordninger og standarder samt procedurer for metrologi, akkreditering og overensstemmelsesvurdering og gradvis åbning af markederne for offentlige indkøb.

Med hensyn til **horisontale og proceduremæssige foranstaltninger** vedtog Kroatien i oktober 2003 ny lovgivning om standardisering og retslig metrologi. Det er også blevet tilstræbt at opnå en gradvis harmonisering med principperne i den *nye og globale metode*, idet der i september 2003 blev vedtaget nye love om tekniske produktkrav og overensstemmelsesvurdering, generel produktsikkerhed og akkreditering. Disse nye retsakter vil gøre det muligt at adskille de relevante funktioner i statskontoret for intellektuel ejendomsret, standardisering og metrologi, som i øjeblikket er ansvarligt for standardisering,

overensstemmelsesvurdering, akkreditering og metrologi. Dette kontor er også involveret i definitionen af specifikationer i tekniske forskrifter og i bemyndigelsen af institutioner til at gennemføre markedstilsynsaktiviteter. I januar 2004 blev statskontoret for standardisering og metrologi fusioneret med statsinstituttet for intellektuel ejendomsret, som blev til statskontoret for intellektuel ejendomsret, standardisering og metrologi.

I januar 2003 blev der vedtaget en strategi for harmonisering af kroatisk teknisk lovgivning med EU-lovgivningen. I dette dokument defineres de relevante ansvarsområder for overtagelsen og gennemførelsen af direktiver efter den nye og den gamle metode.

Statskontoret for intellektuel ejendomsret, standardisering og metrologi har i sin egenskab af *nationalt standardiseringsinstitut* nedsat ca. 166 tekniske udvalg, der dækker 420 CEN/CENELEC/ETSI-sektorer. Udvalgene tæller 3 100 eksperter, som repræsenterer såvel private som offentlige institutioner. Processen med at vedtage europæiske/internationale standarder startede i 1996, og indtil nu er der vedtaget 7 519 nye kroatisk standarder, herunder 4 877 europæiske standarder. Det kroatisk standardiseringsorgan har været den nationale repræsentative organisation i ETSI siden 1994 og har været tilknyttet medlem af CEN og CENELEC siden 1995.

Det kroatisk *nationale akkrediteringsorgan* arbejder under statskontoret for intellektuel ejendomsret, standardisering og metrologi. Det har akkrediteret 22 organer, og yderligere 47 er i færd med at blive akkrediteret. I den nye akkrediteringslov forudses det, at der i januar 2005 skal etableres et uafhængigt akkrediteringsorgan. Det nuværende akkrediteringsorgan er tilknyttet medlem af det europæiske akkrediteringssamarbejde (EA).

Der er i øjeblikket ca. 25 private organer, der gennemfører *overensstemmelsesvurdering* i Kroatien på områderne prøvning, certificering og inspektion af industriprodukter. Det er hensigten at få alle overensstemmelsesvurderingsorganerne på det regulerede område akkrediteret i overensstemmelse med internationale og europæiske krav. I henhold til de nuværende forskrifter er prøvningsrapporter udarbejdet af kompetente udenlandske laboratorier anerkendt i Kroatien.

Selv før vedtagelsen af den nye metrologilov svarede systemet med retslig *metrologi* i Kroatien til det gældende system i EU og var baseret på den gamle metode. Det nuværende metrologisystem er decentraliseret og omfatter laboratorier og indehavere af bemyndigelser inden for nationale standarder for måling. Statskontoret for intellektuel ejendomsret, standardisering og metrologi er den koordinerende institution.

Kroatien har et system, som sikrer, at de produkter, der markedsføres, opfylder standardkravene. Systemet stammer fra statsinspektionsloven af 1999, som indeholder bestemmelser om før-markedsføringstilladelser for 55 produktgrupper, som statsinspektører skal udstede kvalitetscertifikater for. Den *markedstilsynsstruktur*, der kræves under den nye metode, skal endnu udvikles i overensstemmelse med den nye lov om tekniske produktkrav og overensstemmelsesvurdering. Bestemmelserne vedrørende koordinationen mellem statsinspektoratet og toldforvaltningen med hensyn til produkters overensstemmelse og sikkerhedskontrol ved de ydre grænser er fastlagt i loven om statsinspektoratet.

På de områder, der er omfattet af *direktiverne efter den nye metode*, har Kroatien endnu ikke overtaget størsteparten af den **sektorspecifikke lovgivning**. På nuværende stadium har landet kun vedtaget lovgivning med sigte på tilpasning på områderne retslig metrologi (ikke-automatiske vægte) og for-emballage og udstyr til anvendelse i eksplosionsfarlig atmosfære (ATEX). En ny byggelov trådte i kraft i januar 2004. Det forudses, at der vil blive opnået fuld

tilpasning til EU-retten med hensyn til byggevarer før udgangen af 2004. Det samme gælder for lovgivning om maskiner, elektrisk udstyr (lavspænding og elektromagnetisk kompatibilitet), medicinske anordninger, gasapparater, trykbeholdere, trykbærende udstyr, elevatorer, personlige værnemidler, fritidsfartøjer, legetøj og radio- og teleterminaludstyr, som Kroatien også planlægger at overtage senest i december 2004.

I de sektorer, der er omfattet af *direktiverne efter den gamle metode*, er den kroatiske lovgivning kun delvis tilpasset EU-retten vedrørende motorkøretøjer. Det er på nuværende tidspunkt uklart, om EU-typegodkendelsesattester accepteres uden rektifikationer. Kroatiens lovgivning vedrørende kemikalier er meget spredt, og visse dele af EU-retten er ikke dækket. Til trods for at Kroatien i en ny kemikalielov tilstræber at præcisere forskellen mellem stoffer og præparater, er der stadig større uoverensstemmelser mellem den kroatiske lovgivning og EU-lovgivningen. Tilpasningen til EU-retten vedrørende tekstilvarer og fodtøj skal videreføres. Hvad angår tekstilvarer, fastlægger den kroatiske forbrugerbeskyttelseslov obligatoriske mærkningskrav, som går ud over bestemmelserne i direktivet om betegnelser for tekstilprodukter og derfor kan udgøre hindringer for varernes frie bevægelighed. Rammelovgivningen for markedsføring af humanmedicinske lægemidler er etableret i kraft af den nye lov om lægemidler og et sæt dekretter, som skal harmoniseres med EU-retten. De nuværende tekniske forskrifter om krystalglas er i vid udstrækning harmoniseret med EU-retten. På nuværende tidspunkt har Kroatien ingen lov om klassificering af træ.

Hvad angår *lovgivning om fødevarer sikkerhed og levnedsmidler (se også kapitel 7 – Landbrug)* har Kroatien først for nylig iværksat en foreløbig tilpasning til EU-retten ved i juli 2003 at vedtage en ny fødevarerlov. I den nye lov overtages de generelle principper og krav, der er fastlagt i den tilsvarende EF-lovgivning, mens direktivet om mærkning af og præsentationsmåder for levnedsmidler samt om reklame for sådanne levnedsmidler og direktivet om offentlig kontrol med levnedsmidler kun er delvis overtaget. Kroatien har også vedtaget lovgivning om tilsætningsstoffer, forurenende stoffer, hygiejne og kontakter, men har dermed kun opnået en delvis tilpasning til EU-retten.

Med hensyn til fødevarer sikkerhed indeholder fødevarerloven rammer for etableringen af et nyt fødevareragentur. Når detteagentur bliver operationelt, vil det få til opgave at analysere risici i forbindelse med fødevarer, afgive udtalelser til både sundheds- og landbrugsministeriet om nødvendig lovgivning med henblik på tilpasning til EU og koordinere inspektionsaktiviteter mellem de to ministerier, der har ansvaret for fødevarer sikkerhed. Det vil blive inddraget i uddannelsesaktiviteter for forskellige inspektionsorganer og udarbejdelse af vejledninger om god hygiejnepraksis og HACCP (Hazard analysis and critical control points). I fødevarerloven forudses det ligeledes, at der skal etableres et centralt system til hurtig varsling i fødevareragenturet. Det kroatiske system med forhåndsgodkendelse af fødevarer er ikke i overensstemmelse med EU-retten.

Med hensyn til *anden sektorspecifik lovgivning* blev Kroatiens rammelovgivning ændret i september 2003 for at opnå en harmonisering med direktivet om *tilbagelevering af kulturgoder*, som ulovligt er fjernet fra en EU-medlemsstats område. Kroatien har også tiltrådt en række relevante internationale konventioner på dette område. Hvad angår civile *skydevåben*, er der udarbejdet et udkast til en ny våbenlov. Ifølge det foreliggende udkast vil den nye lov kun indebære en delvis harmonisering med EF-reglerne, og der vil skulle foretages en del ændringer, hvis der skal opnås fuld tilpasning. Ifølge lovudkastet skal der også indføres et våbenpas, som med tiden kan udvikles til det europæiske våbenpas, der er foreskrevet i det relevante direktiv.

På det **ikke-harmoniserede område** skal Kroatien sikre, at dets lovgivning, herunder både foranstaltninger med tilsvarende virkning og foranstaltninger, der finder anvendelse uden forskel, er i overensstemmelse med EF-traktatens artikel 28-30 og EF-domstolens dertil knyttede retspraksis (med særlig vægt på princippet om gensidig anerkendelse). Blandt de eksempler på foranstaltninger, som måske ikke er i overensstemmelse med EF-lovgivningen, skal nævnes importlicenser (kræves stadig for nogle produkter), reklamekampagner gennemført af økonomikammeret, obligatoriske lagerfaciliteter og obligatorisk mærkning af oprindelsesland i henhold til forbrugerbeskyttelsesloven.

Kroatiens rammelovgivning følger i det store og hele EU-reglerne for **offentlige indkøb**. Der er imidlertid adskillige vigtige mangler, som vil skulle afhjælpes, herunder anvendelsen af de for vidtgående undtagelser, der stadig kan indrømmes i henhold til loven om offentlige indkøb, samt anvendelsesområdet for procedurer med forhandling. Hvad angår systemet for klageadgang, er der en række spørgsmål, som vil skulle løses for at opnå overensstemmelse med EU-retten. Især bør tilbudsgivere, der ikke kan deltage i et udbud på grund af uregelmæssigheder i proceduren, gives en chance for at gøre indsigelse mod udbuddet. Desuden mangler man at vedtage en række gennemførelsesforanstaltninger.

Hvad angår de administrative strukturer, blev kontoret for offentlige indkøb efter en betragtelig forsinkelse formelt oprettet i november 2003. Kontoret er ansvarligt for en række nøgleopgaver i tilknytning til gennemførelsen af loven om offentlige indkøb. I juli 2003 vedtog Kroatien en ny lov om statskommissionen for tilsyn med offentlige indkøbsprocedurer. Denne kommission skal tage sig af klager og klageprocedurer. Dens fem medlemmer blev udnævnt af parlamentet i oktober 2003. Både kontoret for offentlige indkøb og statskommissionen skal nu gøres fuldt ud operationelle og opnå troværdige håndhævelsesresultater.

Konklusion

Selv om Kroatien i 2003 har taget de første skridt til at harmonisere sin nationale lovgivning med princippet om fri bevægelighed for varer, er der en række nøgleelementer i EU-retten, som endnu ikke er på plads.

Især skal de **horisontale og proceduremæssige foranstaltninger** og den **sektorspecifikke lovgivning** harmoniseres yderligere med EU-lovgivningen. Kroatien mangler endnu at fuldføre den nødvendige adskillelse af funktionerne med regulering, akkreditering, standardisering og produktcertificering, idet de to sidstnævnte funktioner hovedsagelig bør overlades til den private sektor. Det vil være nødvendigt at gøre en betydelig indsats for at overtage direktiverne efter den gamle og den nye metode. Selv om der er truffet en række indledende foranstaltninger for at opnå tilpasning til EU-retten, skal den kroatiske levnedsmiddellovgivning revideres. De eksisterende gennemførelsesstrukturer skal forbedres, og der vil også skulle etableres nye gennemførelsesstrukturer, specielt med hensyn til markedstilsyn under den nye og globale metode og visse aspekter af fødevarerikkerhed.

Såfremt Kroatien i tide udviser opmærksomhed om screeningen af sin lovgivning, skulle landet være i stand til at overholde de grundlæggende principper for varers frie bevægelighed, som gælder på det **ikke-harmoniserede område**.

For at opnå en effektiv ordning for **offentlige indkøb** vil Kroatien skulle arbejde videre på at få sin rammelovgivning bragt i overensstemmelse med EU-retten og færdiggøre de nødvendige gennemførelsesbestemmelser. Trods de nylige fremskridt vil Kroatiens kapacitet til at gennemføre EU-retten vedrørende offentlige indkøb stadig skulle styrkes betydeligt.

På området fri bevægelighed for varer vil Kroatien generelt skulle gøre en betydelig og vedvarende indsats for at tilpasse sin lovgivning til EU-retten og effektivt gennemføre og håndhæve den på mellemlang sigt.

Kapitel 2: Fri bevægelighed for personer

EU-retten inden for dette kapitel foreskriver ikke-forskelsbehandling af arbejdstagere, der lovligt er beskæftiget i et andet land end deres oprindelsesland. Dette omfatter også muligheden for at kumulere eller overføre socialsikringsrettigheder, hvortil der kræves administrativt samarbejde mellem medlemsstaterne. For at lette udøvelsen af visse erhverv indeholder EU-retten også specifikke regler vedrørende gensidig anerkendelse af kvalifikationer og eksamensbeviser; for visse erhverv skal de studerende følge en harmoniseret læseplan for at opnå kvalifikationer, der automatisk anerkendes i en EU-medlemsstat. Desuden omfatter dette område også EU-borgernes opholds- og stemmeret i en hvilken som helst medlemsstat.

På området **gensidig anerkendelse af erhvervsmæssige kvalifikationer** er Kroatiens system baseret på obligatorisk medlemskab af erhvervssammenslutninger (kamre) som et middel til at regulere erhverv med henblik på at kontrollere aktiviteterne og beskytte den erhvervsmæssige titel. Medlemmerne af erhvervsfaglige kamre er tilknyttet socialsikringssystemet på samme vilkår som andre borgere.

Gældende kroatiske lovgivning indeholder udelukkende bestemmelser om akademisk anerkendelse. En ny lov, som træder i kraft i 2004, indeholder bestemmelser om en procedure, der nogenlunde svarer til procedurerne i de generelle direktiver, men kun omfatter højere uddannelse. Desuden dækker den ikke de specifikke direktiver, der er baseret på uddannelseskoordination og automatisk anerkendelse. Dertil kommer, at procedurerne i Kroatiens lovgivning ikke opfylder alle kravene i EU-retten, bl.a. med hensyn til frister, begrundelse og klageadgang.

Hvad angår uddannelseskravene, adskiller det kroatiske system sig væsentligt fra EU-systemet, især inden for sundhedsplejesektoren. Inden for en række medicinske erhverv (herunder almindeligt praktiserende læger og sygeplejersker) svarer de kroatiske krav ikke til de minimumskrav, der er fastlagt i EU-retten. I disse tilfælde vil de relevante titler ikke automatisk kunne anerkendes i EU.

Med hensyn til **borgernes rettigheder** vedrørende *adgang til højere uddannelse* gælder der specifikke studietilmeldingskrav for udenlandske borgere, hvis disse ikke har opnået fast opholdstilladelse i Kroatien. Desuden er studieafgifterne for udenlandske studerende forskellige fra dem, der opkræves af kroatiske studerende.

Kroatiens lovgivning vil skulle ændres for at være forenelig med EU-retten. I overensstemmelse med princippet om forbud mod forskelsbehandling på grundlag af nationalitet, der er fastlagt i traktatens artikel 12, bør Kroatien træffe foranstaltninger for at sikre, at EU-borgere har ret til at tilmelde sig højere uddannelsesinstitutioner på samme betingelser som nationale borgere, uden at de behøver at have fast opholdstilladelse i Kroatien, og uden at de skal betale forskellige studieafgifter.

Hvad angår *opholdsrettighederne*, skal EU-borgere, der ikke udøver en økonomisk aktivitet, ansøge om udvidet opholdstilladelse for at opnå en opholdstilladelse, der gælder for en

længere periode end tre måneder. På visse betingelser kan de også ansøge om fast opholdstilladelse.

Kroatien vil skulle ændre sin lovgivning for at sikre overensstemmelse med EU-retten vedrørende personers frie bevægelighed, specielt hvad angår formaliteterne og betingelserne for EU-borgeres indrejse og ophold i Kroatien.

Hvad angår spørgsmålet om *stemmeret*, er det ifølge den kroatiske forfatning i øjeblikket kun kroatiske borgere, som har stemmeret. Kroatien vil skulle tillade, at EU-borgere, som har bopæl i Kroatien, men ikke er kroatiske statsborgere, kan stemme og opstille som kandidater i kommunalvalg og i valg til Europa-Parlamentet. Derudover vil Kroatien skulle vedtage lovgivning for at overtage den relevante EU-ret vedrørende stemmeret i både kommunalvalg og valg til Europa-Parlamentet. EU-retten på dette område vedrører ikke valg til det nationale parlament eller præsidentvalg.

Hvad angår **arbejdstagernes frie bevægelighed** fastsættes det i udlændingeloven, der har været i kraft siden januar 2004, at udlændinge skal have en arbejdstilladelse. Det kan opnås ved, at arbejdsgiveren indgiver en ansøgning, inden for rammerne af en arbejdstilladelseskvote, der årligt fastsættes af den kroatiske regering. Denne kvote bør ikke omfatte arbejdstilladelser, der udstedes til de udenlandske arbejdstagere og disse familiemedlemmer, hvis status er reguleret af stabiliserings- og associeringsaftalen.

Kendskab til kroatisk er et obligatorisk krav for at kunne praktisere i sundhedssektoren, den farmaceutiske sektor og som notar. I henhold til EU-retten kan der kun anvendes obligatoriske krav om sprogkunderskaber i særdeles ekstraordinære tilfælde, som vurderes enkeltvis. Der skal udvises opmærksomhed om de lovfastsatte krav om sprogkunderskaber for at sikre berettiget offentlig interesse, ikke-forskelsbehandling og proportionalitet.

For at opnå overensstemmelse med EU-retten om arbejdstagernes frie bevægelighed vil der skulle foretages en række ændringer af den kroatiske lovgivning. Det skal bl.a. indebære, at EU-borgere ikke behøver at have en arbejdstilladelse, og at der i forbindelse med adgangen til beskæftigelse ikke må udøves forskelsbehandling mod disse på grund af nationalitet, også selv om de endnu ikke har bopæl i Kroatien. I forbindelse med adgangen til beskæftigelse i den offentlige sektor, er det kun stillinger, som har direkte tilknytning til specifikke aktiviteter i den offentlige tjeneste, nemlig dem, der indebærer udøvelse af offentlig myndighed og ansvar for at beskytte statens almindelige interesser, som må forbeholdes kroatiske statsborgere. EU-borgere skal have ret til at medtage deres familiemedlemmer; ægtefællen og børnene skal have lov til at arbejde uden en arbejdstilladelse. Det vil være nødvendigt at foretage yderligere ændringer af den kroatiske lovgivning for at sikre arbejdstagernes frie bevægelighed.

Desuden vil Kroatien skulle vedtage foranstaltninger i overensstemmelse med EU-retten, specielt vedrørende supplerende pensionsrettigheder, med henblik på at dække alle supplerende obligatoriske eller frivillige pensionsordninger, der er knyttet til en persons beskæftigelsesaktivitet som ansat eller selvstændig, selv om det i øjeblikket ser ud til, at der ikke findes sådanne ordninger i Kroatien.

Hvad angår **koordinationen af socialsikringsordninger**, indeholder det kroatiske socialsikringsystem alle de traditionelle socialsikringsformer, der kommer ind under anvendelsesområdet for EF's koordinationsregler. Ydelserne og de øvrige kendetegn ved det kroatiske system ligner dem, der gælder i adskillige EU-medlemsstater. Kroatien har imidlertid et forholdsvist højt antal særydelser for krigsofre. Det kroatiske

socialsikringssystem er baseret på princippet om obligatorisk forsikring i arbejdslandet og indeholder klare definitioner af ansatte og selvstændige. I den obligatoriske forsikringsordning gøres der ikke forskel over for personer, der ikke er kroatiske statsborgere. For at få adgang til socialsikringsdækningen kræves det dog af udlændinge, at de har en arbejds- eller erhvervstilladelse. Kroatien har indgået en række bilaterale socialsikringsaftaler med tredjelande, herunder mange EU-medlemsstater. Inden for rammerne af disse aftaler anvender Kroatien allerede princippet om sammenlægning af forsikringsperioder og overførsel af ydelser i forbindelse med 23 lande. EF-bestemmelserne vedrørende koordination af socialsikringssystemer harmoniserer ikke, men koordinerer blot medlemsstaternes socialsikringssystemer. Eftersom disse forordninger finder direkte anvendelse i enhver EU-medlemsstat, er det ikke nødvendigt, at Kroatien ændrer sin socialsikringslovgivning. Det vil kun være nødvendigt med tekniske ændringer, således at der tages hensyn til de særlige forhold, der gælder i Kroatiens socialsikringssystem.

Den kroatiske sygekasse, den kroatiske pensionskasse og den kroatiske arbejdsformidling vil være de *administrative strukturer*, der får ansvaret for at gennemføre EF-bestemmelserne på dette område. Anvendelsen af forordningerne om koordination vil få nogle finansielle implikationer for Kroatien, især med hensyn til pension og sundhedspleje.

Konklusion

På området fri bevægelighed for personer vil Kroatien generelt skulle gøre en betydelig og vedvarende indsats for at tilpasse sin lovgivning til EU-retten og effektivt gennemføre og håndhæve den på mellemlang sigt. Der bør især sættes ind på at sikre fuld tilpasning til EU-retten og tilvejebringe passende administrativ kapacitet i forbindelse med gensidig anerkendelse af erhvervsmæssige kvalifikationer. Der bør også udvises behørig opmærksomhed om EU-rettens krav med hensyn til borgernes rettigheder (især med hensyn til opholds- og stemmeret og forbud mod forskelsbehandling ved adgang til højere uddannelse) og arbejdstagernes frie bevægelighed (især forbud mod forskelsbehandling af vandrende EU-arbejdstagere).

Kapitel 3: Fri udveksling af tjenesteydelser

Inden for rammerne af dette kapitel skal medlemsstaterne sikre, at etableringsretten og retten til frit at levere tjenesteydelser hvor som helst i EU ikke hindres af national lovgivning. I nogle sektorer foreskriver EU-retten harmoniserede regler, som skal respekteres, hvis det indre marked skal kunne fungere; det gælder især finanssektoren (bank- og forsikringsvirksomhed, investeringservice og værdipapirmarkeder), men også visse specifikke erhverv (håndværkere, handelsdrivende, landbrugere og handelsagenter). Det er også nødvendigt at overholde harmoniserede regler vedrørende databeskyttelse og visse informationssamfundstjenester.

Stabiliserings- og associeringsaftalen indeholder bestemmelser om gradvis liberalisering af levering af tjenesteydelser mellem EU og Kroatien.

Hvad angår **etableringsretten**, skal Kroatiens rammelovgivning tilpasses, således at det sikres, at de resterende hindringer for fysiske og juridiske personer fra EU afskaffes. F.eks. fastsættes det i den kroatiske lovgivning om værdipapirer, at alle selskaber, som er etableret i Kroatien og har mere end 100 aktionærer og en aktiekapital på over 30 mio. HRK (4 mio. EUR), skal være noteret på en fondsbørs. Dette krav er en hindring for EU-operatørers etablering.

Hvad angår de umiddelbart gældende bestemmelser i EF-traktaten, der vedrører den **fri udveksling af tjenesteydelser**, vil Kroatien skulle fjerne hindringerne for EU-selskabers levering af grænseoverskridende tjenesteydelser. Der sondres i kroatisk lovgivning ikke mellem operatører, der er etableret i en EU-medlemsstat, og som midlertidigt leverer tjenesteydelser på Kroatiens område, og operatører, der leverer tjenesteydelser gennem et fast forretningssted. EU-tjenesteydere kan i øjeblikket ikke drive forretningsvirksomhed i Kroatien, medmindre de har etableret en filial eller et datterselskab der. Desuden indeholder den kroatiske lovgivning en række krav, som kan udgøre hindringer for lejlighedsvis eller midlertidig levering af tjenesteydelser, f.eks. kravet om, at der skal forelægges bekræftede oversættelser af dokumenter, kravet om, at der skal indhentes licens til at udøve et håndværk, og kravet om, at der skal være både en "leder" og en "bemyndiget repræsentant".

Med hensyn til **finansielle tjenesteydelser** er den kroatiske **banksektor** gradvis blevet konsolideret, og antallet af datterselskaber af EU-kreditinstitutioner er vokset støt. Den vigtigste forskrift for banksektoren er loven om bankvirksomhed, som giver et godt grundlag for harmonisering, men ikke dækker alle aspekter af den relevante EU-ret. I loven fastsættes det, at efter Kroatiens tiltrædelse af EU vil banker, der har lov til at levere bankservice og andre finansielle tjenesteydelser i en EU-medlemsstat, også kunne levere sådanne tjenesteydelser i Kroatien, gennem en filial eller direkte. Andre forskrifter indeholder bestemmelser om regnskabsaflæggelsesreglerne for kreditinstitutioner, og Kroatien opererer med en indskudsgarantiordning. I januar 2004 trådte der nye regler i kraft vedrørende kapitalkravene for banker og investeringsselskaber. Der findes ingen specifik lovgivning om konglomerater, e-pengeinstitutioner (kun banker må udstede e-penge) og likvidation af kreditinstitutioner. Bortset herfra synes forskellene mellem den kroatiske lovgivning og EU-retten for banksektoren primært at være af teknisk art, der omfatter spørgsmål som f.eks. samarbejde mellem tilsynsmyndigheder, udveksling af oplysninger mellem de kroatiske kompetente myndigheder, minimumskapitalkrav og tilpasning eller indførelse af visse juridiske definitioner i Kroatiens nationale lovgivning.

Nationalbanken er den kompetente myndighed for udstedelse af licenser og tilsyn med kreditinstitutioner. Dens beføjelser er fastlagt i Kroatiens nationale banklov og lov om bankvirksomhed. Banktilsynsdepartementet i Kroatiens nationalbank udfører banktilsyn og har et personale på 75 ansatte. Det har et program med løbende videreuddannelse. Nationalbankens tilsynsbeføjelser synes stort set at være i overensstemmelse med internationale standarder ifølge den IMF-evaluering, der blev gennemført i midten af 2002.

Spare- og låneforeninger får licenser og overvåges af finansministeriets afdeling for tilsyn med finansielle institutioner i henhold til loven om spare- og låneforeninger. Hvis disse foreninger er omfattet af den definition af kreditinstitutioner, der er fastsat i bankdirektiverne, kan det rejse et problem i forbindelse med tilsynsmyndighedens uafhængighed og beføjelser.

Forsikringsmarkedet i Kroatien er stærkt koncentreret. Det domineres af skadesforsikring, som tegner sig for ca. 80 % af bruttopræmierne; langt den største kategori er ansvarsforsikring for motorkøretøjer (ca. 1/3 af præmieindtægterne). De udenlandsk kontrollerede selskabers andel af det indenlandske forsikringsmarked overstiger ikke 25 %, selv om deres andel af livsforsikringsmarkedet er på over 50 %. De vigtigste forskrifter vedrørende forsikringssystemet er forsikringsloven og loven om formidling og repræsentation i forsikringsvirksomhed. Forsikringsloven er delvist harmoniseret med EU-direktiverne om livsforsikring, skadeforsikring og motorforsikring. Det vil dog være nødvendigt at gøre en betydelig yderligere indsats for at opnå fuld tilpasning til EU-retten.

Hvad angår de *administrative strukturer*, er den grundliggende tilsynsfunktion på plads, men som det blev påpeget af IMF i midten af 2002, skal organisationen og de disponible ressourcer hos tilsynsmyndigheden styrkes, således at den kan varetage sine funktioner effektivt. Direktoratet for tilsyn med forsikringselskaber og det kroatiske forsikringskontor er etableret på grundlag af forsikringsloven. Direktoratet, som i øjeblikket har et personale på ca. 15 ansatte (selv om der ikke er ansat nogen aktuarer), udfører tilsyn med henblik på at beskytte forsikringstagernes interesser. Det udsteder godkendelser for transaktioner og godkender forretningstransaktioner og udnævnelse af bestyrelser. Det fastsætter ligeledes standarderne for selskabernes finansielle transaktioner og fastlægger forsikringstyper og risikogrupper. Direktoratets funktion har hidtil ikke været tilfredsstillende, og der er forudset en omstrukturering. Det kroatiske forsikringskontor repræsenterer forsikringselskaberne i internationale institutioner, beskytter trafikofre og behandler tilfælde af skader i udlandet. Kontoret forvalter også garantifonden til betaling af visse skader inden for obligatorisk forsikring. Kontoret synes at fungere tilfredsstillende.

Værdipapirmarkedene i Kroatien er stadig underudviklede. Selv om der findes to fondsbørser, er kapitalmarkedene hverken dybtgående eller likvide, og aktiemarkedets børsværdi svarede til ca. 30 % af BNP ved udgangen af 2002. Kroatiens rammelovgivning for værdipapirmarkeder og kollektive investeringselskaber giver grundlag for den nødvendige tilpasning til EU-retten. De vigtigste forskrifter er loven om værdipapirmarkeder og loven om investeringsfonde. Der er imidlertid endnu ikke oprettet nogen investeringsgarantiordninger.

Med hensyn til de *administrative strukturer* blev den kroatiske værdipapirkommission oprettet i 1996 og blev operationel hen imod slutningen af 2002, da den kroatiske regering udnævnte alle medlemmerne og vedtog dens vedtægter. Værdipapirkommissionen har 27 ansatte. I august 2002 fandt IMF, at det var nødvendigt at styrke værdipapirkommissionens beføjelser og præcisere dens procedurer. Selv om der siden er gjort visse fremskridt, skal der stadig udfoldes yderligere bestræbelser for at styrke dens tilsynskapacitet.

Hvad angår tilsynet med finansielle konglomerater, er samarbejdet mellem de kroatiske tilsynsmyndigheder endnu ikke formaliseret. Parlamentet har dog vedtaget et program for tilsyn med finansielle institutioner og finansmarkedet på et konsolideret grundlag. På det grundlag planlægges det at oprette et koordinationsorgan med repræsentanter for de sektorspecifikke tilsynsorganer.

I 2003 blev der vedtaget en lov om **beskyttelse af persondata** og fri bevægelighed for sådanne data, og den synes generelt at være i overensstemmelse med de vigtigste bestemmelser i EU-retten. Lovgivningen indeholder krav om "passende beskyttelsesniveau" for overførsler af persondata til tredjelande, men indeholder ingen bestemmelser om de undtagelser, der er forudset i direktivet om beskyttelse af persondata. Oprettelsen af et organ til beskyttelse af persondata, hvis leder skal udpeges af parlamentet, er forudset, men endnu ikke kommet i stand.

Med hensyn til **informationssamfundstjenester** har Kroatien vedtaget loven om elektronisk handel, som delvis overtager EU-retten. Kroatien vil skulle sikre, at der er passende tilsynsmidler på dette område, og udpege et kontaktorgan, der skal samarbejde med myndighederne i andre EU-medlemsstater. Landet bør også træffe foranstaltninger med henblik på at forbyde produktion, forarbejdning, salg og distribution af piratkopierede smart cards og andre anordninger, der omgår adgangsstyringen hos betalingstv-, -radio- og -internettjenester, og fastlægge passende sanktioner herfor.

Konklusion

Generelt er det nødvendigt at afskaffe hindringerne for fysiske eller juridiske EU-personers etablering eller levering af grænseoverskridende tjenesteydelser. Kroatien har udfoldet betydelige bestræbelser for at tilpasse sine juridiske og tilsynsmæssige rammer til EU-standarderne inden for finansielle tjenesteydelser. I den sammenhæng forekommer banksektoren at være ganske godt udviklet, selv om det er nødvendigt med yderligere forbedringer. De juridiske og tilsynsmæssige rammer for forsikringsmarkedet og for investeringstjenesteydelser og værdipapirmarkeder skal udvikles og tilpasses yderligere til gældende EU-ret.

Kroatien vil generelt skulle gøre en betydelig yderligere indsats for at styrke de juridiske og tilsynsmæssige rammer, herunder også for finansielle tjenesteydelser, for at tilpasse sin lovgivning til EU-retten og effektivt gennemføre og håndhæve den på dette område på mellemlang sigt.

Kapitel 4: Frie kapitalbevægelser

Medlemsstaterne skal i deres nationale lovgivninger afskaffe alle restriktioner for indbyrdes kapitalbevægelser, og også for kapitalbevægelser mellem medlemsstaterne og tredjelande (med visse undtagelser), og vedtage EU-regler for at sikre, at de grænseoverskridende betalinger og overførsler af alle former for kapital fungerer korrekt. EU-retten indeholder ligeledes harmoniserede regler for betalingssystemer. I direktiverne om hvidvaskning af penge fastslås det, at hvidvaskning af penge er en strafbar handling. Det kræves deri, at de finansielle institutioner identificerer og kender deres kunder, fører hensigtsmæssige registre herover og indberetter mistanker om hvidvaskning af penge. Direktiverne omfatter også de aktiviteter, der udføres af revisorer, eksterne regnskabskyndige, notarer, advokater, kasinoer, ejendomsmæglere og visse forhandlere af genstande af høj værdi, i forbindelse med store kontante transaktioner. Der kræves en passende håndhævelseskapacitet.

Stabiliserings- og associeringsaftalen indeholder en tidsplan for liberaliseringen af kapital i årene efter aftalens ratifikation. Den indeholder også bestemmelser om en gradvis liberalisering af markedet for fast ejendom.

Hvad angår **kapitalbevægelser og betalinger**, blev Kroatien medlem af IMF i 1992 og indførte fuld konvertibilitet for de løbende poster i 1995. I perioden 1998-2001 beløb de udenlandske direkte investeringer sig til over 5 mia. EUR, hvoraf 55 % kom fra EU. I de seneste år er kroatisk valuta indlændinge også begyndt at investere i udlandet. Ca. 90 % af banksystemet (målt i aktiver) ejes af udlandet.

Valutaloven, der har været i kraft siden juni 2003, tilpasser definitioner til EU-retten og fastlægger rammerne for en gradvis liberalisering af kapital. For valutaudlændinge i Kroatien gælder der ingen begrænsninger for direkte investeringer, medmindre andet er fastsat i særlige love. Sådanne sektorspecifikke love afspejler enten en offentlig interesse (f.eks. i forbindelse med narkotika og mediernes pluralisme), udøvelsen af offentlig myndighed (f.eks. notarius publicus) eller sektorer, der i øjeblikket er omfattet af bestemmelserne i en bilateral aftale (f.eks. transport og fiskeri), og de skal bringes i overensstemmelse med EU-retten før tiltrædelse. Valutaudlændinges og udenlandske borgeres indenlandske investeringer i fast ejendom er underlagt restriktioner og bremses desuden af de alvorlige svagheder i Kroatiens matrikelsystem.

Det vil også være nødvendigt med tilpasning til EU-retten hvad angår investeringsregler for institutionelle investorer (f.eks. pensionsfonde og spare- og låneforeninger), det offentlige

særlige rettigheder i privatiserede virksomheder (telekom-, olie- og elselskaber) samt specifikke krav for det finansielle systems eksterne eksponering og fjernelse af de resterende restriktioner for kortfristede kapitalbevægelser.

Med hensyn til **betalingssystemer** er den kroatiske rammelovgivning om grænseoverskridende overførsler baseret på valutaloven, og den skal tilpasses yderligere til EU-retten. F.eks. bør finansielle institutioner være forpligtet til at oplyse deres kunder om betingelserne for grænseoverskridende overførsler, og der bør indføres en særlig godtgørelse for de tilfælde, hvor det ikke lykkes at gennemføre en overførsel. Desuden synes den forudsete klageprocedure (voldgift og mægling ved den faste voldgiftsret og mæglingscentret i det kroatiske handelskammer) at være en overdrevent tung procedure.

Kroatien har i de seneste år opbygget rammer for bekæmpelse af **hvidvaskning af penge**. Landet deltager i arbejdet i Europarådets Snævre Ekspertudvalg for evaluering af foranstaltninger til bekæmpelse af hvidvaskning af penge (Moneyval), som fungerer som en form for regional finansiell aktionsgruppe (FATF). I juli 2003 vedtog Moneyval den anden evalueringsrapport om Kroatien. Det er yderst vigtigt, at landet efterlever henstillingerne i rapporten.

Ifølge straffeloven er hvidvaskning af penge en strafbar handling ud fra en generel betragtning af alle former for strafbare handlinger, der også omfatter grov forsømmelighed, juridiske personers strafansvar og hvidvaskning af egne penge. Selve forbrydelsen hvidvaskning af penge er imidlertid baseret på det faktiske kendskab til, at penge eller ejendom er erhvervet i kraft af en strafbar handling. Loven om forebyggelse af hvidvaskning af penge af 1997 er for nylig blevet revideret, og ændringerne trådte i kraft i januar 2004. Loven fastlægger forpligtelser til at identificere kunder, indberette mistanker om hvidvaskning af penge samt kontante transaktioner over en vis tærskel til kontoret for forebyggelse af hvidvaskning af penge (det kroatiske bagmandspoliti under finansministeriet) samt føre registre. Listen over enheder, der er omfattet af foranstaltninger til bekæmpelse af hvidvaskning af penge, er omfattende.

Lovgivningen skal tilpasses yderligere til det andet EU-direktiv om hvidvaskning af penge. F.eks. er der visse problemer med forpligtelsen til at identificere/kontrollere kunder, bl.a. i forbindelse med forretningsforbindelser, der ikke er faste, engangstransaktioner, identifikation af personer, der handler på vegne af juridiske personer, samt fritagelsen vedrørende træk på opsparingskonti. Desuden skal de tilsynsførende også forpligtes til at indberette mistanker om hvidvaskning af penge. Kontoret for forebyggelse af hvidvaskning af penge kan anmode om yderligere oplysninger på baggrund af rapporter om mistænkelige transaktioner, men det er uklart, hvorfor de rapporterende institutioner har lov til at gøre indsigelse mod sådanne anmodninger. Straffene er af administrativ art og forekommer temmelig lave.

Fastboende personer kan have nummererede konti og ihændehaberbankbøger, idet der hertil dog kræves kundeidentifikation. Ifølge den nye værdipapirlov er ihændehaberaktier ikke længere tilladt.

Med hensyn til administrativ kapacitet er det nødvendigt at styrke systemets effektivitet, herunder ressourcerne hos kontoret for forebyggelse af hvidvaskning af penge. Det er kun banker, som får feedback. De interne procedurer, uddannelsen af ansatte og bevidstgørelsen om hvidvaskning af penge blandt de indberettende institutioner, tilsynsførende og retshåndhævende myndigheder skal forbedres, bl.a. ved at skabe retsgrundlag herfor, når dette er relevant. Desuden bør tilsynet med overholdelsen af lovgivningen om bekæmpelse af hvidvaskning af penge i banksektoren og de ikke-bankmæssige sektorer samt rådgivningen til

disse sektorer styrkes hvad angår hensigtsmæssigheden af mandater, beføjelser, midler, samarbejde med andre organer og faktisk overholdelse af lovgivningen. På baggrund af manglerne i systemet har resultaterne i form af domfældelser og konfiskationer hidtil været begrænsede. (Se også kapitel 24 - Samarbejde om retlige og indre anliggender).

Konklusion

På området frie kapitalbevægelser, betalinger og betalingssystemer vil Kroatien generelt skulle gøre en betydelig indsats for at tilpasse sin lovgivning til EU-retten og effektivt gennemføre og håndhæve den på mellemlang sigt. Kroatien vil skulle fuldføre etableringen af sit system til bekæmpelse af hvidvaskning af penge. Hvis der tilvejebringes tilstrækkelige ressourcer til at gennemføre lovgivningen, og hvis de konstaterede svagheder i systemet afhjælpes, skulle det være muligt at udvikle et effektivt system til bekæmpelse af hvidvaskning af penge på mellemlang sigt.

Kapitel 5: Selskabsret

Hvad angår dette kapitel skal medlemsstaterne vedtage og anvende de harmoniserede regler, der kræves, for at selskaber kan udøve deres virksomhed korrekt på det indre marked. Disse regler vedrører fem lovgivningsområder: selskabsret i snæver forstand, regnskabsaflæggelse, intellektuel ejendomsret, industriel ejendomsret og anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område samt af kontraktuelle forpligtelser.

I *stabiliserings- og associeringsaftalen / interimsaftalen om handel og handelsrelaterede anliggender* fastsættes det, at Kroatien er forpligtet til senest tre år efter interimsaftalens ikrafttræden (dvs. senest marts 2005) at sikre, at landet har et niveau for beskyttelse af intellektuelle, industrielle og kommercielle ejendomsrettigheder, der svarer til niveauet i EF, herunder effektive midler til at håndhæve sådanne rettigheder. Denne forpligtelse dækker bl.a. ophavsret, herunder ophavsret til edb-programmer, og beslægtede rettigheder, rettigheder vedrørende databaser, patenter (herunder også supplerende beskyttelsescertifikater), industrielle mønstre, varemærker og servicemærker, integrerede kredsløbs topografi, geografiske betegnelser, herunder oprindelsesbetegnelser, samt beskyttelse mod illoyal konkurrence som omhandlet i artikel 10a i Pariserkonventionen til beskyttelse af industriel ejendomsret og beskyttelse af fortrolig information om knowhow.

Kroatiens *rammelovgivning* på området **selskabsret** blev etableret med selskabsloven af 1993 og har for nylig undergået omfattende ændringer, som trådte i kraft i januar 2004. Minimumskapitalkravene er lovfastsatte, og der er klausuler med henblik på beskyttelse af registreret aktiekapital. Der eksisterer flere forskellige forpligtelser vedrørende beskyttelsen af kreditorer, og retten til information er en af de grundlæggende aktionærrettigheder; selskaber skal offentliggøre information om større beslutninger, der vedrører dem. Generelt udgør denne rammelovgivning et godt grundlag for en videre tilpasning til EU-retten vedrørende selskabsret. Siden 2002 gælder der en lov, som indeholder de nærmere bestemmelser for procedurerne for overtagelse af aktieselskaber.

Hvad angår de *administrative strukturer*, indeholder handelsrettens registre information om selskaber. Årsregnskaber opbevares særskilt i finansstyrelsens registre. Det er ikke klart, i hvor høj grad de to registre er forbundet. Handelsretterne offentliggør information om selskaber i den nationale statstidende og i en dagsavis. Offentligheden har adgang til registrene, og gebyrerne herfor skal kun dække omkostningerne. Den tid, det tager at registrere et selskab, er forskellig fra en handelsret til en anden, og det er konstateret, at det

kan tage fra nogle få dage og op til tre uger (de længere frister for nystartede virksomheder hænger sammen med kravet om registrering hos told-, skatte- og statistikmyndighederne, hvilket kan tage op til fire måneder; *se også kapitel 16 - Små og mellemstore virksomheder*).

Området **regnskabsaflæggelse** er reguleret af regnskabsloven af 1992. Det kroatiske organ for regnskabsstandarder er standardiseringsorganet. Loven indeholder bestemmelser om sanktioner for manglende overholdelse af regnskabsaflæggelseskravene. En ny regnskabslov er i parlamentsprocedure og vil indeholde bestemmelser om oprettelse af et regnskabsaflæggelsesråd med beføjelser til at udstede regler. Kroatien har allerede truffet foranstaltninger med henblik på at gå over til regnskabsaflæggelse baseret på International Accounting Standards (IAS). Der skal imidlertid udvises yderligere opmærksomhed om en korrekt overholdelse af IAS og håndhævelse heraf.

Med hensyn til **revision** findes der en revisionslov, som foreskriver, at finansministeriet udsteder licenser til revisionsfirmaer. Den kroatiske regering har vedtaget en plan med henblik på at overholde alle EU-rettens krav på dette område.

Hvad angår **intellektuelle og industrielle ejendomsrettigheder**, er Kroatien part i WTO's TRIPS-aftale og i de vigtigste internationale konventioner på dette område, herunder WIPO-traktaten om ophavsret og WIPO-traktaten om fremførelser og fonogrammer. Den kroatiske lovgivning indeholder bestemmelser om en specifik grænseordning i forbindelse med intellektuelle og industrielle ejendomsrettigheder. Kroatien står dog stadig over for den centrale udfordring at skulle sikre en effektiv håndhævelse og herunder bekæmpe piratkopiering og varemærkeforfalskning. Der skal især lægges vægt på at sikre retshåndhævelsen med tilstrækkelige ressourcer og ekspertise og på at forbedre retsvæsenets effektivitet. Med hensyn til *administrative strukturer* havde det tidligere statskontor for intellektuel ejendomsret 88 ansatte, og det syntes at være alvorligt underbemandet i visse sektorer, hvor der er brug for en hurtig styrkelse. I januar 2004 blev nævnte kontor lagt sammen med det tidligere statsinstitut for standardisering og metrologi og blev derefter til statskontoret for intellektuel ejendomsret, standardisering og metrologi.

Kroatiens *rammelovgivning* om **intellektuelle ejendomsrettigheder** blev i 2003 underkastet en omfattende reform med vedtagelsen af den nye lov om ophavsret og dertil knyttede rettigheder. Denne lov er en omfattende retsakt, der dækker anvendelsesområdet for beskyttelse, herunder rettigheder og undtagelser, beskyttelse af tekniske foranstaltninger, ophavsretlig aftaleret, forvaltningsselskaber samt håndhævelse af rettigheder og kunstneres rettigheder ved videresalg af deres kunstværker. Dermed bringes den kroatiske lovgivning på området ophavsret og dertil knyttede rettigheder i vid udstrækning i overensstemmelse med EU-retten, men det vil dog være nødvendigt med visse ændringer for at opnå fuld tilpasning. De nødvendige retsinstrumenter til at bekæmpe piratkopiering og varemærkeforfalskning er på plads, men der skal udvises behørig opmærksomhed om en korrekt håndhævelse deraf. Hvad angår *administrative strukturer*, havde afdelingen for ophavsret i statskontoret for intellektuel ejendomsret i midten af 2003 kun én ansat og skal derfor styrkes.

Også i forbindelse med **industrielle ejendomsrettigheder** var den kroatiske *rammelovgivning* i 2003 genstand for en omfattende revision med vedtagelse af en ny patentlov, en ny lov om industrielt design, en ny varemærkelov, en ny lov om geografiske betegnelser og oprindelsesbetegnelser for produkter og tjenesteydelser og en ny lov om beskyttelse af halvlederproduktets topografi. Desuden har Den Europæiske Patentorganisation og Kroatien for nylig undertegnet en udvidelsesaftale om ansøgninger om europæiske patenter. I henhold til denne aftale kan europæiske patenter udvides til at omfatte Kroatien, såfremt der ved indgivelsen af en ansøgning anmodes om en udvidelse. Den kroatiske

lovgivning synes stort set at være i overensstemmelse med EU-retten, men det vil være nødvendigt med yderligere ændringer for at opnå fuld overensstemmelse. Hvad angår *administrative strukturer*, bør bemanningen med tekniske eksperter i patentafdelingen i statskontoret for intellektuel ejendomsret styrkes, og der bør som en prioriteret etableres et uddannelsesprogram. Der er en stor og stadig voksende ophobning af patentansøgninger, der skal behandles, og det skyldes de komplekse og langvarige procedurer, som bør forenkles.

Konklusion

Med hensyn til selskabsret og regnskabsaflæggelse har Kroatien gjort fremskridt hen imod en tilnærmelse, og dette arbejde skal videreføres. Det bør sikres, at der er fuldstændig åbenhed om selskabsregistre, og de undertiden langvarige registreringsprocedurer bør forkortes. Desuden skal håndhævelsen af regnskabsaflæggelses- og revisionsstandarder styrkes.

På området intellektuel og industriel ejendomsret har Kroatien truffet vigtige lovgivningsforanstaltninger i løbet af 2003. Det vil være nødvendigt at videreføre dette arbejde for at opnå overensstemmelse med EU-retten. Kroatien skal også udvise behørig opmærksomhed om at respektere fristen i interimsaftalen. Desuden skal gennemførelsesprocedurerne og de relevante administrative strukturer styrkes med henblik på at sikre en effektiv håndhævelse af lovgivningen. Der skal desuden lægges særlig vægt på bekæmpelse af piratkopiering og varemærkeforfalskning, specielt gennem passende udstyrede retshåndhævende organer og et effektivt retsvæsen.

Kroatien har truffet adskillige vigtige foranstaltninger for at tilpasse sin rammelovgivning til EU-retten, men den lovgivningsmæssige tilpasning skal videreføres, og den administrative kapacitet på området intellektuel og industriel ejendomsret skal styrkes. På området selskabsret vil Kroatien generelt skulle gøre en yderligere indsats for at tilpasse sin lovgivning til EU-retten og effektivt gennemføre og håndhæve den på mellemlang sigt.

Kapitel 6: Konkurrencepolitik

EU-retten vedrørende konkurrence omfatter både anti-trustpolitikker og politikker for kontrol af statsstøtte. Den omfatter regler og procedurer med henblik på at bekæmpe selskabers konkurrencebegrænsende adfærd (restriktive aftaler mellem virksomheder og misbrug af dominerende stilling) og på at forebygge, at offentlige myndigheder yder statsstøtte, som fordrejer konkurrencen på det indre marked. Generelt finder konkurrencereglerne direkte anvendelse i hele EU, og medlemsstaterne skal fuldt ud samarbejde med Kommissionen om håndhævelsen af disse regler.

Stabiliserings- og associeringsaftalen / interimsaftalen om handel og handelsrelaterede anliggender indeholder bestemmelser om en konkurrenceordning, der skal anvendes i handelsforbindelserne mellem EF og Kroatien baseret på kriterierne i artikel 81 og 82 i EF-traktaten (aftaler mellem virksomheder og misbrug af dominerende stilling), artikel 86 (offentlige virksomheder og virksomheder med særlige eller eksklusive rettigheder) og artikel 87 (statsstøtte). Den indeholder også bestemmelser om, at et operationelt uafhængigt offentligt organ skal gives de nødvendige beføjelser til at sikre en fuldstændig anvendelse af denne konkurrenceordning. Desuden indeholder interimsaftalen bestemmelser om specifikke statsstøttediscipliner for stålsektoren, herunder Kroatiens forpligtelse til at forelægge Kommissionen et omstrukturerings- og omstillingsprogram for sin stålindustri.

På **antitrust-området** består Kroatiens *rammelovgivning* i konkurrenceloven, der blev vedtaget i juni 2003 og trådte i kraft i oktober 2003. Den afløste en lov fra 1995 og indeholder de vigtigste principper i EF's antitrust-regler. Lovgivningen omfatter navnlig et forbud mod restriktive aftaler og mod misbrug af dominerende stilling. Der er dog visse aspekter i den kroatiske konkurrencelov, f.eks. proceduren for automatisk annullation af restriktive aftaler, som stadig skal ændres, således at der opnås fuld overensstemmelse med EU-retten. Også betingelserne for indrømmelse af undtagelser fra forbudet mod restriktive aftaler skal bringes i fuld overensstemmelse med de kumulative betingelser i EF-traktatens artikel 81. Desuden kan den kroatiske lov om generel administrativ procedure potentielt gribe ind i den kroatiske konkurrencelov. For at sikre, at organet for beskyttelse af markedskonkurrence er fuldt ud uafhængigt, bør muligheden for, at der kan udstedes en ekstraordinær annulleringsafgørelse på grundlag af den kroatiske generelle administrative lov mod en afgørelse truffet af organet for beskyttelse af markedskonkurrence, udelukkes.

Hvad angår *administrativ kapacitet*, påhviler det organet for beskyttelse af markedskonkurrence (APMC) at gennemføre den kroatiske konkurrencelov. APMC blev oprettet i 1995. I henhold til konkurrenceloven handler APMC som et uafhængigt organ, der selvstændigt udfører sine aktiviteter. I september og oktober 2003 blev formanden og de øvrige fire medlemmer af markedskonkurrenceudvalget, som er APMC's ledelse og beslutningstagende organ, udpeget. APMC beskæftiger i øjeblikket 28 personer, herunder de fem udvalgsmedlemmer. Det står endnu tilbage at se, i hvilken grad APMC's administrative kapacitet allerede er udviklet i praksis.

I betragtning af at rammelovgivningen først er trådt i kraft for nylig, foreligger der ikke tilstrækkelige oplysninger om APMC's *håndhævelsesresultater*. APMC's største udfordring i den nærmeste fremtid bliver at sikre en effektiv anvendelse og håndhævelse af antitrust-reglerne over for virksomheder, således at de bliver tilstrækkeligt vænnet til konkurrenceforhold, der svarer til forholdene i EF i god tid før et fuldt medlemskab. Dertil kræves der også et velfungerende retsvæsen, som effektivt kan behandle klager mod APMC's afgørelser og selv træffe afgørelser i overensstemmelse med EU-retten. Desuden vil den offentlige administration og de relevante økonomiske operatører skulle erhverve tilstrækkeligt kendskab til konkurrenceret og -politik.

På området **statsstøtte** fandtes der ikke nogen omfattende rammelovgivning i Kroatien før 2003. I 2003 tog Kroatien en række vigtige skridt med henblik på at skabe sådanne rammer gennem vedtagelsen af statsstøtteloven og forordningen om statsstøtte, som trådte i kraft i henholdsvis april og juli 2003. Nu mangler man imidlertid at se, om disse rammer i praksis giver kontrolmyndigheden tilstrækkelige beføjelser til at sikre en fuldstændig og korrekt kontrol af alle nye og eksisterende støtteordninger i overensstemmelse med gældende EU-ret.

For fuldt ud at opfylde bestemmelserne i EU-retten på statsstøtteområdet skal APMC som statsstøttekontrolorgan ikke kun have beføjelse til at udtale sig, men også til at give bemyndigelse til generelle støtteordninger. Det vil være nødvendigt med visse yderligere ændringer af den kroatiske statsstøttelovgivning. Bl.a. skal der hurtigt foretages en ændring i artikel 4, stk. 3, litra d), i den kroatiske statsstøttelov, ifølge hvilken statsstøtte, der tager sigte på at lette udviklingen af visse økonomiske aktiviteter eller visse økonomiske områder, kan anses for at være forenelig. Denne bestemmelse bør kun kunne finde anvendelse under meget specifikke (og snarere ekstraordinære) omstændigheder. Mere generelt synes kendskabet til støtteordninger, der går ud over direkte budgetstøtte, især med hensyn til skattemæssig støtte, ikke at være særlig udbredt i Kroatien. I den sammenhæng mangler man endnu at fastslå, om loven om områder af særlig interesse for staten, loven om frizoner og loven om fremme af investeringer er forenelige.

Hvad angår den *administrative kapacitet*, er APMC ud over at være ansvarlig for antitrustspørgsmål også blevet pålagt ansvaret for gennemførelsen af statsstøtteleven og for udarbejdelsen af de nødvendige gennemførelsesbestemmelser hertil. Til det formål vil det få brug for yderligere administrative ressourcer. De proceduremæssige regler skal være på plads, således at statsstøttetilsynsmyndigheden kan modtage meddelelser om alle foreslåede støtteprojekter fra de støtteydende organer og indhente alle de nødvendige oplysninger fra disse samt udtrykke sin holdning forud for tilståelsen af den foreslåede støtte (standstill-klausul).

APMC's udfordring vil bestå i hurtigt at opnå troværdige *håndhævelsesresultater* i sin egenskab af statsstøttekontrollerende myndighed. På nuværende stadium er rammelovgivningen og de administrative strukturer for nye til, at der kan drages nogen konklusioner herom. Der foreligger kun begrænsede troværdige data om anvendelsen af statsstøtte i den kroatiske økonomi, og der er heller ikke megen gennemsigthed på dette område. Der eksisterer i øjeblikket ikke nogen pålidelig opgørelse over statsstøtte. I henhold til artikel 35 i interimsaftalen skal Kroatien forelægge Kommissionen en omfattende opgørelse over statsstøtte samt en regelmæssig årsrapport om statsstøtte. Opgørelsen over statsstøtte er af største betydning, og APMC skal hurtigt sikre, at alle de relevante foranstaltninger er omfattet, og at disse foranstaltninger er blevet vurderet med henblik på at fastslå, om de er forenelige i henhold til EF-traktatens artikel 87.

For så vidt angår **offentlige virksomheder og virksomheder med særlige eller eksklusive rettigheder**, som har fået til opgave at forvalte offentlige tjenester, finder den kroatiske konkurrencelov i overensstemmelse med EF-traktatens artikel 86 fuldt ud anvendelse på disse.

Med hensyn til virksomheder, som har fået til opgave at forvalte tjenester af generel økonomisk interesse, har den kroatiske konkurrencelov overtaget ordlyden i EF-traktatens artikel 86, stk. 2, undtagen hvad angår proportionalitetstesten. Det giver de virksomheder, der forvalter forsyningspligtigheder, et for bredt handlerum. Derfor vil der, hvis der ikke indføres nogen begrænsninger, være risiko for, at sådanne virksomheder helt undgår at blive omfattet af konkurrencelovens anvendelsesområde.

Endelig skal det med hensyn til liberaliseringen af specifikke sektorer konstateres, hvordan den sektorspecifikke lovgivning vil påvirke den effektive anvendelse af de generelle konkurrenceregler i de omfattede sektorer (telekommunikation, bankvirksomhed, energi, olie og olieprodukter, gas). Liberaliseringen af specifikke økonomiske sektorer behandles i de relevante sektorspecifikke kapitler.

Konklusion

På antitrustområdet er den grundlæggende rammelovgivning nu på plads. Tilnærmelsen til EU-retten skal videreføres, og APMC skal styrkes. Sideløbende hermed vil APMC skulle opnå troværdige håndhævelsesresultater.

Hvad angår statsstøtte, er der i 2003 taget vigtige foranstaltninger for at tilvejebringe den nødvendige rammelovgivning, men arbejdet skal fuldføres. Kroatien vil skulle opnå større gennemsigthed og kendskab til statsstøttereglerne og sikre en effektiv kontrol af statsstøtte, især ved at give APMC alle de nødvendige beføjelser. Det vil være afgørende, at APMC får udviklet en hensigtsmæssig administrativ kapacitet.

På konkurrenceområdet vil Kroatien generelt skulle gøre en betydelig og konstant indsats for at tilpasse sin lovgivning til EU-retten og effektivt gennemføre og håndhæve den på mellemlang sigt.

Kapitel 7: Landbrug

Landbrugskapitlet dækker et stort antal bindende regler, hvoraf mange finder direkte anvendelse. For at den fælles landbrugspolitik kan fungere, er det væsentligt, at disse regler anvendes korrekt og håndhæves effektivt af kompetente offentlige myndigheder. Det betyder, at der skal etableres forvaltningssystemer som f.eks. et betalingsorgan og det integrerede forvaltnings- og kontrolsystem samt kapacitet til at gennemføre tiltag vedrørende udvikling af landdistrikter. Et EU-medlemskab kræver integration i de fælles markedsordninger for forskellige landbrugsprodukter, herunder markafgrøder, sukker, animalske produkter og specialafgrøder. Endelig omfatter dette kapitel de detaljerede regler på veterinærområdet, som er væsentlige for at sikre dyresundheden og fødevarerikkerheden på det indre marked, og på plantesundhedsområdet, herunder spørgsmål om såsædskvalitet, plantebeskyttelsesmateriale og skadelige organismer.

Stabiliserings- og associeringsaftalen / interimsaftalen indeholder bestemmelser om præferencehandel med landbrugsprodukter.

Kroatien er i færd med at etablere de nødvendige betingelser, for at landbruget kan modstå konkurrencepresset i EU, samt udvikle passende arbejds- og levevilkår i landdistrikterne. Kroatien har gennemgået de samme forskellige landbrugstilpasningsfaser som de øvrige lande i Central- og Østeuropa. Efter en dramatisk nedgang i landbrugsproduktionen i første halvdel af 1990'erne er landbrugsproduktionen blevet stabiliseret, især inden for vegetabilsk produktion. Hvede og majs tegner sig for 57 % af dyrkningsarealerne i Kroatien. Kroatien har ligesom andre overgangsøkonomier også oplevet en hurtig og vedvarende nedgang i husdyrproduktionen i almindelighed og kvægproduktionen i særdeleshed. Dette skyldes svage og skrumpende markeder, bedrifternes og forarbejdningssektorens dårlige konkurrenceevne og begrænset adgang til kapital. Trods den nedadgående tendens er landbrugets økonomiske betydning fortsat relativ stor, idet dets bruttoværdi bidrager med ca. 10 % til det samlede BNP. Kroatiens landbrug domineres af familiebedrifter. Bedrifternes gennemsnitsstørrelse er 2,8 ha, og ca. 84,5 % af afgrødearealerne og 94,3 % af kvægbesætningerne ejes af private bedrifter. Ca. 47,5 % af husstandene i landdistrikterne driver landbrug på mindre end 1 ha og 39,4 % på mellem 1 og 5 ha landbrugsareal. Subsistens- og halvsubsistenslandbrug er stærkt fremherskende i Kroatiens landbrug og af stor betydning for økonomien i landdistrikterne. Bestræbelserne for at øge den kroatisk landbrugsfødevarersektors konkurrenceevne afhænger derfor mere af et genopsving i økonomien i landdistrikterne end af markedsorienterede landbrugspolitikker.

Landbrugsproduktionens skiftende struktur afspejles i **landbrugshandelen**. Landbrugseksporten beløb sig til i alt 487 mio. EUR i 2002, hvilket udgør en stigning på 31 % i forhold til 1995. I løbet af samme periode steg landbrugsfødevarerimporten med i alt 37 % og nåede i 2002 op på 963 mio. EUR. Ikke desto mindre er landbrugets andel i den samlede handel faldet i løbet af perioden 1995-2002 fra 10,5 % til 9,4 % for eksportens vedkommende og fra 12,3 % til 8,5 % for importens vedkommende. Kroatien er fortsat nettoimportør af landbrugsprodukter. Samhandelen med EU-25 i 2002 beløb sig til 213 mio. EUR på eksportsiden og 725 mio. EUR på importsiden. Handelsbalancen i forhold til EU-25 fulgte den generelle tendens med voksende underskud, idet man i 2002 nåede op på en negativ saldo på 512 mio. EUR. De vigtigste landbrugsprodukter og landbrugsfødevarer, som Kroatien

eksporterede, var tobak og tobaksprodukter, forskellige fødevarer, sukker og sukkervarer og korn. De vigtigste landbrugsprodukter og landbrugsfødevarer, som Kroatien importerede, var forskellige fødevarer, drikkevarer, frugter og nødder, levende dyr og mejeriprodukter. Kroatien blev medlem af WTO i 2000 og har forpligtet sig til at gennemføre en gradvis reduktion af landbrugshandelshindringer i perioden frem til 2005. Landet har indgået frihandelsaftaler med de fleste europæiske lande.

Den vigtigste **rammelovgivning** på dette område indbefatter landbrugsloven, loven om landbrugsjord, loven om økologisk produktion af landbrugsprodukter og fødevarer og loven om statsstøtte inden for landbrug, skovbrug og fiskeri. Der er flere forskellige regeringsbekendtgørelser, som regulerer specifikke sektorer. Regeringen arbejder inden for rammerne af et nationalt program for landbrug og landdistrikter og en udviklingsstrategi for landbrug og fiskeri, som Parlamentet har vedtaget.

Hvad angår de **horisontale spørgsmål**, befinder forberedelserne til etableringen af et *betalingsorgan* og et *integreret forvaltnings- og kontrolsystem* (IFKS) sig på et meget tidligt stadium, skønt Kroatien tilstræber at udvikle dem på grundlag af eksisterende strukturer, dvs. direktoratet for markeds- og strukturbistand under landbrugsministeriet og en fortegnelse over landbrugsbedrifter, der er forbundet til en central edb-database. Eftersom EU-retten vedrørende betalingsorganet og IFKS, som er centrale elementer for betaling af midler til landbrugerne inden for rammerne af den fælles landbrugspolitik, er meget krævende, vil planlægningen og forberedelserne på dette område kræve omfattende investeringer og institutionsopbygning i god tid før tiltrædelsen. Kroatiens handelsmekanismer er begrænsede til forvaltningen af importkontingenter og import-/eksportlicenser, mens der ikke findes nogen eksportsubsidier. Bortset fra de grundlæggende bestemmelser i fødevarerloven gælder der ingen specifikke foranstaltninger på linje med EU-lovgivningen vedrørende økologisk landbrug og kvalitetspolitik. Kroatien vil også skulle etablere et Informationsnet for landøkonomisk bogføring (FADN) i overensstemmelse med EU-retten, idet de landøkonomiske bogføringssystemer i øjeblikket kun betragtes som en foranstaltning for generel udvikling af landdistrikter.

Hvad angår andre former for *statsstøtte* end markedsrelateret støtte og foranstaltninger til udvikling af landdistrikter, har Kroatien oprettet andre systemer for støtte til landbrugere, nemlig fritagelse for punktafgift på Eurodiesel for producenter af korn, olieholdige planter, sukkerroer og tobak, anvendelse af en momsats på 0 % for alle typer brød og mælk, finansiel støtte til forsikring af afgrøder mod skader og kompensationsstøtte til afhjælpning af skader forårsaget af naturkatastrofer. Kroatien yder støtte til produktion af lavendel og medicinalurter og til etablering af nye lavendelbeplantninger. Kroatien vil skulle bringe alle sine statsstøtteforanstaltninger i overensstemmelse med traktatsbestemmelserne og de retningslinjer, der er vedtaget på dette område.

Markafgrøder. Med hensyn til produktion af *markafgrøder* yder Kroatien produktionsstøtte til kornafgrøder (hvede, rug, triticale og foderkorn) og oliefrø (solsikker, sojabønner og rapsfrø), men ikke til proteinholdige afgrøder. Støtten er forskellig, alt efter om der er tale om kvaliteter til fremstilling af brød eller foderkorn. Forvaltningen af og kontrollen med disse ordninger er forskellig fra EU-systemet. De procedurer, der er nedrevet fra det tidligere støtteforvaltningssystem, er ved at blive harmoniseret, og der gøres forberedelser til tilpasning til IFKS (det integrerede forvaltnings- og kontrolsystem). Landbrugsinspektionsorganet er også ved at blive omstruktureret. Der skal indføres minimumskvalitetsstandarder for interne kvalitetskrav (som f.eks. proteinindhold, Zeleny, Hagberg) i Kroatiens interventionssystem. Kroatien bør også tilpasse forvaltningen af import- og eksportordningen i denne sektor, og især indføre import-/eksportlicenser og eksportrestitutioner. Hvad angår *sukker*, yder Kroatien

arealbaseret støtte til produktion af sukkerroer over en minimumstærskel, hvilket ikke er i overensstemmelse med EU-retten, og anvender told og præferencekontingenter. Der findes ingen mekanismer, som svarer til de centrale forvaltningsinstrumenter i den fælles markedsordning for sukker (produktionskontrolforanstaltninger, brancheaftaler, interventionsprissystem og kommunikationssystem). Der skal fortsat udvises opmærksomhed om en korrekt kontrol af oprindelsesbeviser for eksportsukker. De grundlæggende nationale administrative strukturer er på plads, og de kan danne grundlag for oprettelsen af de nødvendige instrumenter, men de skal styrkes betydeligt med henblik på forvaltningen af den fælles markedsordning for sukker.

Animalske produkter. Inden for sektoren *mælk og mejeriprodukter* yder Kroatien en støtte pr. liter mælk over en minimumstærskel, baseret på et fedtindhold på 3,7 %. Støtten er højere for de vanskeligst stillede områder. Ligesom i EU-systemet har Kroatien produktionsstøtte, en indikativpris for mælk, afgifter og præferencetoldkontingenter. I øjeblikket findes der imidlertid ikke nogen former for interventionssystem eller kvoteforvaltningsforanstaltninger, og der planlægges heller ikke nogen. Kroatiens mælkeproduktion svarer til kun 80 % af dets årlige forbrug af mælk og mejeriprodukter, og forskellen dækkes af importerede varer. Med hensyn til *oksekød* og *kalvekød* har Kroatien specifikke ordninger for opfødning og opdræt af kvæg og for malkekøer. Der anvendes også handelsforanstaltninger. For at opnå fuld overensstemmelse med EU-retten på dette område bør Kroatien starte forberedelserne til at etablere et dyreidentifikationssystem, slagtekropsklassifikation for kvæg og et hensigtsmæssigt prisindberetningssystem. Der ydes også produktionsstøtte over en minimumstærskel til opdræt af *får og geder*. Støtten er højere for de vanskeligst stillede områder. Til forskel fra EU-systemet kan der ikke opnås støtte til handyr. Der anvendes ingen interventionsforanstaltninger eller privat oplagring. Kroatien bør etablere en hensigtsmæssig slagtekropsklassifikation og udvikle et prisindberetningssystem baseret på slagtekropsvægt. I *svinekødssektoren* ydes der støtte pr. dyr til opfødning og opdræt af svin over en minimumstærskel, hvilket ikke er i overensstemmelse med EU-lovgivningen. Der anvendes told og præferencekontingenter. EUROP-metoden for slagtekropsklassifikation synes at være på plads, men er endnu ikke kædet sammen med et funktionelt prisindberetningssystem. Det vil også være nødvendigt med hensigtsmæssige arrangementer til at forvalte EU-ordningerne for privat oplagring og eksportrestitutioner. Hvad angår *æg og fjerkræ*, yder Kroatien produktionsstøtte over en minimumstærskel og anvender desuden told og præferencekontingenter. Der anvendes endnu ikke markedsføringsstandarder og prisindberetning i overensstemmelse med EU-bestemmelserne, og det bør udvikles med henblik på tiltrædelse. Kroatiens husdyrcenter er ansvarligt for en række funktioner i sektoren for animalsk produktion.

Specialafgrøder. På området *frugt og grøntsager* anvender Kroatien en årlig hektarbaseret produktionsstøtte og en engangsbetaling til beplantning af nye plantager. Disse foranstaltninger er ikke i overensstemmelse med EU-retten. Der ydes ingen støtte til forarbejdning af frugt og grøntsager. Udviklingen af producentsammenslutninger befinder sig på et meget tidligt stadium og bør ansføres yderligere. Der bør udvises særlig opmærksomhed om tilpasningen af de kroatiske markedsføringsstandarder til EU-standarderne og om oprettelsen af et kvalitetskontrolorgan. Der skal også etableres et hensigtsmæssigt markedsinformationssystem. I vinsektoren yder Kroatien støtte pr. hektar til vindrueproduktion og beplantning af nye vinmarker og en engangsstøtte til plantemateriale til vinplanter. Disse foranstaltninger er ikke i overensstemmelse med EU-retten. Der gælder ingen restriktioner for udplantning af vinplanter i Kroatien, og der anvendes heller ingen destillationsforanstaltninger. Der anvendes ikke interventionsforanstaltninger inden for vinproduktion. Der ydes støtte til *olivenolie* til fremstilling af oliven, beplantning af

olivenlunde, plantemateriale og fremstilling af jomfruolie. Det er kun støtten til olivenproduktion, der vil være forenelig med EU-bestemmelserne. Kroatien bør udvikle et edb-baseret geografisk informationssystem (GIS) i overensstemmelse med EU-retten. Desuden vil Kroatien skulle tilpasse sin lovgivning vedrørende markedsføringsstandarder og tekniske karakteristika for olivenolie og de relevante analysemetoder. Hvad angår *fibres*, anvender Kroatien told på hør og hamp. Det synes ikke at være i overensstemmelse med EU-rettens bestemmelser på dette område, især de specifikke betingelser, der gælder for import af hamp til EU. For *banansektorens* vedkommende bruger Kroatien et ren toldordning med en mestbegunstigelsestoldsats på i øjeblikket 10 %. Den rene toldordning er i overensstemmelse med det system, der bringes i anvendelse i EU fra 2006, men Kroatien vil også skulle indføre EU-kvalitetsstandarder. Der ydes produktionsstøtte til producenter af *tobak*. Der findes også et system med prisgaranti, hvilket man ikke har i EU. Med hensyn til *frø* yder Kroatien et tilskud, der er baseret dels på produktion, dels på areal. Sidstnævnte er ikke i overensstemmelse med gældende EU-ret. Udvalget af frøsorter, der kan opnå støtte, er også bredere end i EU. Der ydes ligeledes produktionsstøtte til *humle* kombineret med tilskud til nye beplantninger og certificeret plantemateriale. Kroatien søger at øge produktionen på dette område, mens EU forsøger at tilpasse produktionen til efterspørgslen på markedet.

Hvad angår **udvikling af landdistrikter**, er der som led i udviklingsstrategien for landbrug og fiskeri etableret en model for udvikling af landdistrikter, som omfatter tre overordnede programmer: et program for udvikling af landdistrikter, et program til bevarelse af oprindelige og beskyttede racer og et program til forberedelse af markedsføring af landbrugsprodukter. Det fremgår af de pågældende dokumenter, i hvor høj grad Kroatien er indstillet på at udvikle landdistrikterne på både nationalt og regionalt niveau og med politiske målsætninger, der svarer til EU's. De aktiviteter, der i øjeblikket gennemføres, tyder på, at der allerede findes en kapacitet til at udvikle og gennemføre en politik for udvikling af landdistrikter, og at der er afsat finansielle midler hertil på det nationale budget. Der findes allerede en national definition af ugunstigt stillede områder. Disse forberedelser vil danne et godt udgangspunkt for den fremtidige udarbejdelse af udviklingsprogrammer for landdistrikter i overensstemmelse med EU-retten. Det vil dog være nødvendigt med grundige forberedelser for at indføre EU-kompatible formidlingsmekanismer, især betalingsorganer. Samarbejdet mellem alle de involverede tjenester bør også styrkes.

I **dyre- og plantesundhedssektoren** har Kroatien generelt set velfungerende dyre- og plantesundhedstjenester under landbrugsministeriet.

På **dyresundhedsområdet** er de vigtigste forskrifter loven om veterinærmedicin, loven om medicinsk behandling af dyr og lægemidler til dyr samt loven om dyrevelfærd. Der er flere forskellige regeringsbekendtgørelser, som regulerer specifikke spørgsmål på dette område. Kroatien anvender allerede nogle af EU-lovgivningens principper. En række grundlæggende direktiver er delvis overtaget, men man mangler endnu at opnå fuld overensstemmelse med EU-retten. Selv der er konstateret visse bestræbelser inden for håndteringen af *transmissible spongiforme encephalopatis* (TSE) og *animalske biprodukter*, skal Kroatien bevise, at det har kapacitet til nøje at tilpasse sin lovgivning til EU-retten (navnlig overholdelse af TSE-relaterede importrestriktioner i henhold til EU-retten og nedslagningspolitik i tilfælde af udbrud) og gennemføre og kontrollere håndhævelsen heraf. Kroatiens vidtrækkende TSE-relaterede importrestriktioner, der gælder for alle medlemsstater undtagen tre, er ikke baseret på videnskabelige begrundelser og udgør derfor en overtrædelse af interimsaftalen. Kroatien bør derfor bringe sin importordning for levende dyr og kødprodukter i overensstemmelse med sine internationale sundheds- og plantesundhedsforpligtelser og gældende EU-ret.

Man er i øjeblikket ved at oprettet et system for *dyreidentifikation og –registrering*, og det skal bringes i overensstemmelse med EU-normerne. Der findes grundliggende *dyresygdoms- og dyresundhedskontrolsystemer*, men de skal tilpasses yderligere til EU's forskriftsmæssige og institutionelle krav. EU-lovgivningens grundprincipper for *dyrevelfærd* er indført i den nationale lovgivning. Kroatien vil skulle gøre en indsats på området *fælles foranstaltninger*, idet vigtige elementer af EU-retten endnu ikke er overtaget. Kapaciteten med hensyn til overvågning af restkoncentrationer skal forbedres.

Hvad angår *folkesundhed i landbrugsfødevareromsomheder*, er der kun nogle få virksomheder, der opfylder EU's strukturelle og hygiejnemæssige krav, og som i øjeblikket kan eksportere til EU. Et stort antal virksomheder vil skulle foretage betydelige investeringer for at forbedre deres faciliteter, og de bør støttes i denne opgave. Lovgivningen og andre bestemmelser med hensyn til *dyreernæring* skal revideres fuldstændigt. De kroatiske myndigheder skal gøre en betydelig indsats for at sikre, at forvaltningen af den *nationale ordning for dyrekontrol*, ordningen for *dyrekontrol ved import fra tredjelande* og *importreglerne* bringes i overensstemmelse med EU-kravene, især med hensyn til uddannelse af inspektorer og hensigtsmæssigt laboratorieudstyr.

På **plant sundhedsområdet** er lovgivningen delvis bragt i overensstemmelse med EU-retten. De vigtigste forskrifter er loven om plantebeskyttelse og tre bekendtgørelser om henholdsvis plantesundhedskontrol og kontrol med plantebeskyttelse for produkter under national, grænseoverskridende transport, obligatorisk plantesundhedskontrol af afgrøder og faciliteter, frø og plantemateriale, og vilkår og betingelser for opførelse af landbrugs- og gartnerifrø og landbrugsformeringsmateriale i nationale sortskataloger. Med hensyn til *skadelige organismer* skal Kroatien indføre konceptet med beskyttede områder i sin lovgivning, uden at det har forpligtelse til at indføre beskyttede områder på sit eget territorium, og videreføre arbejdet vedrørende EU's kontroldirektiver. Der skal udvises yderligere opmærksomhed om *plantebeskyttelsesprodukter*, og reformen af den dertil knyttede forvaltning bør være i overensstemmelse med EU-retten. Kapaciteten med hensyn til overvågning af restkoncentrationer skal udvikles yderligere. En række vigtige EU-direktiver på området *frø og formeringsmateriale* skal overtages. Hvad angår *plantesorter*, er Kroatien begyndt at overtage aspekterne vedrørende markedsføring og beskyttelse.

Kroatien skal sikre at de internationale dyre- og plantesundhedsaftaler, der i øjeblikket er i kraft, bringes i overensstemmelse med EU-retten.

På området fødevarer sikkerhed blev der i 2003 vedtaget en fødevarerlov, som delvis gennemfører EU-retten på dette område. Loven indeholder bestemmelser om den fremtidige etablering af et fødevareragentur, som, når det er oprettet, skal forvalte risikovurdering, koordination af inspektionsaktiviteter mellem de berørte ministerier og styring af et centralt system til hurtig varsling (*se kapitel 1 – frie varebevægelser*).

Konklusion

På landbrugsområdet vil Kroatien skulle gøre en betydelig og konstant indsats for at tilpasse sin lovgivning til EU-retten og effektivt gennemføre og håndhæve den på mellemlang sigt.

Adskillige af de foranstaltninger, der er i kraft i den kroatiske landbrugspolitik, er ikke i overensstemmelse med EU-retten og bør gradvis udfases. Kroatien vil i god tid skulle starte forberedelserne til at etablere basisinstrumenterne for forvaltning af den fælles landbrugspolitik, især et betalingsorgan i overensstemmelse med EU-forskrifterne og et IFKS.

Der skal udvises behørig opmærksomhed om at styrke den administrative kapacitet til at forvalte de fælles markedsordninger og aktiviteterne inden for udvikling af landdistrikter.

Kroatien har gjort en indsats for at sikre en tilpasning til EU's standarder på dyre- og plantesundhedsområdet. De kroatiske myndigheder skal gøre en betydelig indsats for at omorganisere deres administrative struktur og forvaltning, således at der kan indføres EU-kompatible kontrolsystemer, specielt med hensyn til importkontrol. Der er imidlertid stadig betydningsfulde mangler, og det er nødvendigt, at Kroatien gør en betragtelig indsats for at konsolidere sine nylige reformer og moderniseringen af rammelovgivningen for yderligere at tilpasse sin forvaltning. Kroatien skal også identificere juridiske og institutionelle prioriteringer, som der i fremtiden skal tages fat om for at håndtere udviklingen på dyre- og plantesundhedsområdet. Der skal navnlig fokuseres på uddannelse af inspektører og personale i forvaltningen, modernisering af laboratorier og støtte til at sikre, at fødevarerforarbejdningssektoren opfylder EU-kravene for folkesundhed.

Kapitel 8: Fiskeri

EU-retten på fiskeriområdet består af forskrifter, der ikke kræver overtagelse i national lovgivning. Ifølge EU-retten skal der imidlertid indføres foranstaltninger med henblik på at forberede forvaltningen og operatørerne til at deltage i den fælles fiskeripolitik (på områderne markedspolitik, ressource- og flådeforvaltning, inspektion og kontrol, strukturforanstaltninger og statsstøtte). I nogle tilfælde er det nødvendigt, at eksisterende fiskeriaftaler eller – konventioner med tredjelande eller internationale organisationer tilpasses.

Stabiliserings- og associeringsaftalen / interimsaftalen indeholder bestemmelser om præferencehandel med fiskerivarer.

Med hensyn til **ressource- og flådeforvaltning** er der i Kroatien ca. 3 150 fartøjer og både (832 trawlere, 332 notfartøjer og 1 999 multifunktionelle fartøjer). Basislovgivningen på dette område er loven om havfiskeri og loven om ferskvandsfiskeri. Til erhvervsfiskeri kræves der den relevante licens, som for ikke-industrielt fiskeri kun kan udstedes til kroatiske borgere. Fiskeredskeer er underlagt bestemmelserne i en bekendtgørelse om erhvervsmæssigt havfiskeri. Der er intet kvotesystem, undtagen for store pelagiske arter. Der er fastsat specifikke bestemmelser for tunfiskeri. Kroatien har et flådeudviklingsprogram, som fokuserer på at øge fangsten og forbruget af små pelagiske arter, hvor fiskeressourcerne deles med de andre lande ved Adriaterhavet. I dette program forudses det, at der i perioden 2004-2009 skal bygges 30 nye fartøjer (90-120 bruttotons) og til gengæld tilbagetrækkes et ikke nærmere angivet antal gamle fartøjer. Programmet står imidlertid i kontrast til de videnskabelige råd, der er aftalt i Den Almindelige Kommission for Fiskeri i Middelhavet (GFCM). Fartøjer på under 29 kW kan trawlfiske picarel i kystområder inden for en sømil fra kystlinjen.

De vigtigste fiskeriaktiviteter vedrører små blå pelagiske arter (sardiner og ansjoser) ved hjælp af snurpenot og drivgarn, store pelagiske fisk (tun) ved hjælp af snurpenot og rejer, kulmule og mulde ved hjælp af trawl. Fiskeri med landvod, toggegarn og hildingsnet er meget udbredt.

Landbrugsministeriet forvalter fiskerisektoren via et centralt departement (som især skal varetage lovgivning og koordination) og syv lokalkontorer (som især tager sig af udstedelse af licenser og dataindsamling). Desuden findes der et uafhængigt statsinspektorat, som har ansvaret for at kontrollere erhvervsmæssige aktiviteter på alle områder, herunder fiskeri, selv

om der ikke er nogen enhed med specifikt ansvar for fiskeriinspektion. Derfor er der kun nogle få inspektører, som bl.a. tager sig af fiskeriinspektionsaktiviteter. Det aktuelt disponible udstyr er uhensigtsmæssigt, og der findes ikke noget fartøjskontrolsystem. Søpolitiet under indenrigsministeriet har ansvaret for inspektioner til havs. Selv om der findes et vist samarbejde mellem de to tjenester, synes koordinationen af aktiviteter ikke at være tilstrækkeligt udviklet. Generelt rejser det inspektionssystem, der i øjeblikket findes, alvorlig tvivl om effektiviteten med hensyn til personale, udstyr og koordination af de forskellige involverede administrative tjenester.

Det kroatiske flåderegister føres manuelt af hver havnemyndighed. Hvert enkelt fartøj er også registreret i edb-databasen i registeret for licenser til erhvervsfiskeri. Kroatien er ved at indføre et operationelt elektronisk fiskerfartøjsregister i overensstemmelse med EU-retten.

Kroatien bør præcisere bestemmelserne for udstedelse af licens til ikke-industrielt erhvervsføremæssigt fiskeri. Landet bør også vise, at det på korrekt vis kan måle og kontrollere sin flådes kapacitet og fiskeri. Der findes tre typer fiskerilicenser: licenser til erhvervsføremæssigt fiskeri, ikke-industrielt fiskeri og fritidsfiskeri. En ansøger, der anmoder om en erhvervsføremæssig licens, skal være registreret i registeret for små virksomheder. Der kræves også licens til fiskeopdræt.

I Kroatien vil **strukturforanstaltningerne** blive forvaltet af landbrugsministeriet.

Hvad angår **statsstøtte i fiskerisektoren** har Kroatien en lang række forskellige ordninger til støtte for fiskeri, opdræt og forarbejdning af fisk, og især opdræt af oprindelige arter. Ordningerne varierer fra markeds- og prispolitiske foranstaltninger til strukturpolitiske foranstaltninger og støtte til akvakultur og ferskvandsfiskeri. Nogle af disse foranstaltninger vil skulle bringes i overensstemmelse med EU-retten.

Med hensyn til **internationale fiskeriaftaler** er Kroatien medlem af Den Internationale Kommission for Bevarelse af Tunfiskebestanden i Atlanterhavet (ICCAT) og af EUROFISH. Det er også medlem af Det Almindelige Råd for Fiskeriet i Middelhavet (GFCM) og har ratificeret det særskilte budget for denne organisation. Den eneste bilaterale aftale, der er i kraft, er en aftale om en midlertidig grænseoverskridende ordning med Slovenien.

Den 3. oktober 2003 erklærede parlamentet ensidigt et område i Adriaterhavet for at være et **beskyttet økologisk fiskeriområde**. Den udvidede jurisdiktion vil træde i kraft et år efter erklæringen. Den synes at omfatte et forbud mod, at udenlandske fartøjer gennemfører nogen som helst form for videnskabelige undersøgelser i området, medmindre de kroatiske myndigheder har givet tilladelse hertil. Det er beklageligt, at Kroatien har besluttet at erklære et område i Adriaterhavet for at være et beskyttet økologisk fiskeriområde uden en passende dialog og koordination med de andre berørte lande.

Konklusion

Den kroatiske fiskerisektor er i færd med at undergå en betydelig udvikling. Fangsterne af små pelagiske arter og antallet af fiskerfartøjer er ved at blive forøget. Der gøres fremskridt med etableringen af et edb-baseret fiskerfartøjsregister. Denne udvikling følger imidlertid ikke en forsigtighedsstrategi og er heller ikke forbundet med specifikke videnskabelige resultater.

Kroatien vil skulle gøre en yderligere indsats for at tilpasse sin lovgivning til EU-retten på dette område og effektivt gennemføre og håndhæve den på mellemlang sigt. Indsatsen bør

især fokuseres på at etablere hensigtsmæssige strukturer til at forvalte markedsinstrumenter og EF-midler og til at sikre passende kontrol, også ved hjælp af et satellitovervågningssystem. Der skal findes en løsning på erklæringen om et beskyttet økologisk fiskeriområde inden for rammerne af konklusionerne af Venedig-konferencen om bæredygtig udvikling af fiskeriet i Middelhavet.

Kapitel 9: Transport

EU's transportlovgivning tager sigte på at forbedre det indre markeds funktion ved at fremme effektive og miljø- og brugervenlige transporttjenester. EU-retten på transportområdet gælder for vejtransport, jernbaner, luftfart, søtransport og transport ad indre vandveje. Den omfatter tekniske og sikkerhedsmæssige standarder, sociale standarder og markedsliberalisering inden for rammerne af det europæiske indre transportmarked.

Stabiliserings- og associeringsaftalen indeholder bestemmelser om landtransport, bl.a. vedrørende udvikling af infrastruktur, fremme af jernbanesektoren og kombineret transport samt bedre markedsadgang, fremme af transit og tekniske, miljømæssige og sociale standarder inden for landtransport.

Kroatien investerer en betydelig procentdel af sit BNP i **transportinfrastruktur**. Generelt har Kroatien tilstrækkelig transportkapacitet inden for alle transportformer. Der er imidlertid meget af infrastrukturen, som kun er i en nogenlunde eller dårlig tilstand. Det centrale transportnet er allerede defineret sammen med Kommissionen som led i etableringen af en strategisk approach til udviklingen af et centralt transportinfrastrukturnet i regionen.

Inden for **vejtransport** anvendes der allerede regler, der ligger tæt op ad EU-retten. Adgang til vejgods- og passagertransportmarkedet er reguleret, og reglerne for adgang til transporterhvervet anvendes for både nationale og internationale operatører. Disse regler skal dog stadig tilpasses yderligere til EU-retten. Med hensyn til *EU-retten på det sociale område* bevæger Kroatien sig i retning af EF's regler om køre- og hviletid; Kroatien kræver, at der anvendes fartskriver; det anvender også bestemmelserne i den europæiske overenskomst om arbejde, der udføres af det kørende personale i international vejtransport (AETR), på national transport. Også med hensyn til *EU-retten på det tekniske område* bevæger Kroatien sig i retning af EF's regler, bl.a. ved at anvende bestemmelserne i den europæiske konvention om international transport af farligt gods ad vej (ADR) og ved at have sikret, at den nationale lovgivning ligger tæt op ad (men ikke er fuldt ud i overensstemmelse med) EU-retten om teknisk kontrol, kørekort, vægt og dimensioner og hastighedsbegrænsende anordninger. Hvad angår *afgifter*, vil Kroatien skulle tilpasse niveauet for både årlige vægtafgifter og brugeravgifter til EU-retten. Desuden skal spørgsmålet om diskriminerende afgifter (ekstra afgifter for udenlands registrerede køretøjer) løses.

Med hensyn til den *administrative kapacitet* er ansvaret for vejtransportsektoren for nylig blevet koncentreret i ministeriet for søfart, turisme, transport og udvikling. Det er afgørende at sikre et effektivt samarbejde mellem dette ministerium og indenrigsministeriet (som er ansvarligt for politiet) og et tilstrækkeligt kontrolniveau til at håndhæve EU-standarderne inden for sociallovgivning og tekniske krav.

I **jernbanesektoren** har man indført EU-retten vedrørende separate regnskaber for infrastrukturforvaltning og jernbanedrift. Den etablerede (stadig integrerede) operatør (Hrvatske željeznice) gennemfører sin forvaltning på selvstændig vis, men, eftersom den er fuldstændigt statsejet, under tilsyn fra et tilsynsførende organ, der er udpeget af regeringen.

Den finansielle situation i dette selskab, som er ved at blive omstruktureret, er fortsat vanskelig. Den nylige EU-jernbanelovgivning (første jernbanepakke) er blevet indarbejdet i Kroatiens lovgivning på dette område, som vil blive gennemført fra 2005, herunder også bestemmelserne om forbud mod forskelsbehandling i forbindelse med adgang til det nationale netværk. Imidlertid mangler det meste af den sekundære lovgivning (bl.a. vedrørende uafhængigheden med hensyn til allokering af kapacitet) at blive vedtaget. Kroatien vil også stadig skulle tilpasse sin lovgivning til EU-retten om interoperabilitet.

Den *administrative kapacitet* på dette område skal styrkes yderligere, bl.a. i lyset af gennemførelsen af den nye EU-ret på jernbaneområdet.

Med hensyn til **transport ad indre vandveje** har Kroatien en forholdsvis beskeden sektor, idet kun en begrænset del af den kroatiske flåde kan operere på EF's vigtigste vandveje. Ejerskabet af infrastrukturer og havne er adskilt fra flådeejerskabet. De sociale regler er allerede ved at blive tilpasset til EU-retten, og dermed indeholder den kroatiske lovgivning om adgang til erhvervet adskillige yderligere og særlige krav. Der vil skulle foretages en yderligere tilpasning. Hvad angår de tekniske krav til skibe, anvender Kroatien allerede FN's ECE-regler, der svarer til EU-retten. Det samme gælder for transport af farligt gods.

Den *administrative kapacitet* i sektoren for indre vandveje synes at være passende sikret på ministeriumsniveau og af det kroatiske skibsregister.

I **luftfartssektoren** mangler en betydelig del af EU-retten at blive overtaget, f.eks. bestemmelserne om ground handling, tildeling af slots, edb-reservationssystemer og billetpriser. Selv om Kroatien er medlem af Organisationen for International Civil Luftfart (ICAO) og Den Europæiske Konference for Civil Luftfart (ECAC), er landet endnu ikke fuldgyldigt medlem af de fælles luftfartsmyndigheder (JAA), hvilket betyder, at Kroatien stadig vil skulle opnå en yderligere tilpasning til sikkerhedsreglerne. Der vil også skulle udvises yderligere opmærksomhed om tilpasningen til statsstøtte- og konkurrencereglerne. Desuden bør der føres forhandlinger med EU om en omfattende luftfartsaftale, der giver mulighed for gensidig adgang til luftfartsmarkedet.

Den *administrative kapacitet* skal styrkes, og de roller og ansvarsområder, de forskellige organisationer (civil luftfartsmyndighed, departementet for undersøgelse af luftfartsulykker, ministeriet for søfart, turisme, transport og udvikling) har, vil skulle præciseres nærmere.

På området **søtransport** er det meste af lovgivningen for de tekniske standarder i denne sektor i overensstemmelse med de respektive standarder, der er fastlagt af Den Internationale Søfartsorganisation (IMO) og Den Internationale Arbejdsorganisation (ILO), som Kroatien er medlem af, især med hensyn til sikkerhed og uddannelse og sociale standarder for søfolk. Det tyder på, at Kroatien ikke skulle få større vanskeligheder med at tilpasse sin lovgivning til EU-retten på det sikkerhedsmæssige og sociale område på mellemlang sigt. Ikke desto mindre vil det være nødvendigt med en yderligere tilpasning til EU-retten med hensyn til skibsregistreringskrav, forpligtelser til offentlig tjeneste og kontrakter herom samt visse sociallovgivningselementer (f.eks. arbejdstid på nationale skibe, søfartsuddannelse, uddannelse og udstedelse af sønæringsbeviser for søfarende). Ifølge statistikkerne for 2002 inden for Paris-aftalememorandummet om havnestatskontrol var andelen af fartøjer under kroatiske flag, der var blevet tilbageholdt efter havnestatskontrol, 8,9 %. Dette skal sammenlignes med gennemsnittet for fartøjer under EU-flag, som var 3,5 % i 2002. Det kroatiske flag er på Paris-aftalememorandumets grå liste.

Den administrative kapacitet vil skulle styrkes, således at det sikres, at Kroatien vil være i stand til at opfylde EU-rettens krav med hensyn til gennemførelse af havnestatskontrol og flagstatsregler. Desuden skal det sikres, at der er uhindret adgang til tjenesteydelser i forbindelse med cabotagesejlads.

Konklusion

Kroatien vil skulle gøre en yderligere indsats for at tilpasse sin lovgivning til EU-retten på dette område og effektivt gennemføre og håndhæve den på mellemlang sigt. Indsatsen skal især fokuseres på en videreførelse af tilpasningen i luftfartssektoren. For at sikre en effektiv gennemførelse af EU-retten skal Kroatiens administrative strukturer styrkes yderligere.

Kapitel 10: Beskatning

EU-retten vedrørende beskatning dækker mange aspekter af området indirekte beskatning, hvad angår moms og punktafgifter. Den indeholder definitionerne og principperne for moms, mens punktafgifter på mineralolier, tobaksvarer og alkoholholdige drikkevarer er underlagt bestemmelserne i EU-direktiver vedrørende afgiftsstrukturer, niveauerne for minimumssatser og opbevaring og transport af punktafgiftspligtige varer. Hvad angår direkte beskatning, dækker EU-retten visse aspekter af selskabsbeskatning og tager primært sigte på at fjerne hindringerne til grænseoverskridende aktiviteter mellem virksomheder. Endelig skal EF-lovgivningen om administrativt samarbejde og gensidig bistand bidrage til at undgå skattesvig og skatteunddragelse inden for EF med hensyn til både direkte og indirekte beskatning.

På området **indirekte beskatning** har Kroatien et *momssystem*, som først blev indført i 1995 og senere er blevet ændret flere gange. Det nuværende momssystem er baseret på EU's momslovgivning og udgør derfor et godt udgangspunkt. Sideløbende med momssystemet findes der stadig et begrænset system for afgifter på salg af varer og tjenesteydelser, men salgsafgifterne tegnede sig kun for 0,16 % af det offentliges indtægter i 2002, mens momsen tegnede sig for 31,3 %. Definitionerne af beskatningsgrundlag, afgiftspligtige personer og momspligt og bestemmelserne om leveringssted svarer nogenlunde til bestemmelserne i EU-lovgivningen. Udenlandske erhvervsdrivende, som ikke har bopæl i Kroatien, kan blive momsregistreret i Kroatien. En afgiftspligtig person er ikke forpligtet til at blive momsregistreret, hvis hans årlige omsætning ikke overstiger 85 000 HRK (ca. 11 500 EUR), hvilket er en højere tærskel end i EU-retten.

I øjeblikket anvender Kroatien en standardmomssats på 22 % og ingen nedsatte satser, hvilket er i overensstemmelse med EU-retten. Der anvendes dog en nulsats for en række nærmere specificerede varer og tjenesteydelser: brød, mælk, bøger, videnskabelige tidsskrifter og pædagogisk materiale, lægemidler og medicinsk udstyr til at mildne eller behandle handicap samt tjenesteydelser til biograf- og turistsektoren, hvis disse købes fra udlandet. Anvendelsen af en sådan nulsats er ikke i overensstemmelse med EU-retten. Der er ingen forskelsbehandling mod importerede varer, og den afgiftssats, der gælder for disse, er den samme som den, der anvendes for tilsvarende indenlandske produkter. Momsfritagelserne uden fradragsret for den indgående moms på visse varer og tjenesteydelser ligger tæt op ad bestemmelserne i EU-retten, men det er nødvendigt med en yderligere tilpasning.

I overensstemmelse med EU-retten gælder der fritagelser for leverancer af varer til og i frizoner, frilagre og toldoplæg. Den territoriale anvendelse af momsloven udelukker imidlertid de frizoner, der er etableret i Kroatien, og det er ikke i overensstemmelse med EU-retten (se også kapitel 25 – *Toldunion*).

Afgiftspligtige personer kan fradrage moms på deres køb af varer og tjenesteydelser til erhvervsmæssige formål, men den kroatiske momslov tillader ikke refusion til ikke-etablerede erhvervsdrivende, eller kun i meget få undtagelsestilfælde. Sidstnævnte bestemmelse er i strid med EF-lovgivningen. Desuden indeholder momsloven ikke nogen af de særlige momsordninger, der er foreskrevet i EU-retten; den eneste særordning vedrører brugte biler.

Hvad angår den administrative kapacitet, har skatteforvaltningen, som er en administrativ enhed under finansministeriet, kompetence for direkte beskatning og moms (undtagen moms på importerede varer, som opkræves af toldforvaltningen). Skatteforvaltningen består af et hovedkontor, 20 regionale kontorer og 121 lokale kontorer. Skatteforvaltningens kompetencer og beføjelser er ligesom skatteydernes rettigheder og forpligtelser klart definerede.

Ifølge de foreliggende data var den grå økonomis omfang betydeligt i 1990'erne, men synes nu at være svundet noget. Skatteopkrævningseffektiviteten, dvs. opkrævning til tiden, på 85 % er lang lavere end gennemsnittet i EU (93 %). Kontrolstrategien for moms og direkte afgifter, der er fastlagt i den generelle skattelov, skal udvikles og styrkes yderligere. Der findes en årlig inspektionshandlingsplan for kontrolforanstaltningerne, hvor udvælgelsen er baseret på en række forskellige kriterier. Det synes at være nødvendigt med en betydelig forøgelse af antallet af skatteinspektører, og det er også forudset. På lokalt og operationelt niveau er de ansatte i skatteforvaltningen ansvarlige for alle skatter og afgifter i forbindelse med de tilknyttede skatteydere, men inspektørerne specialiserer sig alt efter skatteydernes størrelse og/eller aktivitetsområde.

Der er mulighed for både at klage over skatteforvaltningens afgørelser og indbringe skatteydere for retten for skattesvig, men procedurerne er – i det mindste i sidstnævnte tilfælde – langsomme og med ineffektive resultater. Det største skattesvigsproblem vedrører moms. Det uafhængige departement for skattekriminelle undersøgelser i hovedkontoret og dets regionale kontorer i Zagreb, Rijeka, Split og Osijek er endnu ikke velorganiserede og råder ikke over tilstrækkeligt mange skattesvigspecialister. Desuden er samarbejdet mellem skatteforvaltningen, politiet, anklagemyndigheden, undersøgelsesdommerne og domstole i første og anden instans langt fra optimal og resulterer i meget lange forsinkelser.

Med hensyn til *punktafgifter* er alle produkter, som er omfattet af EU's harmoniserede punktafgiftssystem (dvs. alkohol og alkoholholdige drikkevarer, tobaksvarer og mineralolier), underlagt punktafgifter. Punktafgifterne udgjorde 9 % af det offentliges samlede indtægter i 2002 (herunder en række yderligere produkter, der i henhold til kroatisk lovgivning er underlagt punktafgifter). Efter planen skal der vedtages en samlet lov om punktafgifter, og den skulle bringe lovgivningen tættere på EU-retten, bl.a. fordi der deri indføres et afgiftssuspensionssystem for indenlandske transaktioner baseret på EU-retten og åbnes mulighed for mere effektive kontrolprocedurer.

Der vil skulle gennemføres omfattende tilpasninger af beskatningsgrundlaget, afgiftsstrukturen og definitionerne af de fleste EU-harmoniserede punktafgiftspligtige varer. Med hensyn til alkohol og alkoholholdige drikkevarer synes Kroatien at tillade fritagelser for hjemmelavet produktion til eget forbrug af alle kategorier af alkoholholdige drikkevarer undtagen øl. Ifølge EU-retten kan der ikke indrømmes en sådan fritagelse for halvfabrikata og spiritus. I modsætning til bestemmelserne i EU-retten tillader Kroatien også afgiftsfritagelser for små bryggerier, der producerer mindre end 1 500 liter om året. Hvad angår tobaksvarer vil afgiftsfritagelserne også skulle omfatte denaturerede forarbejdede tobaksvarer. For mineraloliers vedkommende er alle former for fyringsolie fritaget for punktafgifter. Fritagelsernes anvendelsesområde er ikke i overensstemmelse med EU-retten.

Med hensyn til punktafgifternes niveau er de satser, der anvendes på ovennævnte kategorier, i nogle tilfælde lavere end EU's minimumsniveauer. Dette vedrører navnlig cigaretter og tobak til rulning af cigaretter, mens det endnu ikke er muligt at foretage en sammenligning med EU's minimumssatser for alkoholholdige produkter, især øl, på grund af de forskellige afgiftsstrukturer. Hvad angår mineralolier, er punktafgiftssatserne ikke forskellige med hensyn til anvendelsen af mineralolie. Flydende gas til alle formål beskattes – ligesom andre mineralolier – til betydeligt lavere satser end de minimumssatser, der er fastlagt i EU-retten. Det afgiftsniveau, der anvendes på indenlandske og importerede tilsvarende produkter, er det samme. Kroatiens afgiftssuspensionsordning vil skulle bringes i overensstemmelse med kravene i EU-retten. Navnlig kan de nuværende arrangementer for afgiftssuspension ikke bruges for importerede punktafgiftsbelagte produkter, og dette vil skulle bringes i orden.

Toldforvaltningen har været ansvarlig for punktafgifter siden januar 2002. Imidlertid eksisterer punktafgiftstjenesten endnu ikke som et faktisk fungerende forvaltningsorgan, da den kun beskæftiger 2 personer. På det operative plan er der kun 10 toldkontorer, som specifikt tager sig af punktafgifter. Det er derfor nødvendigt at ansætte mere personale og etablere en systematisk uddannelse af personalet med henblik på både opkrævning og kontrol af punktafgifter, og dette er da også planlagt. Desuden har det vist sig, at Kroatien er konfronteret med store problemer i forbindelse med smugling af tobaksvarer – og i mindre omfang af alkohol.

Hvad angår **direkte beskatning**, er der en del bestemmelser vedrørende beskatning af renter, royalties, dividender og gebyrer, som de kroatiske selskaber betaler til valutaudlændinge, som skal tilpasses yderligere til direktivet om renter og royalties og til direktivet om moder- og datterselskaber. Desuden skal det understreges, at det i henhold til opsparingsdirektivet er påkrævet, at der indføres grænseoverskridende udveksling af oplysninger mellem medlemsstaterne vedrørende rentebetaling til enkeltpersoner med bopæl i EU.

Overtagelsen af fusionsdirektivet skulle gøre det muligt at fjerne skattemæssige hindringer for grænseoverskridende erhvervsmæssige omstruktureringer. Med henvisning til EF-domstolens retspraksis skal det fremhæves, at selv om direkte beskatning henhører under medlemsstaternes kompetence, skal disse ikke desto mindre udøve denne kompetence i overensstemmelse med EU-retten og følgelig undgå enhver form for åben eller skjult diskrimination på grund af nationalitet.

I øjeblikket anvender Kroatien fem præferenceordninger for udbytte- og indkomstskat. Det skal understreges, at Kroatien vil skulle opfylde principperne i adfærdskodeksen for erhvervsbeskatning og især ikke må indføre nye skattemæssige foranstaltninger eller forringe den eksisterende lovgivning på en sådan måde, at det strider mod adfærdskodeksens principper.

Opkrævningen af direkte skat er skatteforvaltningens ansvar (se ovenfor, administrativ kapacitet på momsområdet).

Hvad angår **administrativt samarbejde og gensidig bistand** er Kroatiens erfaring indtil videre meget begrænset med hensyn til både moms og punktafgifter. Der skal træffes foranstaltninger på dette område, især i forbindelse med udviklingen af IT-systemer for udveksling af oplysninger. I den sammenhæng vil momsinformationsudvekslingssystemet (VIES), anvendelsen af moms på e-tjenester, systemet til udveksling af punktafgiftsoplysninger (SEED) og edb-systemet til kontrol af punktafgiftspligtige varers bevægelser på fællesskabsplan (ECMS) skulle etableres og være fuldt ud operationelt på tiltrædelsestidspunktet.

Konklusion

Det vil være nødvendigt med yderligere ændringer af momssystemet, således at det bringes i overensstemmelse med EU-retten. Der skal udvises opmærksomhed om den eksisterende ordning for frizoner, som i øjeblikket ikke anses for at være en del af kroatiske territorium i momssammenhæng, for at sikre, at den fuldt ud tilpasses EU-retten og kontrolleres ordentligt. Momsnulsatserne og salgsafgifterne skal afskaffes. Selv om der findes et punktafgiftssystem, vil tilpasningen til EU-retten kræve en betydelig indsats på alle områder og for alle varekategorier. Med hensyn til direkte beskatning vil det være nødvendigt med en yderligere indsats for at opnå fuld tilpasning til EU-retten, herunder EF-domstolens retspraksis.

Skatteforvaltningens kapacitet skal styrkes betydeligt, specielt hvad angår opkrævnings- og kontrolfunktioner. Den administrative kapacitet i den del af toldforvaltningen, der varetager punktafgifter, er utilstrækkelig, og der skal gøres store bestræbelser for at forbedre den, især gennem indførelsen af en mere hensigtsmæssig organisatorisk struktur og tjeneste, med tilstrækkeligt og uddannet personale. For at øge effektiviteten i bekæmpelsen af skattesvig skal der tages fat om de komplicerede procedurer for retsforfølgning af svig samt svaghederne i det kroatiske retsvæsen.

På beskatningsområdet vil Kroatien generelt skulle gøre en betydelig og konstant indsats for at tilpasse sin lovgivning til EU-retten og effektivt gennemføre og håndhæve den på mellemlang sigt. Der skal udvises særlig opmærksomhed om indbyrdes sammenkoblingsmulighed på IT-området, hvis Kroatien vil være i stand til at opfylde sine forpligtelser på dette specifikke område ved tiltrædelsen.

Kapitel 11: Den Økonomiske og Monetære Union

EU-lovgivningen om Den Europæiske og Monetære Union (ØMU) indeholder specifikke regler om medlemsstaternes centralbankers uafhængighed, som indebærer forbud mod direkte finansiering fra centralbankens side af den offentlige sektor og mod privilegeret adgang for den offentlige sektor til finansielle institutioner. Alle medlemsstaterne skal desuden træffe særlige foranstaltninger til at beskytte euroen mod falskmøntneri. Disse regler skal anvendes fra tiltrædelsestidspunktet. Ved tiltrædelsen forventes nye medlemsstater at koordinere deres økonomiske politikker og vil være omfattet af bestemmelserne vedrørende stabilitets- og vækstpagten og statuten for Det Europæiske System af Centralbanker. De skal også opfylde kriterierne i traktaten for at kunne indføre euroen. Indtil da deltager de i Den Økonomiske og Monetære Union som medlemsstat med en undtagelse og behandler deres valutakurser som et anliggende af fælles interesse.

I Kroatien synes **centralbankens uafhængighed** i vid udstrækning af være sikret. Loven om den kroatiske centralbank synes at være næsten i overensstemmelse med EU-lovgivningen. Den fastsætter, at banken (Hrvatska narodna banka - HNB) hverken må søge eller modtage instrukser fra andre myndigheder. Banken er finansielt uafhængig og er den eneste institution med ansvar for penge- og valutapolitikken i Kroatien. Bankens primære opgave er at skabe og opretholde prisstabilitet.

Dog skal nogle bestemmelser i loven om HNB forbedres yderligere. Bestemmelserne om centralbankens uafhængighed som institution skal yderligere afstemmes med EU-retten. HNB's forpligtelse til indberetning skal være efterfølgende for at hindre enhver ekstern påvirkning. Hvad angår personlig uafhængighed, bør bestemmelserne om grund til

afskedigelse af bestyrelsesmedlemmer være mere overensstemmende med statuten for Det Europæiske System af Centralbanker.

Hvad angår forbuddet mod **centralbankens direkte finansiering af den offentlige sektor**, forbyder loven udtrykkeligt långivning direkte til Republikken Kroatien. HNB's eventuelle dækning af en manko mellem indtægter og udgifter ved hjælp af obligationer fra Republikken Kroatien vil kunne involvere en form for monetær finansiering i det omfang, HNB er forpligtet til at erhverve dem.

Med hensyn til forbuddet mod **privilegeret adgang** indeholder forsikringsloven og loven om obligatoriske og frivillige pensionskasser nedre grænser eller tærskler vedrørende kroatiske offentlige værdipapirer. Det er ensbetydende med at skabe privilegeret adgang for Republikken Kroatien i forhold til andre stater og institutioner. Loven om spare- og lånekooperativer tillader desuden kun investering af disponible midler i Republikken Kroatiens værdipapirer. Disse love vil skulle ændres.

Kroatien har fastlagt procedurerne for **beskyttelse af euroen** mod falskmøntneri. Tvivlsomme eksemplarer af euroen sendes til det kriminalretsvidenskabelige center til teknisk analyse, som derefter sender sine resultater til HNB og politiets kriminalefterforskningsafdeling. Kapaciteten til teknisk analyse er til stede, men det bør overvejes at oprette et komplet nationalt centralkontor for falskmøntneri. Relevant information vil blive fremsendt til Europol og Interpol på basis af planlagte aftaler. Kreditinstitutioner har pligt til at inddrage tvivlsomme pengesedler og overdrage dem til de kompetente myndigheder, men der findes ingen sanktion af manglende overholdelse af denne forpligtelse. Lovgivningen vil skulle ændres i den forbindelse.

Konklusion

Kroatien burde være i stand til at opfylde kriterierne i EU-retten på mellemlang sigt, hvad angår Den Økonomiske og Monetære Union. Nogle aspekter af lovgivningen om centralbankens uafhængighed, monetær finansiering, privilegeret adgang for den offentlige sektor til finansielle institutioner og beskyttelse af euroen skal dog endnu tilpasses yderligere. Kroatiens forberedelser til deltagelse i tredje fase af ØMU som medlemsstat med en undtagelse burde ikke give anledning til større problemer forud for tiltrædelsen.

Kapitel 12: Statistik

EU-retten på området statistik kræver overtagelse af grundprincipper som upartiskhed, pålidelighed, gennemsigtighed, persondatafortrolighed og udbredelse af offentlige statistikker. Det gælder også metoder, klassifikationer og fremgangsmåder for dataindsamling på forskellige områder som statistisk infrastruktur, makroøkonomiske statistikker og prisstatistikker, erhvervsstatistikker, transportstatistikker, udenrigshandelsstatistikker, befolknings- og socialstatistikker, landbrugsstatistikker, miljøstatistikker, videnskabs- og teknologistatistikker og regionalstatistikker. Samlingspunktet for et lands statistiske system er det nationale statistiske kontor, der optræder som referencecenter for metode, produktion og udbredelse af statistiske oplysninger.

Lovgivningen vedrørende **statistisk infrastruktur** i Kroatien blev moderniseret med ikrafttrædelsen af den nye lov om officielle statistikker i juni 2003. Principperne om pålidelighed, professionel uafhængighed, statistisk fortrolighed og personoplysninger, som udelukkende anvendes til statistiske formål, er nedfældet i denne lov, som er helt på linje med EU-principperne.

Det centrale statistiske kontor spiller en hovedrolle i det **statistiske system**. Generaldirektøren for det centrale statistiske kontor og dennes stedfortræder udpeges af regeringen. En vigtig komponent i det statistiske system i Kroatien er de 21 regionale kontorer, som udfører visse opgaver for det centrale statistiske kontor, men som ikke administrativt udgør en del af det. Som foreskrevet i loven blev der oprettet et statistisk råd i oktober 2003, som skal bidrage til en betydelig forbedring af forholdet mellem producenterne og brugerne af statistikker samt i højere grad involvere de akademiske kredse. Koordinationen med andre producenter af officielle statistikker er fortsat problematisk og kan betragtes som en svaghed ved det kroatiske statistiske system. Med den nylige nedsættelse af 15 rådgivende udvalg for statistik omfattende alle større statistiske emner burde dette forhold bedre sig. Udvalgene skal hjælpe det centrale statistiske kontor med at styrke koordinationen og fremme anvendelsen af fælles og harmoniserede metoder. På baggrund af loven om officielle statistikker blev begrebet med den strategiske forvaltningscyklus for nylig indført, og Kroatien arbejder med lang-, mellem- og kortsigtede strategiske dokumenter for de kroatiske officielle statistikker. Det centrale statistiske kontor beskæftiger et personale på 396 fastansatte, hvoraf 42 % har en akademisk uddannelse. Personalebevægelserne er større i det centrale statistiske kontor end i andre dele af forvaltningen. Det centrale statistiske kontor har ikke noget specifikt uddannelsesprogram for officielle statistikker, og der er ingen regler om, hvordan personalet skal forholde sig til de grundlæggende principper eller statistisk lovgivning.

De nationale **klassifikationer** af erhvervsvirksomhed og varer efter virksomhed synes at være på linje med EU-kravene. Et nyt forslag til en statistisk regionsnomenklatur (NUTS – *Nomenclature des unités territoriales statistiques*) i Kroatien vil skulle forelægges Kommissionen med henblik på godkendelse af NUTS-opdelingen.

Produktionen af **regionalstatistikker** i overensstemmelse med de fremtidige aftalte NUTS-behov vil skulle forbedres med henblik på beregning på NUTS II-niveau af BNP pr. indbygger på basis af bruttoværditilvæksttal.

Hvad angår **befolknings- og socialstatistikker**, går den sidste folketælling tilbage til 2001, og den næste skal finde sted i 2011. I mellemtiden vil statistikkerne om ekstern migration skulle forbedres, således at der kan produceres mere pålidelige aktuelle befolkningsstatistikker på et årligt grundlag med folketællingen som udgangspunkt. Der er siden 1996 blevet foretaget en arbejdsstyrkeundersøgelse på basis af 8 500 husholdninger, som opfylder ILO- og Eurostat-standarderne.

Med hensyn til **makroøkonomiske statistikker** skal der endnu gøres en stor indsats for at forbedre kvaliteten og sammenligneligheden af nationalregnskaber på basis af ESA 95-metoden. Det centrale statistiske kontors administrative kapacitet vil skulle styrkes. Der findes ikke noget harmoniseret forbrugerprisindeks.

Hvad angår **erhvervsstatistikker**, opfylder det eksisterende erhvervsregister endnu ikke de statistiske behov. Der bør foretages en økonomisk tælling til at lægge et ensartet grundlag for et erhvervsregister.

Inden for **transportstatistikker** skal det centrale statistiske kontors administrative kapacitet styrkes for at afhjælpe manglen på statistiske oplysninger om luft- og søtransport, passager- og godstransport og vejulykker.

Kvaliteten af **statistikkerne for udenrigshandel** er allerede ret god, og systemet for produktion er i vid udstrækning harmoniseret med EU-retten. Yderligere forbedringer vil skulle koncentreres om en større metodemæssig harmonisering med EU-standarderne,

datakvalitet og udviklingsredskaber for spejlopgørelserne med andre lande, der deltager i stabiliserings- og associeringsprocessen, og EU-lande.

Det yderligere arbejde med modernisering af de kroatisk **landbrugsstatistikker** skal bygge på landbrugstællingen i juni 2003. Der skal sættes ind på at oprette et bedriftsregister og at forbedre IT-forholdene i sektoren.

Miljøstatistikkerne og videnskabs- og teknologistatistikkerne skal udvikles yderligere, da der for nylig er iværksat nye EU-bestemmelser på disse to statistiske områder.

Konklusion

Af hensyn til yderligere forbedringer og udviklinger på det statistiske område vil Kroatien skulle øge de menneskelige ressourcer på nøgleområder som f.eks. makroøkonomiske statistikker. Uddannelsesstilbuddene skal desuden forbedres betydeligt. I denne forbindelse er reorganiseringen af de regionale kontorer et verserende problem, som skal løses. IT-infrastrukturen skal også moderniseres.

Der er desuden behov for et nærmere samarbejde mellem det centrale statistiske kontor og andre, som producerer statistiske oplysninger, for at sikre fuldstændig overensstemmelse med EU-retten. Det centrale statistiske kontors rolle som samlingspunkt for det statistiske system i Kroatien vil skulle styrkes.

Der er i almindelighed gjort bemærkelsesværdige og hurtige fremskridt med det statistiske system i Kroatien i retning af overensstemmelse med internationale standarder og EU-standarder. Hvis Kroatien arbejder videre hermed burde landet ikke have nævneværdige problemer med at tilpasse sin lovgivning til EU-retten og implementere og håndhæve den på mellemlang sigt.

Kapitel 13: Social- og arbejdsmarkedspolitikken og beskæftigelsen

EU-retten på det sociale område omfatter minimumsstandarder på områder som arbejdsret, ligestilling inden for beskæftigelse og social sikring samt sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen. Der findes også bindende regler inden for folkesundhed (om tobakskontrol og overvågning og kontrol af overførbare sygdomme) og for nylig også med berøring til ikke-forskelsbehandling begrundet i race eller etnisk oprindelse, religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering. Den Europæiske Socialfond (ESF) er det vigtigste redskab for EU til at støtte gennemførelsen af dets beskæftigelsesstrategi, og den bidrager til bestræbelser på social inddragelse (gennemførelsesbestemmelserne indgår i kapitel 21, som beskæftiger sig med alle strukturinstrumenterne). Medlemsstaterne deltager i den sociale dialog på europæisk plan og i EU's planlægningsprocesser på områder som beskæftigelsespolitik, social inddragelse og social beskyttelse.

Hvad angår **arbejdsret**, synes den kroatisk lovgivning at omfatte flertallet af grundprincipperne i EU's arbejdsretsdirektiver på områder som arbejdstid, information og høring af arbejdstagerne og information om individuelle beskæftigelsesvilkår. Skulle arbejdsgiveren gå fallit, er arbejdstagerne sikret en vis form for kompensation, som betales af udviklings- og beskæftigelsesfonden. Den nationale lovgivning kræver dog endnu en række tilpasninger inden for arbejdsret med henblik på en komplet overtagelse af EU-retten. Kroatien synes ikke at have lovgivning svarende til direktiverne om europæiske samarbejdsudvalg og udstationering af arbejdstagere.

Hvad angår **ligebehandling af mænd og kvinder**, forbyder forfatningen alle former for forskelsbehandling, og Kroatien har ratificeret en række internationale konventioner. Kroatien er også bundet af artikel 8 i Den Europæiske Socialpagt og artikel 1 i tillægsprotokollen dertil. Den vigtigste lovgivning, som forbyder forskelsbehandling i forbindelse med beskæftigelse begrundet i personens køn er arbejdsmarkedsloven og ligestillingsloven. Det ser ud, som om den nødvendige grundlæggende lovgivning i vid udstrækning er på plads i Kroatien. Der er dog behov for nogle retlige tilpasninger, f.eks. hvad angår afskaffelsen af regler for overbeskyttelse af kvinder. Pensionsalderen er forskellig for mænd og kvinder inden for politi, militær og i det offentlige, og dette forhold vil eventuelt skulle tilpasses, og den tredje (frivillige) søjle i pensionsordningen vil eventuelt skulle undersøges nærmere på denne baggrund.

Der er skabt flere institutioner til specifikt at fremme, implementere og føre tilsyn med ligestillingsspørgsmål (bl.a. parlamentets ligestillingsudvalg, kommissionen for ligestillingsspørgsmål og regeringens ligestillingskontor samt ligestillingsombudsmanden). En række andre instanser arbejder inden for menneskerettighederne generelt, herunder ligestilling, f.eks. koordinationsudvalget for sociale anliggender og menneskerettigheder og regeringens menneskerettighedskontor.

Loven om **sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen**, som også omfatter selvstændige erhvervsdrivende, udgør den grundlæggende lovgivning på dette område sammen med en række andre retsakter, som kun til dels er tilpasset EU-retten. Der vil skulle sættes ind på at gennemføre EU-direktiverne om sundhed og sikkerhed på områder som asbest, støj, kemiske stoffer, kræftfremkaldende stoffer og arbejdsudstyr.

Arbejdstilsynet tager sig af sundhedsinspektion og arbejdstagernes sikkerhed på de fleste områder i økonomien. Basisstrukturen er på plads, men der er få inspektører til rådighed (78 til over 1,2 millioner arbejdstagere). Arbejdstilsynets administrative kapacitet vil derfor skulle styrkes med både personale og udstyr. Mangler ved retssystemet betyder imidlertid, at dets evne til at håndhæve effektive og afskrækkende sanktioner er begrænset. Domstolene arbejder meget langsomt og har tendens til at afsige milde domme.

Den **sociale dialog** er ret udviklet i Kroatien, både mellem staten og arbejdsmarkedets parter og mellem staten og andre økonomiske og sociale aktører i en flerpartsproces. Topartsdialogen er også under udvikling. Der findes seks fagforeningsorganisationer, hvoraf en (sammenslutningen af uafhængige fagforeninger – SSSH) har status som observatør ved Den Europæiske Faglige Samarbejdsorganisation (EFS). Der findes to arbejdsgiverorganisationer, hvoraf den ene (den kroatiske arbejdsgiverforening - HUP) har status som observatør ved Sammenslutningen af Industri- og Arbejdsgiverorganisationer i Europa (UNICE). Der foregår treparts-konsultationer i det økonomiske og sociale råd og i tre forskellige udvalg i det kroatiske parlament. Regeringen hører arbejdsmarkedets parter gennem bestyrelsen for forskellige fonde og institutioner som f.eks. den kroatiske pensionsfond, den kroatiske sygesikringsfond, medierådet og arbejdsformidlingen.

Der synes at være en dialog på mange planer, virksomhedsplan, lokalt plan, brancheplan og nationalt plan. Der er til dato oprettet 142 organisationer for arbejdsmarkedets parter, men de dækker kun et begrænset antal brancher. Kollektive overenskomster synes i hovedsagen at blive indgået på virksomhedsplan, og de registreres af økonomi-, arbejds- og iværksætterministeriet. De kollektive overenskomster dækker ca. 60 % af arbejdsstyrken. Der bør sættes ind på at skabe en uafhængig topartsdialog, særlig på brancheplan.

Kroatien er i gang med en reform af sit **sundhedssystem**. Reorganiseringen af sygesikringsfonden i 2003 som en af de vigtigste finansieringskilder i reformen spiller en væsentlig rolle i processen. De foranstaltninger, der er truffet til at forbedre den kroatiske befolknings sundhedstilstand, synes at være velegnede (med vægten lagt på sundhedsfremme, sygdomsforebyggelse, adgang for alle). Dog ser det ud til, at der vil blive brug for ekstra finansielle, materielle og menneskelige ressourcer til at fuldføre reformen af sundhedsvæsenet og forbedre befolkningens sundhedstilstand.

Der er etableret en ordning for kontrol med *overførbare sygdomme* ved loven om beskyttelse af befolkningen mod smitsomme sygdomme og anden lovgivning. Der findes et retsgrundlag for udvikling af planer for udryddelse af overførbare sygdomme, og der findes et immuniseringsprogram, som er udarbejdet i overensstemmelse med WHO-henstillinger og -retningslinjer. Listen over sygdomme, som staten fører kontrol med, bør ændres, og EU's definitioner bør omsættes i indberetningssystemet af hensyn til oplysningernes sammenlignelighed. Kapaciteten til løbende overvågning er til stede, og der foregår et samarbejde mellem sundhedssystemet og dyrlægevæsenet. Overførbare sygdomme synes ikke at være et større problem i Kroatien. Oplysningerne i denne forbindelse er tilfredsstillende, og tendensen i sygdomsfrekvensen er gunstig. Der kræves dog en ekstra indsats til at forberede systemet på samarbejde med EU-strukturerne, f.eks. udvikling af et system for kontrol med nosokomielle sygdomme, en ordning for overvågning af anti-mikrobiologisk resistens eller opstilling af en handlingsplan for udbrud på nationalt plan.

Der findes en del lovgivning om *blodkvalitet*. Den synes generelt at være på linje med direktivet om blod. Der er muligvis knaphed på ressourcer til at opfylde kravene på dette område. Kroatien vil også skulle udarbejde og anvende ny lovgivning for at tilpasse sig det nyligt vedtagne direktiv om kvaliteten og sikkerheden ved væv og celler.

Den kroatiske lov af 1999 om indskrænkning af forbruget af *tobaksvarer* er i almindelighed på linje med bestemmelserne i direktivet om tobaksvarer. Den opfylder dog ikke alle kravene i EU-retten, særlig med hensyn til sundhedsadvarsler, kulilteindhold og vildledende betegnelser. Det maksimale nikotin- og tjæreindhold er også højere end fastsat i direktivet. Loven omfatter et forbud mod reklame, der er strengere end forbuddet i direktivet om reklame. Den indeholder også bestemmelser om røgfri områder, en aldersbegrænsning for køb af tobaksvarer og foranstaltninger til forebyggelse af tobaksrygning.

Hvad angår **beskæftigelsespolitikken**, udgjorde arbejdsløsheden 14,1 % i første halvår 2003 (efter ILO-metoden), men har dog været faldende i de sidste to år. Erhvervsfrekvensen er fortsat lav og kilde til bekymring. Beskæftigelsespolitikken består i hovedsagen af en række aktive arbejdsmarkedsforanstaltninger (f.eks. til fordel for unge uden arbejds erfaringer og nye universitetskandidater), som anvendes af arbejdsformidlingerne. De sociale og regionale partnere er involveret i processen. Knaphed på midler har en tendens til at begrænse disse foranstaltningers gennemslagskraft, men arbejdsformidlingerne har undergået en gennemgribende reform og synes således at kunne sikre en effektiv implementering. Der synes ikke at være foranstaltninger til fordel for langtidsledige. Forbindelserne mellem arbejdsformidlingerne og erhvervsskoler bør styrkes for at afhjælpe problemet med misforholdet mellem de arbejdssøgendes færdigheder og det reelle behov på arbejdsmarkedet.

Kroatien agter at udarbejde sin første nationale handlingsplan for beskæftigelse med udgangspunkt i de reviderede europæiske retningslinjer for beskæftigelse. Den første handlingsplan skulle hjælpe til at udforme en mere strategisk tilgang til beskæftigelse. Kroatien vil i den sammenhæng skulle udvikle en kapacitet til analyse, implementering og vurdering af beskæftigelsespolitik.

Med henblik på forberedelserne til **Den Europæiske Socialfond** er implementeringen af aktive arbejdsmarkedsforanstaltninger et første nyttigt skridt. Kroatien vil skulle tilpasse sine strukturer og sin lovgivning for at skabe en passende administrativ kapacitet til forvaltning, implementering, overvågning, revision og kontrol af foranstaltninger af socialfondstypen på både nationalt og regionalt plan.

Kroatien har set i forhold til sin økonomis størrelse et relativt gavmildt **socialsikringssystem**. Der er gennemført reformer i de seneste år med bl.a. indførelse af et pensionssystem baseret på tre søjler.

Et område, hvor der er brug for yderligere fremskridt, er indførelsen af internationalt sammenlignelige kvalitative og kvantitative indikatorer for **social udelukkelse** og fattigdom samt metoder for beregning af dem. Der er behov for en specifik analyse af social udelukkelse og fattigdom i det kroatiske samfund som grundlag for fremtidige programmer for sårbare grupper såsom pensionister, langtidsledige, handicappede, flygtninge og romaer, særlig i krigsramte områder.

Kroatien synes at have gjort et vist fremskridt med bekæmpelse af **diskrimination**, selvom der ikke er vedtaget specifik lovgivning herom. Der vil skulle vedtages nationale foranstaltninger til bekæmpelse af diskrimination. Der er med nylige ændringer af arbejdsmarkedsloven afhjulpet en række problemer, som er omhandlet i direktiverne (definitioner af direkte og indirekte diskrimination, chikane og bevisbyrde). Der synes ikke at være andre anti-diskriminationsbestemmelser uden for beskæftigelsesområdet end forfatningens og kriminalrettens bestemmelser og internationale menneskerettighedsinstrumenter, som Kroatien har ratificeret. Med hensyn til den instans, som kræves oprettet ved direktiverne, har Kroatien i øjeblikket en ombudsmand for menneskerettigheder, som vil kunne påtage sig denne opgave. (*Vedrørende mindretals, flygtnings og romaers rettigheder se del I, de politiske kriterier*).

Konklusion

Kroatien har påbegyndt tilpasningen til EU-retten på områder som arbejdsmarkedslovgivning, sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen, folkesundhed, ligestilling og ikke-forskelsbehandling, men der kræves endnu en større indsats. Lovgivningen og særlig de administrative rammer for beskyttelse af sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen skal udbygges. Der er brug for aktive arbejdsmarkedsforanstaltninger for at afhjælpe problemet med misforholdet mellem de arbejdssøgendes færdigheder og det reelle behov på arbejdsmarkedet. Der skal udvikles en mere strategisk tilgang til beskæftigelse sammen med opbygning af en passende kapacitet til analyse-, implementerings- og vurderingsopgaver. Der skal iværksættes yderligere moderniseringsinitiativer til at støtte udbygningen af den offentlige arbejdsformidling. Der er brug for en specifik analyse af social udelukkelse og fattigdom i Kroatien. Den sociale dialog vil desuden skulle styrkes, og det bør overvejes at træffe forberedelser til implementeringen af ESF.

Kroatien vil alt i alt skulle gøre en betydelig og vedvarende indsats for at tilpasse sin lovgivning til EU-retten og implementere og håndhæve den på det socialpolitiske område og beskæftigelsesområdet på mellemlang sigt. Kroatien vil også skulle forberede sig på at deltage i samarbejdsprocesserne på europæisk plan vedrørende beskæftigelse, social inddragelse og pensioner.

Kapitel 14: Energi

Blandt EU's energipolitiske mål kan nævnes forbedring af konkurrenceevnen, energiforsynings sikkerhed og miljøbeskyttelse. EU's gældende lovgivning på energiområdet består af regler og politikker navnlig vedrørende konkurrence og statsstøtte (herunder kulsektoren), det indre energimarked (f.eks. åbning af el- og gasmarkederne, fremme af vedvarende energikilder, krisestyring og sikkerhedsforpligtelser med hensyn til olielagre), energieffektivitet og kernekraft.

Kroatien har nogle egne energikilder (olie, gas, fast brændsel, vandkraft), men er i stigende grad afhængig af eksterne forsyninger, særlig olie. Det er et vigtigt transitland for elektricitet, gas og olie. Kroatien har relativ små genvindelige kulreserver, som anslås til 39 mio. tons, men der har ikke været nogen produktion af fast brændsel i landet siden 1997. Stenkul, som anvendes til el-produktion og i stålindustrien, importeres i mindre mængder, i alt 100 000 tons om året. Kroatien er medlem af de vesteuropæiske elnet (Unionen for samordning af elektricitetstransmission UCTE). Landets strategi for udvikling af energisektoren for perioden 2002-2012 synes i almindelighed at være på linje med EU's energimål. De større energiselskaber er statsejede (Hrvatska Elektroprivreda - HEP – et holdingselskab inden for el-virksomhed, Plinacro inden for gastransport og Jadranske naftovod inden for olietransport). Privatiseringen af sektoren startede med 25 % af aktierne i olie- og gasvirksomheden INA. Der er planlagt en videre privatisering. De 40 gasdistributionsselskaber ejes generelt af de lokale myndigheder. El-selskabet HEP ejer 50 % af aktierne i Krško kernekraftværket, som ligger i Slovenien.

Hvad angår **forsynings sikkerhed**, særlig olielagre, er den grundlæggende lovgivning på plads og omfatter bl.a. energiloven, loven om markedet for olie og olieprodukter, loven om strategiske økonomiske nødlagre og bekendtgørelsen om obligatoriske lagerreserver af olie og olieprodukter. Disse bestemmelser gælder navnlig den gradvise opbygning af obligatoriske olielagre (fra i øjeblikket 10 % af det foregående års nettoimport op til 25 % af det foregående års nettoimport i 2006). Det er generelt virksomheder, der ligger inde med lagrene. Kroatien vil skulle tage yderligere skridt til at opfylde kravet i EU-retten om 90 dages olienødlagre. De vigtigste administrative instanser på dette område af EU-retten er økonomiministeriet og statsinspektionen. Kroatien overvejer at oprette et separat olielageragentur. En yderligere styrkelse af den administrative kapacitet synes nødvendig.

På området **konkurrenceevne** og **det indre energimarked** vedtog Kroatien fem retsakter i juli 2001: energiloven, el-markedsloven, gasmarkedsloven, loven om markedet for olie og olieprodukter og loven om tilsyn med energiaktiviteter.

El-markedet er åbnet op for kunder, som forbruger over 40 GWh om året. Adgangen til nettene sikres gennem reguleret tredjepartsadgang. I el-selskabet HEP er der etableret en uafhængig transmissions- og markedsoperatør.

Gasmarkedet er åbnet op for større forbrugere med et årligt forbrug på over 100 millioner m³ og for alle producenter af el og varme/el fra gas. Adgangen til nettene sikres gennem forhandlet tredjepartsadgang.

Hos både el- og gasselskaberne er kontiene for de forskellige aktiviteter ubundet. Lovgivningen åbner mulighed for at foreskrive forpligtelser til offentlig tjeneste og overvågning af forsynings sikkerheden.

Kroatien har taget skridt til en gradvis deltagelse i det indre energimarked og i retning af en tilpasning til el- og gasdirektiverne. Kroatien overvejer en fuldstændig åbning af sit el- og gasmarked i 2007, som alt i alt vil være på linje med EU-kravene. Lovgivningen skal yderligere afpudses, og der skal vedtages afledt ret på visse centrale områder. Muligheden for at begrænse import og eksport af energiprodukter bør fjernes. Kroatien bør også fjerne prisfordrejningerne. Gaspriserne synes at afspejle omkostningerne, men det gælder ikke el og fjernvarme.

Det kroatiske energitilsynsråd er formelt et uafhængigt organ, som udsteder licenser til energiaktiviteter, overvåger priser og varetager visse andre reguleringsaktiviteter. Rådets fem medlemmer udpeges af parlamentet, medens omkostningerne afholdes over statsbudgettet. Der bør ikke være nogen obligatorisk forbindelse fra tilsynsmyndigheden til det HEP-dominerede energiinstitut. Tilsynsmyndigheden og ministeriet har i almindelighed behov for udvidede beføjelser, mere uddannelse og personale, og deres respektive roller bør defineres således, at ingen specifik nyundersøgelse af en reguleringsafgørelse kan indbringes for ministeriet. Den dominerende el-producent HEP vil også skulle undergå reform.

Kroatien anvender på basis af loven om minedrift en ordning med ikke-diskriminerende licensgivning til prospektion, efterforskning og produktion af carbonhydrider, men der skal sikres overensstemmelse med direktivet om tilladelser til udvinding af carbonhydrider.

Det regionale energimarked i Sydøsteuropa, som omfatter el og gas, har som institution indført et overgangsprogram i forskellige faser, der er afstemt efter regionens særlige kendetegn. Målet er en reintegration af energimarkedene på statsniveau og lavere niveau med sigte på tilslutning til EU's indre energimarked med tiden. I denne forbindelse ansøres Kroatien til at genopbygge sin sammenkoblingsinfrastruktur mod syd og styre den deraf følgende øgede handel.

Kroatien har siden 1997 kørt med **programmer for energieffektivitet og vedvarende energikilder**. De har siden 2002 været baseret på udviklingsstrategien for energisektoren. Det årlige programbudget i 2002 og 2003 udgør 2,8 mio. HRK (380 000 EUR), medens der afsættes andre finansielle midler til retligt og institutionelt arbejde på området. Lovgivningen omfatter energiloven og loven om miljøbeskyttelse og energieffektivitetsfonden. Der er gennemførelsesbestemmelser under udarbejdelse med henblik på tilpasning til EU-retten, og de skal efter planen sættes i kraft i 2004.

Der skal endnu sættes ind på at forbedre energieffektiviteten og fremme anvendelsen af vedvarende energikilder. Lovgivningen skal udbygges og den institutionelle kapacitet styrkes.

Om **kernekræft og nuklear sikkerhed** kan siges, at Kroatien ikke har kernekraftanlæg eller nukleare brændselskredsløb. Det nationale elværk (HEP) er dog medejer af Krško kernekraftværket i Slovenien. Aftalen mellem Kroatien og Slovenien om Krško kernekraftværket, som regulerer den retlige stilling og andre retlige aspekter af investeringer i, udnyttelse og nedlukning af værket, trådte i kraft i marts 2003. Kroatien har i øjeblikket ingen planer om at bygge et kernekraftværk. Hvad angår forvaltning af radioaktivt affald, findes der to oplagringsfaciliteter for brugte strålekilder og lavaktivt affald fra forskellige anvendelser af strålekilder.

Loven om nuklear sikkerhed, som blev vedtaget i oktober 2003, danner de retlige rammer for den nukleare sektor i overensstemmelse med internationale standarder, særlig IAEA's henstillinger. Kroatien er part i en række bilaterale aftaler, internationale konventioner og er medlem af IAEA.

Der findes i øjeblikket ingen uafhængig tilsynsmyndighed for nuklear sikkerhed. Økonomiministeriet har det fulde ansvar for nuklear sikkerhed, udstedelse af driftsbevillinger til nukleare anlæg, herunder brændsels- og affaldsbehandlingsanlæg, samt nukleare kontrolforanstaltninger. Efter den nye lov om nuklear sikkerhed skal der imidlertid oprettes et statsligt institut for nuklear sikkerhed, som skal overtage ansvaret fra økonomiministeriet for aktiviteter i tilknytning til nuklear sikkerhed. Ifølge loven skal tilsynsmyndigheden for nuklear sikkerhed påbegynde sit arbejde senest den 1. januar 2005. Agenturet for forvaltning af farligt affald har ansvaret for forvaltningen af bortskaffelse og oplagring af farligt affald, herunder radioaktivt affald. Indenrigsministeriet har ansvaret for at vedtage beskyttelses- og sikkerhedsforanstaltninger og for at føre kontrol hermed i forbindelse med risikoen ved håndtering af nukleare materialer og ulovlig handel. Ministeriet træffer desuden beslutninger om særlige beskyttelsesforanstaltninger vedrørende transport af radioaktive materialer.

På området **nukleare kontrolforanstaltninger** har Kroatien indgået og ratificeret en omfattende kontrolaftale og en tillægsprotokol hertil med Den Internationale Atomenergiorganisation IAEA. Ved tiltrædelsen finder Euratomtraktaten direkte anvendelse på Kroatiens nukleare operatører, som vil skulle indberette al information med relation til sikkerhedskontrol til Kommissionen, der på sin side rapporterer til IAEA.

Konklusion

Kroatien vil skulle gøre en yderligere indsats for at tilpasse sin lovgivning til EU-retten på dette område og gennemføre og håndhæve den i praksis, herunder Euratom-bestemmelserne, på mellemlang sigt. Indsatsen skal især rettes mod lovgivning og administrativ kapacitet i forbindelse med olielagre, det indre energimarked, energieffektivitet og vedvarende energikilder samt kerneenergi. Det skal desuden garanteres, at der faktisk oprettes olielagre til 90 dages forbrug.

Kapitel 15: Industripolitikken

EU's industripolitik søger at forbedre industriens konkurrenceevne og beskæftigelsen på et marked, der er åbent for international konkurrence. Formålet er at fremskynde tilpasning til strukturændringer, fremme et initiativvenligt klima og udvikle foretagsomhed i Fællesskabet som helhed. EU's industripolitik består i hovedsagen af politikprincipper og horisontale og sektorspecifikke politikmeddelelser. Et vigtigt element i en industripolitik er kontrollen med statsstøtte og støtteordningers forenelighed med EU-reglerne (*se også kapitel 6 – Konkurrence*).

Den kroatiske industri tegnede sig for 25,3 % af BNP i 2002. Forarbejdningssektoren består af ca. 8 500 virksomheder, hvoraf størstedelen er privatejede. Industrien beskæftiger ca. 300 000 personer. Små firmaer udgør over 90 % af alle industrivirksomheder, medens mellemstore og store virksomheder tegner sig for 84 % af beskæftigelsen i industrien. De vigtigste sektorer er fødevarer, kemikalier, tekstiler og beklædning og skibsbygning.

Landbrugsfødevarerindustrien er en af de vigtigste og mest dynamiske sektorer i den kroatiske industri. Den repræsenterer 20,5 % af den samlede industriproduktion og 17,7 % af den samlede beskæftigelse i industrien. Antallet af virksomheder i denne sektor steg med 21 % mellem 1999 og 2002. Produktionen voksede med ca. 14 % i 2001 i forhold til 1998. Investeringerne fra EU-medlemsstaterne er koncentreret om fremstilling af læskedrikke, mineralvand og øl.

Den **kemiske industri** er en vigtig industrisektor i Kroatien med en andel af den samlede industriproduktion på omkring 11 % og 8 % af den samlede beskæftigelse i industrien. Sektoren består i hovedsagen af privatejede SMV'er, hvoraf to tredjedele af virksomhederne opererer i gummi- og plastsektoren. Den relativ høje udenlandske direkte investering i sektoren i 1999-2000 er et tegn på en forbedring af konkurrenceevnen. Handelsbalancen i sektoren er i vid udstrækning negativ, og EU er den største handelspartner.

Tekstil- og beklædningssektoren yder et relativt stort bidrag til den kroatiske økonomi på 5,6 % af den samlede industriproduktion og 17 % af beskæftigelsen. Industristrukturen er kendetegnet ved privat ejerskab og fortrinsvis mindre virksomheder. EU-importen har været stigende. Der er behov for yderligere strukturtilpasninger i sektoren for at øge konkurrenceevnen.

Kroatiens **skibsbygningsindustri** tegner sig for 1 % af produktionen i verden. Sektoren repræsenterer 4,4 % af industriproduktionen og 4,9 % af beskæftigelsen. Sektoren har ikke undergået nogen nævneværdig privatisering, idet fem ud af de seks større værfter stadig er statsejede. Der ydes i øjeblikket store beløb i statsstøtte til sektoren, og der vil skulle gennemføres en omstrukturingspolitik til at forbedre sektorens konkurrenceevne i overensstemmelse med konkurrence- og statsstøttereglerne.

Den kroatiske **sværindustri** (råstoffer) er beskeden og tegner sig for under 3 % af industriproduktionen og beskæftigelsen. *Cement* repræsenterer ca. halvdelen af produktionen med beskæftigelsen spredt mere jævnt over forskellige undersektorer. Den kroatiske *stålindustri* fremstiller armeringsstål til byggeriet, hovedsagelig til forbrug på hjemmemarkedet, og sømløse rør, som hovedsagelig eksporteres. Sektoren optager kun omkring 1 % af den samlede industriproduktion og beskæftigelsen. Et af de to kroatiske stålværker er blevet privatiseret. Et omstrukturings- og omstillingsprogram for stålsektoren skal danne grundlaget for Kroatiens bestræbelser på at indfri sin forpligtelse i henhold til protokol 2 til interimsaftalen om handel og handelsanliggender, hvad angår statsstøtte.

Farmaceutiske produkter repræsenterer 4 % af industriproduktionen og 1,7 % af beskæftigelsen, begge i tilbagegang i de sidste tre år. Sektoren er kendetegnet ved en enkelt virksomheds dominans, som tegner sig for 70 % af beskæftigelsen i sektoren. De udenlandske direkte investeringer har været faldende; den førende kroatiske virksomhed har til gengæld foretaget erhvervelser på udenlandske markeder.

El- og maskinsektoren (herunder radio, TV og kommunikationsudstyr) er allerede nært integreret med EU-industrien. Sektoren repræsenterer 5,3 % af industriproduktionen og 5,5 % af beskæftigelsen. Kroatien er specialiseret i metalvarer og elektrisk udstyr med en relativ høj kapacitetsudnyttelse. Den kroatiske import kommer i første række fra EU, som også er det vigtigste bestemmelsessted for den kroatiske eksport i denne sektor.

Strukturen i **bygge- og byggevareindustrien** er den samme som i EU-medlemsstaterne og repræsenterer ca. 4 % af BNP. Sektoren er meget arbejdskraftintensiv og tegner sig for ca. en tredjedel af den samlede beskæftigelse i industrien. Størstedelen af virksomhederne er SMV'er. Efter en opgangstid i genopbygningsperioden efter krigen er de udenlandske direkte investeringer faldet.

Informations- og kommunikationsteknologiindustrien er relativt lille i Kroatien med 3 % af industriproduktionen og 2 % af beskæftigelsen. Handelsbalancen er overvældende negativ med EU-import og -eksport med oprindelse i hovedsagelig Østrig, Tyskland og Italien,

hvilket antyder, at den indbyrdes handel mellem industrier udgør en stor del af handelen i sektoren. Kun tele-udstyrsindustrien modtager udenlandsk kapital i nævneværdigt omfang.

Turisme, Kroatiens vigtigste eksportindustri, er på ny i kraftig vækst. Efter et alvorligt tilbageslag i begyndelsen af 1990'erne som følge af udbruddet af fjendtlighederne i regionen, er der kommet ny gang i turistsektoren efter 1996, som nu tegner sig for 17 % af BNP. Antallet af overnatninger var på 45 millioner i 2002, og antallet af udenlandske besøgende steg til næsten 7 millioner. Hotelkapaciteten er stadig ca. 25 % lavere end i 1991, men der er et betydeligt potentiel for en yderligere udvikling, forudsat at der sker fremskridt med privatiseringen af turistaktiverne, og at investeringerne øges. I 2002 kom over 55 % af de udenlandske turister fra EU-medlemsstaterne.

Kroatien har endnu ikke fastlagt nogen alsidig **industristrategi** uafhængigt af den generelle økonomiske politik. Rammevilkårene for industrien implementeres gennem andre regeringspolitikker som f.eks. den kroatiske regerings arbejdsprogram (2000-2004) og principperne for udvikling af Republikken Kroatien i den 21. århundrede. De kroatiske myndigheder bør vedtage og gennemføre en sammenhængende strategi til at forbedre industriens konkurrenceevne inden for rammerne af et bedre generelt erhvervsklima. I strategien skal der tages hensyn til de enkelte sektors specifikke behov og kendetegn.

De udenlandske investeringer i forarbejdningssektoren udgør 13 % af de samlede udenlandske direkte investeringer. Agenturet for handels- og investeringsfremme er allerede oprettet men endnu ikke helt operationelt. Der bør træffes flere foranstaltninger til at stimulere de indenlandske og udenlandske investeringer, særlig gennem en forenkling af lovgivning og administrative procedurer.

Med hensyn til **privatisering og omstrukturering** blev der i februar 2001 vedtaget et program for statsprivatiseringsporteføljen. En stor gæld, ringe rentabilitet og overdreven arbejdsstyrke samt et begrænset engagement fra regeringens side i processen har bidraget til en langsommere privatiseringsproces end forventet. Fremskridtene med omstruktureringen i forarbejdningssektoren er stadig ujævne. Det største behov for en yderligere omstrukturering og modernisering findes inden for tekstiler, stål og skibsbygning.

Den centrale instans for udformning og koordination af industripolitikken er ministeriet for økonomi, arbejdskraft og iværksættervirksomhed, som vil skulle styrke sin rolle som koordinator. Regeringen hører erhvervssammenslutningerne, men der bør sættes ind på at institutionalisere interessepleje og dialogen mellem den offentlige og den private sektor i Kroatien. Privatiseringen forløber under tilsyn fra statsprivatiseringsfonden, medmindre andet er angivet i særlovgivning.

Konklusion

Kroatien vil hurtigt skulle forbedre vilkårene for indenlandske og udenlandske investeringer og fuldføre privatiserings- og omstrukturingsprocessen. Hvis Kroatien fortsætter med sin indsats, vil det være i stand til at opfylde EU-kravene på det industripolitiske område på mellemlang sigt.

Kapitel 16: Små og mellemstore virksomheder

EU's politik for små og mellemstore virksomheder sigter mod at udforme og koordinere virksomhedspolitik på tværs af det indre marked til at støtte udviklingen af SMV'er.

Hensigten hermed er at forbedre forretningsklimaet i almindelighed for SMV'erne. SMV-politikken består i hovedsagen af konsultationsfora og EF-programmer samt meddelelser, henstillinger og udvekslinger af bedste praksis.

Kroatien tiltrådte på topmødet i Thessaloniki i juni 2003 det europæiske charter for små virksomheder. SMV'erne udgør det overvejende flertal blandt kroatiske virksomheder, nemlig 99,6 % af det samlede antal virksomheder (EU-gennemsnittet er på 98 %) og 65,7 % af beskæftigelsen (EU-gennemsnittet er på 66 %). I den kroatiske politik sondres der mellem håndværksvirksomheder og kooperativer som særskilte virksomhedsformer. Rammepolitikken er fastlagt i flere retsakter, der indeholder de specifikke bestemmelser og definitioner for SMV'er.

Udviklingsprogrammet for mindre iværksættere 2003-2006 definerer regeringens SMV-strategi med bl.a. bestemmelse om en yderligere forøgelse af SMV'ernes plads i den nationale økonomi. Mellem 2000 og 2003 havde Kroatien et særligt ministerium for SMV'er, hvis opgaver blev integreret i ministeriet for økonomi, arbejdskraft og iværksættervirksomhed i begyndelsen af 2004.

Der foreligger ikke nogen konsekvensanalyse af lovgivning til at vurdere virkningerne af lovgivning for **erhvervs klimaet**, men en sådan er dog under forberedelse. Kvaliteten af lovgivning og regler, som påvirker erhvervslivet, samt administrationens og retsvæsenets effektivitet i Kroatien vil skulle forbedres for at skabe et gunstigt erhvervs klima.

Hvad angår **repræsentation af interesser** og interessepleje, er medlemskab af kamre obligatorisk. Kamrene er organiseret efter virksomhedstype og det ordinære handelskammer. Et særligt træk ved SMV'ernes repræsentation i Kroatien er, at både kamrene for virksomheder og kammeret for håndværk og handel er repræsenteret i det kroatiske parlaments arbejdsgrupper og har et ord at sige direkte i de forskellige faser af udarbejdelsen af ny lovgivning.

Den nødvendige tid til **registrering** af et selskab er blevet reduceret igennem de seneste år, men der bør arbejdes videre med en forenkling af procedurene. Der blev i januar 2002 vedtaget en lov om elektroniske signaturer, men der foregår så at sige ingen elektronisk handel, og registrering af onlineforetagender er ikke mulig.

Økonomi-, arbejds- og iværksætterministeriet opererer med et låneprogram til at **støtte SMV'ers eksport**. Det kroatiske handelskammer har et kvalitetscenter og driver Euro Info Correspondence Centret. Der findes ingen skattefritagelse for små virksomheder i skattesystemet. Der findes visse skattelempelser til at hjælpe med at rehabilitere specifikke geografiske områder eller specifikke persongrupper.

SMV'ers **adgang til finansiering** er blevet forbedret, idet banker nu tilbyder relativt lave rentesatser, men kravet om sikkerhed kan stadig være en hindring for opnåelse af banklån. Det kroatiske agentur for små virksomheder (HAMAG) driver en de facto offentlig garantifond og har udstedt 3 400 garantier siden 1995 til et beløb på 87 mio. EUR.

Det kroatiske program for udvikling af innoverende teknologi (HITRA) er et forsøg på at skabe virkemidler og institutioner til at støtte **teknologioverførsel til SMV'er** med forskellige finansielle og andre incitamenter.

Almen uddannelse og erhvervsuddannelse inden for iværksætteri anerkendes ikke som et særskilt fag i læseplanen for undervisningen på sekundærtrinnet, men der findes visse donor-

støttede aktiviteter uden for læseplanen. Valget af sådanne kurser på universitetsplan er begrænset. Der findes en række tiltag og håndbøger for fremme af iværksættervirksomhed, som sponsoreres af regeringen, handelskamre og erhvervsrådgivningstjenester. Økonomiministeriet og de kroatiske kamre foretager undersøgelser af, hvilke behov der er for iværksætterkvalifikationer.

Konklusion

Kroatien bør yderligere tilpasse sin lovgivning og regler med berøring til erhvervslivet, forbedre det administrative og retlige klima og fortsætte med gennemførelsen af det europæiske charter for små virksomheder. Der bør foretages en tilpasning til den nye kommissionshenstilling om definitionen af SMV'er. Kroatien burde som helhed betragtes som i stand til at deltage til fulde i EU's politik for SMV'er.

Kapitel 17: Videnskab og forskning

EU-retten på området videnskab og forskning kræver på grund af sin egenart ingen gennemførelse i den nationale retsorden. Implementeringskapaciteten har intet at gøre med anvendelse og håndhævelse af retsbestemmelser, men snarere med de nødvendige betingelser for en effektiv deltagelse i rammeprogrammerne. For at sikre en korrekt implementering af EU-retten på dette område, særlig hvad angår deltagelse i rammeprogrammerne, vil Kroatien skulle tilvejebringe den nødvendige kapacitet inden for forskning og teknologisk udvikling, herunder en forøgelse af personalet til aktiviteter med berøring til rammeprogrammerne.

Kroatien deltager som tredjeland i De Europæiske Fællesskabers sjette rammeprogram for forskning og teknologisk udvikling.

I Kroatien henhører videnskab og forskning under ministeriet for videnskab, undervisning og sport. Det nationale videnskabsråd og det nationale råd for videregående uddannelse er rådgivningsorganer for videnskab og videregående uddannelse. Den grundlæggende lovgivning i denne sektor er loven om videnskabelige aktiviteter og videregående uddannelse, som blev vedtaget i juli 2003. Teknologipolitikken er nedfældet i det kroatiske program for udvikling af innoverende teknologi.

De offentlige udgifter til forskning og udvikling var på 1,09 % af BNP i 2001 ([EU: 1,99 % af BNP](#)). Udgifterne i erhvervslivet anslås til mellem 32 % og 45 % af det beløb, som afsættes til FTU på statsbudgettet. Det kroatiske forskningssystem består af 5 universiteter, 26 offentlige institutter, 11 forskningscentre i industrisektoren, 18 skoler for højere erhvervsuddannelse, 8 centrale tekniske skoler, 1 militært forskningscenter og 50 andre videnskabelige forskningsinstanser.

Fuldstændig inddragelse i rammeprogrammerne bør være det første skridt i retning af implementering af EU-retten inden for forskning, og det forudsætter en forskningspolitik, infrastruktur og egnede institutioner. Det afhænger også af, om der er midler til rådighed på budgettet til betaling af associeringsgebyret.

Udsigterne for integrering af videnskab og teknologi i Kroatien i det europæiske forskningsrum er defineret i strategien for udvikling af videnskab i Republikken Kroatien i det 21. århundrede og loven om videnskabelige aktiviteter og videregående uddannelse. I henhold til disse tekster skal der foretages radikale ændringer for at skabe et effektivt og stimulerende

system af videnskab og teknologi baseret på EU-modellen. Integrationen i det europæiske forskningsrum støttes med CARDS- og TEMPUS-programmerne.

Konklusion

Der vil skulle sættes mere ind på at effektivisere kroatisk forskning og teknologisk udvikling og sikre konkurrencedygtighed på europæisk plan. En vellykket deltagelse i rammeprogrammerne forudsætter omhyggelige forberedelser. Kroatien vil dog være i stand til at opfylde EU-kravene på dette område på mellemlang sigt.

Kapitel 18: Almen uddannelse og erhvervsuddannelse

Almen uddannelse, erhvervsuddannelse og ungdomsspørgsmål er primært et kompetenceområde for medlemsstaterne. EF-traktaten fastsætter, at Fællesskabet vil bidrage til udvikling af kvalitetsundervisning og gennemføre en erhvervsuddannelsespolitik, som støtter og supplerer medlemsstaternes indsats. EU-retten består af et direktiv om uddannelse af vandrede arbejdstageres børn og af handlingsprogrammer og henstillinger. Medlemsstaterne skal have den nødvendige gennemførelseskapacitet til effektivt at kunne deltage i EF-programmer med berøring til dette kapitel (Leonardo da Vinci, Socrates og Ungdom for Europa).

I 2003 trådte der en ny lov i kraft om videnskabelige aktiviteter og videregående uddannelse, som danner rammerne for reformen af universiteter, læseplaner og gennemførelsen af principperne i Bologna-erklæringen, som Kroatien undertegnede i 2001. Tempus-programmet har bidraget i betydelig grad til reform af videregående uddannelse og skabt grundlag for samarbejde med højere læreanstalter i EU.

Kroatiens **prioriteter på uddannelsesområdet** er gradvis blevet nyorienteret af hensyn til de krav, der stilles i en fri markedsøkonomi, og for at forbedre kvaliteten af den almene uddannelse og erhvervsuddannelsen. Et område, som kræver særlig opmærksomhed, er sprogundervisningen på folkeskole- og gymnasieniveau.

Kun få børn af EU-borgere er indskrevet på kroatisk skoler i øjeblikket. Når tiltrædelse bliver relevant, skal der træffes egnede foranstaltninger for **børn af vandrede arbejdstagere** til at opfylde de specifikke krav i EU-retten.

Kroatiens **erhvervsuddannelsessystem** på sekundærtrinnet er en større udfordring. Der er lagt en erhvervsuddannelsesstrategi og indledt en reformproces med f.eks. oprettelse af et erhvervsuddannelsesråd. Den nuværende reform synes imidlertid at være utilstrækkelig til at løse problemer med f.eks. mangelen på kvalificerede lærere, forældede læseplaner, ringe investeringer, mangel på en ordening med nationalt anerkendte erhvervs- og kvalifikationsstandarder og utilstrækkelige forbindelser til den private sektor. Forbedringer på dette område vil være et væsentligt element i bekæmpelsen af arbejdsløshed.

Der findes en struktureret **ungdomspolitik** og vedtagelse af en deraf følgende national handlingsplan for unge i 2003. At blive medlem af EU er ensbetydende med at acceptere de fælles målsætninger for inddragelse og orientering af unge mennesker, som Rådet traf beslutning om i november 2003. Kroatien deltager allerede i tredjelandsafsnittet af Ungdom for Europa-programmet, og kroatisk organisationer er aktive inden for ungdomsudvekslinger, Den Europæiske Volontørtjeneste og støtteforanstaltninger.

Konklusion

Kroatien burde ikke møde større problemer på dette felt på mellemlang sigt. Dog skal der sættes kraftigt ind på at skabe et moderne system for almen uddannelse og erhvervsuddannelse på linje med EU's beskæftigelses- og socialpolitik.

Kapitel 19: Telekommunikation og informationsteknologi

EU-retten på telekommunikationsområdet sigter mod at fjerne hindringer på det indre marked for teletjenester og –net og generel adgang til moderne tjenester. Der blev i 2002 vedtaget et nyt EU-regelsæt for elektronisk kommunikation. Inden for posttjenester er målet at realisere et enhedsmarked ved at åbne sektoren for konkurrence på en gradvis og kontrolleret måde med forskriftsmæssige rammer, som kan sikre forsyningspligt.

Stabiliserings- og associeringsaftalen indeholder bestemmelse om samarbejde på området elektronisk kommunikationsinfrastruktur, herunder de klassiske telekommunikationsnet og de relevante elektroniske audiovisuelle transportnet, og dertil knyttede tjenester med det endelige mål for øje, at Kroatien tilpasser sig EU-retten fra aftalens ikrafttræden.

De retlige rammer for **teletjenester** i Kroatien udgøres primært af loven om telekommunikation, som trådte i kraft i august 2003. Kroatien har inden for WTO/GATS forpligtet sig til at afskaffe centrale telekommunikationsmonopoler pr. 1. januar 2003, en dato, som er fastsat i den kroatiske telekommunikationslov for afskaffelse af de gamle operatørers monopol på faste kredsløb. Den administrative ordning, der blev indført med loven af 2000, fungerede ikke godt, og i august 2003 blev den afløst af en ny lov om telekommunikation, som var udformet til at forbedre gennemførelsen af EU-reglerne fra 1998 og også en del af EU-reglerne fra 2002. Der vil stadig være behov for ændringer for at bringe den ret tunge bevillingsordning på linje med EU-retten og sikre, at bestemmelserne om forsyningspligtsydelser opfylder kravene, herunder overholdelse af bestemmelserne om teknologisk neutralitet, adgang til ydelserne til en overkommelig pris og compensation. Kroatien vil endnu skulle vedtage vitale gennemførelsesbestemmelser, således at liberaliseringen af markedet kan fortsætte.

Inden for basistelekommunikationsinfrastruktur, udbredelse af mobiltelefoni og levering af ISDN- og DSL-tjenester befinder Kroatien sig på samme niveau som andre lande, hvor markedet har været åbent siden 2001.

Ifølge loven om telekommunikation af 2003 skal det eksisterende telekommunikationsråd og –institut erstattes med et nyt telekommunikationsagentur. Agenturet vil med henblik på overtagelse og gennemførelse af EU-retten skulle være en helt uafhængig *tilsynsmyndighed*, som har beføjelse og ressourcer til at gennemføre en liberaliseringspolitik. Der skal indføres effektive metoder til at håndhæve tilsynsmyndighedens afgørelser og tillige effektive ankenemuligheder. Der skal særlig drages omsorg for, at appelordningen ikke misbruges til at forsinke gennemførelsen af tilsynsmyndighedens afgørelser. Der vil skulle sikres koordination mellem den nye tilsynsmyndighed og andre relevante institutioner, f.eks. det ansvarlige ministerium, agenturet for beskyttelse af markeds konkurrence og forbrugerbeskyttelsesrådet. Desuden skal rådet for teletjenestebrugere endnu oprettes og struktureres ordentligt, således at det kan deltage i bilæggelsen af tvister mellem udbydere og brugere af offentlige teletjenester.

Resultaterne i praksis med hensyn til *ny tilgang til markedet* siden januar 2003 har hidtil været meget beskedne. Det kan dog ikke blot tilskrives mangelfuld lovgivning og ineffektive institutioner. Der har været flere klare muligheder for at sikre sig en vigtig plads på markedet, f.eks. en tredje mobilnetoperatør og en anden fastnetoperatør, men ingen benyttede sig heraf.

Det kaster en vis tvivl over omfanget af den politiske opbakning af liberaliseringspolitikken. Dem, der har størst fordel af disse forsinkelser, har været de to selskaber, der opererer på det kroatiske marked.

Markedsåbningen har derfor været hæmmet af manglende politisk vilje, som sammen med dårligt udformede tilsynsinstitutioner har ført til forsinkelse med vigtige liberaliseringsforanstaltninger. Arbejdet med at afbalancere det gamle selskabs priser som forberedelse til konkurrence er dog langt fremme, og selskabets indikatorer viser, at det er et monopol, som trænger til en konkurrencemæssig stimulus. Foruden dets faktiske fastnetmonopol har den gamle koncern 53 % af mobiltelefonimarkedet og 75 % af internetudbydermarkedet. Kroatien bør hurtigt træffe foranstaltninger til en liberalisering af markedet og sikre, at den gamle operatør bringes under et effektivt tilsyn.

De kroatiske retlige rammer for **posttjenester** udgøres af den nye postlov, som blev vedtaget i 2003. Ved denne lov tilnærmes den kroatiske lovgivning i et vist omfang til EU-retten. Dog afviger den fortsat betydeligt fra EU-retten, navnlig med hensyn til omfanget af befordringspligten, grænserne for eneretsområdet, autorisations- og anmeldelsesprocedurer og servicekvalitet. Hrvatska pošta bliver den eksklusive befordringspligtige virksomhed i henhold til den nye postlov.

Med hensyn til de administrative strukturer skal der ifølge postloven oprettes et råd for posttjenester, som skal fungere som den nationale *tilsynsmyndighed*. Rådets beføjelser som nedfældet i den nye postlov er mere eller mindre på linje med EU-retten. Rådet vil skulle udstyres med passende personale og ressourcer for at kunne føre et effektivt tilsyn. Desuden skal rådet sikres operationel uafhængighed.

Konklusion

Kroatien vil kun kunne garantere en fuldstændig og effektiv gennemførelse af EU-retten på telekommunikationsområdet, hvis der er en betydelig politisk opbakning af en liberaliseringspolitik. Tilsynsmyndigheden skal tillægges virkelige beføjelser og ressourcer, og det skal sikres, at den kan fungere uafhængigt uden nogen politisk indblanding. Der bør afsættes passende ressourcer til den nationale tilsynsmyndighed for posttjenester, og dens operationelle uafhængighed bør garanteres.

Kroatien vil alt i alt skulle gøre en betydelig og vedvarende indsats for at tilpasse sin lovgivning til EU-retten og implementere og håndhæve den på mellemlang sigt på området telekommunikation og posttjenester.

Kapitel 20: Kulturpolitikken og den audiovisuelle politik

Dette kapitel kræver en lovgivningstilpasning til direktivet om fjernsyn uden grænser og kapacitet til at deltage i EF-programmerne Kultur 2000, Media Plus og Media Training. Direktivet om fjernsyn uden grænser danner grundlaget for fri udveksling af TV-udsendelser inden for EU. Det indeholder de grundlæggende fælles krav vedrørende jurisdiktion, reklame, større arrangementer, fremme af europæiske arbejder, beskyttelse af mindreårige og den offentlige orden og berigtighedsret.

Kroatiens **kulturpolitiske rammer** synes at være forenelige med Fællesskabets mål som defineret i EF-traktaten og at bygge på instrumenter og en institutionel kapacitet til at fremme kultur og samarbejde.

På det **audiovisuelle område** blev der indført ny lovgivning 2003 (*se også del 1, Politiske kriterier*). Loven om elektroniske medier regulerer både private og offentlige radio- og TV-selskabers aktiviteter, medens loven om Kroatiens radio-TV vedrører det kroatiske public service radio- og tv-selskab status og aktiviteter. Blandt anden relevant lovgivning kan nævnes medieloven og telekommunikationsloven. Kroatien er part i Europarådets konvention om grænseoverskridende fjernsyn.

Vedtagelsen af den nye medielovgivning i 2003 er et vigtigt skridt fremad. Loven om elektroniske medier er i vid udstrækning afstemt efter internationale og europæiske standarder, og Kroatien har gjort en indsats for at gennemføre bestemmelserne i direktivet om fjernsyn uden grænser. Der består dog fortsat visse forskelle i forbindelse med definitioner, jurisdiktion, reklame, fremme af europæiske værker, beskyttelse af mindreårige, større arrangementer, berigtigelsesret og domstolsprøvelse. Loven om de elektroniske medier og loven om Kroatiens radio-TV vil skulle tilpasses tilsvarende.

Den vigtigste tilsynsmyndighed skal ifølge loven om elektroniske medier være rådet for de elektroniske medier, men dets medlemmer er endnu ikke udpeget. Rådet får syv medlemmer, der udpeges af parlamentet for en periode på 5 år på forslag af regeringen. Dets myndighed berører både offentlige og private radio- og TV-selskaber, og det skal have beføjelse til at give koncessioner, føre tilsyn med selskabernes lovlydighed, og det skal rapportere til parlamentet. Rådet skal fungere uafhængigt, men det vil vise sig, om dets medlemmers politiske uafhængighed og forskellige opfattelser kan sikres i praksis. Det samme gælder HRT's programråd, hvis medlemmer blev udpeget af parlamentet efter en lang forsinkelse i oktober 2003.

Konklusion

Forudsat at de resterende lovgivningstilpasninger foretages, og at lovgivningen fra 2003 gennemføres på en effektiv, forudsigelig og gennemsigtig måde, burde Kroatien være i stand til at opfylde EU-kravene på dette område på mellemlang sigt.

Kapitel 21: Regionalpolitik og koordinering af strukturinstrumenterne

EU-retten under dette kapitel består i hovedsagen af rammeforordninger og gennemførelsesbestemmelser, som ikke kræver nogen gennemførelse i national ret. De indeholder reglerne om udarbejdelse, godkendelse og gennemførelse af strukturfondsprogrammer og samhørighedsfondsaktioner. Programmerne forhandles og aftales med Kommissionen, men medlemsstaterne har ansvaret for gennemførelsen. Det skal bemærkes, at strukturfondsforordningerne vil blive revideret senest ved udgangen af 2006. Det er vigtigt, at medlemsstaterne overholder fællesskabslovgivningen i almindelighed, f.eks. på området offentlige indkøb, konkurrence og miljø, når de udvælger og gennemfører projekter, og at de har de nødvendige institutionelle strukturer til at sikre, at projekterne gennemføres på en forsvarlig og omkostningseffektiv måde både fra et forvaltnings- og et finanskontrolsynspunkt.

Ved tiltrædelsen vil Kroatien skulle besidde den **administrative kapacitet** til at deltage i EU's strukturpolitik. Det vil særlig skulle udforme og gennemføre regionaludviklingsplaner, klart identificere ansvarsfordelingen på de forskellige ministerier og andre administrative instanser, der er inddraget i forvaltningen af fællesskabsmidlerne, sikre et tæt samarbejde mellem Kommissionen, de kompetente nationale og regionale myndigheder, arbejdsmarkedets parter og private virksomheder, der er involveret i finansieringen af

programmer og projekter, sikre samfinansiering af programmer og projekter, udforme de nødvendige finansieringsmekanismer, sikre passende tilsyn, kontrol og evaluering af programmer og projekter og forelægge et konvergensprogram med henblik på opnåelse af støtte fra Samhørighedsfonden. Arbejdet med kapacitetsopbygning inden for regionaludvikling er først for nylig blevet påbegyndt og er stærkt afhængigt af CARDS-projekter, som blev indledt i slutningen af 2003.

Kroatien har en todelt **territorial struktur** med 20 amter på regionalt plan og på lokalt plan 123 selvstyrende byer (byområder) og 425 selvstyrende kommuner (landdistrikter). For nærværende svarer ingen af de administrative eller territoriale enheder til NUTS II-niveauet. Dog er der arbejde i gang med at oprette regioner og enheder, der svarer til NUTS II og III-niveauet. Der findes ingen præcise data om BNP pr. indbygger harmoniseret på NUTS II (eller III) niveau, men de regionale skævheder er generelt udtalte.

Hvad angår de **retlige rammer**, bygger den nationale regionalpolitik på forskellige stykker lovgivning (loven om øerne, loven om områder af særlig interesse for staten, loven om bakke- og bjerglandsaber, loven om genopbygning af Vukovar og loven om regionaludviklingsfonden). Hver af disse love indeholder bestemmelser om beslutningstagning, gennemførelse og overvågning. De vigtigste mekanismer til at realisere lovgivningsmålene er skattelempelser, men der forekommer også finansiel støtte til projekter.

Der findes ingen specifik lovgivning om regionalpolitik. Dette er ikke nødvendigt for at kunne deltage i EU's strukturpolitik, men de eksisterende love bør bringes på linje med forpligtelserne i strukturfondsforordningerne. Kroatien agter at udarbejde en national udviklingsplan mellem 2005 og 2007. Den nationale udviklingsplan vil til dels blive baseret på tidligere planlægningsdokumenter, som f.eks. udviklingsstrategien for Republikken Kroatien, den nationale strategi for regionaludvikling, sektorstrategier og regionale udviklingsprogrammer. Arbejdet med de fleste af disse dokumenter er undervejs.

En tilpasning til EU-reglerne om offentlige indkøb, statsstøtte og miljø er en forudsætning for en vellykket forberedelse til deltagelse i strukturfondene og samhørighedsfonden (*se kapitel 1 – Fri varebevægelser, 6 – Konkurrence og 22 – Miljø*). Præferenceklausuler, som bevirker en diskriminering af EF-selskaber, er specielt ikke tilladt, og der skal foretages indgående statsstøtteundersøgelser og systematiske vurderinger af virkningerne på miljøet, inden projekter sættes i gang.

Med den nye budgetlov, som trådte i kraft i juli 2003, introduceres der en flerårig planlægning. Dog findes der ingen bestemmelser, der muliggør budgetoverførsler mellem programmer.

Kroatien gennemfører flere aktive arbejdsmarkedstiltag svarende til dem, der finansieres af Den Europæiske Socialfond, men der må sættes særlig ind på udvikling af de menneskelige ressourcer i de nationale og regionale udviklingsplaner.

Hvad angår de **institutionelle rammer** for regionaludviklingspolitikken, blev ministeriet for offentlige arbejder, genopbygning og byggeri udpeget som koordinerende instans i marts 2003. De relevante dele af dette ministerium blev optaget i ministeriet for søfart, turisme, transport og udvikling i begyndelsen af 2004. Det har ansvaret for at udarbejde lovgivning og beslutninger, forvalte og overvåge programmer og projekter for øerne og regionale økonomiske og sociale programmer og projekter og foretage evalueringer. I de fleste tilfælde varetages gennemførelsen af udviklingsprogrammerne af forskellige organer på regionalt og

lokalt plan, medens det i hovedsagen er ministerierne, som varetager overvågningen. Der vil skulle skabes en formel, af regeringen godkendt tværministeriel koordinationsmekanisme.

Der findes ingen klart defineret struktur til implementering af **partnerskabsprincippet**. Koordinationen mellem det centrale og det lokale plan er i øjeblikket uformel og sker fra sag til sag. Der bør skabes en fælles partnerskabsstruktur for hver type støtte, som dækker forløbet fra forberedelse, finansiering, overvågning til evaluering af støtten.

Der findes ingen egentlige nationale systemer og mekanismer til **overvågning og evaluering** af kvaliteten og virkningerne af udviklingsprogrammer. Der vil skulle indføres en standardmetode og fælles tværsektorale procedurer.

Med hensyn til **finansforvaltning og finanskontrol** påbegyndte den centrale finansierings- og kontraktindgåelsesenhed i finansministeriet gennemførelsen af de første decentrale projekter i 2003, men dens strukturer og procedurer skal afpudses yderligere, således at de opfylder EU-kravene. I fremtiden vil Kroatien skulle forbedre sine ordninger for finansforvaltning og finanskontrol efter strukturfondskravene.

Der skal også arbejdes på at skaffe relevante og pålidelige regionale **statistikker**. Kroatien vil særlig skulle forbedre sin kapacitet til at udarbejde egnede statistiske oplysninger (BNP/pr. indbygger/KKS, arbejdsløshed) på NUTS II og III-niveau med henblik på udvælgelse af støtteberettigede områder og til programmerings- og overvågningsformål.

Konklusion

Kroatiens regionalpolitiske mekanismer er endnu ret uudviklede. Kroatien vil skulle gøre en betydelig og vedvarende indsats for at definere strategier, skabe administrative strukturer og gennemføre programmer for på mellemlang sigt at kunne anvende Fællesskabets regler og formidle ressourcer fra EU's strukturinstrumenter.

Kapitel 22: Miljø

Fællesskabets miljøpolitik sigter mod at fremme en bæredygtig udvikling og beskytte miljøet til glæde for nuværende og kommende generationer. Grundprincipperne for denne politik er integration af miljøbeskyttelse i Fællesskabets andre politikker, forebyggende aktiviteter, princippet om at forureneren betaler, bekæmpelse af miljøskader ved kilden og fælles ansvar. EU-retten består af over 200 retsakter om horisontal lovgivning, vand- og luftforurening, forvaltning af affald og kemikalier, bioteknologi, naturbeskyttelse, industriforurening og risikostyring, støj og strålingsbeskyttelse.

At kunne overholde EU-rettens bestemmelser forudsætter store investeringer, men det giver også betydelige fordele for folkesundheden og mindsker bekostelige skader på skove, bygninger, landskaber og fiskeri. En stærk og veludstyret administration på nationalt, regionalt og lokalt plan er er forudsætning for anvendelsen og håndhævelsen af EU-retten på miljøområdet.

Miljøbeskyttelsesloven af 1994, ændret i 1999, danner de **retlige rammer** for miljøbeskyttelsen. Den vil skulle yderligere tilpasses efter EU-retten. Miljøsektoren blev medtaget i det nationale program for integration med EU for første gang i 2004. I betragtning af mængden af miljølovgivning i EU-retten bør der sættes ekstra meget ind på tilpasning af lovgivningen, hvis det skal kunne nås til tiden.

Hvad angår den **administrative kapacitet**, blev ministeriet for miljøbeskyttelse og fysisk planlægning oprettet i 2000 som et centralt organ i statsforvaltningen. Under den nye regerings nylige reorganisering er det blevet omdannet til ministeriet for miljøbeskyttelse, fysisk planlægning og byggeri. Personalet til miljøbeskyttelse er beskedent, og mange af dets medlemmer arbejder med fysisk planlægning og byggeri. En række andre organer har også ansvaret for miljøbeskyttelsesaspekterne, og i 2002 blev der oprettet to nye institutioner, nemlig miljøagenturet og statens institut for naturbeskyttelse, men de er endnu ikke helt operative. Miljøforvaltningen vil skulle styrkes for at kunne implementere EU-retten og sørge for den nødvendige planlægning og udarbejdelse af finansieringsstrategier. Der vil skulle gøres en særlig indsats til at sikre, at de regionale og lokale forvaltninger har de nødvendige ressourcer til effektivt at indfri deres ansvar.

Der er oprettet et inspektionsdirektorat i miljøministeriet. Det er opdelt i regionale inspektionsdepartementer, og næsten halvdelen af ministeriets personale på 461 er tilknyttet dette direktorat i slutningen af 2003. Andre departementer med miljøansvar har også inspektionsopgaver. Der findes dog kun 32 inspektører til andre sektorer end vandkvalitet, fysisk planlægning og støj, hvilket tydeligvis er for lidt. Antallet af retsforfølgelser for overtrædelse af miljølovgivningen antyder, at håndhævelsen er ringe. Det kan tilskrives forskellige faktorer såsom mangel på menneskelige og finansielle ressourcer, svagheder ved det kroatisk retssystem og domstolene og mangelfuld lovgivning, som forhindrer en effektiv håndhævelse.

Offentlighedens bevidsthed om miljøspørgsmål er voksende, men offentligheden er ikke særlig inddraget i beslutningsprocessen på miljøområdet, og dens adgang til miljøinformation er fortsat ringe.

På regionalt plan deltager Kroatien i og fører i øjeblikket formandskabet for det regionale miljøgenopretningsprogram (REReP). Kroatien deltager også i aktiviteter i Det Europæiske Miljøagentur, som finansieres via CARDS, og i LIFE-programmet (tredjelande).

Investeringerne i miljøinfrastruktur i Kroatien er beskedne. Der må skaffes betydelige investeringer til at garantere implementeringen af EU-retten. Det nylige arbejde med prioritering af miljøprojekter kunne vise sig at være nyttigt i denne forbindelse.

Integration af miljøaspekterne i andre politikker er et af grundprincipperne i den nationale miljøstrategi, som parlamentet vedtog i 2002, og den dertil knyttede nationale miljøhandlingsplan. Miljøstrategien er en af komponenterne i Kroatiens overordnede udviklingsstrategi, og i mange andre sektorer (turisme, transport, energi osv.) er miljøbeskyttelse integreret i de grundlæggende mål. Tiden vil vise, hvorledes disse strategier omsættes i praktiske foranstaltninger. På det praktiske plan er der tegn på, at miljøet stadig ikke tilgodeses i tilstrækkelig grad, når der sker en udvikling i andre sektorer. Der foreligger endnu ikke nogen national strategi for bæredygtig udvikling.

Hvad angår **horisontal lovgivning**, kan nævnes, at Kroatien er part i De Forenede Nationers rammekonvention om klimaændringer og har undertegnet men endnu ikke ratificeret Kyoto-protokollen. Der findes diverse retsregler, som garanterer offentligheden adgang til miljøinformation, omend miljøbeskyttelsesloven endnu ikke er helt på linje med Århuskonventionen, som Kroatien har undertegnet. Der findes forordninger om vurdering af virkningerne på miljøet med bestemmelser om offentlighedens deltagelse, men i praksis udnyttes denne ret ikke meget. Kroatien har en bekendtgørelse om vurdering af virkningerne på miljøet, der går tilbage til 1984, men den skal revideres for at bringe den på linje med EU-retten. Det vil sammen med gennemførelsen af EU-retten om strategisk miljøvurdering skulle

betragtes som en prioritet. Kroatien vil skulle sikre, at offentligheden kan deltage i beslutningsprocessen på en lang række områder, herunder procedurerne for meddelelse af tilladelser og udarbejdelse af planer om affald, luftkvalitet og vandforurening med nitrater. Det bliver sandsynligvis en større udfordring.

Luftforureningen er faldet siden 1990 som følge af en tilbagegang i sværindustrien. Grænseværdier og overvågningssystemer er under udarbejdelse, så de er tilpasset EU-retten. Den nationale miljøhandlingsplan skitserer foranstaltninger til forbedring af luftkvaliteten, og den omstændighed, at der er fastsat tidsfrister, gør det muligt at overvåge fremskridt. Der vil som krævet i EU-retten skulle udarbejdes planer og programmer for luftkvalitet.

Affaldsforvaltning er det allerstørste problem i miljøsektoren i Kroatien. Ikke blot skal de retlige rammer tilpasses efter EU-kravene og -standarderne, men de kroatiskere regler anvendes endnu ikke. Der vil skulle vedtages en plan for affaldsforvaltning. Der findes kun få anlæg til nyttiggørelse, genanvendelse og bortskaffelse, og de lever langt fra op til EU-standarderne. Der vil skulle indføres tilbageleverings- og indsamlingsordninger. Det meste affald bortskaffes på deponeringspladser, og der er mindst otte gange så mange uautoriserede lossepladser, samtidig med at mange officielle pladser ikke opererer på linje med affaldsloven. Der findes ingen deponeringspladser til farligt affald. Denne sektor er en større udfordring for Kroatien, og der vil skulle gøres et stort arbejde med tilpasning til EU-retten.

Den eksisterende lovgivning om **vandkvalitet** udgør et godt grundlag for tilpasning til EU-retten, skønt der på lokalt plan ofte mangler gennemførelsesbestemmelser. Der skal foretages opgørelser, udarbejdes handlingsprogrammer og udstikkes sårbare og følsomme områder. Kroatien er part i den internationale konvention for beskyttelse af Donau og er i færd med at udarbejde en vandområdeplan. 40 % af befolkningen har adgang til et kloakeringssystem, men kun 12 % af spildevandet behandles (og under 5 % undergår en sekundær rensning). Kroatien vil med henblik på tilpasning til EU-retten skulle foretage store investeringer i indsamling og behandling af spildevand samt i drikkevandsforsyning.

Lovgivningen om **naturbeskyttelse** er blevet ajourført ved en ny lov om naturbeskyttelse. I øjeblikket er 10 % af landarealet beskyttet, men der er planer om at øge dette til en størrelse nærmere på EU-gennemsnittet (15-20 %) i fremtiden. 43 % af Kroatiens territorium er dækket af skov, og i betragtning af den enorme biodiversitet vil definitionen af nettet af Natura 2000-lokaliteter blive en større udfordring. De retlige rammer for naturbeskyttelse findes, men gennemførelseslovgivningen og særlig forvaltningen af fredede områder vil skulle styrkes. Det skal i denne forbindelse bemærkes, at overflytningen af ansvaret for naturbeskyttelse fra miljøministeriet til kulturministeriet synes at afvige fra gængs praksis i EU-medlemsstaterne. Der er i øjeblikket ikke garanteret nogen beskyttelse af udryddelsestruede arter uden for fredede områder. Konventionen om international handel med udryddelsestruede vilde dyr og planter (CITES) trådte i kraft i 2000. Kroatien har samarbejdet med Visegråd-landene om opbygning af nationale økologiske net.

Med hensyn til **industriforurening og risikostyring** findes der intet system for integreret forureningsforebyggelse og -bekæmpelse. Luftforureningen er i almindelighed faldet i den senere tid, men Kroatien ville i øjeblikket ikke være i stand til at overholde EU's emissionsgrænser for store forbrændingsanlæg og vil skulle træffe foranstaltninger til at overholde nationale emissionslofter. Virksomheder, der driver industrianlæg, har ganske vist en retlig pligt til at udarbejde beredskabsplaner, men det er uklart, i hvilket omfang det faktisk sker. Kroatien har ratificeret FN/ECE-konventionen om grænseoverskridende virkninger af industriulykker.

Hvad angår **kemikalier og genmodificerede organismer (GMO'er)**, skal det endnu klarlægges, om det nye system for begrænsning af anvendelsen af GMO'er er foreneligt med EU-retten om de frie varebevægelser. Lovgivningen om kemiske stoffer er ikke komplet, der findes ikke nogen fortegnelse over kemiske stoffer på markedet, og identifikation af "nye" kemiske stoffer er i øjeblikket ikke noget krav. Der skal derfor sættes kraftigt ind på en tilpasning til EU-retten i den kemiske sektor. Der findes endnu ingen lovgivning om bioteknologi.

Spørgsmålet om **støj** er behandlet i den nationale miljøstrategi og den nationale miljøhandlingsplan, og der er udarbejdet lovgivning, som er tilpasset EU-retten. Dog er specifikke tiltag i henhold til handlingsplanen blevet udsat i op til fire år.

Med hensyn til **nuklear sikkerhed og strålingsbeskyttelse** har Kroatien de relevante retsregler for de forskellige aspekter af grundlæggende sikkerhedsstandarder, medicinsk bestråling og katastrofeberedskab. Overtagelsen af direktiverne om grundlæggende standarder for sundhedsbeskyttelse i forbindelse med medicinsk bestråling vil skulle færdiggøres og yderligere udvikles. EU-rettens bestemmelser med berøring til strålebeskyttelse af eksterne arbejdstagere, om oplysning af offentligheden om strålingsulykker og kontrol med forsendelser af radioaktivt affald skal endnu overtages. Økonomiministeriet har ansvaret for nuklear sikkerhed, udstedelse af driftsbevillinger til nukleare anlæg, herunder brændsels- og affaldsbehandlingsanlæg, samt nukleare kontrolforanstaltninger. Kroatien har i øjeblikket to oplagringsfaciliteter til brugte strålekilder og lavaktivt affald. I henhold til loven om nuklear sikkerhed, som blev vedtaget i oktober 2003, skal der oprettes et statsinstitut for nuklear sikkerhed. På grund af manglende administrativ kapacitet vil den direkte anvendelse af artikel 33 til 37 i Euratom-traktaten og ordningerne for katastrofeberedskab kunne give anledning til store problemer. Kroatien vil derfor skulle oprette passende tilsynsorganer, kompetente strålingsbeskyttelsesmyndigheder og særlige uafhængige rådgivningsudvalg.

Konklusion

De grundlæggende lovgivningselementer er på plads, således at Kroatien kan foretage tilpasninger til EU-retten, men det er nødvendigt at give miljøbeskyttelse højere prioritet. Dette forudsætter bedre planlægning og udarbejdelse af finansieringsstrategier. I øjeblikket indtager miljøbeskyttelse en fremtrædende stilling i de forskellige strategier, men de skal omsættes i praktiske foranstaltninger, og miljøaspekterne skal tages i betragtning i behandlingen af andre sektorer. Der er alvorlige svagheder ved implementeringen og håndhævelsen, som vil skulle afhjælpes, inden EU-retten kan anvendes effektivt.

Kroatien vil alt i alt skulle gøre en betydelig og vedvarende indsats for at tilpasse sin lovgivning til EU-retten og implementere og håndhæve den på miljøområdet på mellemlang sigt. Men en virkelig efterlevelse af EU-retten på flere områder, som kræver vedvarende store investeringer og en betydelig administrativ indsats (f.eks. affaldsforvaltning, spildevandsbehandling og drikkevandsforsyning) kan kun ske på længere sigt og forudsætter en betydelig forøgelse af miljøinvesteringerne.

Kapitel 23: Forbruger- og sundhedsbeskyttelse

EU-retten indeholder bestemmelser om beskyttelse af forbrugernes interesser (vedrørende vildledende eller sammenlignende reklame, prisangivelser, forbrugerlån, urimelige kontraktvilkår, fjern- og dørsalg, pakkerejser, timesthare, forbud med henblik på beskyttelse af forbrugerinteresser, visse aspekter af forbruger køb og garantier i forbindelse hermed og

fjernsalg af finansielle tjenesteydelser) såvel som generel produktsikkerhed (ansvar for defekte produkter, farlige efterligninger og generel produktsikkerhed). EU-medlemsstaterne skal håndhæve EU-retten effektivt gennem domstolene og tvistbilæggelsesordninger uden om domstolene samt administrationen, herunder markedstilsyn og en rolle for forbrugerorganisationerne.

Kroatien har lagt de retlige rammer for forbrugerbeskyttelse, navnlig med loven om forbrugerbeskyttelse. De vigtigste strukturer til at administrere forbrugerbeskyttelsen er også til stede. De prioriterede opgaver for Kroatien på dette område er nedfældet i et toårigt nationalt program for forbrugerbeskyttelse. Økonomiministeriet er den kompetente myndighed på området, og der er oprettet et forbrugerbeskyttelsesråd. Markedstilsynet er i vid udstrækning delegeret til statsinspektoratet.

Hvad angår **sikkerhedsrelaterede foranstaltninger**, tilstræbes der en tilpasning til principperne i EU-direktivet om generel produktsikkerhed med loven om generel produktsikkerhed fra september 2003, som vil blive suppleret med en bekendtgørelse om gensidig informationsudveksling. De kroatiske retlige regler for produktansvar omfatter også princippet om objektivt ansvar, definition af skade, fritagelse for ansvar og bevisbyrde. De bygger på den kroatiske lov om erstatningsansvar. Denne afviger i øjeblikket fra EU-retten i flere henseender og vil skulle ændres.

Hvad angår **andre foranstaltninger end sikkerhedsrelaterede**, tilstræbes det med en lov om forbrugerbeskyttelse, som blev vedtaget i 2003, at gennemføre EU-direktiverne om vildledende og sammenlignende reklame, aftaler indgået uden for fast forretningssted, forbrugslån, uretfærdige kontraktvilkår, timestaring, aftaler om fjernsalg og angivelse af priser på forbrugsvarer. Turistbrancheloven og loven om erstatningsansvar er til dels på linje med EU-direktivet om pakkerejser, pakkeferier og pakketure og vil skulle ændres. Kroatiens lovgivning dækker ikke EU-direktiverne om forbud med henblik på beskyttelse af forbrugerinteresser og visse aspekter af forbruger køb og garantier i forbindelse hermed og fjernsalg af finansielle tjenesteydelser til forbrugerne. En yderligere tilpasning til EU-retten er derfor nødvendig.

På området **markedstilsyn** opfylder det nugældende system, der bygger på godkendelse inden markedsføring, langt fra EU-kravene. Statsinspektoratet har ansvaret for at håndhæve markedstilsynslovgivningen i samarbejde med andre offentlige institutioner. Der findes grundlæggende bestemmelser om metode for risikovurdering, notifikation af farlige produkter og samarbejde med producenter og distributører. Der findes et specifikt markedstilsyn med visse varekategorier. For mange andre varer foregår der ikke noget tilsyn på grund af manglende standarder, utilstrækkelige midler til prøvning og manglende juridisk kompetence i statsinspektoratet. Der finder kun en informationsudveksling sted på statsplan mellem Kroatien og andre lande. Kroatien vil have fordel af at blive medlem af overgangssystemet for hurtig udveksling af oplysninger om farlige produkter (TRAPEX).

Der findes to større **forbrugerorganisationer** i Kroatien, men deres virke er i hovedsagen koncentreret i Zagreb-området. Der findes en anden, mindre forbrugersammenslutning i Osijek. Fra 2004 vil den offentlige finansiering af dem blive øget. Ifølge loven om forbrugerbeskyttelse kan forbrugersammenslutninger lade sig optage i unionen af forbrugerbeskyttelsessammenslutninger, som er en juridisk enhed, der bl.a. har ret til at afgive udtalelse om udkast til lovgivning, der er relevant for forbrugerne, og til at repræsentere forbrugernes interesser under parlamentsforhandlinger. Forbrugerorganisationerne vil skulle støttes for at underbygge deres rolle i opbygningen og gennemførelsen af kroatisk

forbrugerpolitik. Regeringen bør fortsætte sit arbejde med at udvikle en uafhængig, repræsentativ og effektiv forbrugerbevægelse i Kroatien.

Der findes ingen lovgivning, der specifikt er rettet mod at lette forbrugernes adgang til domstolene. Her gælder civillovbogen. Der er endnu ikke udviklet noget specifikt system for løsning af forbrugertvister på linje med de relevante henstillinger fra Kommissionen. Forbrugersammenslutningerne kan anlægge sag ved de kompetente domstole mod ulovlig forretningspraksis og vildledende reklame, men svaghederne ved det kroatiske retssystem er fortsat en hindring for en effektiv håndhævelse.

Hvad angår forbrugeroplysning og –uddannelse, findes der endnu ingen sådanne programmer, men der er planer om at lancere dem i de kommende år. Indsatsen på dette område bør styrkes betydeligt.

Konklusion

Kroatien vil skulle gøre en yderligere indsats for at tilpasse sin lovgivning til EU-retten på dette område og gennemføre og håndhæve den i praksis på mellemlang sigt. Der skal særlig fokuseres på produktansvar og andre foranstaltninger end sikkerhedsrelaterede og på at oprette et markedstilsynssystem, som opfylder EU-kravene. Desuden skal der sættes ind på at styrke forbrugerorganisationerne og fremme udviklingen af en uafhængig repræsentativ forbrugerbevægelse sammen med fremme af forbrugeroplysning og –uddannelse.

Kapitel 24: Samarbejde om retlige og indre anliggender

EU-politikken på området retlige og indre anliggender sigter mod yderligere at udvikle Unionen som et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed. Medlemsstaterne skal i forbindelse med anliggender som grænsekontrol, visum, asyl, narkotikahandel og hvidvaskning af penge, bekæmpelse af organiseret kriminalitet, bekæmpelse af terrorisme, bedrageri og korrupsion, politi- og domstolssamarbejde, toldsamarbejde, databeskyttelse og gensidig anerkendelse af retsafgørelser samt retsinstrumenterne vedrørende menneskerettighederne være i stand til at opretholde passende og acceptable implementeringsstandarder. Den administrative kapacitet skal leve op til disse standarder på tidspunktet for tiltrædelsen. Et uafhængigt, pålideligt og effektivt retsvæsen og politi er ligeledes yderst vigtigt. Den mest udviklede del af dette kapitel vedrører EU-rettens bestemmelser vedrørende Schengen-samarbejdet, som indebærer ophævelse af kontrollen ved EU's indre grænser. Men en stor del af disse regler finder ikke anvendelse ved en ny medlemsstats tiltrædelse, men først senere efter, at Rådet har truffet beslutning herom.

Stabiliserings- og associeringsaftalen forudsiger et intensivt samarbejde mellem Kroatien og EU om spørgsmål såsom visum, grænsekontrol, asyl, tilbagetagelse af ulovlige migranter, hvidvaskning af penge, organiseret narkokriminalitet og en effektivisering af Kroatiens retsvæsen.

Med hensyn til **databeskyttelse** har der siden juni 2003 været et ny lov om beskyttelse af personoplysninger i kraft i Kroatien. Loven regulerer beskyttelsen af personoplysninger om fysiske personer samt overvågning af indsamlingen, behandlingen og brugen af personoplysninger. Kroatien har undertegnet men endnu ikke ratificeret Europarådets konvention af 1981 om beskyttelse af det enkelte menneske i forbindelse med elektronisk databehandling af personoplysninger. Arbejdet med tilpasning til Europarådets henstilling

vedrørende brug af personoplysninger er undervejs. Det er planlagt at oprette et agentur for beskyttelse af personoplysninger (*se også kapitel 3 – Fri udveksling af tjenesteydelser*).

Der er sket en væsentlig udvikling i Kroatien i forbindelse med **visumpolitik**. Der er en relativ høj grad af overensstemmelse med EU's visumkrav og visumfri rejseaktivitet. En ny udlændingelov afløste i januar 2004 den tidligere lov om udlændinges bevægelser og ophold. Opmærksomheden bør nu rettes mod gennemførelsesbestemmelserne dertil.

Der indføres gradvis et IT-system til at sammenkoble Kroatiens diplomatiske missioner med det nationale visumregister (IKOS) i indenrigsministeriet. Arbejdet med udviklingen af dette system vil skulle fortsættes, og personaleuddannelse bør være en prioritet.

Skønt Kroatien har givet sig i kast med at modernisere og omlægge sit system for **grænseforvaltning**, er der endnu mange problemer, der skal løses. De retlige rammer er endnu mangelfulde, særlig hvad angår en integreret grænseforvaltningsstrategi. Den nye lov om beskyttelse af statsgrænsen trådte i kraft i november 2003, men gennemførelsesbestemmelserne kræver en yderligere udvikling. Kroatien vil også skulle indfri de forpligtelser, som landet påtog sig inden for rammerne af forummet for EU og de vestbalkanske lande som defineret på RIA-ministtermødet i november 2003.

Grænsedirektoratet i indenrigsministeriet startede som en særskilt enhed i politiet så sent som i juli 2002, medens grænsepolitiet stadig opererer som en del af den generelle politistyrke på regionalt plan. Som følge af den igangværende reorganisation er det ikke klart, hvor mange politifolk der primært er beskæftiget med grænseforvaltning. Styrken er dog ikke tilstrækkelig stor, når man betænker, at dele af Kroatiens landgrænse i fremtiden kan blive en del af EU's ydre grænse. Rekruttering og uddannelse af personale, forbedring af arbejdsmetoder (særlig kapacitet inden for risikoanalyse) og modernisering af udstyr er anliggender, der hurtigt skal tages under behandling. I denne forbindelse bør specialuddannelsen af grænsepolitifolk på politiakademiet styrkes. Samarbejdet mellem de forskellige myndigheder, der er involveret i grænseforvaltningen, skal desuden forbedres yderligere.

Det tekniske udstyr og infrastrukturen er endnu ikke egnet til at føre et effektivt opsyn med den grønne grænse (3 332 km) eller den blå grænse, og der vil skulle foretages større investeringer. Grænsepolitiet benytter politiets centrale informationssystem, som dog ikke opfylder behovene i forbindelse med grænseforvaltning og derfor vil skulle tilpasses.

Retsgrundlaget for samarbejdet med nabolandene er etableret, og vægten skal nu lægges på de praktiske aspekter i dagligdagen. På grænsen til Bosnien-Hercegovina er der en lang række veje og stier på tværs af grænsen, som er næsten ubevogtede, og det åbner mulighed for en stor uautoriseret trafik over grænsen. Disse grænseovergangssteder vil skulle bevogtes ordentligt for at hindre ulovlig grænsepassage.

Med hensyn til **migration** er lovgivningen om opholdstilladelse, familiesammenføring og dermed forbundne emner på plads. En ny udlændingelov har afløst tidligere lovgivning fra og med januar 2004. I de første seks måneder af 2003 var der 34 279 udlændinge med fast opholdstilladelse i Kroatien, 10 038 med længere midlertidig opholdstilladelse og 1 197 med forretningsvisum. Mange af disse var fra nabolandene. Der findes ingen specifikke foranstaltninger til integration af tredjelandes statsborgere, men de nyder samme grundlæggende rettigheder som kroatisk statsborgere.

Kroatien kan stadig snarere betragtes som et transitland for **ulovlige migranter** på vej til Schengen-området end som et bestemmelsesland. I de første ni måneder af 2003 blev 2 915

personer, hovedsagelig fra nabolandene, pågrebet ved forsøg på ulovligt at passere grænsen. Sammenlignet med tidligere år er denne tendens faldende, hvilket kan tilskrives den generelle stabilisering af regionen. Der er indgået tilbagetagelsesaftaler med 24 lande.

Retten til **asyl** garanteres ved forfatningen. I øjeblikket findes der dog ingen bestemmelser om fremskyndede procedurer, og begrebet 'sikkert oprindelsesland' kendes ikke. Der blev i juli 2003 vedtaget en ny asyllov, der efter planen skal træde i kraft i juli 2004. Ved loven styrkes appelsystemet og indføres der bestemmelser om midlertidig beskyttelse, 'sikkert tredjeland', 'åbenbart grundløse anmodninger', modtagelsesforhold og integration af flygtninge. Den nye lov skal også harmoniseres med konventionen af 1951 og protokollen af 1967 om flygtninges status og Europarådets relevante henstillinger og resolutioner. Der er endnu ikke etableret et dokumentationscenter for information om oprindelseslandet.

Asylsøgere og ulovlige migranternes fingeraftryk registreres, men der findes ingen elektronisk database. Fingeraftrykssystemet vil skulle revideres og moderniseres med henblik på eventuel fremtidig deltagelse i Eurodac. Der vil blive behov for en yderligere tilpasning af lovgivningen, således at den er helt overensstemmende med kriterierne og mekanismerne for bestemmelse af den ansvarlige medlemstat (Dublin II).

214 personer søgte om asyl i Kroatien mellem 2000 og 2003. Alle har hidtil fået afslag. De aktuelle arrangementer i forbindelse med et midlertidigt asylcenter er utilfredsstillende. Der vil skulle oprettes et asylcenter, men der er ikke truffet nogen klar beslutning om placering eller tildeling af midler til personale, drift og vedligeholdelse. Det er desuden nødvendigt at styrke koordinationen mellem instanser, og samarbejdet med internationale organisationer såsom UNHCR skal forbedres.

Med hensyn til **politisamarbejde** trådte der i januar 2001 en ny politilov i kraft. Politiet er derved blevet afmilitariseret, og reformerne er løbende. Den nye lovgivning giver en klar opgave- og ansvarsfordeling, men princippet om forebyggelse af kriminalitet vil skulle klarlægges yderligere. Materiel og infrastruktur vil skulle forbedres, og der vil skulle etableres et integreret edb-baseret kriminalefterretningssystem.

Statsadvokaten har myndighed over kriminalpolitiet. Alle efterforskningsaktiviteter og andre foranstaltninger, som lægger grænser for borgernes rettigheder, skal aftales med retsmyndighederne. Andre tjenesters begrænsede efterforskningsbeføjelser, såsom told- og skattevæsenets, indebærer, at disse skal samarbejde nært med politiet. Dette samarbejde vil skulle udvikles og styrkes yderligere.

Kroatien har politisamarbejdsaftaler med andre lande i regionen (navnlig Bosnien-Hercegovina, Serbien og Montenegro, Ungarn, Slovenien og Italien). Samarbejdet og informationsudvekslingen har bedret sig i de senere år. Før at det kan overvejes at indlede det planlagte samarbejde med Europol, skal der garanteres et tilfredsstillende niveau af beskyttelse af personoplysninger.

Hvad angår **organiseret kriminalitet**, er Kroatien et vigtigt transitland på Balkanruten til Vesteuropa for smugling af mennesker, våben, narkotika og stjålne biler. Kroatien har undertegnet og ratificeret FN-konventionen af 2000 om bekæmpelse af grænseoverskridende organiseret kriminalitet og tilhørende protokoller om bekæmpelse af menneskehandel og ulovlig indsmugling af indvandrere. Protokollen om ulovlig fremstilling og handel med skydevåben skal endnu undertegnes. Kroatien har også ratificeret Europarådets konvention af 2001 om internetkriminalitet. Kroatien vil skulle indfri de forpligtelser, som landet påtog sig inden for rammerne af forummet for EU og de vestbalkanske lande som defineret på RIA-

ministermødet i november 2003. Desuden er der behov for diverse ændringer af straffeloven for at bringe den helt på linje med EU's, Europarådets og OSCE's krav.

På nationalt plan er kontoret for forebyggelse af korruption og organiseret kriminalitet (USKOK) det vigtigste organ for bekæmpelse af ovennævnte former for kriminalitet, herunder terrorisme. Kontorets administrative såvel som operationelle kapacitet er dog stadig begrænset, og ikke alt nødvendigt personale er endnu rekrutteret. Koordinationen med andre instanser vil skulle forbedres.

Der bør endelig fastlægges en mere strategisk tilgang til bekæmpelse af organiseret kriminalitet. Der skal også sættes ind mod ulovlig fremstilling og af handel med skydevåben.

Der findes allerede grundlæggende lovgivning om bekæmpelse af terrorisme. Kroatien har ratificeret forskellige internationale instrumenter om **bekæmpelse af terrorisme** såsom den europæiske konvention af 1977 om bekæmpelse af terrorisme. Kroatien har undertegnet protokollen af 2003 om ændring af konventionen. FN-konventionen af 1999 til bekæmpelse af finansiering af terrorisme skal dog endnu undertegnes.

Hvad angår **bekæmpelse af bedrageri og korruption**, har Kroatien undertegnet og ratificeret Europarådets strafferetlige og civilretlige konvention om korruption. Den kroatiske lovgivning er til dels blevet tilpasset bestemmelserne i konventionen af 1995 om beskyttelse af Fællesskabets finansielle interesser og tilhørende protokoller. Der er behov for yderligere forbedringer med hensyn til definitionen af bedrageri (både udgifter og indtægter), aktiv og passiv korruption, virksomhedslederens strafferetlige ansvar og juridiske personers ansvar. Hvad angår håndhævelse, vil der skulle sættes mere ind på en effektiv retsforfølgelse i korruptionssager. Der vil skulle udarbejdes handlingsplaner for forebyggelse og bekæmpelse af korruption hos de forskellige lov håndhævelsesinstanser (grænsepolitiet, politiet, toldvæsenet, retsvæsenet).

Hvad angår **beskyttelse af euroen** mod falskmøntneri, er Kroatien part i den internationale konvention af 1929 om bekæmpelse af falskmøntneri. Dennes bestemmelser er indarbejdet i kroatisk lovgivning, særlig strafferetten, som omfatter falskmøntneri med udenlandske valutaer, herunder euroen, og synes generelt at være på linje med EU-retten. (*Se også kapitel 11 – ØMU*).

Kroatien er et transitland for **narkotikasmugling** (hovedsagelig heroin) på Balkanruten. Narkotikaforbruget i landet såvel som antallet af påviste og indberettede narkotikarelaterede lovovertrædelser er stigende. Kroatien har undertegnet de vigtigste FN-konventioner om narkotika. Strafferetsplejeloven, straffeloven og loven om bekæmpelse af narkotikamisbrug indeholder de primære nationale retsregler for bekæmpelse af narkotikahandel. Det nationale program for bekæmpelse af narkotikamisbrug for 2003 danner grundlaget for at imødegå narkotikaproblemet i nærmere enkeltheder, og det angiver, hvilke statslige instanser har ansvaret for at vedtage specifikke programmer til at udforme konkrete tiltag på hvert felt.

Der bør sættes mere ind på at forbedre samarbejdet og koordinationen mellem de forskellige lov håndhævelsesinstanser, der er involveret i bekæmpelse af narkotika. Lov håndhævelsesinstanserne har desuden ofte ikke det relevante tekniske udstyr. Flertallet af stofmisbrugere er ikke inddraget i noget behandlingsprogram. Der bør oprettes et nationalt informationsnet, og kontoret for bekæmpelse af narkotikamisbrug bør forberedes på sin fremtidige rolle som nationalt kontaktsted for potentielt samarbejde med Det Europæiske Overvågningscenter for Narkotika og Narkotikamisbrug (EMCDDA).

Kroatien har gjort en indsats for bekæmpelse af **hvidvaskning af penge**. Der er i de seneste år vedtaget og udviklet grundlæggende retsregler på dette område. Kroatien har ratificeret den europæiske konvention om hæleri og efterforskning samt beslaglæggelse og konfiskation af udbyttet fra strafbare forhold og er begyndt at indarbejde internationale konventioner og EU-standarder i sin nationale lovgivning.

Kontoret for bekæmpelse af hvidvaskning af penge, som er oprettet i finansministeriet i overensstemmelse med loven om bekæmpelse af hvidvaskning af penge, fungerer som en selvstændig og uafhængig finansiel efterretningsenhed. Det indsamler og analyserer oplysninger om suspekter pengebevægelser og indberetter herom til politiet og statsadvokaten. Håndhævelsen på området er dog for svag. Kun i ét tilfælde er sagen gået så vidt som til domsfældelse. Den finansielle efterretningsenhed skal derfor styrkes yderligere, og samarbejdet med politiet, statsadvokatens kontor og domstolene skal gøres mere effektivt. (*Se også kapitel 4 – Frie kapitalbevægelser*).

Et effektivt **toldsamarbejde** forudsætter passende infrastruktur og udstyr, herunder edb- og undersøgelsesressourcer, samt en effektiv toldorganisation med tilstrækkeligt mange kvalificerede og motiverede ansatte af høj integritet.

Der er plads til forbedringer af samarbejdet mellem politiet, toldvæsenet og andre instanser, der opererer ved grænserne. Der er endnu ikke indgået nogen aftale mellem dem. Det ville være nyttigt for Kroatien at iværksætte et program for indgåelse af aftaler med erhvervsorganisationer og mellem toldvæsenet og politiet om bekæmpelse af navnlig narkotikahandel. Der bør også overvejes lovændringer efter de relevante EU-konventioner (Napoli II og informationsteknologi), oprettelse af en særlig efterforskningstjeneste inden for toldadministrationen og indførelse af et tolduddannelsessystem.

Hvad angår det **civil- og strafferetlige samarbejde**, er princippet om anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske retsafgørelser indarbejdet i loven om lovkonflikt, og det generelle system vedrørende civile og handelsmæssige anliggender svarer til det, der findes i EU-lovgivningen. Reglerne om gældende lov, procedurer vedrørende betalingsordrer, beslutninger vedrørende personlig status og international insolvensbehandling er i almindelighed på linje med Fællesskabets lovgivning og principper. Der er indgået bilaterale konventioner med en række nabolande.

Flere vigtige konventioner er blevet eller vil blive ratificeret, herunder den europæiske konvention af 1972 om overførsel af retsforfølgning i straffesager, den europæiske konvention af 1959 om gensidig retshjælp i straffesager, den europæiske konvention af 1957 om udlevering og Haag-konventionen af 1980 om de civile retlige virkninger af internationale barnebortførelser. Kroatien er ikke part i Haag-konventionen om forkyndelse i udlandet af inden- og udenretslige dokumenter i sager om civile eller kommercielle spørgsmål, og de aktuelle metoder afviger kraftigt fra de af EU anvendte. Kroatien er heller ikke part i Haag-konventionen af 1970 om bevisoptagelse i udlandet. Lovgivningen om kompensation til ofre for terrorangreb og offentlige demonstrationer bør udvides til at omfatte alle ofre for forbrydelser. Dommeruddannelsen bør forbedres på områder som internationalt samarbejde og nye undersøgelsesteknikker.

Konklusion

Kroatien har gjort en indsats for at tilpasse sin lovgivning til EU-retten inden for retlige og indre anliggender og er begyndt at gøre fremskridt med reformer af institutioner som politiet, grænsepolitiet og den finansielle efterretningsenhed. Dog ligger der endnu et stort arbejde

forude med at bringe lovgivning på linje med EU-retten og at omdanne lovindhævelsesinstanserne til effektive institutioner, som er i stand til at løse de opgaver, der pålægges dem. Der vil endvidere blive behov for betydelige investeringer i udstyr og infrastruktur samt for en styrkelse af den administrative kapacitet. Kroatiens geografiske beliggenhed på en korsvej for migrationsstrømmene byder på en særlig udfordring.

Kroatien vil alt i alt skulle gøre en betydelig og vedvarende indsats for at tilpasse sin lovgivning til EU-retten og implementere og håndhæve den på området retlige og indre anliggender på mellemlang sigt.

Kapitel 25: Toldunion

EU-rettens regler om toldunion består næsten udelukkende af lovgivning, som er direkte bindende for medlemsstaterne, og kræver ikke nogen gennemførelse i national ret. Det gælder Fællesskabets toldkodeks og gennemførelsesbestemmelserne hertil, den kombinerede nomenklatur, den fælles toldtarif og bestemmelserne om tarifiering, toldfritagelser, toldsuspension og visse toldkontingenter samt andre bestemmelser om f.eks. toldkontrol af varemærkeforfalskede eller piratkopierede varer, narkotikaprækursorer og kulturgoder og gensidig bistand i toldspørgsmål såvel som Fællesskabets aftaler på de pågældende områder, herunder forsendelse. Medlemsstaterne skal sikre, at den nødvendige håndhævelseskapacitet er på plads, herunder sammenkobling med de relevante EF-edbssystemer.

Stabiliserings- og associeringsaftalen/interimsaftalen om handel og handelsanliggender indeholder bestemmelse om oprettelse af et frihandelsområde med Fællesskabet og øjeblikkelig eller gradvis ophævelse af told på en lang række produkter. Den indeholder også regler om oprindelse, som skal overholdes for, at der kan indrømmes handelspræferencer.

Kroatiens toldlov med gennemførelsesbestemmelser er kalkeret over EF-toldkodeksen med gennemførelsesbestemmelser. De vedrører toldprocedurer og -bestemmelser såsom bindende tarifieringsoplysninger, bindende oprindelsesoplysninger, toldværdiansættelse, oprindelsesregler, toldprocedurer af økonomisk betydning og frizoner. Der er 14 frizoner i Kroatien. De vil alle skulle tilpasses til EU-retten (*se også kapitel 6 – Konkurrence og 10 – Beskatning*). De forenklede fremgangsmåder, som omfatter godkendelse af operatører på basis af passende revisionssystemer, vil skulle videreudvikles.

Kroatien ajourfører med regelmæssige mellemrum sin toldlovgivning for at tage hensyn til ændringer af EF-toldkodeksen og gennemførelsesbestemmelserne dertil. Ændringerne af EF-toldkodeksen i 2000 er dog endnu ikke gennemført; de vedrører bl.a. bestemmelser om toldprocedurer af økonomisk betydning, frizoner og frilagre, anvendelse af elektronisk angivelse og toldskylds opståen. Der kræves en stor indsats for at tilpasse den kroatiske forsendelsesprocedure til kravene i forbindelse med det nye datamatiserede forsendelsessystem. Der anvendes allerede bestemmelser om toldkontrol af varemærkeforfalskede eller piratkopierede varer, hvorefter toldvæsenet kan intervenere både på anmodning og på eget initiativ. Toldkontrolordningerne for import og eksport af kulturgoder og prækursorer er allerede i kraft. Nogle fortoldningsgebyrer, som i øjeblikket opkræves i henhold til loven om administrative gebyrer og loven om den administrative tarif og toldtariffen, synes at være i strid med EU-retten og vil skulle ophæves.

Kroatien anvender **præferentielle oprindelsesregler** inden for rammerne af landets eksisterende frihandelsaftaler, herunder stabiliserings- og associeringsaftalen/interimsaftalen om handel og handelsanliggender med Fællesskabet. Der er for nyligt opstået specifikke

problemer i forbindelse med certifikater om præferenceoprindelse for sukker, som har foranlediget Europa-Kommissionen til at offentliggøre en formel meddelelse til importørerne af dette produkt. Sagen har afsløret betydelige svagheder ved det kroatiske system for forvaltning og kontrol af præferenceoprindelsescertifikater. Den kroatiske administration har siden fastslået, hvor der skal foretages forbedringer på denne side af toldkontrol. Det er vigtigt, at det garanteres, at Kroatien træffer de nødvendige foranstaltninger til, at problemer af denne art ikke opstår igen. Det forudsætter en effektiv kontrol af oprindelsesreglerne i Kroatien.

Den kroatiske toldtarif har siden 2002 været baseret på den kombinerede nomenklatur i overensstemmelse med bestemmelserne i interimsaftalen. Publikum har også adgang til en elektronisk udgave af tariffen via internet. Det vil danne et godt grundlag for opstilling af en integreret tarif, der er forenelig med Fællesskabets integrerede tarif (TARIC). Kroatien opererer ikke med toldlofter. Kroatien anvender ikke nogen ordning med generelle præferencer.

Kroatien er med støtte i den tekniske bistand fra Fællesskabet i færd med at opbygge sit toldvæsenes **administrative og operationelle kapacitet**. Den kroatiske toldadministration opererer under loven om toldvæsenet. Det kroatiske toldvæsenes retlige vilkår og organisatoriske struktur vil skulle revideres med henblik på fuldstændig forenelighed med EU-kravene og –standarderne. Toldadministrationen skal specielt gives større fleksibilitet til at fordele budgetmæssige og menneskelige ressourcer.

Der vil skulle udvikles et uddannelsessystem, der skal omfatte alle toldanliggende, også sådanne, som har berøring til tiltrædelsen, og det skal være åbent for alt personale. Kroatien vil ved tiltrædelsen skulle afskaffe toldkontrollen ved grænserne til EU-medlemsstaterne. Landet vil i sin strategiske planlægning tage hensyn til behovet for ressourcer til at styrke grænseovergangsstederne langs grænsen til tredjelande. Den interne revision vil skulle forbedres. Også den interne kommunikation vil skulle forbedres for at sikre en ensartet anvendelse af toldlovgivningen i landet som helhed. Forbindelserne med de endelige brugere vil skulle forbedres yderligere, særlig med hensyn til kommunikation. Toldvæsenets websted på internettet er alene på kroatisk.

Der findes stadig ingen etiske regler for toldvæsenet, og sådanne regler vil skulle udarbejdes og bringes i anvendelse. Der gøres en indsats for at basere toldkontrol på risikoanalyser for at fremskynde toldbehandlingen. Et nyt departement for risikoanalyse, der har til opgave at udforme et ensartet risikoanalysesystem, er under opbygning. Dette departement vil skulle være fuldt funktionsdygtigt. Kroatien anvender allerede efterfølgende kontrol, men systemerne vil skulle tages op til overvejelse. De tre eksisterende toldlaboratorier vil skulle moderniseres, således at de opfylder EU-kravene.

Det kroatiske toldvæsen anvender i vid udstrækning informationsteknologi (IT) via stabile net. Erhvervslivet har desuden direkte adgang til systemet for behandling af toldangivelser (CDPS). IT-applikationerne i Kroatien for forsendelse, told, aktiv forædling, (bindende) tarifieringsoplysninger og importkontingenter synes at fungere godt. Der vil skulle sikres kompatibilitet med EU's edb-systemer for at garantere, at de kan sammenkobles i tilfælde af tiltrædelse.

Konklusion

Kroatien er gået i gang med bestræbelser på at opfylde sit ansvar som en EU-toldadministration og at påtage sig forpligtelserne med hensyn til beskyttelse og kontrol af

EU's ydre grænser. Kroatien vil skulle gøre en yderligere indsats for at tilpasse sin lovgivning til EU-retten og gennemføre og håndhæve den i praksis på mellemlang sigt. Specielt den administrative kapacitet vil skulle vurderes. Opmærksomheden skal særlig rettes mod modernisering og styrkelse af toldadministrationen derved, at den bl.a. gives tilstrækkelige budgetressourcer og ressourcer med hensyn til IT og personale samt yderligere uddannelsestilbud.

Kapitel 26: Eksterne forbindelser

EU-retten på dette område består hovedsagelig af direkte bindende EU-lovgivning, som ikke kræver nogen gennemførelse i national ret. Denne EU-lovgivning følger af Fællesskabets multilaterale og bilaterale handelsforpligtelser samt en række autonome præferentielle handelsforanstaltninger. Når det gælder humanitær bistand og udviklingspolitik, vil et ansøgerland skulle efterleve EU-lovgivningen og internationale forpligtelser på dette område og være i stand til at deltage i EU's udviklingspolitik og humanitære politik.

Stabiliserings- og associeringsaftalen/interimsaftalen om handel og handelsanliggender indeholder bestemmelser på flere områder, i henhold til hvilke parterne skal handle i overensstemmelse med WTO-principperne og andre relevante internationale forpligtelser.

Kroatien har været medlem af **Verdenshandelsorganisationen** siden den 30. november 2000. Det påtog sig en række ambitiøse forpligtelser ved tiltrædelsen, som det er i færd med at realisere. Kroatien har endnu ikke indledt forhandlinger om tiltrædelse af WTO-aftalen om offentlige indkøb. Ved tiltrædelsen af EU vil Kroatien skulle påtage sig alle forpligtelserne ved de multilaterale og plurilaterale WTO-aftaler, som Fællesskabet er part i. Kroatien vil særlig skulle anvende Fællesskabets fælles toldtarif og de eksterne bestemmelser i den fælles landbrugspolitik. Den aftalte overgangsperiode for Kroatiens implementering af sin WTO-liste over indrømmelser og tilsagn vedrørende varer udløber i 2007. Kroatien vil da anvende simple gennemsnitlige todsatser på industrivarer på ca. 5,3 % og på landbrugsprodukter på 15,5 %. Det tilsvarende niveau for EU er i øjeblikket 3,6 % for industrivarer, 12,4 % for fiskerivarer og 16,2 % for landbrugsprodukter.

Ved tiltrædelsen af EU vil Kroatien være bundet af Fællesskabets **fælles handelspolitik** og Fællesskabets forskellige præferencehandelsaftaler. Det vil også blive part i Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde. Kroatien vil desuden skulle anvende den autonome præferencehandelsordning, som Fællesskabet indrømmer visse tredjelande, f.eks. den generelle præferenceordning. På den anden side vil Kroatien skulle opsig sine præferencehandelsaftaler med tredjelande og bringe alle andre aftaler, også ikke-præferencehandelsaftaler, på linje med forpligtelserne ved EU-medlemskabet. Kroatien har foruden stabiliserings- og associeringsaftalen/interimsaftalen med Fællesskabet frihandelsaftaler med Albanien, Bosnien-Hercegovina, Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien, Schweiz, Liechtenstein, Norge, Island og Tyrkiet. Kroatien har indgået frihandelsaftaler med seks af de ti tiltrædende lande (Slovenien, Ungarn, Polen, Tjekkiet, Slovakiet og Litauen), som ophører ved disse landes tiltrædelse af EU den 1. maj 2004. Kroatien er medlem af CEFTA, og efter udvidelsen af EU i 2004 vil det opretholde sin CEFTA-præferenceordning over for Bulgarien og Rumænien. Endelig vil der endnu skulle sættes en frihandelsaftale med Serbien og Montenegro i kraft.

På tjenesteområdet er Kroatiens forpligtelser i henhold til **GATS** ikke helt på linje med Fællesskabets. Kroatien vil skulle sørge for, at dets multilaterale forpligtelser i henhold til GATS ved tiltrædelsen så vidt muligt svarer til Fællesskabets. Med henblik herpå skal

Kroatien opretholde et nært samarbejde og en tæt koordination med Europa-Kommissionen, hovedsagelig i forbindelse med Doha-udviklingsforhandlingerne.

Kroatien er i færd med at vedtage gennemførelsesbestemmelser til lovgivning på området **handelsbeskyttelsesinstrumenter**. Ved tiltrædelsen vil det skulle ophæve al national lovgivning og alle nationale foranstaltninger på dette område, da Fællesskabets lovgivning skal anvendes direkte på dets territorium.

Kroatien har i øjeblikket både **eksportkreditforsikrings- og finansieringsprogrammer**. Ved tiltrædelsen skal Kroatien sikre, at dets forsikringssystem for kortfristede eksportkreditter er på linje med Fællesskabets konkurrenceregler. Hvad angår mellemfristede og langfristede eksportkreditter, vi reglerne skulle tilpasses, således at de er helt i overensstemmelse med Fællesskabets lovgivning og internationale forpligtelser.

Der føres i øjeblikket kontrol med **våbeneksport**. Kroatien er desuden i gang med at udarbejde national lovgivning, hvorefter eksport af varer med dobbelt anvendelse skal undergives kontrol. Ved tiltrædelsen vil Kroatien skulle efterleve EU-lovgivningen på dette felt.

Med hensyn til den **administrative kapacitet** forudsætter deltagelse i EU's beslutningsordninger på handelsområdet og implementering og håndhævelse af EU-retten en styrkelse af økonomiministeriets afdeling for handelspolitik og udenrigsøkonomiske forbindelser.

Kroatien har indgået **bilaterale investeringstraktater** med 50 lande. Inden tiltrædelsen af EU vil Kroatien skulle sikre, at indholdet af disse aftaler er helt foreneligt med medlemskabsforpligtelserne og EU-retten. Med henblik herpå skal det sikres, at de nødvendige procedurer til enten at ændre eller opsigte aftalerne, alt efter tilfældet, iværksættes i tide til, at EU-forpligtelserne er opfyldt inden tiltrædelsesdatoen. Kroatien bør i denne sammenhæng tage i betragtning, at nogle aftaler har en lang løbetid, i visse tilfælde op til 20 år.

Hvad angår **udviklingspolitik og initiativer inden for humanitær bistand**, står Kroatien uden lovgivning om udviklingssamarbejde. Bortset fra en række fragmenterede projekter, der deles mellem forskellige ministerier, synes den eneste bistand af denne type at være målrettede humanitære bistandsprojekter i forbindelse med humanitære katastrofer. Den humanitære bistand fra statens reserve udgjorde 5,1 mio. HRK (671 000 EUR) i 2000 og 433 000 HRK (58 000 EUR) i 2001.

Kroatien har ikke noget specifikt organ i et ministerium eller en instans, der tager sig af udviklingspolitik, og der synes ikke at være nogen overordnet koordination vedrørende udviklingsrelaterede aktiviteter mellem forskellige ministerier.

Kroatien vil for nærværende ikke være i stand til at spille sin rolle til støtte af målene og instrumenterne for EU's udviklingspolitik eller deltage i den videre udvikling og implementering heraf.

Konklusion

Hvad angår de eksterne forbindelser, burde Kroatien være i stand til at opfylde Fællesskabets krav på dette felt på mellemlang sigt, forudsat at den institutionelle kapacitet til at implementere og håndhæve EU-retten effektivt styrkes. For at lette forberedelserne til

medlemskab bør Kroatien sikre, at dets tiltag og tilsagn i internationale organisationer og inden for rammerne af internationale aftaler respekterer både stabiliserings- og associeringsaftalen og fremtidige forpligtelser i henhold til EU-retten.

Kapitel 27: Fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik

EU-retten vedrørende den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik (FUSP) bygger på retsakter under anden og indirekte første søjle, herunder retligt bindende internationale aftaler. Den bygger også på politiske erklæringer og aftaler om politisk dialog inden for rammerne af FUSP med henblik på afstemning med FUSP-erklæringer og om anvendelse af sanktioner og restriktive foranstaltninger, hvor sådanne er nødvendige.

I afventning af ikrafttrædelsen af stabiliserings- og associeringsaftalen anvendes for nærværende reglerne om den regelmæssige **politiske dialog** mellem Det Europæiske Fællesskab og dets medlemsstater og Republikken Kroatien, som findes i fælleserklæringen af 29. oktober 2001. Der er afholdt møder på ministerplan som led i den politiske dialog, og de er forløbet gnidningsløst. Under disse møder har Kroatien vist stor interesse i en fortsat aktiv deltagelse i den politiske dialog med EU.

I de sidste to år har Kroatien ensidigt erklæret sin tilslutning til flere fælles holdninger inden for FUSP og erklæringer fra Unionen bl.a. vedrørende bekæmpelse af terrorisme. EU opfordrer i mellemtiden på grundlag af Thessaloniki-dagsordenen for Vestbalkan med regelmæssige mellemrum Kroatien til at tilslutte sig visse EU-demarcher, erklæringer og fælles holdninger under FUSP. Kroatien har støttet oprettelsen af Den Internationale Straffedomstol og ratificerede Rom-statutten i 2001. Det har ikke indgået nogen bilateral aftale med USA om ikke at udlevere visse personer til Den Internationale Straffedomstol.

I maj 2002 tilsluttede Kroatien sig EU's adfærdskodeks for våbeneksport. Kroatien er part i de fleste eksisterende internationale ordninger for **ikke-spredning** af masseødelæggelsesvåben. Det har endnu ikke tilsluttet sig Wassenaar-arrangementet, Australiengruppen, kontrolordningen for missilteknologi, men har oplyst, at det agter at gøre det. Kroatien tager del i forarbejdet med den internationale adfærdskodeks mod spredning af ballistiske missiler. Kroatien vil dog skulle styrke de relevante lovhåndhævelsesinstanser, der tager sig af den interne kontrol, der er nødvendig af hensyn til implementeringen af internationale ikke-spredningsordninger og de relevante EU-standarder, også vedrørende kontrol med handelen med både håndvåben og lette våben og varer med dobbelt anvendelse.

Med hensyn til forbindelserne med nabolandene er der endnu enkelte uløste territoriale tvister (*se kapitlet om de politiske kriterier – Bilaterale forbindelser*). Kroatien er medlem af De Forenede Nationer, OSCE og Europarådet og medlem af eller observatør i mange andre internationale organisationer og aftaler samt en aktiv deltager i flere regionale og subregionale initiativer (*se kapitlet om de politiske kriterier – Multilaterale forbindelser*). Landet har dog endnu ikke tiltrådt alle de relevante FN-konventioner, f.eks. om bekæmpelse af terrorisme.

Kroatien er begyndt at tage del i internationale fredsbevarende operationer (ISAF) og har udstationeret militære observatører ved visse FN-missioner. Det er i færd med at udvælge styrker til andre fredsbevarende operationer og træffe forberedelse til de nødvendige omstruktureringsforanstaltninger. Det har erklæret sig villig til at støtte, deltage i og bidrage til civile og militære krisestyringsoperationer som led i den europæiske sikkerheds- og forsvarspolitik (**ESFP**). Der skal dog endnu afsættes ressourcer hertil.

Med hensyn til den **administrative kapacitet** har Kroatien et ret nyt diplomatisk personel, som til trods for begrænsede ressourcer styrer et udbredt net af diplomatiske missioner. Det har 55 diplomatiske repræsentationer, 22 konsulære repræsentationer og 1 ambassadekontor i udlandet og beskæftiger omkring 1 000 personer. For at kunne arbejde i EU's FUSP-strukturer vil Kroatien skulle etablere de nødvendige funktioner og mekanismer i sit udenrigsministerium. Hvor det gælder anvendelsen af sanktioner og restriktive foranstaltninger, vil det også skulle tilpasse sin administrative kapacitet til EU-standarderne. Den administrative kapacitet i almindelighed vil givet skulle øges, fordi Kroatien med tiden vil skulle kunne håndtere kravene i forbindelse med den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik.

Konklusion

Kroatien har erklæret, at det som medlemsstat aktivt og uforbeholdent vil støtte FUSP, som denne politik står, i en ånd af loyalitet og gensidig solidaritet.

En vurdering af den kroatiske udenrigs- og sikkerhedspolitik til dato fører til en forventning om, at Kroatien vil være i stand til at opfylde sine forpligtelser inden for FUSP på mellemlang sigt, forudsat at det træffer de nødvendige retlige og administrative foranstaltninger og foretager de fornødne tilpasninger.

Kapitel 28: Finanskontrol

EU-retten under dette kapitel består for det meste af generelle, internationalt aftalte og EU-forenelige principper om offentlig intern finanskontrol, som skal omsættes i hele den offentlige sektors kontrol- og revisionssystemer. EU-retten kræver i særdeleshed, at der skal være effektive og gennemsigtige finansforvaltnings- og finanskontrollsystemer til stede samt funktionelt uafhængige interne revisionssystemer, en uafhængig ekstern revision af de offentlige interne finanskontrollsystemer i den offentlige sektor (øverste revisionsinstans), passende finanskontrolmekanismer vedrørende EU-midler og administrativ kapacitet til effektivt at beskytte EF's finansielle interesser.

Kroatien har med hensyn til **offentlig intern finanskontrol** endnu ikke oprettet nogen alsidig kontrolinstans baseret på ledelsesansvarliggørelse og en funktionelt uafhængig intern revision. Den primære lovgivning, der definerer begrebet intern revision er budgetloven. Den forudgående kontrol foregår på grundlag af gennemførelsesbestemmelser fra statsfinansforvaltningen (fælles kasse- og regnskabsafdeling). De nuværende forhold er kendetegnet ved en vis opsplittning af ansvaret, svagheder i kommunikationen og rapporteringen, ingen obligatorisk forudgående finanskontrol i indtægts- og udgiftscentre og ingen harmoniseret lovgivning om kontrol- og revisionskompetence. Direktoratet for intern revision og kontrol i finansministeriet har ansvaret for udvikling og harmonisering af koncepter vedrørende offentlig intern finanskontrol. Oprettelsen af funktionelt uafhængige og operationelle interne revisionsinstanser vil blive den store administrative udfordring på dette felt.

Den eksterne revision foretages af statens revisionskontor på basis af statsrevisionsloven af 1993. Revisionerne gælder alle udgifter via statsbudgettet, statslige fonde samt lokale og regionale selvstyrende enheders budgetter. Statsrevisionsloven burde, men gør det endnu ikke, indeholde bestemmelser om ekstern revision af EU-midler. Statens revisionskontors revisioner omfatter finansielle revisioner såvel som system- og resultatrevisioner. Statens revisionskontor er et selvstændigt organ; men da dets budget udgør en integrerende del af statsbudgettet, er det nødvendigt at sikre dets budgetmæssige uafhængighed.

Revisionskontorets administrative kapacitet bør endvidere forbedres, særlig med hensyn til menneskelige ressourcer.

Hvad angår **kontrol med EU-midler**, vil der skulle etableres effektive ordninger til overvågning, kontrol og revision af sådanne midler. En ordning for behandling af sikkerhed, gæld og tilbagekrævninger findes endnu ikke.

Kroatien befinder sig tillige på et tidligt stadium i de lovgivningsmæssige og administrative forberedelser med hensyn til **beskyttelse af EF's finansielle interesser**. De eksisterende procedurer og kompetencefordelingen mellem de forskellige involverede instanser vedrører i hovedsagen strafferetlige procedurer for behandling af tilfælde af (formodet) bedrageri og i mindre grad andre uregelmæssigheder. Der findes ingen institutioner eller organer til undersøgelse og/eller behandling af uregelmæssigheder, men flere eksisterende organer har et ansvar i denne forbindelse. Der vil skulle etableres og anvendes effektive procedurer for påvisning, behandling og finansiell og administrativ/retslig opfølgning af uregelmæssigheder og fastlægges koordinationsmetoder til dette formål.

Konklusion

Kroatien vil skulle udforme en generel politik og en sammenhængende lovgivning på dette felt. Den administrative kapacitet, herunder funktionelt uafhængige interne revisionsenheder i statsinstitutionerne, vil skulle skabes eller styrkes og det relevante personale uddannes. Statens revisionskontor har det retlige og organisatoriske grundlag for at kunne udvikle sig videre til et passende eksternt revisionsorgan, men vil skulle styrkes. Hvad angår kontrol med EU-midler, vil der skulle etableres effektive ordninger til overvågning, kontrol og revision af sådanne midler. Kroatiens administrative kapacitet til effektivt at beskytte EF's finansielle interesser vil desuden skulle sikres.

Forudsat at Kroatien gør en yderligere indsats for at omorganisere og styrke sin offentlige interne finanskontrol, eksterne revision og bekæmpelse af bedrageri, burde det være i stand til at opfylde EU-kravene på mellemlang sigt.

Kapitel 29: Finansielle og budgetmæssige bestemmelser

EU-retten på dette område består af regler vedrørende de nødvendige finansielle ressourcer til finansiering af EU-budgettet (egne indtægter). Disse egne indtægter består hovedsagelig af bidrag fra medlemsstaterne på basis af de traditionelle egne indtægter af told, landbrugs- og sukkerafgifter, en indtægt af moms og en indtægt baseret på bruttonationalindkomsten (BNI). Medlemsstaterne skal sørge for, at der er en passende administrativ kapacitet til stede til at foretage koordination og en korrekt beregning, inkassering, betaling og kontrol af de egne indtægter samt indberetning til EU om gennemførelsen af reglerne vedrørende egne indtægter. EU-retten på dette område er direkte bindende og kræver ingen gennemførelse i national ret.

Kroatien udsteder hvert år på basis af toldloven en toldtariffordning, som gennemføres af toldadministrationen. Denne opkræver told, moms ved import og særlige importafgifter. Udestående og inkasserede skyldige beløb bogføres særskilt. Finansministeriet har det overordnede ansvar for finansielle og budgetmæssige anliggender.

Nationalregnskabet og BNP/BNI-tal produceres under anvendelse af definitionerne og regnskabsreglerne i det europæiske nationalregnskabssystem 95 (ESA 95). Nationalregnskabet er ikke helt udformet til at opfange den uformelle økonomi.

Konklusion

Der er ingen væsentlige forskelle mellem det kroatiske system og EU-systemet, hvad angår grundprincipper og institutioner på de relevante politikområder med berøring til anvendelsen af ordningen med egne indtægter. Hvis Kroatien fortsætter med at tilpasse sig EU-retten, særlig inden for told, beskatning, statistikker og finanskontrol, burde det ikke have særlige vanskeligheder med at opfylde kravene i forbindelse med ordningen med egne indtægter på mellemlang sigt.

C. RESUMÉ OG KONKLUSION

Kroatien indgav sin ansøgning om medlemskab af Den Europæiske Union den 21. februar 2003.

I overensstemmelse med traktatens artikel 49 har Kommissionen efter anmodning fra Rådet udarbejdet en udtalelse om Kroatiens ansøgning om medlemskab.

Kroatien er ved at forberede sig til medlemskab på grundlag af stabiliserings- og associeringsaftalen, som blev undertegnet den 29. oktober 2001, og interimsaftalen, som trådte i kraft i marts 2002.

Ved udarbejdelsen af sin udtalelse har Kommissionen taget hensyn til Thessaloniki-dagsordenen for det vestlige Balkan, som Det Europæiske Råd vedtog i juni 2003, og hvori EU anførte, at *“det er op til de vestlige Balkanlande selv at sætte tempoet i deres fortsatte tilnærmelse til EU, og at tempoet vil afhænge af de resultater, som de enkelte lande opnår med hensyn til gennemførelse af reformer og dermed overholdelsen af de kriterier, der blev fastlagt af Det Europæiske Råd i København i juni 1993, samt konditionaliteten i forbindelse med stabiliserings- og associeringsprocessen”*.

Det Europæiske Råd i København i juni 1993 erklærede, at de kandidatlande i Central- og Østeuropa, som måtte ønske det, kan blive medlemmer af EU, hvis de opfylder følgende betingelser:

- stabile institutioner, som kan garantere demokratiet, retsstatsforhold, menneskerettigheder og respekt for og beskyttelse af mindretal
- en fungerende markedsøkonomi samt evne til at klare konkurrencepresset og markedskræfterne i Unionen
- at ansøgeren er i stand til at påtage sig forpligtelserne ved et medlemskab, herunder er i stand til at tilslutte sig målet om en politisk, økonomisk og monetær union.

Ved vurderingen af fremskridtene på disse områder har Kommissionen taget hensyn til kapaciteten i Kroatiens administrative og retlige systemer til at anvende og håndhæve gældende EU-ret i praksis.

Kommissionen har også taget hensyn til de betingelser i stabiliserings- og associeringsprocessen, der blev defineret af Rådet den 29. april 1997. De omfatter bl.a. samarbejde med Den Internationale Krigsforbryderdomstol vedrørende det Tidligere Jugoslavien (ICTY), regionalt samarbejde og andre dertil knyttede spørgsmål.

Den metode, der er fulgt ved udarbejdelsen af denne udtalelse, er den samme som i tidligere udtalelser. Kommissionen har analyseret både den nuværende situation og udsigterne på mellemlang sigt. Ved udarbejdelsen af sin henstilling med hensyn til indledningen af tiltrædelsesforhandlinger har Kommissionen lagt særlig vægt på Kroatiens nuværende kapacitet til at opfylde de politiske kriterier.

1. Politiske kriterier

Kroatien har stabile demokratiske institutioner, som fungerer korrekt, respekterer deres beføjelser og samarbejder med hinanden. Valgene i 2000 og 2003 var frie og retfærdige. Oppositionen spiller en normal rolle i institutionernes virke.

Der er ikke større problemer med at sikre retsstaten og respekten for de grundlæggende rettigheder. Kroatien vil dog skulle træffe foranstaltninger for at sikre, at mindretallenes rettigheder, og især det serbiske mindretals rettigheder, respekteres fuldt ud. Kroatien bør fremskynde gennemførelsen af forfatningsloven om nationale mindretal og øge bestræbelserne på at lette de serbiske flygtnings tilbagevenden fra Serbien og Bosnien-Hercegovina. Kroatien skal forbedre retsvæsenets funktion betydeligt. Bekæmpelsen af korruption skal gøres mere effektiv.

Kroatiens samarbejde med Den Internationale Krigsforbryderdomstol vedrørende det Tidligere Jugoslavien er blevet forbedret betydeligt i de seneste måneder. I april 2004 erklærede anklageren, at Kroatien nu fuldt ud samarbejder med ICTY. Kroatien vil skulle opretholde et fuldt samarbejde og træffe alle nødvendige foranstaltninger for at sikre, at den resterende tiltalte lokaliseres og overgives til ICTY i Haag. Kroatien er fortsat indstillet på regionalt samarbejde; der er behov for en vedvarende indsats på dette område. Navnlig for at løse grænsespørgsmål med nabolande i overensstemmelse med de internationale standarder for tvistbilæggelse samt spørgsmål som følge af landets ensidige erklæring om det beskyttede "økologiske fiskeriområde" i Adriaterhavet.

2. Økonomiske kriterier

Kroatien kan anses for at have en fungerende markedsøkonomi. Det skulle være i stand til at klare konkurrencepresset og markedskræfterne i EU på mellemlang sigt, forudsat at det viderefører sit reformprogram med henblik på at fjerne de resterende svagheder.

Der er i Kroatien voksende politisk konsensus om de væsentlige elementer i de økonomiske politikker. Den kroatiske økonomi har opnået en betydelig grad af makroøkonomisk stabilitet med lav inflation. Som følge af den øgede økonomiske stabilitet og de hidtidige strukturreformer kan markedsmekanismerne fungere. Dette gælder især liberaliseringen af priser og handel og i mindre grad også privatiseringen. Kroatien har en relativt veluddannet arbejdskraft og en god vejtransport- og telekommunikationsinfrastruktur. Landet har en veludviklet banksektor og en konkurrencedygtig turistindustri. Kroatiens økonomi er allerede godt integreret i EU's økonomi.

Det er imidlertid stadig nødvendigt at forbedre markedsmekanismernes funktion. Især skal retsvæsenets effektivitet styrkes, og der skal tages fat om de store administrative byrder og de ufuldstændige tinglysnings- og matrikelsystemer. Virksomhedsomstruktureringen og – privatiseringen har været langsommere end forventet, og en række store statsejede og tidligere samfundsejede virksomheder spiller fortsat en vigtig rolle i økonomien. Der er navnlig behov for en modernisering af skibsbygningssektoren og landbruget. De nødvendige reformer af det finanspolitiske system, socialsikringsystemet og den offentlige forvaltning er endnu ikke fuldført, og der er behov for en energisk videreførelse af den finanspolitiske konsolidering. En fuldstændig integration i det indre marked og indførelsen af gældende EU-ret ville på dette

stadium gøre det vanskeligt for en række sektorer at modstå konkurrencepresset på det indre marked. Hvis man afhjælper de identificerede svagheder, vil det bidrage til højere investeringer og vækst og dermed styrke Kroatiens konkurrenceevne.

3. Kapacitet til at påtage sig de øvrige forpligtelser ved medlemskab

Kroatiens evne til at påtage sig de øvrige forpligtelser ved medlemskab er blevet vurderet på grundlag af følgende indikatorer:

- Forpligtelserne i stabiliserings- og associeringsaftalen, navnlig dem, der allerede er i kraft i henhold til interimsaftalen, og som vedrører områder som f.eks. fri bevægelighed for varer, konkurrence og intellektuel og industriel ejendomsret
- Fremskridtene med vedtagelsen, gennemførelsen og håndhævelsen af gældende EU-ret.

Ratifikationen af stabiliserings- og associeringsaftalen med Kroatien er endnu ikke afsluttet. Kroatien har gjort fremskridt med anvendelsen af interimsaftalen, men der skal dog udvises behørig opmærksomhed om overholdelsen af de frister, der er fastsat deri. Kroatien har også taget vigtige skridt hen imod at opfylde de fremtidige forpligtelser i stabiliserings- og associeringsaftalen (SAA).

Kroatien har udfoldet betydelige bestræbelser for at tilpasse sin lovgivning til EU-retten, specielt på områder i forbindelse med det indre marked og handel. Det er nødvendigt med en energisk videreførelse af denne indsats. Den administrative kapacitet er ujævn, og håndhævelsen af lovgivning skal forbedres. Kroatien vil skulle videreføre sin lovgivningsmæssige tilpasning og samtidig styrke de administrative og retslige strukturer, der er nødvendige for en effektiv gennemførelse og håndhævelse af EU-retten.

Hvis Kroatien viderefører sin indsats, skulle det ikke få større vanskeligheder med på mellemlang sigt at anvende gældende EU-ret på følgende områder: Den Økonomiske og Monetære Union, statistikker, industripolitik, små og mellemstore virksomheder, videnskab og forskning, almen uddannelse og erhvervsuddannelse, kultur og audiovisuel politik, eksterne forbindelser, den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik og finansielle og budgetmæssige bestemmelser.

Kroatien vil skulle gøre en yderligere indsats for at tilpasse sin lovgivning til EU-retten og effektivt gennemføre og håndhæve den på mellemlang sigt på følgende områder: Fri kapitalbevægelser, selskabsret, fiskeri, transport, energi, forbruger- og sundhedsbeskyttelse, toldunion og finanskontrol.

Kroatien vil skulle gøre en betydelig og vedvarende indsats for at tilpasse sin lovgivning til EU-retten og effektivt gennemføre og håndhæve den på mellemlang sigt på følgende områder: Fri bevægelighed for varer, fri bevægelighed for personer, fri udveksling af tjenesteydelser, konkurrence, landbrug, beskatning, social- og arbejdsmarkedspolitik og beskæftigelse, telekommunikation og informationsteknologier, regionalpolitik og retlige og indre anliggender.

På miljøområdet vil det være nødvendigt at gøre en meget stor indsats, bl.a. i form af betydelige investeringer og styrkelse af den administrative kapacitet til at håndhæve lovgivningen. Der vil først på lang sigt kunne opnås fuld overensstemmelse med EU-retten, og det vil kræve større investeringer.

KONKLUSION

- Kroatien er et land med et fungerende demokrati og stabile institutioner, der sikrer retsstatsforhold. Der er ingen større problemer med hensyn til respekten for de grundlæggende rettigheder. I april 2004 erklærede ICTY's anklager, at Kroatien nu fuldt ud samarbejder med ICTY. Kroatien vil skulle opretholde et fuldt samarbejde og træffe alle nødvendige foranstaltninger for at sikre, at den resterende tiltalte lokaliseres og overgives til ICTY. Kroatien vil skulle gøre en yderligere indsats med hensyn til mindretallets rettigheder, flygtnings tilbagevenden, reform af retsvæsenet, regionalt samarbejde og bekæmpelse af korrupsion. På den baggrund bekræfter Kommissionen, at Kroatien opfylder de politiske kriterier, der blev fastlagt af Det Europæiske Råd i København i 1993, og de betingelser i stabiliserings- og associeringsprocessen, der blev fastlagt af Rådet i 1997.
- Kroatien kan anses for at have en fungerende markedsøkonomi. Det skulle være i stand til at klare konkurrencepresset og markedskræfterne i EU på mellemlang sigt, forudsat at det viderefører sit reformprogram med henblik på at fjerne de resterende svagheder.
- Kroatien vil være i stand til at påtage sig de øvrige forpligtelser ved medlemskab på mellemlang sigt, forudsat at det gør en betydelig indsats for at tilpasse sin lovgivning til EU-retten og sikre, at den gennemføres og håndhæves. Der vil imidlertid først på lang sigt kunne opnås fuld overensstemmelse med EU-retten på miljøområdet, og det vil kræve større investeringer.

På baggrund af ovenstående anbefaler Kommissionen, at der indledes forhandlinger med Kroatien om tiltrædelse af Den Europæiske Union.

For at bistå Kroatien i forberedelserne til tiltrædelsesforhandlingerne vil der skulle gennemføres en global screening. Desuden anbefaler Kommissionen, at EU udarbejder en førtiltrædelsesstrategi for Kroatien, og er med henblik herpå i færd med at udarbejde de fornødne forslag.

Denne udtalelse ledsages af et udkast til europæisk partnerskab for Kroatien, med en identifikation af de prioriteter, der skal tages fat om i tiltrædelsesforberedelserne. Kommissionen vil regelmæssigt aflægge rapport til Rådet om Kroatiens fremskridt i forberedelserne til EU-medlemskab.

STATISTISK BILAG

Medmindre andet er udtrykkeligt anført, er oplysningerne i dette bilag indhentet hos Kroatiens centrale statistiske kontor.

Oplysningerne i det følgende er blevet samlet så vidt muligt med anvendelse af EU-definitioner og –standarder, som i ganske enkelte tilfælde afviger fra national praksis. Det kan til tider give anledning til forskelle mellem oplysninger, der præsenteres her, og oplysninger i andre kapitler af udtalelsen, som generelt bygger på Kroatiens besvarelse af spørgeskemaerne, der blev udsendt i juli 2003.

Bemærkningerne vedrørende metode forklarer indholdet af og de særlige kendetegn ved de i dette bilag præsenterede oplysninger. Skæringsdatoen for oplysningerne er januar 2004.

	1998	1999	2000	2001	2002
Basisdata	i 1 000				
Befolkning (pr. 30. juni)	4501,0	4554,0	4381,0	4437,0	4443,2
	i km²				
Samlet areal	56542	56542	56542	56542	56542

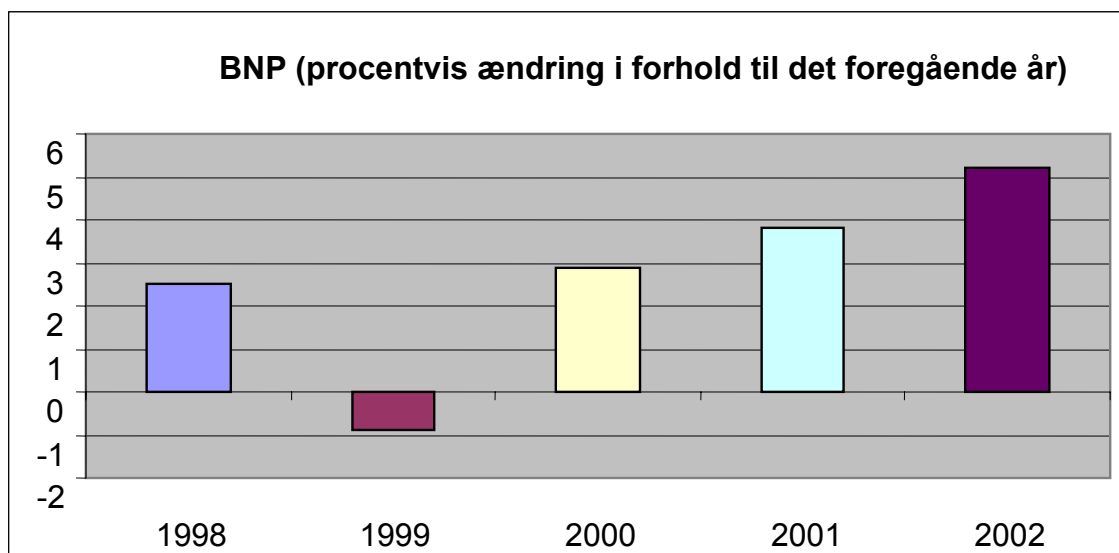
2001-befolkningsdataene bygger på folketællingen den 31. marts 2001.

	1998	1999	2000	2001	2002
Nationalregnskab	1 000 mio. kuna				
Bruttonationalprodukt i løbende priser	137,6	141,6	152,5	162,9	176,4
	mio. ECU/EUR				
Bruttonationalprodukt i løbende priser	19281,4	18543,5	19976,3	21811,5	23820,0
	ECU/EUR				
Bruttonationalprodukt pr. indbygger i løbende priser	4.283,8	4071,9	4501,7	4915,3	5367,9
	procentvis ændring i forhold til det foregående år				
Bruttonationalprodukt i faste priser (national valuta)	2,5	-0,9	2,9	3,8	5,2
Vækst i beskæftigelsen	0,1	-1,5	-1,7	0,5	0,8
Vækst i arbejdskraftproduktiviteten	11,02	4,42	9,62	8,01	5,67
	i købekraftsstandarder				
Bruttonationalprodukt pr. indbygger i løbende priser	7.575	7.509	8.085	8.618	9.266
	i % af bruttoværditilvæksten b)				
Produktionsstruktur					
- Landbrug A;B)	9,4	9,8	9,0	9,1	8,2
- Industri (minus byggeri) (C,D,E)	25,0	24,6	24,7	24,3	23,4
- Byggeri	6,7	5,3	4,6	4,9	5,3
- Tjenesteydelser (G-Q)	59,0	60,4	61,9	61,8	63,2
Udgiftsstruktur					
	i % af bruttonationalproduktet				
- Udgifter til konsum	85,5	85,4	84,9	83,6	82,1
- husholdningerne og NPIH'er	60,1	58,9	60,1	60,0	60,1
den offentlige sektor	25,4	26,5	24,8	23,6	22,0
- Faste bruttoinvesteringer	23,3	23,3	21,8	22,9	24,8
- Lagerændringer	0,7	-0,3	-1,6	1,6	2,1
- Eksport af varer og tjenesteydelser	39,6	40,9	47,1	49,1	45,9
- Import af varer og tjenesteydelser	49,2	49,3	52,3	54,7	54,9

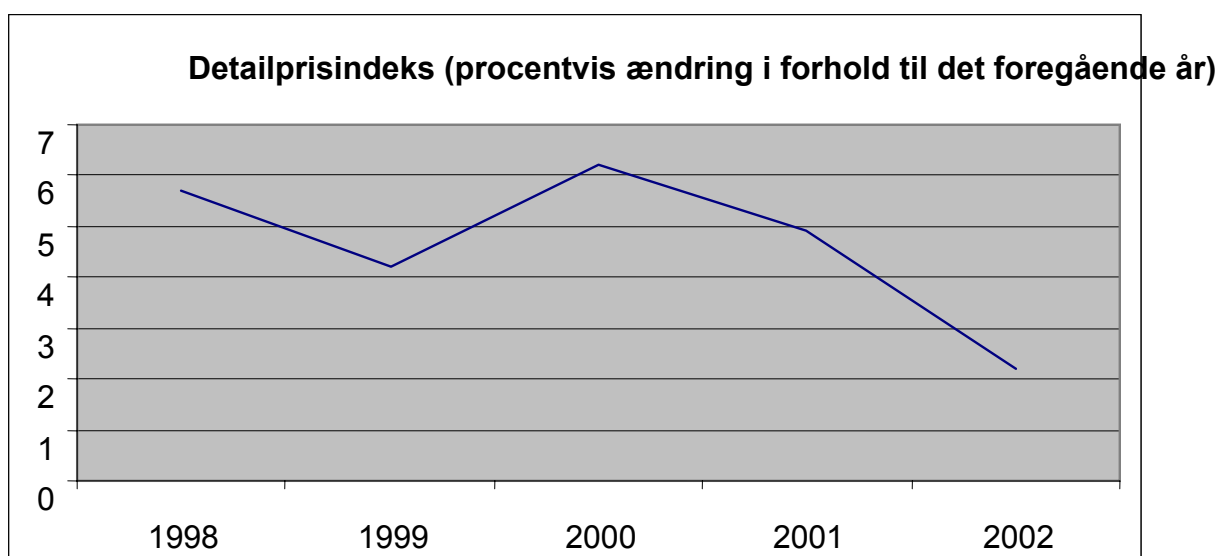
For 2002 svarer oplysningerne til summen af kvartalsregnskaberne.

De seneste officielle tal vedrørende BNP pr. KKS er 8 267 USD for 1999. Beregningen er foretaget af OECD og offentliggjort i organisationens publikation "Purchasing Power Parities and Real Expenditure", 1999 referenceår. De næste officielle tal for Kroatien vil være for 2002. KKS for ikke EU-lande foreligger kun hvert tredje år, og for de mellemliggende år er der foretaget skøn, sædvanligvis af internationale organisationer. I dette tilfælde er de manglende tal anslået af det centrale statistiske kontor.

Lagerændringerne for 2002 er et foreløbigt skøn. Det endelige tal vil foreligge, når beregningen af BNP for 2002 er afsluttet.

	1998	1999	2000	2001	2002
Inflationsats	procentvis ændring i forhold til det foregående år				
Detailprisindeks	5,7	4,2	6,2	4,9	2,2

	1998	1999	2000	2001	2002
Betalingsbalance	mio. ECU/EUR				
- Løbende poster	-1.295	-1313	-510	-810	-1778
- Handelsbalance	-3.636	-3112	-3495	-4596	-5570
Vareeksport	4.082	4139	4965	5314	5283
Vareimport	-7.718	-7251	-8461	-9910	-10852
- Tjenesteydelser netto	1.861	1538	2461	3255	3204
- Nettoindkomst	-150	-333	-435	-547	-570
- Løbende overførsler netto	630	594	959	1079	1157
-heraf offentlige overførsler	-8	-123	24	64	39
- Indgående udenlandske direkte investeringer netto	750	1337	1147	1566	384

På grund af datakildebegrænsninger samler det centrale statistiske kontor den kroatisk betalingsbalance i USD og kroatisk kuna. Tallene i denne tabel følger af omregningen af betalingsbalancen udtrykt i kuna til euro.

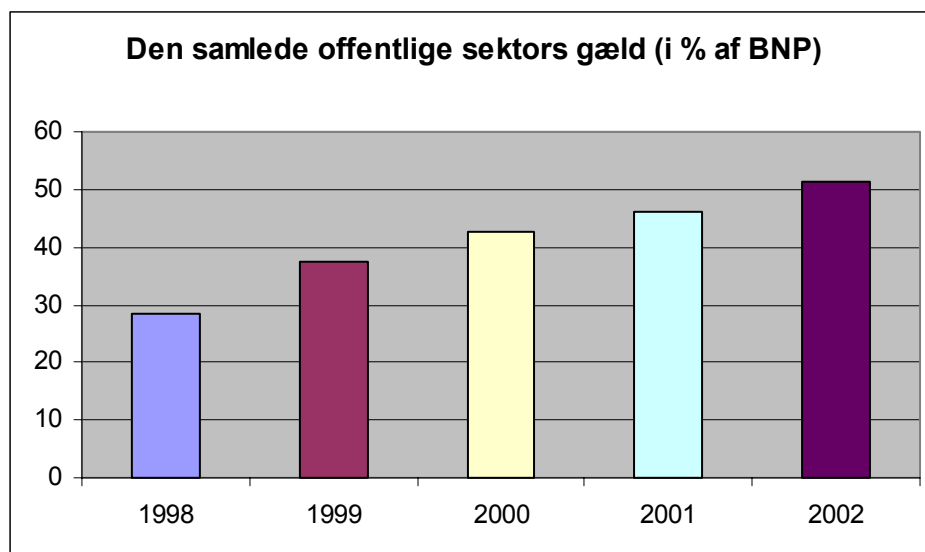
	1998	1999	2000	2001	2002
Offentlige finanser^(V)	i % af bruttonationalproduktet				
Den offentlige sektors underskud/overskud	-0,92	-6,58	-6,96	-5,49	-2,96
Den offentlige sektors gæld	28,50	37,50	42,80	46,24	51,20

	1998	1999	2000	2001	2002
Offentlige udgifter	i % af bruttonationalproduktet				
Sundhed	5,7	5,7	5,5	5,0	4,8
Social beskyttelse	14,5	16,5	16,4	19,3	21,2
Uddannelse	3,8	4,2	4,5	4,2	4,3

Tallene vedrørende det offentlige underskud/overskud omfatter den samlede offentlige sektor under anvendelse af GSF-metoden af 1986, med som eneste undtagelse tallene for privatiseringsindtægter, som er holdt uden for indtægterne og omklassificeret til saldofinansiering.

Tallene vedrørende det offentlige gæld for 2002 består af data vedrørende centralregeringen, lokalmyndigheder, den kroatisk bank for genopbygning udvikling og garantier. Tallene for tidligere år kan ikke helt sammenlignes med tallene for 2002 på grund af forskel i anvendt metode. Der er arbejde i gang med en rekonstruktion af tallene for disse år.

Tallene vedrørende de offentlige udgifter i 2002 er foreløbige skøn; de endelige tal vil foreligge, når det endelige årlige BNP for 2002 foreligger.

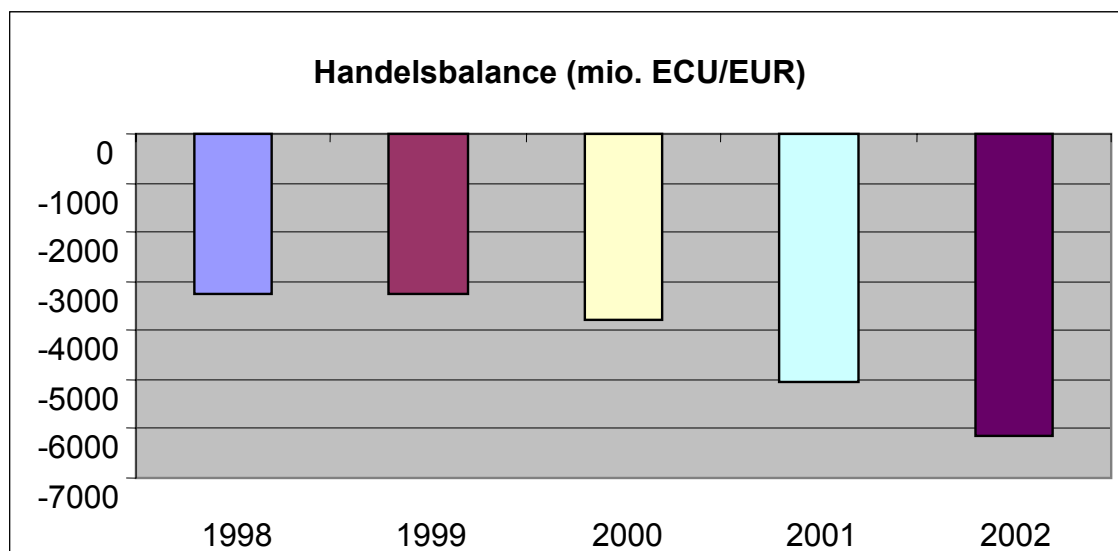

	1998	1999	2000	2001	2002
Finansielle indikatorer	i % af bruttonationalproduktet				
Den samlede økonomis udlandsgæld brutto	44,8	50,1	60,0	57,0	68,6
	i % af eksporten				
Den samlede økonomis udlandsgæld brutto	113,3	122,9	127,5	117,5	145,7
Monetære aggregater	1 000 mio. ECU/EUR				
- M1	1,8	1,8	2,4	3,2	4,1
- M2					
- M3					
-M4	7,8	7,4	9,6	14,4	15,6
Samlet kredit	9,1	8,6	9,5	11,9	15,1
Gennemsnitlige korte renter	i % p.a.				
- Dag-til-dag rente	10,9	10,1	3,0	2,3	1,7
- Udlånsrente	16,1	13,5	10,5	9,5	10,9
- Indlånsrente	4,1	4,3	3,4	2,8	1,6
ECU/EUR-vekselkurser	(1ECU/EUR=.XX)				
- Gennemsnit for perioden	7,1	7,6	7,6	7,5	7,4
- Periodens slutning	7,3	7,7	7,6	7,4	7,4
	1995=100				
- Det effektive vekselkursindeks	111,9	122,6	126,0	123,0	118,6
Reserveaktiver	mio. ECU/EUR				
-Reserveaktiver (inkl. guld)	2.400	3.013	3.783	5.334	5.651
-Reserveaktiver (ekskl. guld)	2.400	3.013	3.783	5.334	5.651

Udenrigshandel	mio. ECU/EUR				
Handelsbalance	-3.269	-3256	-3775	-5031	-6139
Eksport	3.920	3999	4822	5214	5188
Import	7.189	7255	8597	10245	11327
	foregående år=100				
Bytteforhold	101,2	100,3	107,1	98,9	99,5
	i % af samlet tal				
Eksport til EU-15	47,7	48,9	54,4	54,1	52,9
Import fra EU-15	59,3	56,6	55,4	57,1	55,8

Tallene vedrørende eksport, import og handelsbalance for 1998 og 1999 er beregnet på basis af den kroatiske nationalbanks vekselkurser på årets sidste dag. Vekselkursen for 1998 var 1 EUR til 7,3291 kuna og for 1999 1 EUR til 7,679009 kuna. For perioden 2000-2002 er beløbene blevet omregnet til EUR efter den kroatiske nationalbanks daglige vekselkurser (middeltkurs) på dagen for opkrævningen af tolden.

Bytteforholdet er beregnet på basis af eksport- og importtal udtrykt i USD.

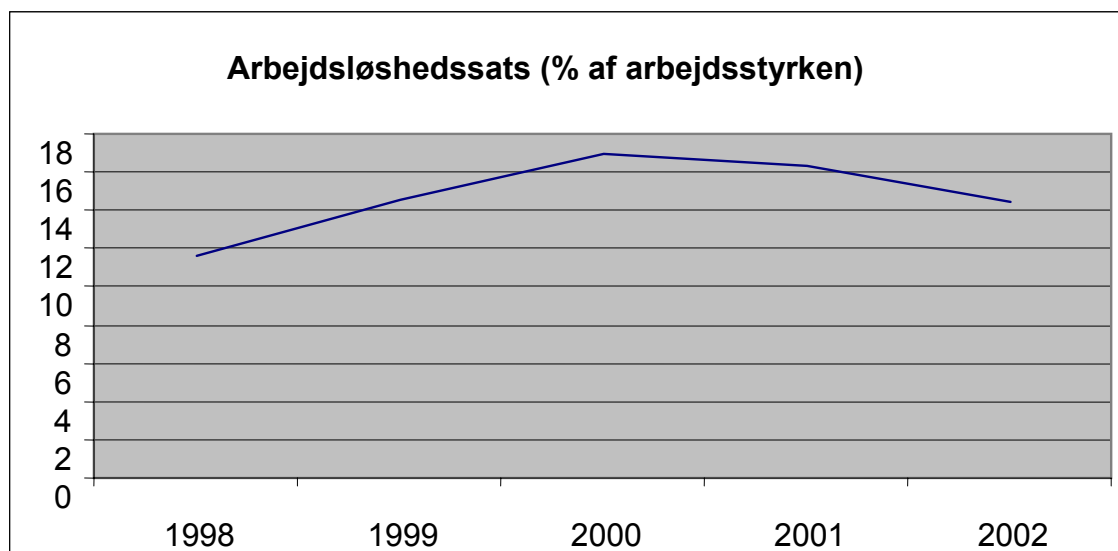
	1998	1999	2000	2001	2002
Befolkning	pr. 1 000 indbyggere				
Naturlig tilvækst	-1,2	-1,5	-1,5	-1,9	-2,4
Nettomigration (inkl. korrektioner)	9,8	4,1	5,3	3,8	1,9
	pr. 1 000 levende fødsler				
Børnedødelighed	8,2	7,7	7,4	7,7	7,0
Forventet levetid:	ved fødsel				
Mænd:	...	...	...	71,1	71,2
Kvinder:	...	...	...	78,1	78,3

Aldersstruktur	i % af den samlede befolkning				
- aldersgruppe under 15	19,9	19,8	19,8	17,0	16,7
- aldersgruppe 15 til 64	67,8	67,9	67,7	66,9	67,2
- aldersgrupper 65 og derover	12,3	12,4	12,5	15,6	16,1
International migration	i 1 000				
- Indvandring i alt	51,8	32,9	29,4	24,4	20,4
- Udvandring i alt	7,6	14,3	6,0	7,5	11,8

	1998	1999	2000	2001	2002
Arbejdsmarkedet (arbejdsstyrkeundersøgelse)	i % af befolkningen				
Erhvervsfrekvens (15 - 64)	62,8	60,2	62,2	62,2	62,9
Beskæftigelsesats (15-64), i alt	55,3	53,2	51,3	51,8	53,6
Beskæftigelsesats (15-64), mænd	61,7	60,2	57,4	59,0	60,1
Beskæftigelsesats (15-64), kvinder	49,4	47,7	45,5	44,9	47,4
	i % af samlet tal				
Gennemsnitlig beskæftigelse efter NACE-brancher					
*Landbrug og skovbrug (herunder fiskeri)	16,5	16,7	11,7	15,5	14,9
- Industri (ekskl. byggeri)	23,5	23,9	22,7	23,1	23,0
- Byggeri	6,7	6,6	5,9	6,3	6,6
- Tjenesteydelser	53,3	52,9	59,4	55,0	55,4
	i % af arbejdsstyrken				
Arbejdsløshed i alt	11,6	14,5	17,0	16,3	14,4
Arbejdsløshed blandt mænd	10,7	13,5	15,9	14,4	13,3
Arbejdsløshed blandt kvinder	12,6	15,7	18,2	18,7	15,8
Arbejdsløshed blandt personer < 25 år	31,0	39,2	43,1	41,7	34,4
	i % af alle arbejdsløse				
Langtidsledige	46,0	50,2	53,6	55,3	53,1

Arbejdsløshed pr. NUTS III-region¹⁾	i % af arbejdsstyrken				
Zagreb-provinsen			20,0	23,0	24,4
Krapina-Zagorje-provinsen			17,1	19,4	20,5
Sisak-Moslavina-provinsen			27,4	32,2	35,0
Karlovac-provinsen			31,1	33,1	32,9
Varaždin-provinsen			17,6	17,8	18,2
Koprivnica-Križevci-provinsen			16,9	18,4	21,0
Bjelovar-Bilogora-provinsen			27,2	28,9	31,3
Primorje-Gorski kotar-provinsen			18,9	19,8	18,9
Lika-Senj-provinsen			25,5	27,9	30,9
Virovitica-Podravina-provinsen			26,2	28,7	32,9
Požega-Slavonia-provinsen			26,0	27,9	29,5
Slavonski Brod-Posavina-provinsen			33,7	34,5	36,3
Zadar-provinsen			31,4	32,2	33,0
Osijek-Baranja-provinsen			28,7	30,8	32,4
Šibenik-Knin-provinsen			36,4	38,8	39,6
Vukovar-Sirmium-provinsen			37,7	40,1	40,8
Split-Dalmatia-provinsen			29,1	30,1	30,8
Istria-provinsen			15,2	14,9	14,9
Dubrovnik-Neretva-provinsen			24,4	24,9	26,3
Međimurje-provinsen			19,3	19,1	19,8
Zagreb by			11,6	13,3	13,9

Arbejdsløshedssatsen på amtsniveau (NUTS III) ifølge administrative kilder pr. 31. marts, så tallene kan ikke sammenlignes med arbejdsløshedssatsen fra arbejdsstyrkeundersøgelsen. Tallene på amtsniveau omfatter ikke beskæftigelse inden for politi og forsvar.

	1998	1999	2000	2001	2002
Infrastruktur	i km pr. 1 000 km²				
Jernbanenet	48,2	48,2	48,2	48,2	48,2
	km				
Motorvejsnet	330,4	381,6	410,6	428,8	454,9

Industri og landbrug	foregående år = 100				
Mængdeindeks for industriproduktionen	103,7	98,6	101,7	106,0	105,4
Mængdeindeks for landbrugsproduktionen, brutto	110,1	98,8	88,7	108,5	107,7

Levestandard	pr. 1 000 indbyggere				
Antal biler	222,2	233,5	256,8	269,4	280,1
Hovedtelefonlinjer	349,4	360,3	329,9	401,9	411,3
Antal mobiltelefonabonnenter	39,3	79,3	253,8	390,1	572,4
Antal internetabonnenter	8,7	16,5	33,8	53,8	83,5

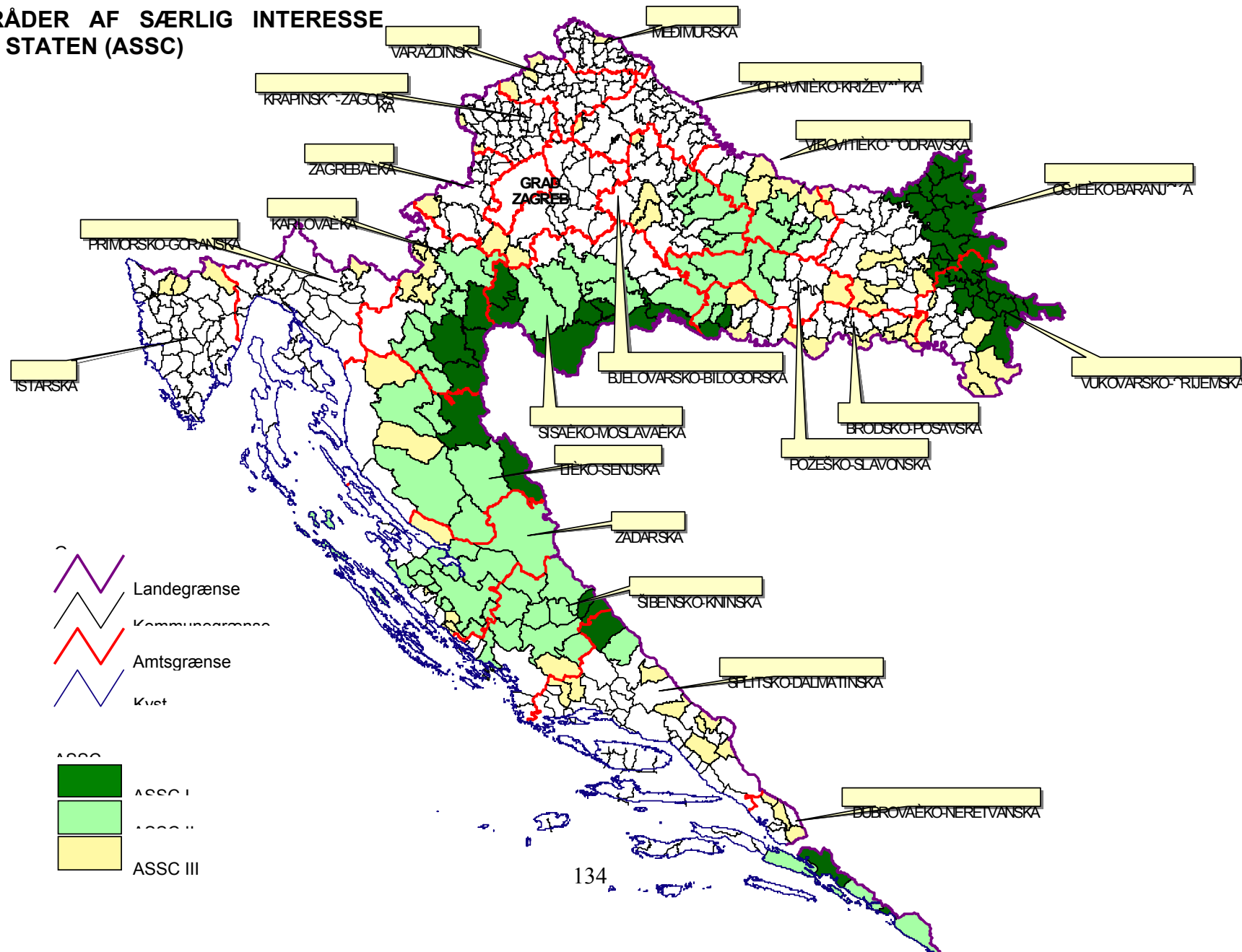
Abonnementerne på mobiltelefonitjenester omfatter både forudbetaling og senere betaling.

Internetabonnementerne omfatter abonnenter via moden og via leasede linjer.

	1998	1999	2000	2001	2002
Videregående uddannelser	i % af den samlede aldersgruppe (18-24)				
- indskrivning af personer i aldersgruppen 18 til 24	27,3	26,1	28,2	29,5	31,6

Tallene vedrørende de videregående uddannelser er beregnet som en procentdel af indskrevne studerende divideret med den samlede befolkning på mellem 18 og 24 år. Det samlede antal personer i aldersgruppen 18-24 er et skøn (undtagen for 2001).

OMRÅDER AF SÆRLIG INTERESSE FOR STATEN (ASSC)

- Landegrænse
- Kommunesgrænse
- Amtsgrænse
- Kvet

- ASSC I
- ASSC II
- ASSC III